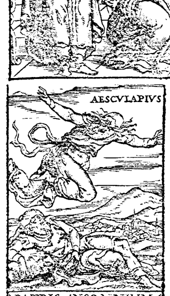

61
G14c
Opl.1576
B

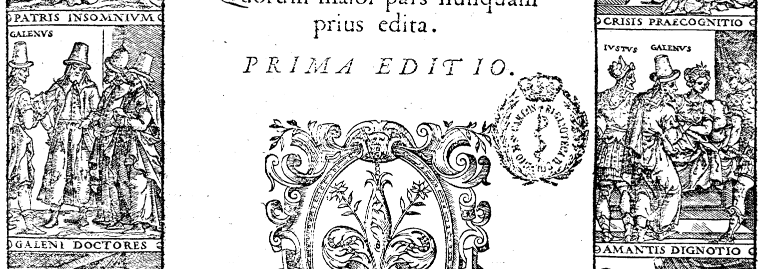
GALENI
OPERVM NON EXTANTIVM FRAGMENTA

Quorum maior pars nunquam prius edita.

PRIMA EDITIO.

VENETIIS APVD IVNTAS M D LXXVI.

FRAGMENTA,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

IOANNI BAPTISTAE RAINOLDO
SENATVS MEDIOLANENSIS PRÆSIDI,
VIRO AMPLISSIMO,
Jo. Baptista Rasarius S.P.D.

EX iis calamitatibus, quas mortalibus barbari homines importarunt, maxima ſemper mihi viſa eſt, qua rem litterariam affectam eſſe animaduerti. cum enim hac facultate vita & mores, antiquitatis memoria, leges, res ſacrę, & quæcũq. laude digna ſunt, contineantur: profecto quidquid mali huic vni affertur, eodem cetera omnia attingi, atque affligi neceſſe eſt. hinc factum videmus, vt innumeri veterum ſcriptorum libri vel ad nos non peruenerint, vel ita deprauati, imperfectiq. perlati ſint, vt exiguam inde vtilitatem percipere valeamus. ita magnum damnum philoſophia, ita iuris prudentia, ita multæ artes nobiles, ita Græcæ, Latinæq. litterę fecerunt. præter ceteras vero diſciplinas hoc ipſum in medicinæ partibus vſu veniſſe, omnes iure, & merito conqueruntur. Etenim, vt æquo animo feramus, quæ ab Eraſiſtrato, Archigene, Antyllo, Agathino, Apollonio, alijsq. plerisq. claris, ſpectatisq. medicis litterarum fuerant memoriæ conſignata, aut plane interiiſſe, aut pauca admodum, quæ a Galeno, aut Oribaſio, aut ab iis, qui hos duos auctores ſequuntur, commemorata ſunt, ſupereſſe: tam multa copioſe, eleganter, eruditeq. a Galeno conſcripta deſiderantur, vt rebus, ad artem, quam ſalutis humanæ præſidem veteres nuncupant, pertinentibus, maxima inflicta eſſe plaga videatur. quantum enim detrimenti acceptum eſt, amiſſis commentarijs, quos Galenus in librum Hippocratis de vulneribus capitis: quos in librum de vlceribus: quos in ſecundum de morbis vulgaribus: quos in librum de aere, aquis, & locis ediderat? videtur tamen felici quodam fato eſſe factum, vt, qui in librum de humoribus, quiq. in librum de alimento ſcripti fuerant, inuenti ſint: quorum tres in librum de humoribus de Theodorico Florentio, Belga, empti, mea opera in vulgus emanarunt: quattuor vero, qui ſunt in librum de alimento, etiam in manus meas anno ſuperiore peruenerunt. Erat hoc in gymnaſio, ad quod ex omnibus Europę partibus adoleſcentes propter vrbis commoditatem, & Doctorum in omni genere ſcientiarum præſtantiam, ſtudiorum ſuorum cauſſa frequentes conueniunt, nobilis adoleſcens Sigiſmundus Cracouienſis. is, quòd & Græcę, & Latinę linguę erat ſtudioſus, ad amicitiam meam ſe contulerat. cumq. ego ita, vt fit, de ipſo quærerem, ecquos libros manu ſcriptos ſecum attuliſſet, quòd ſcirem patrum noſtrorum memoria nobiliſſimam omnis generis librorum bibliothecam a Matthia Coruino, Rege, fuiſſe conſtructam; is, vt erat ingenuus, illico ſe habere nonnullos reſpondit: ac vetuſtiſſimos quoſdam libros oſtendit: præter ceteros, quattuordecim libros Methodi a Galeno conſcriptos, & alterum volumen, tanta vetuſtate, tantoq. ſitu obſitum, vix vt Galeni opuſcula, quæ inerant, poſſem dignoſcere. nam & principium & finis aberant: & paginæ multis in locis erant diſſolutæ, atque diuulſæ, & litterulæ iam interciderant, vt pene oculorum effugerent obtutum. verum, accuratius rem expendens, cum inſcriptionem miniatulam, ſed tamen decolaratam,

vidissem, Γαληνοῦ εἰς τὸ Γ. animaduerti esse reliquias quattuor commẽtariorum, quos Galenus in librum de alimento conscripserat. tum ego adolescentem vehementer rogaui, vt, quoniam ipse in alijs rebus cognoscendis, atque tractandis studium suum omne poneret, mihi illos libros, qua vellet condicione, tribueret. de libris Methodi statim conuenit inter nos: de altero volumine, vix vt commẽtarios illos omni ex parte inchoatos, lacerosq. describerem, impetraui. quod cum Hieronymo Mercuriali, medico, philosophoq. excellentissimo, & Galeni libros explicandi, cognoscendiq. propter summam & scientiarum, & linguarum cognitionem peritissimo, significassem: actutum me pro amicitia hortatus est ad librum in Latinum sermonem conuertendum, inq. apertum proferendum: ne, quod adhuc docti homines, Galeniq. studiosi, desiderassent, eis, tamquam ęs alienum, diutius deberetur. id quod ego multis de caussis mihi vidi esse faciendum: pręsertim vero, vt, hac arrepta occasione, tibi summam obseruantiam meam indicarem, si dedissem operam, vt liber nunc primum Gręce, & Latine in lucem editus, in tuo ornatissimo nomine appareret. quamquam autem te appellare non debebam, in maioribus Mediolanensis prouincię muneribus impeditum, & grauioribus alijs studijs occupatum, & amplissimi, sanctissimiq. ordinis principem, cui otioso esse numquam liceat: humanitatis tamẽ tuę, mihi iam diu perspectę, magnitudo, & tua perpetua quędam in me, & in meos beneuolentia, faciunt, vt hunc animum in te meum, & hoc medicę artis cupidos iuuandi studium, gratum tibi, iucundumq. futurum non desperem. ego tamen hoc loco non committam, quod in multorum est more positum, vt de generis tui claritate, de singularibus virtutibus, de rerum maximarum vsu, & cognitione, de pręclarissimis rebus a te gestis, deq. summa auctoritate tua nunc differam: ac dicam, quam carus sis Philippo, Regi maximo, & potentissimo: addamq. vt omnium animos beneficijs, benignitate, ac vitę innocentia ad te amandum, colendumq. allicias: ac quo studio foueas eos, quos aliquo genere virtutis, scientiarum notitia, liberalibusq. disciplinis excultos cognoscas: quantum deniq. florentissimum hoc Ticinense gymnasium tibi merito tuo debeat. hęc enim, pręter quam quod testata sunt, & illustria, superant etiam epistolę modum: & tanta sunt, vt excellens ingenium, magnam copiam, eximiumq. ornatum postulare videantur. pręterea admonuit me, cum forte cum ipso id conferrem, Galeacius Brugora, vir clarissimus, & Senator sapientissimus, quem ego propter summam integritatem, singularem rerum cognitionem, mirificamq. prudentiam mirum in modum obseruo, te hisce laudibus non admodum delectari: illudq. Socraticum tibi magis placere, vt malis esse, quam videri: atque in hanc curam te perpetuo incumbere. id quod etiam mihi confirmauit adolescens omnibus rebus ornatissimus Alfonsus Rainoldus, fratris tui filius. quæ res etiam ab huiusmodi scriptione me cum beneficijs tuis, tum studio hoc ad agendum, incitatum meo, retraxit, atque continuit. itaq. hic dicendi finem faciam: ac te summopere rogabo, si te interpellaui, mihi ignoscas: meque in tuo ęre esse, tibi plane persuadeas. Vale, Ticini, VI. Kal. Iunias, M. D. LXXV.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO,

Hunc Librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicuius plebeij ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum authorem putant.

ALIMENTVM & alimenti species, vnum & multæ: vnum quidem, quatenus vnum genus est. Species verò humiditate ac siccitate finitur, & in his forma, ac quantitas est, & ad quædam, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & assimilat, & dissimilia facit quæ in singulis sunt, iuxta vniuscuiusq; naturam ac facultatem quæ ab initio adest. Assimilat autem pro viribus, quum id quod superingeritur superatur, id verò quod prius inest superat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in tempore dissolutum aut insuper appositum, aliquando verò posterius, in tempore dissolutum aut appositũ. Destruit autem vtrunque in tempore & post tempus, id quod extrinsecus assiduo superingestum est, & per multum tempus omnibus membris solidè implicatum est, & propriam quidem formam producit, priorem verò, aliquando autem & priores, destruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad ossa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, & in arteriam, & in musculum, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitã, & medullam, & cerebrum, & medullam spinalem, & interanea, omnesq; ipsorum partes, & sanè etiam in caliditatem, & spiritum, & humiditatem. Alimenti verò & id quod hoc nutrit, alimentum est, & quod velut nutrimentum est, & quod nutrimentum futurum est: Principium autem omnium vnum est, & finis omnium vnus, & idem finis est, atque principium: & quæ particulatim in alimento probè & malè disponuntur.

Ciborum vis.

Probè quidem, quæ prædicta sunt. Male verò, quæ contrarium his ordinem habent. Succi varij, & coloribus, & viribus, & in detrimentum, & in vtilitatem, & neque lædentes, neque commodantes, & multitudine, & excessu, & defectu, & implicatione, aliquorum quidem, aliquorum verò non.

Succorum vis.

Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, & frigiditatem lædunt ac iuuant, & facultatem lædunt ac iuuant. Facultatis autem variæ naturæ sunt. Succi corrumpentes & totum, & partem, & forinsecus ac intrinsecus, spontanei & non spontanei, Nobis quidem spontanei, causæ verò non spontanei.

Rursus autem causæ, aliæ manifestæ, aliæ obscuræ, & aliæ potentes, aliæ minus potentes. Natura omnibus subuenit. Ad hanc verò forinsecus quidem cataplasma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandem rationem & adstrictio, & vlceratio, & morsus, & corrosio. Intrinsecus verò & quædam ex prædictis, & suprà hæc causa obscura, & parti & toti, & alicui & non alicui, excretiones ventris secundum naturam, item vrinam, sudoris, saliuæ, muci, vteri, iuxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tuberculum, carcinoma ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam, discrimina horum alijs iuxta aliam rationem, aliquando etiam aliter. Vna natura sunt hæc omnia, & non vna. Multæ naturæ sunt hæc omnia, & non vna. Medicina sursum & deorsum, & neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina malum. Malum & optimum ad aliquid. Vlcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, vlcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, lentigo, aliquando lædit, aliquando prodest, aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum, non alimentum. Si nutrire non potest, nomen est alimentum, non opus. Opus & res est alimentum, non nomen. In pilos alimentum, & in vngues, & in extremam superficiem intrinsecus peruenit. Forinsecus alimentum ex extrema superficie, ad intima peruenit. Confluxio vna conspiratio vna. Consentientia omnia. Iuxta totius quidem corporis naturam omnia, iuxta partem verò, partes in vnaquaque parte ad opus. Principium magnum ad extremam partem peruenit. Ex extrema parte ad magnum principium peruenit, Vna natura, esse, & non esse. Morborum differentiæ, in alimento, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, musculo, pellicula, osse, cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stomacho, siue gula, ventre, intestinis, septo transuerso, peritonæo membrana aluum ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus, vesica, vtero, cute. Hæc omnia & singulatim & particulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, vrinarum subsidentia, quies, iactatio, visus, imaginationes, morbus arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus, & ex

Causæ variæ.

Causa nõ semper patet.

Medicina varia.

Alimentum.

Mira & breuis discursio membrorum.

Signa languẽtis.

his & ex alijs naturalibus: & quæcunque alia huiusmodi ad detrimẽtum & vtilitatem procedunt.

[Signa obseruanda.] *Labores totius & partis. Et magnitudinis signa, alterius ad maius, alterius ad minus: & ab vtrisque ad maius, & ab vtrisque ad minus. Dulce non dulce, dulce ad potentiam, velut aqua. Dulce ad gustum, velut mel. Signa vtrorunque, vlcera, oculi, & gustus, & in his magis & minus. Dulce ad visum, & in coloribus & in alijs mixturis. Dulce magis & minus.*

[Varietas consideranda.] *Raritas corporis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur morbidiores. Qui probè perspirant, debiliores & saniores sunt, & à morbis facilè reconualescunt. Qui malè perspirant priusquam ægrotent, fortiores sunt. Vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualescunt. Hæc autem & toti & parti.*

[Pulmo.] *Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua vero omnia idem.*

[Alimenti principium.] *Principium alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua respiratio. Principium alimenti & humidi & sicci, os, gula, venter. Verùm antiquius & primordiale alimentum, per abdomen vmbilicus.*

[Venarum sedes & arteriarum.] *Radicatio venarum hepar. Radicatio arteriarum cor, ex his aberrant in omnia sanguis & spiritus, & color per hæc meat. Vis vna & non vna, qua omnia hæc & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius & partis, alia ad sensum totius & partis.*

[Lac. Vinum.] *Lac nutrimentum, quibus videlicet secundum naturam alimentum est, alijs verò non. Alijs autem vinum alimentum est, & quibusdam non alimentum. Et carnes, & aliæ multæ alimenti species, & iuxta regionem & iuxta consuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad esse, partim ad esse solum, velut in senibus. Quædam verò suprà hæc, etiam ad robur. Dispositio Athletica non est à natura. Habitus sanus melior in omnibus. Magna est res quantitas ad vires solerti ratiocinatione adoptata. Lac & sanguis alimenti sunt redundantia. Circuitus ad multa consoni sunt, ad fœtum eiusq́; alimentum. Rursus autem sursum repit in lac, & in alimentum & ad infantem. Viuificantur non animalia, viuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omnium nullo doctore vtuntur.*

[Sãguis variat.] *Sanguis alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sanguis alienus nociuus. Sanguis proprius nociuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni conducibiles. Humores proprij conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans consonans est.*

[Lac variat.] *Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium commodum.*

[Digestio per ætates.] *Cibus iuuenibus facilè ac leuiter putrefactus. Senibus verò ad summum transmutatus. His qui in vigore ætatis consistunt impermutabilis.*

[Partus conformatio.] *Ad figurationem, soles triginta quinque. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinque, ad motum, septuaginta sex, ad exitum, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam quinquaginta, ad primum saltum, centum, ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminationem, quadraginta, ad transitum, octoginta, ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totum, & secundum partes. Non multò autem plures aut pauciores, pauciores verò tot, & quæcunque alia his similia.*

[Quota ossium coalescentia.] *Ossium alimentum ex confractione. Naso bis quinque. Maxillæ & claniculæ, & costis duplicia, cubito triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia, femori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minus potest.*

[Sanguinis alia variatio.] *Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus.*

[Cibariorum variatio.] *Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum vna. Potentia alimenti melior quàm moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem, & alteri quidem aufert, alteri verò apponit idem.*

[Pulsus spiratio, signa sanitatis & morbi.] *Venarum pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta ætatem, & consonantia & dissonantia sunt, et sanitatis signa, & morbi, & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est.*

Humidum alimentũ magis facilè transmutatur quàm siccum. Siccum alimẽtum facilius transmutatur quàm humidum. Alimentum quòd ægrè alteratur, ægrè consumitur. Quòd facilè apponitur, facilè consumitur. Et quicunque veloci appositione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum. Quicunque verò adhuc velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent, solido alimento vtantur. Musculi solidiores ægrè magis quàm alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ exercitata sunt, ægrè transmutantur, & secundum genus ipsa seipsis fortiora sunt, quàm pro re ipsa: propterea ipsa seipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus vlceris alimentum. Pus alimentum venæ, arteriæ. Medulla alimentum ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum est.

GALENI
IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE ALIMENTO, COMMENTARIVS PRIMVS,

Ioan. Baptista Rasario, Nouariensi, medico interprete.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

VT subsequentiũ fragmẽtorum Græca simul cũ Latinis traderemus, duo præsertim nos impulerunt. Vnum est, vt, cum numquàm antea fuerint in lucem tradita, possent Græcæ linguæ studiosi illis frui. Alterum est, vt fidei nostræ maior accederet auctoritas: nam poterit vnusquisq. ipsissimam Galeni phrasim, & linguam agnoscens, facile intelligere, nos in ijs edendis nullam fraudem commisisse, propter quod etiam Hippocratis contextum Latinum separatim edidimus, vt antiquus commentariorum Galeni contextus eo modo proponeretur, quo nobis datus fuit.

Λείπει ἡ ἀρχή.

* Καὶ γὰρ τό γε αὐξάνεσθαί τε, καὶ τρέφεσθαι, φύσεως ἔργα εἶναι ἀποδέδεικται. τὰ δὲ οὐχ οἷά τε ποιεῖσθαι, ἐὰν τὸ σῶμα κατὰ μηδὲν ἐξαλλάττηται τῶν προϋπαρχόντων αὐτῷ. ἀνάγκη γὰρ τὸ σῶμα πᾶν κινεῖσθαι, εἴπερ αὔξησιν, ἢ μείωσιν λαμβάνει. αὗται δὲ αἱ κινήσεις κατὰ τὸ ποσόν: ὡς ἐὰν λευκὸν ὑπάρχον, μελαίνοιτο, καὶ εἰ μέλαν, λευκαίνοιτο, κατὰ ποιότητα: ἤγουν κατὰ τὸ χρῶμα κινεῖσθαι φαμέν. οὕτω δὲ καὶ εἰ ἐκ τοῦ θερμοτέρου ψυχρότερον γένοιτο, ἢ ἀνάπαλιν, καὶ εἰ ἐκ ξηροῦ ὑγρὸν, ἢ ἐξ ὑγροῦ ξηρὸν, ἀλλοιοῦσθαι λέγεται. ἀλλὰ καὶ εἰ τόπον μεταλλάττον τύχη, κινεῖσθαι λεχθήσεται. ὃ δὲ αὐτὸς λέγει, ἴσμεν γίνεσθαι, ὅταν ἐξ ἐλάττονος τι μεῖζον, ἢ ἐκ μείζονος ἔλαττον γίνηται, καὶ τὸ οἰκεῖον εἶδος αὐτοῦ σώζῃ. περὶ δὲ τῆς γενέσεως, καὶ φθορᾶς, καὶ ὅτι ἡ γένεσις ἐστὶν εἰς οὐσίαν ἀγωγὴ, φθορὰ δὲ ἡ ἐναντία, τί χρὴ λέγειν; μάλιστα μὲν περὶ τούτων ἤδη πάλαι

Principium desideratur.

* Etenim augeri, atq. ali naturæ esse opera demonstratum est. verum hæc effici non possunt, nisi in corpore fiat alicuius eorum, quæ prius in ipso inerãt, commutatio. omne enim corpus moueri necesse est, si accessionem, decessionemve capit. atque hi motus in quantitate fieri dicuntur: sicut si corpus album fiat nigrum, aut nigrum fiat album, in qualitate, hoc est in colore moueri dicimus: simili quoque modo si ex calidiore frigidius, aut contra, reddatur: siq; ex sicco humidum, aut ex humido siccum: alterari. Iam vero si locum mutet, moueri dicetur. Quod autẽ ipse ait, scimus vsu venire, cũ quid ex minore maius, aut ex maiore minus fiat, ita tamen, vt suam propriam formam seruet. Cæterum de ortu, & interitu, atq; ortum esse productionem in essentiã, interitum vero eius contrarium, quid atti-

πάλαι εἰρηκότων καλῶς τῶν πολλῶν φιλοσόφων, καὶ αὐτὰ τῆς κινήσεως εἴδη πάντα παραδεδωκότων. * *

E net dicere: præsertim cum iã dudum his de rebus multi Philosophi recte differuerint, & omnia genera motus explicauerint. *

* Χρῆται γὰρ ταῖς τέτταρσι: καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ στοιχεῖα γίγνεσθαι βούλεται: ἐκ τούτων δὲ τοὺς χυμοὺς, τοὺς ἐν τοῖς ζώοις τε, καὶ φυτοῖς συνισταμένους. καὶ ἐν ζώοις μὲν καὶ φυτοῖς μᾶλλον μὲν δρᾶν τὴν θερμότητα, καὶ τὴν ψυχρότητα: ἧττον δὲ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρόν: ὅπερ καὶ Ἱπποκράτης φαίνεται λέγειν. τοῦτο μὲν οὖν ὡμολόγηται, πᾶσι σχεδὸν τοῖς φιλοσόφοις τε, καὶ ἰατροῖς, πρώτας εἶναι τὰς ποιότητας, τὴν θερμότητα, τὴν ψυχρότητα, τὴν ὑγρότητα, καὶ τὴν ξηρότητα. καὶ ἐκ τούτων κράσεως τὰ στοιχεῖα τὰ αἰσθητὰ γίνεσθαι, καὶ τὰ ὁμοιομερῆ πάντα τοῦ σώματος μόρια: εἶτα δὲ τὰ ὀργανικὰ, ἅπερ ἀνομοιομερῆ καλεῖται. γεννηθέντος δὲ τοῦ ζώου, ἐπειδὰν τὸ τέλειον ὑπολάβῃ μέγεθος, αἱ φυσικαὶ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ: καὶ μὴ μόνον ἡ θρεπτικὴ, καὶ ἀλλοιωτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐξητική. ταύτης δὲ τῆς δυνάμεως ἴδιον ἐστὶν εἰς πᾶν μέρος ἐκτεῖναι τὸ ζῶον. τὸ δὲ διατείνεσθαι πάντῃ, μόνοις τοῖς ὑπὸ φύσεως αὐξανομένοις ὑπάρχει. τοῦτο δὲ ἄνευ τῆς ἐπιρρεούσης τε, καὶ προσπλαττομένης τροφῆς οὐ δύναται γίνεσθαι. οὐ γὰρ δύναται αὔξησις ποτὲ γίγνεσθαι ἄνευ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας. διὸ ἐν τοῖς αὐξανομένοις φυλάττειν χρὴ, ὡς μήτε πάνυ πολλὰ, μήτε βίαια γυμνάζοιντο: μή πως αὐτῶν αὔξησιν ἐπισχῶμεν: τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ἀεὶ ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἅπαν ζῶον ὁσημέραι γίνεται ξηρότερον. μὴ ἐξαπατάτω δέ σε ἡ ἀλλοίωσις, ἡγούμενον ταυτὸ εἶναι τὴν αὔξησιν αὐτῇ. αὐξάνεται μὲν γάρ τι κατὰ τὸ ποσὸν, ἀλλοιοῦται δὲ κατὰ τὸ ποιόν. ἕτερον οὖν ἐστι προφανῶς αὔξησις οὐσίας, ἀλλοιώσεως. ἡ δὲ αὔξησις ἐς ἂν τὰ ὀστᾶ κρατυνθῇ. κρατύνεται δὲ ἐπὶ σμικρῷ μεγέθει, δι᾽ ὕλης ἔνδειαν, ἢ ξηρότητα. παύεται γὰρ τῆς αὐξήσεως ἢ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ἕκαστον ἐπὶ διττῇ *

* Quatuor enim qualitates esse vult, & ex ijs effici elementa censet: tum ex elemẽtis eos humores, qui in animantibus, stirpibusque consistunt. eidem etiam placet, in animalibus, & stirpibus caliditatẽ, ac frigiditatem esse magis efficacem: humiditatem, & siccitatem, minus. id quod etiam sensisse videtur Hippocrates. Ac de hoc quidem inter omnes ferè & Philosophos, & F Medicos cõuenit, primas qualitates esse quatuor, caliditatẽ, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem: atq; ex ipsarum temperatione effici cum sensibilia elementa, tum partes omnes corporis, quæ constant è particulis similibus inter se, & item organicas, quæ ex particulis inter se dissimilibus conflatæ dicũtur. Exorto autem animali, cum perfectam sit nactum magnitudinem, naturales facultates in ipso actionem suam obeũt. quo in numero versatur non modo ea, quæ alendi, atq; alterandi vim habet: sed etiã ea, cuius opus in augendo est: cuius quidem facultatis est proprium, in oẽs partes animal extendere: cum interim in omnes partes extendi, ijs solis sit, G quæ à natura augentur, attributum. quod tñ sine alimento affluenti, atq; adhærenti nõ potest cõtingere: siquidem incrementũ sine humida substãtia effici nullo modo põt. quocirca in ijs, qui crescunt, adhibẽda cautio est, ne multum admodũ, ne ve violente exerceãtur: ne forte ipsorum incrementum cohibeamus: cũ hoc scitum sit, omne animal semper à primo ortu sui quotidie fieri siccius. Ne vero te fallat alteratio, quòd ipsam idẽ esse, quod incrementum existimes: q̃n incrementum in quãtitate, alteratio in qualitate efficitur. Proinde aliud planè est incrementũ substantiæ, aliud alteratio. Incrementum autem progreditur vsq; dũ ossa cõfirmata sint. Cõ H firmantur autẽ in paruo corpore vel pp materiæ defectionẽ, vel propter siccitatem. Desistunt autem ab incremento corpora citius, aut serius, duplici de causa. *

* αὐτὸς δὲ τοῦτο ἐσημαίνετο τῇ ἐναντιότητι, εἰπὼν, ὑγρότητι, καὶ ξηρότητι. οἶδα γὰρ, ὡς τὸ μὲν μεῖζον τοῦ δέοντος, οὕτω καὶ τὸ σμικρότερον, κατὰ διττὰς αἰτίας γίνεται: τὸ μὲν μεῖζον ἢ διὰ πλεονεξίαν ὑγρότητος, ἢ ὕλης: τὸ δὲ ἔλαττον ἢ διὰ ξηρότητα κρατοῦσαν, ἢ τῆς ὕλης ἔνδειαν. διὸ τὸ

μὲν

Hoc ipse proposita repugnãtia, significauit, cum dixit, humiditate, ac siccitate. nouimus enim sicut plus, quã oporteat, ita etiam minus, duabus effici de causis: vt quod plus est, propter redundantiam humoris, aut materiæ: quod minus, aut propter siccitatem superãtem, aut propter materiam deficientem.

μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα ἐὰν μὲν ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει μέσον ὑγρότητος, καὶ ξηρότητος ᾖ, πάντως τοῦτο κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν γίνεται ξηρόν. ἔτι δὲ μᾶλλόν τε, καὶ θᾶττον. εἰ δὲ καὶ φύσει ξηρότερον εἴη, καὶ δὴ γηράσκει τοῦτο θᾶττον, ὅσῳ καὶ θᾶττον εἰς ἀκμὴν ἀφίκοιτο. εὔλογον γὰρ ἐστὶ, πάντων ἐν τῇ παρακμῇ ξηραινομένων, τὸ φύσει ξηρότερον εἰς τὴν ξηρότητα ἀφικνεῖσθαι θᾶττον. διὰ μὲν οὖν ταύτην τὴν αἰτίαν *

χρὴ, ταῖς τροφαῖς χρῆσθαι ταῖς μὲν

* *

* *

* *

*

A deficientem. Quam ob rem corpus, quod sit calidius, quàm oportet, si in prima constitutione medium in humiditate, & siccitate habitum obtinuit, id omnino in florenti ætate siccum efficitur: idq; tum magis, tũ celerius. atq; etiam si natura erat siccius, idem quoq; eo citius senescet, quo celerius ad florentem ætatem peruenerit. Cum enim omnes inclinante se ætate sicci reddantur, consentaneum est, vt quod natura sit siccius, id citius ad siccitatem perueniat. quare ob hanc causã. *

Vtendum est ijs alimentis, quæ *

Reliqua desiderantur.

GALENI IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE ALIMENTO

COMMENTARIVS SECVNDVS.

Ioan. Baptista Rasario, Nouariensi, Medico interprete.

* * *

Λείπει.

*

ὉΜΟΙΕΙ δὲ, ἐς δύναμιν, ὁκόταν κρατέῃ μὲν ἡ ἐπιοῦσα, ἐπικρατέῃ δὲ ἡ προϋπάρχουσα.

*

C *ASSIMILAT pro viribus, cũ id, quod accedit, superatur. Superat autẽ quod prius est.*

Deest quidpiam.

* ὅτι τρία ἐστὶ τὰ τῆς φύσεως τοῦ ζώου ἔργα: καὶ τρεῖς ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐνέργειαι. ὡς ἐφ' ἑκάστῳ μίαν εἶναι, τὴν γένεσίν τε, καὶ αὔξησιν, καὶ θρέψιν. ἡ μὲν οὖν γένεσις σύγκειται ἔκ τε τῆς ἀλλοιώσεως, καὶ τῆς διαπλάσεως. οὐ γὰρ γίνεταί τι, μὴ ἀλλοιουμένης οὐσίας, ἐξ ἧς τὸ ζῶον γίνεται. οὐδὲ τὸ σχῆμα κτεῦται, τῆς ἀλλοιουμένης οὐσίας μὴ διαπλαττομένης. αὔξησιν δὲ εἶναι ἐπίδοσίν τινα εἰς μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῶν μορίων τῶν στερεῶν, οὐδεὶς, οἶμαι, ἀγνοεῖ. θρέψις δὲ ἐστὶ πρόσθεσις τοῖς μορίοις αὐτοῖς γινομένη. κατὰ δὲ τὴν θρέψιν, τῷ ἤδη γεγονότι συνεξομοιοῦται τὸ ἐπιρρέον. καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐστὶν, ὅτι εὐλόγως ἐκείνην μὲν τὴν ἀλλοίωσιν, γένεσιν: τοιαύτην δὲ, ὁμοίωσιν ὀνομάζομεν. καὶ δὴ αἱ μὲν τρεῖς τοιαῦται τῆς φύσεως δυνάμεις πρῶται εἰσὶ, καὶ κυριώταται. ἀλλάμην δέονται εἰς ὑπηρεσίαν καὶ ἀλλήλων, καὶ ἄλλων. καὶ γὰρ γεννητικὴ, καὶ αὐξητικὴ τινῶν δέονται, ὡς ἤδη δέδεικται. ἡ δὲ θρεπτικὴ ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὴ πολλά. αὐτῆς γὰρ ἐνέργεια, ὡς λέλεκται, ὁμοίωσις ἐστίν. οὐ δύναται δὲ

Tria esse naturæ animantis opera, ac necessario tres actiones esse, quę his operibus respondeant: vnam nimirum vnicuique generationem, auctionem, nutritionem. Est autem generatio ex alteratione, formationeq; conflata. nihil enim efficitur, nisi ea substantia, ex qua fit animal, alteretur: neque figuram nanciscitur, nisi alterata substantia conformetur. Auctionem autẽ esse partium solidarum in longitudinem, altitudinẽ, D & latitudinẽ incrementũ, nemo, vt ego quidem arbitror, ignorat. Nutritio est appositio ijsdẽ adiuncta partibus. In hac, quod affluit, simile efficitur ei, quod iam factum est: atq; hoc in causa est, cur illam alterationem iure nominemus generationem: hanc vero, assimilationem. Cæterùm hæ tres naturæ facultates & primæ sunt, & maxime propriæ: desiderant tamen & sui mutuum, & aliorũ ministeriũ. Nam & quæ generandi, & quæ augendi, vim habẽt, quædam, vt ostensum est, desiderant. Sed & virtus, quę nutriendi fungitur,

δὲ τὰ ὄντα ὁμοιοῦσθαι, καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα, εἰ μὴ ἔχοι τινὰ κοινωνίαν, καὶ συγγένειαν ἐν ταῖς ποιότησι, ὡς ἐν ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις, αἳ μετὰ ταύτας ἕπονται· αἵπερ γευσταὶ, καὶ ὀσφρηταὶ, καὶ ὁραταὶ, καὶ ἁπλαὶ διαφοραὶ ὑπό τινων λέγονται. τοῦτο μὲν οὖν αἴτιόν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἐκ πάντων πᾶν ζῶον τρέφεσθαι δοκεῖ· καὶ ὅτι, οὐδὲ ἐξ ὧν πέφυκεν, οὐδὲ ἐκ τούτων παραχρῆμα. διὰ τοῦτο ἡ δημιουργικὴ τῶν σωμάτων φύσις, ὡς προνοητικὴ τῶν ἐσομένων, πάμπολλα τῆς τροφῆς ἀλλοιωτικὰ ὄργανα ἐν ἑκάστῳ τῷ ζώῳ πεποίηκεν. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ ξανθὸν, καὶ ἐκ τοῦ λευκοῦ μέλαν, καὶ ἐκ τοῦ μαλακοῦ σκληρὸν, καὶ ἐκ δυσώδους εὐῶδες, καὶ ἀνάπαλιν γίνεται· οὐ μήν γε ἐξαίφνης, ἀλλὰ κατὰ βραχύ· ὡς καὶ ἐξ αἵματος ὀστοῦν, ἐξ ἄρτου τὸ αἷμα, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος ἡ σάρξ. ὅτι δὲ καὶ τὸ πλῆθος γίνεται τῶν περιττωμάτων ἐν τῷ σώματι, διὰ τοῦτο ἐδέησε τῇ φύσει τῆς διακρίσεως αὐτῶν. διὸ τινὰ μόρια τοῖς περιττώμασι τῆς τροφῆς ἀνακείμενα δεδημιούργηκε. ἔστι δὲ καὶ τὰ μόρια, ὑπὲρ τοῦ πάντῃ φέρεσθαι καὶ τὴν τροφὴν, καὶ τὰ ἀναγκαῖα τῷ σώματι. ἔστι γὰρ τὰ τρεφόμενα πολλὰ, καὶ πολὺ διεστῶτα. τὰ μὲν τοίνυν ἐστὶν ἀλλοιοῦντα, ὡς τὰ τὴν ἐπιτήδειον τροφὴν ἑκάστῳ μορίῳ προπαρασκευάζοντα· τὰ δὲ διακρίνοντα, ὡς ὅσα ἕνεκα τῶν περιττωμάτων πεποίηται· τὰ δὲ διαπέμποντα, τὰ δὲ ὑποδεχόμενα, ἃ κατὰ τὸ σῶμα φέρεται· τὰ δὲ ἐκκρίνοντα· τὰ δὲ ὡς ὁδοὶ καὶ τροφῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἔστι μὲν οὖν ἡ φύσις θαυμαστὴ, καὶ προνοητικὴ τῶν σωμάτων, ὑπὲρ αὐτῶν ἕνεκα τοσαῦτά τε, καὶ τοιαῦτα δεδημιούργηκε τὰ μόρια. τέλος δὲ εἶχεν αὐτὴ τὴν θρέψιν· ἥ ἐστιν, ὡς ἤδη ἐν τῷ πρώτῳ εἴρηται, ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ. *

gitur munere, multa ipsa quoq; expetit. Est enim eius actio, vt diximus, assimilatio, non possunt autem res assimilari, & mutari inter se, nisi societatem, & cognationem quãdam in qualitatibus habeant, in siccitate inquam, & humiditate & caliditate, & frigiditate, & alijs omnibus, quæ hasce cõsequuntur: quas gustatus, odoratus, aspectus, & tactus differẽtias quidam appellãt. Atq; hæc quidẽ causa est, vt non omne animal quouis cibo ali videatur: neq; cibis ijs, quibus vt alatur, ei à natura insitum est, protinus id faciat. Quã ob rem natura corporum effectrix, vt quędã rerũ futurarũ prouidentia, multa in vnoquoq; animali ad alterandum alimentũ accõmodata instrumenta fabricata est. Qua sanè ratione ex rubris flaua, ex albis nigra, ex mollibus dura, ex male olentibus bene olẽtia, & vicissim, fiunt. quanquã hęc nõ repente, sed paulatim efficiuntur: sicut ex sanguine os, ex pane sanguis, ex sanguine caro. Qm̃ autẽ in corpore copia excrementorũ colligitur, ideo natura ipsorũ secretionẽ desiderauit. Quapropter quasdam particulas alimenti excrementis destinatas machinata est. Sunt etiam particulę, per quas alimentum, quæq; necessaria sunt, in omnes corporis partes comportentur. Cum.n. multa sunt, quæ aluntur, tum vero etiam valde distant inter se. quocirca quędam alterant, cuiusmodi sunt, quæ idoneum vnicuiq; particulæ alimentum præparant: quędã secernunt, vt sunt ea omnia, quæ excrementorum causa facta sunt: quædam transmittunt: quædam suscipiunt ea, quę per corpus feruntur: quędam excernunt: quædã sunt tanquam iure quodam alimenti, & aliorum omnium. Ac natura quidem est admirabilis, & corporum curam gerit, siquidem ipsorum causa & tot, & tales particulas procreauit. Finis autem ei propositus, est nutritio: quæ, vt in primo commentario diximus, est eius quod nutrit, cum eo, quod nutritur, assimilatio. *

H

πάντως μὲν οὖν καὶ ὅσα μέλλει τροφαὶ εἶναι, ὁμιλῆσαι χρὴ τοῖς ὀργάνοις τοῖς πεπτικοῖς, γαστέρι τε, καὶ ἥπατι, καὶ φλεψὶν, ἐν οἷς προκατεργασθέντα, τρέφειν ἤδη δύναται τὸ σῶμα. πρὶν δὲ τοῦ ἐν τούτοις μεταβάλλεσθαι, οὐχ οἷόν τε τροφὴν τοῦ ζώου γενέσθαι. τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντῃ, τροφαί. πρὸς δὲ τὴν ὁμοίωσιν οὐδὲν μᾶλλον συντελεῖ, ἢ τὸ πεφθῆναι καλῶς ἐν τῇ γαστρί. καὶ γὰρ τὴν δευτέραν, καὶ τὴν τρίτην πέψιν ἐπιδέχεται μᾶλλον ταῦτα. γίνεται μὲν ἡ δευτέρα, πέψις ἐν ἥπατί τε, καὶ φλεψί, τρίτη δὲ καθ᾽ ἕκαστον τῶν τρεφομένων μορίων. ἧς ἕνεκεν τῶν προτέρων δυοῖν δεόμεθα.

Omnino autem, quæcunq; futura sunt alimenta, oportet, vt in instrumentis, concoctioni deseruientibus, vt in ventriculo, iecore, & venis immorentur: vt in eis prius confecta alere iam corpus queant: cum non possit alimentum effici prius, quàm in illis sit cõmutatum. Quæ igitur omni ex parte assimilata sunt, alimenta sunt. Sed ad assimilationem nihil æque cõfert, ac factam esse rectè in ventriculo coctionem, quod ita secundam & tertiam concoctionem cibi facilius admittant. Secunda autem concoctio in iecore, venisq; conficitur: tertia in singulis

partibus,

δεόμεθα. ἀλλήλας γὰρ αἱ πέψεις διαδέχονται. ὅθεν τὸ ἧπαρ τοῖς μὲν ἐν τῷ σώματι μορίοις ἅπασι τὴν τροφὴν προπαρασκευάζει· ἐκείνῳ δὲ ἡ γαστήρ· ἐκείνῃ δὲ τὸ στόμα. ἡ μὲν οὖν φύσις ὁμοιοῖ, ὅταν κρατῇ, καὶ πέττει τὴν τροφὴν τὴν ἐπεισιοῦσαν· καὶ ἡ δύναμις ἡ προϋπάρχουσα ἐπικρατεῖ, καὶ κατεργάζεται, καὶ ἀλλοιοῖ, καὶ ὁμοιοῖ, καὶ τὸ τέλος, τρέφει.

ΓΙΝΕΤΑΙ δὲ καὶ ἐξίτηλος, ὅτε μὲν ἡ προτέρη τ' ἐν χρόνῳ ἀπολυθεῖσα, ἢ ἐπιπροστεθεῖσα, ὅτε δὲ, ἡ ὑστέρη ἐν χρόνῳ ἀπολυθεῖσα, ἢ ἐπιπροστεθεῖσα.

Ἔστιν ὅτε τὸ ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλκει, ἔστιν δὲ ὅθ' ἡ γαστήρ. πολλῆς γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ τροφῆς περιεχομένης, καὶ σφοδρῶς ὀρεγομένου τε, καὶ χρῄζοντος τοῦ ἥπατος, πάντως τοῦτο τὸ σπλάγχνον ἰσχυρότερον ἕλκει. ὅταν δ' αὐτὸ εἴη ἐμπεπλησμένον, καὶ διατεταμένον, ἡ δὲ γαστὴρ ὀρεγομένη, καὶ κενὴ ὑπάρχῃ, τότε ἡ γαστὴρ αὐτὴ ἕλκει ἰσχυρότερον· καὶ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, ὅταν αὐτὴ μὲν ἱκανῶς ὀρέγοιτο τροφῆς, ἐμπεπλησμένον δὲ εἴη τὸ σπλάγχνον. συμβαίνει δὲ ἐνίοτε, τοῦ μὴ πεινῆν τὸ ζῶον, αἰτίαν εἶναι τὴν περιουσίαν τῆς τροφῆς, ἐν ἥπατι ὑπάρχουσαν. εἰ δὲ γαστὴρ ποτὲ δέοιτο μὲν, ἀπορείη δὲ, πληροῦται περιττωμάτων. ἀλλ' ἕκαστον μόριον ἔχει τινὰ τόνον σύμφυτον, ᾧ διωθεῖται τὸ περιττόν. καὶ ἕκαστον τῶν ὀργάνων τὴν πλησιάζουσαν τροφὴν ἐπισπᾶται εἰς ἑαυτὸ, καὶ ταύτην ἐναποτίθεται ἐν ἑαυτῷ· καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς εἴπομεν, προσφύει τε, καὶ ὁμοιοῖ. εἰσὶ δὲ τρεῖς μοῖραι τινὲς ὅλης τῆς οἰκονομίας τῆς τροφῆς· ἐν μὲν τῇ πρώτῃ μένει κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτὴν, καὶ πέττεται, καὶ προστίθεται. καί τι παρ' αὐτῆς τῷ ἥπατι ἀναφέρεται. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, διέρχεται κατὰ τὰ ἔντερα, καὶ προστιθεμένη εἰς κόρον αὐτῆς, καὶ τῷ ἥπατι, καί τι βραχὺ μέρος αὐτῆς εἰς πάντα τοῦ σώματος μόρια φέρεται. κατὰ δὲ τὴν τρίτην μοῖραν, νόει μοι τρέφεσθαι ἤδη τὴν κοιλίαν, ὁμοιώσασαν αὑτῇ τελέως τὰ προσφύντα. καὶ πρόσφυσιν τῷ ἥπατι, καὶ τοῖς ἐντέροις γίγνεσθαι, τῶν προστεθέντων· καὶ τὴν ἀνάδοσιν, καὶ πρόσθεσιν πάντῃ τοῦ σώματος. εἰ μὲν οὖν μετὰ ταῦτα τὸ ζῶον εὐθέως τὴν τροφὴν λαμβάνει, τὰ ἔντερα τελέως ὁμοιώσει τὸν προσφύντα χυμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἧπαρ. ἐν ὅλῳ δὲ τῷ σώματι πρόσφυσις τῶν προστεθέντων τῆς τροφῆς ἔσται μορίων. εἰ δὲ ἄσιτος ἡ γαστὴρ μένῃ, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παρὰ τῶν ἐν τῷ μεσεντερίῳ καὶ ἥπατι φλεβῶν ἕλξει τὴν τροφήν. τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐνεργειῶν ἡ πρώτη τε, καὶ ἀναγκαιοτάτη σχεδὸν ἁπασῶν ἡ θρέψις ἐστίν. ἀποτυγχάνεται δὲ, ἤτοι μηδ' ὅλως, ἢ ἐλλειπῶς, ἢ πλημμελῶς γινομένη· καὶ τοῦτο ἢ διὰ τὴν θρεπτικὴν δύναμιν, ἢ καὶ διὰ τὴν τῆς ὕλης ἔνδειαν, ἢ τὴν μοχθηρίαν, ἢ δι' ἀκαιρίαν, ἢ δι' ἀταξίαν, ἢ διὰ φαῦλόν τι περίττωμα, ἢ διὰ ὕπνον ὀλίγον. καὶ τότε γίνονται ἢ ἀτροφίαι, ἢ βραδυ-

A partibus, quæ nutriuntur: cuius causa duas illas priores requirimus. Ipsę enim se concoctiones inuicem excipiunt. Itaq; omnibus corporis partibus alimentũ præparat iecur: huic ventriculus: ventriculo deniq; os. quare natura assimilat, cum superat, concoquitq; alimentum, quod superuenit: & cum facultas, quæ prius inerat, superat, conficit, alterat, assimilat, ac postremo nutrit.

EXILE autem fit, quandoque prius in tẽpore dissolutum, aut appositum: quandoque vero posterius in tempore dissolutum, aut appositũ.

Interdum iecur, interdum ventriculus trahit valentius. Cum enim magna alimenti copia ventriculo continetur, ac iecur vehemẽ- B ter appetit, & aliquid desiderat, id valentius trahit omnino. at cum ipsum plenum, distentumq; sit, ventriculus vero appetat, sitq; vacuus, tum ipse trahit valentius, & ex iecore facile attrahit, cum ipse alimentum magnopere expetat, illud vero sit plenum. Interdũ autem cur animal non esuriat, causa est alimẽti redundantia, quæ in iecore est. quòd si vẽter alimentum quandoque postulet, nec eius adsit copia, excrementis impletur. Vnaquęque tamen particula robur quoddam natura sibi insitum habet, cuius vsu quod superuacaneum est, expellit. & quoduis instrumentum in se trahit alimẽtum, quod iuxta se est: C idq; in se recondit. deinde, vti diximus, agglutinat, & assimilat. Totius autem distributionis alimenti tres partes quædam sunt, prima est, cũ manet in ventriculo, & concoquitur, atq; apponitur: atq; inde aliquid ad iecur ascendit. Secunda est, cum transit intestina, ijsq; ipsis, & iecori ad saturitatem apponitur: tum particula eius exigua in omnes corporis partes comportatur. in tertia scito, ventriculum iã ali, sibi planè assimilatis ijs, quæ sibi agglutinarat: & agglutinari iecori, & intestinis, quæ fuerãt apposita: & in omnes corporis partes digestionem, appositionemq; effici. quod si postea animal statim alimentum sumit, intestina agglutinatum sibi succũ per- D fecte assimilant, ac simili etiam modo iecur. in toto autem corpore partes alimenti, quæ appositæ fuerunt, agglutinabuntur. Sin autem ventriculus sine cibo maneat, hoc tempore à venis, quæ in lactibus, & iecore sunt, trahet alimentum. Enimuero naturalium actionum & prima, & ferme maximè necessaria nutritio est. Frustratur autem, vel cum prorsus non fit, vel cum diminute, aut vitiose: idq; aut vitio virtutis, quæ nutriendi vim obtinet: aut etiam propter materiæ defectionem, aut malitiam: aut quòd intempestiue, aut sine ordine quid sit administratum: aut culpa cuiusdam praui excremẽti, aut somni exigui.

βραδυπεψίαι, ἢ πέψις ἐλλειπὴς, ἥπερ ἐν ταῖς βραδυπεψίαις ὁρᾶται: ὥσπερ γε καὶ μοχθηρὰ, καὶ πλημμελὴς ἐν ταῖς διαφθοραῖς: καὶ ἡ στέρησις τῆς ἐνεργείας κατὰ τὴν τῆς θρέψεως ἀνέργειαν, ἀτροφία καλεῖται: ἐλλειπὴς δὲ πέψις, ἡ ἰσχνότης. ἔνια μὲν τούτων τῶν αἰτίων εἰς ἀρρωστίαν δυνάμεως, ἔνια δὲ εἰς τὴν τῆς τροφῆς πλημμέλειαν, ἔνια δὲ εἰς τὰ ἐπιτηδεύματά τε, καὶ τὰ προσπίπτοντα τοῖς ζώοις ἔξωθεν ἀνάγονται. εἰ μὲν οὖν ἡ τροφὴ διαλυθεῖσα τὸ πρῶτον, καὶ ἐν χρόνῳ δοθεῖσα, εἴη ἐν τῷ σώματι, γίγνεσθαι αὐτὴν ἐξίτηλον φησὶν: καὶ κατὰ τὰς ποιότητας μεταβάλλειν: ὡς δῆλον ἐστὶν ἔκ τε τῶν βοτανῶν καὶ ἄρτου, καὶ σαρκῶν αἷμα γενέσθαι: καὶ ταυτὸ τοῦτο συμβαίνειν, εἴπερ ὑστέρη, ἢ ἐπιπροστεθεῖσα ἐν τῷ σώματι τοσοῦτον χρόνον μένη, ὅσονπερ αὐτάρκες εἴη. τὸ γὰρ σύμφυτον ἐν τῷ σώματι θερμὸν ἀλλοιωτικόν ἐστι τῆς οὐσίας, καὶ τῆς ὕλης τῆς τροφῆς ἢ προληφθείσης, ἢ ἐπιπροστεθείσης. γίνεται γοῦν τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον ἐξίτηλος ἡ τροφὴ κατὰ τὸν τῆς λήψιως χρόνον: καὶ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον τρέφει, ὡς ἂν διαλυθείη, καὶ πέττηται, ἢ μή. οὐ μὲν κρατεῖται, γε ὁμοίως πρὸς τῶν ἐν τῷ ζώῳ ποιοτήτων. τὸ κρατεῖσθαι, δὲ ἐστὶν ἀλλοιοῦσθαι. τούτου αἴτιοι, ὅτι τὰ μὲν ἰσχυρότερα ταῖς δυνάμεσι μόρια ἐστὶ τὰ δὲ ἀσθενέστερα. ὅθεν συμβαίνει, ὡς πάντα κρατεῖν μὲν τῆς οἰκείας τῷ ζώῳ τροφῆς, οὐχ ὁμοίως δέ. γαστὴρ μὲν γὰρ ἀλλοιοῖ πλέον, ἢ κατὰ στόμα: μεῖον δὲ, ἢ καθ' ἧπάρ τε, καὶ τὰς φλέβας. αὕτη μὲν γὰρ εἰς αἵματος οὐσίαν ἄγει τὴν τροφήν. ἡ δὲ ἐν τῷ σώματι, μεθίστησι μὲν αὐτὴν ἐναργῶς εἰς ἕτερον εἶδος: οὐ μὲν τελέως γε μετακοσμεῖ. ταύτης δὲ εἰς τέλος μετακοσμηθείσης ἕκαστον μόριον τὴν οἰκείαν αὐτῷ ἕλκει: ὡς ἐκ μὲν τῆς κοιλίας εἰς τὸ ἧπαρ: ἐξ ἥπατος δὲ εἰς ἅπαν τὸ σῶμα ἀνάδοσιν ποιεῖσθαι. ὁμολογηται γὰρ τρέφεσθαι δι' ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα, καὶ κεράννυσθαι δι' ὅλων τὰ κεραννύμενα: καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα: καὶ τὴν πέψιν εἶναι ἀλλοίωσιν, καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα, καὶ τὴν ἐξαιμάτωσιν: καὶ τὴν θρέψιν, καὶ τὴν αὔξησιν ἐκ τῆς πάντη διαστάσεως τοῦ σώματος, καὶ θρέψεως γίνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ ἐν ταῖς ἀτροφίαις τάχιστα ἀποψύχεται τὰ μόρια, διότι καὶ ἡ θρέψις αὐτοῖς ἐστὶν ἐκ θερμοῦ χυμοῦ τοῦ αἵματος: διὰ τοῦτο. ἵνα τὸ θερμὸν σώζητο, ἡ φύσις πεποίηκε, ὡς πρὶν ἰσχυρὰν ἔνδειαν αἵματος γενέσθαι καθ' ὅλον τὸ ζῶον, τό τε ἧπαρ, καὶ τὴν καρδίαν μὴ ἀπορεῖν συμμέτρου τροφῆς. τοῦτο δὲ διότι πᾶν τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ἥπατος ἀρχὴν ἔχει. ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ, διὰ τὸ τῆς ὁλκῆς ἰσχυρόν. σφοδροτάτην γὰρ ἔχει τὴν κατὰ

τὸ

exigui. quo sanè tempore fiũt aut cruditates, aut tarditates concoctionis, aut manca concoctio, aut in tardis concoctionibus cernitur. Sicut etiam vitiosa, & praua fit in corruptelis. Priuatio vero actionis in nutritione vocatur *ἀτροφία*: deficiens nutritio, gracilitas. quædam tamen harum causarum in virium imbecillitatem, quædam in vitium alimenti, quædam in vitæ studia, & ea, quæ extrinsecus incidunt animantibus, referuntur. Si igitur alimentum primo dissolutum, & in tempore datum, in corpore sit: exile ipsum effici ait, & per qualitates commutari: sicut perspicuũ est ex oleribus, & pane, & carnibus sanguinem effici. vultq; hoc idem contingere, si posterius aut appositum, aut dissolutum tã diu maneat in corpore, quam diu satis sit. natiuus enim calor in corpore vim habet alterandi substantiam, & materiã alimẽti, quod vel presumptum, vel appositum sit. Fit autẽ tum prius, tum posterius exile alimentũ, habita ratione temporis, quo sumptũ sit. ac magis etiam, minusq; nutrit, prout dissoluitur, concoquitur've, aut secus. non tamen æque superatur à qualitatibus, quæ animantibus insunt. Superari enim est alterari. Eius rei causa est, quia quorundam partium vires valentiores sunt, quarundam infirmiores. Ex quo cõsequitur, vt omnes superent illæ quidem proprium alimẽtum, sed non tamen simili modo. Ventriculus enim alterat magis, quàm os, sed minus, quàm iecur, & venæ: siquidem alteratio, quæ in ventre fit, alimentũ in sanguinis substantiam mutat: quæ vero in ore, mutat ipsa quidem euidenter in aliã formam: sed non tamen perfecte transformat. Cum autem perfecte sit facta transformatio, vnaquæque particula idoneum sibi alimentum trahit: vt ex ventriculo in iecur, ex iecore in corpus vniuersum fiat distributio. Constat enim inter omnes, quæ nutriuntur, per se tota nutriri: quę'que miscentur, per se tota misceri. Denique per se tota alterari, quæ alterantur: item'que concoctionem esse alterationem, ac nutrientis in propriam qualitatem eius, quod nutritur, mutationem: & item vim efficiendi sanguinis: tum nutritionẽ, accretionemq; ex eo effici, quod corpus in omnem partem extẽdatur, & alatur. Qm̃ autem in ijs, qui non nutriũtur, partes celerrime refrigerantur, propterea quòd ipsarum nutritio ex calido succo sanguinis efficitur: ideo vt calor ille seruetur, natura fecit, ne iecur, & cor à moderato alimẽto destituta sint prius, quàm valida in toto animali sit sanguinis penuria: idq; machinata est, quia sanguis totus ex iecore principium ducit: in corde vero, propter valẽtem attractionem: siquidẽ vehemẽtissimam trahendi actionem habet:

ex

τὸ ἕλκειν ἐνέργειαν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἄν ποτε ἀπορήσειεν τροφῆς, πρὶν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν ἀφικέσθαι πάντα τοῦ ζώου τὰ μόρια.

ἈΜΑΥΡΟΙ δὲ ἑκατέρας ἐν χρόνῳ, καὶ μετὰ χρόνον ἡ ἔξωθεν συνεχὴς ἐπεσκριθεῖσα, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον στερεμνίως πᾶσι τοῖσι μέλεσι διαπλακεῖσα.

Ἐκ τῶν ἀκαίρων τε, καὶ πολλῶν ἐδωδῶν ἀθροίζεται πλεῖστος ὁ χυμός, ὁ καλούμενος ὠμός. ὅπερ ἐν τοῖς παισὶ μάλιστα συμβαίνει, καὶ τῶν τελείων τοῖς ἀργῶς διαιτωμένοις, ἢ ἄλλως ἐμπιπλαμένοις. πλεῖον γὰρ ἐν τούτοις ἅπασι τὸ ἀκατέργαστον. τοῖς μὲν διὰ τὴν ἀργίαν, τοῖς δὲ διὰ τὴν πλησμονήν. ἀδδήφαγοι γὰρ τυγχάνουσι. καὶ πρὶν ἂν ἀκριβῶς ἐν τῇ γαστρὶ πεφθῆναι, τὴν τροφὴν, ἕλκει τὸ σῶμα. καὶ τοσοῦτον πλεῖον ἀθροίζεται τοῦ ὠμοῦ χυμοῦ, ὅσον συνεχῶς ἡ τροφὴ προστίθεται: ὃ αὐτὸς ἐπεισκριθῆναι καλεῖ. πρόσεστι δὲ καὶ ἐν τοῖς παιδίοις ἡ ἀσύμμετρος κίνησις κατὰ πάντας μὲν τοὺς χρόνους, μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῖς σιτίοις. ἴσμεν γὰρ, ὅτι ὥσπερ ἀγαθὸν μέγιστον ἐστὶ εἰς τὴν ὑγείαν, τὸ πρὸ τῶν σιτίων προγυμνάσιον, οὕτω βλαβερώτατον ἅπασα κίνησις μετὰ τὴν τροφήν. ἀναδίδοται γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς κοιλίας ἡ τροφὴ, πρὶν πεφθῆναι, κἀκ τοῦδε πλῆθος ὠμῶν χυμῶν κατὰ τὰς φλέβας ἀθροίζεται: ἐξ ὧν εἴωθε νοσήματα παντοῖα γίγνεσθαι. καὶ μὲν οὐδὲ νοσήσει τις ὅλως ποτὲ, ἣν ἐπιτηδὲς προνοῆται τοῦ μήδε ποτε ἀπεπτῆσαι: μετὰ τοῦ μήδε κινεῖσθαι τινὰ ἰσχυρότερον ἐπὶ σιτίοις κίνησιν. ταῦτα δὲ πάντα ὀλιγωροῦσιν οἱ παῖδες. διὸ θεῖος Πλάτων ἐν τῇ νομοθεσίᾳ φησὶν, ὅτι παῖς μὲν ἐστὶ πάντων θηρίων δυσμεταχειριστότατον. καὶ εἰ μὴ πλεῖστον ἔχοιεν τὸ ἔμφυτον θερμὸν, οὐκ ἄν ποτε τοσαύτην ὠμότητα φέρειν δύναιντο. ὥσπερ δὲ εἰ πλείω τις λάβῃ, ἀπεψίαι τε, καὶ ὠμοὶ χυμοὶ γίνονται, οὕτω καὶ λαμβάνοντες ὀλίγα, καταψύχονται, καὶ βλάπτονται. ἀνάλογον γὰρ εἶναι χρὴ τὸ ποσὸν τῆς τροφῆς τῷ ποσῷ τῆς διαπνοῆς. εἰ δὲ μηδὲν ἡμῶν ἀπέρρει, οὐκ ἂν ἥκομεν εἰς τὴν χρείαν τῆς τροφῆς: ὅτε διὰ παντὸς ὁ ἀρχαῖος τῆς οὐσίας ὄγκος ἐφυλάττετο. νῦν δὲ τὰ τῶν ζώων σώματα τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει πόρων διαπνεῖται διαπνοῇ. διὰ τοῦτο γοῦν τροφῆς ἐδεόμεθα. ἀναπλήρωσις γὰρ ἐστὶ τοῦ κενωθέντος ἡ θρέψις. ὅτε δὲ ἤτοι ἐν τῷ ἐπιτηδείῳ χρόνῳ τῆς τροφῆς, ἤτοι μετὰ τὸν ἐκεῖνον χρόνον τὴν τροφήν τις σιτεχῶς δῷ, τότε τοῦτο συμβαίνειν ἀνάγκη, καὶ ἀμαυροῦσθαι τὴν ἑκατέραν τροφὴν κατὰ τὴν ἄλλην λέξιν ἄνωθεν προλεχθεῖσαν: καὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν σβέννυσθαι, καὶ νικηθεῖναι. ὡς ἐκ τοῦ παραχρῆμα συναρρωστήσειν αὐτῷ καὶ πέψιν σιτίων,

ex quo fit, vt nunquã possit esse ab alimẽto destitutũ prius, quã vniuersæ animantis particulæ ad extremam inopiam peruenerint.

EXTINGVIT autem vtrunq; in tempore, & post tempus, quod extrinsecus assidue superingestum est, & per multum temporis firmiter omnibus membris implicatum est.

Importunæ, ac frequentes cibi sumptiones faciunt, vt plurimum eius succi, qui crudus vocatur, accumuletur: id quod pueris cõtingit maxime: & ex adultis, ijs, qui in otio vitam traducunt: aut alioqui sese explent. Siquidem in eis omnibus plurimũ est id, quod non conficitur: atq; in illis quidem propter otium: in his vero propter satietatem. voraces enim sunt. ac corpus trahit alimentum, prius, quam in ventriculo sit accurate concoctũ. & eo maior crudi succi coaceruatur copia, quò frequentius alimentum additur. qđ ipse superingestum dixit. Accedit etiam, in pueris immoderatus motus cum in omni tẽpore, tum vel maxime à cibo. Scimus enim, quemadmodum maxime est ad bonam valetudinem accommodata ante cibos exercitatio, ita post cibos omnem motum maxime noxium censeri. nam, vt dicebam, alimentũ è ventriculo ante, quàm confectum sit, distribuitur. & ex eo copia crudorum humorum in venis colligitur, ex quibus omnia genera morborum gigni solent. Atqui nemo vnquam ægrotabit, qui sedulo prouidebit, ne vnquam cruditate laboret: ac, ne vehementiore vllo motu post cibum cieatur. quæ tamen omnia pueri flocci faciunt. quam ob rem diuinus Plato in libris de legibus ita scriptum reliquit, Puer inquit, omnium est ferarum intractabilis maxime. ac nisi plurimum natiui caloris in pueris inesset, tantam ferre cruditatem nunquam possent. Quemadmodum autem si quis plura sumat, & cruditates, & humores crudi gignuntur: sic etiã si pauciora ingerantur, corpora refrigerabuntur, ac lædentur. debet.n. alimenti quantitas proportione respondere perspirationis quantitati. Si autem nihil à nobis deflueret, nihil opus esset alimento: quia pristina substantiæ moles ad omnem æternitatem temporis conseruaretur. nunc vero cum animãtium corpora perspiratione, quæ fit per meatus, qui sensum nostrum effugiunt, difflentur, idcirco alimento indigemus: siquidem nutritio est expletio eius, quod euacuatum est. Cum igitur aut tempore accommodato ad alimentum offerendum, aut post illud tempus quispiam assidue cibum det, tũc id necessario eueniret, vt vtrunque alimentum hebetetur, vt superioribus etiam verbis censuit.

σιτίων, καὶ γένεσιν αἵματος χρηστοῦ, καὶ θρέψιν τῶν τοῦ ζώου μορίων, καὶ τὴν κένωσιν τῶν περιττωμάτων. ἔμπαλιν δὲ, εἰ ὅσον κρατεῖν δύναταί τις σιτίων, ἀπολαύει τούτων, καὶ αὐτὴ ἡ θερμασία αὐξηθείη, καὶ πάντα ὅσα προείρηται, διαπράξεται καλῶς περὶ τὸ ζῶον. ταυτὸ τοῦτο πείσεται τὸ ζῶον, εἰ τὸ ἔξωθεν συνεχῶς ἐντεθὲν, ἐπὶ πολλὸν χρόνον στερεμνίως πᾶσι τοῖς μέλεσιν ἐμπλακῇ. σημαίνει γὰρ, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἑλκεσθῆναι πρὸς τῶν μορίων, οὐδὲ πεφθῆναι, οὐδὲ μίαν τινὰ ἂν ἐκ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν γενέσθαι. * * *

* * *

κἂν μὴ καλῶς ἑκάτερον πράττῃ, ἐλπίς ἐστι, παντοῖα κακὰ περὶ τὴν ὑγείαν ἔσεσθαι.

ΚΑΙ τὴν μὲν ἰδέην ἐξεβλάστησε.

Τὴν ἰδέαν, λέγει νῦν τὴν μορφὴν, καὶ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς. ὅτε γὰρ πέψεως ἀρχὴν λαμβάνει τὰ σιτία, τότε τὴν ἀρχαίαν μορφὴν μεταβάλλει. τούτου δὲ σημεῖόν ἐστι, τὸ καταλειφθὲν ταῖς διαστάσεσι τῶν ὀδόντων δι᾽ ὅλης νυκτός· αὐτὸ γὰρ τὴν οἰκείαν ἰδέαν οὐ σώζει· ἀλλὰ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀλλοιούμενον πάνυ φαίνεται. οὔτε γὰρ ἄρτος ἀκριβῶς ὁ ἄρτος, οὔτε κρέας ἐστὶ τὸ κρέας· ἀλλ᾽ ὄζει μὲν τοιοῦτόν τι, οἷον καὶ τὸ τοῦ ζώου στόμα. ἐν δὲ τοῖς πέψεως ὀργάνοις τὴν ἰδέαν ἰδίαν λαμβάνει· ὡς τὸ αἷμα, ἢ φλέγμα, ἢ χολὴν ξανθὴν, ἢ μέλαιναν γενέσθαι· οὓς μὲν τέτταρας χυμοὺς καλοῦμεν· καὶ ὁ Ἱπποκράτης αἰτιᾶται τῶν πλείστων νοσημάτων.

*

*

οἶμαι γὰρ τὸ σύγγραμμα τ᾽ ἐμὸν παρὰ πᾶσιν * * τοῦτο δὲ ἔσται ὡς κεφάλαιόν τι ὅλου τοῦ πράγματος. τέτταρες οὖν εἰσὶν ἐν ἡμῖν χυμοὶ κατὰ φύσιν. οὗτοι δὲ ὑπερβάλλοντες ποσότητι, καὶ ἀλλοιούμενοι κατὰ ποιότητα νόσων αἴτιοι τυγχάνουσιν. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι πλεονάζει τὸ φλέγμα, τοῦ δ᾽ ἦρος τὸ αἷμα, καὶ τοῦ θέρους ἡ ξανθὴ χολή· καὶ τοῦ φθινοπώρου ἡ μέλαινα. ταῦτα μὲν διδάξας, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα, τῆς κατὰ τὴν τέχνην μεθόδου τὰ στοιχεῖα παρέδωκεν· οἷς ἐφεξῆς τὰ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς διελθὼν περὶ τῶν πλεοναζόντων καθ᾽ ἑκάστην ὥραν τε, καὶ ἡλικίαν νοσημάτων, τὰς οἷον συλλαβὰς ἐπὶ τοῖς στοιχείοις ὑφηγήσατο. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, τὰς ῥήσεις αὐτοῦ νῦν. *

censuit: & natiuus calor extinguatur, & vincatur: vt statim cum ipso cõcoctio ciborum, probi sanguinis origo, partiũ animantis nutritio, & excrementorum euacuatio debilitetur. Contra vero, si quis tantum cibi sumat, quantum possit conficere, tum & calor ipse adaugebitur, & cætera omnia, quæ dicta sunt, probe in animantibus administrabuntur. Idem quoq; patietur animal, si id, quod extrinsecus continuo adhibetur, multo tempore firmiter omnibus membris implicatũ sit. Significat enim, id neque à particulis trahi posse, neque concoqui: neq; etiam vllam ex naturalibus actionibus effici. *

*

ac nisi vtrunq; recte faciat, omne genus malorum bonæ valetudini aduersaturum, sperandum est. *

ET IDEAM produxit.

Vocat ideam hoc loco formam, & speciẽ alimenti. Cum enim cibus concoqui incipit, tunc pristina forma mutatur. Huius rei signum est id, quod per totam noctem in dentium interuallis relictum est: siquidem propriam formam non seruat: sed vnius noctis curriculo valde immutatum videtur. neque enim panis est panis exquisite: neq; caro est caro, sed tale quidpiam olet, quale etiam os animantis, cum in coctionis instrumẽtis propriam formam naneiscatur, ac vel in sanguinem, vel in pituitam, vel bilem flauam, vel atram conuertatur: quos quatuor humores appellamus, & Hippocrates multorũ morborum causas esse docuit. *

Meum autem librum in manibus omnium esse arbitror. * erit autem hæc vt totius rei summa quædam. Quatuor igitur humores in nobis sunt secũdum naturam. Hi cum quantitate excedunt, & in qualitate alterati sunt, morborum causas afferunt. Cæterum hyeme redundat pituita, vere sanguis, æstate flaua bilis, autũno atra. Quæ cum docuisset, & item hæc, contrariorum medicamina esse contraria, elementum nobis tradidit methodi, quæ ad artem accõmodata est. ad quæ cum aggregasset, quæ in Aphorismis habentur de morbis, qui quoq; tempore, & quaq; ætate vigent, ad ipsa elementa quasi syllabas attexuit. Sed ego breuitatis causa, ipsius verba nunc afferam.

*

ἡ μὲν

Primum

ἡ μὲν γὰρ πρώτη τῆς τροφῆς ἀρχὴ, ὡς εἴρηται ἐν ἐκείνῳ * στόμα, στόμαχος, κοιλία. ἡ δευτέρα δὲ, αἱ ἐξ ἥπατος εἰς κοιλίαν καθήκουσαι φλέβες: ἐν αἷς πρώταις αἷμα ἐδείχθη γενέσθαι: ἡ τρίτη δὲ, τὸ ἧπαρ ἡ δὲ τετάρτη μετὰ τὸ ἧπαρ, ἡ κοίλη φλέψ. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῃ πρώτῃ καθαρὸν τῶν περιττωμάτων ἀπολείπεται τὸ αἷμα. παρὰ δὲ ταύτης φλεβὸς, ὥσπερ τἆλλα τοῦ ζώου μόρια πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ καρδία λαμβάνει τὴν τροφήν. ὥστε δῆλον ὅτι τὴν ἰδέαν βλαστάνειν, εἴπερ τρέφεσθαι δεῖ τὸ ζῶον.

A Primum enim alimenti principium, vt in illo dictum est, os, stomachus, & venter est. Secundum, venæ ex iecore in ventrem pertinentes: in quibus primis effici sanguinem, ostensum est. Tertiũ est iecur: quartum post iecur, est vena caua: siquidem in ipsa prima sanguis ab excrementis liber relinquitur. ab hac autem vena, sicut aliæ omnes animantis particulæ, ita etiã cor, alimentũ sumit. quare perspicuũ est, formã efferri, & produci, si nutriri animal debeat.

ΜΕΤΑΒΑΛΛΕΙ τε τὴν ἀρχαίαν, καὶ καταφέρεται.

COMMVTAT pristinam, & descendit.

Εἴρηται ἡμῖν, ὅτι ἡ πέψις ἀλλοίωσίς ἐστι κατὰ ποιότητα, καὶ γίγνεται ὑπὸ τῆς γαστρὸς ὁμοιούσης αὐτῇ τὰ σιτία. ἡ γὰρ ἐκ τῶν τεσσάρων τοιάδε τις κρᾶσις, ἡ καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ τῆς γαστρὸς ἐργασαμένη, σώματος, αἰτία τις ἀλλοιώσεώς ἐστι τῶν σιτίων: καὶ πλείστην εἰς τοῦτο δύναμιν εἰσφέρεται τὸ θερμὸν στοιχεῖον. ἀνάγκη γὰρ τὸ τρέφον ἀλλοιοῦσθαι, εἰς τὴν τοῦ τρεφομένου μεταβαλλόμενον οὐσίαν. διὸ περιστέλλεται ἡ γαστὴρ τοῖς σιτίοις, ἕλκουσα τὸν οἰκεῖον ἑαυτῇ χυμὸν ἐξ αὐτῶν, ἐς ἂν ἐμπλησθεῖσα, διώσηται τὸ περιττὸν ἅπαν εἰς τὴν νῆστιν. * * ὡς δὲ, τὸ ἧπαρ διὰ τῶν φλεβῶν εἵλκυσεν ἐκ γαστρός τε, καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν, οὕτως ὅσα μετ' ἐκεῖνο τέτακται, δι' ἄλλων ἕλκει φλεβῶν εἰς ἑαυτά: καὶ αὖτις ἕτερα: καὶ τοῦτο γίνεται ἄχρι περ ἂν εἰς ἅπαν ἀφίκηται τοῦ ζώου μόριον ἡ τροφή. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, καὶ τὸ πόμα, καὶ τὴν τροφὴν πανταχόσε τοῦ σώματος κατὰ τὴν τῆς ὁλκῆς μετάληψιν, φέρεσθαι πρὸς δὲ τὴν δε τὴν φορὰν γέγονεν ἡ φύσις τὰς φλέβας, ὡς ὀχετούς τινας. πρῶτον μὲν τὴν μεγάλην φλέβα: ἔπειτα δὲ τῆς αὐτῆς ἐπὶ πύλας ἀποβλαστήματα, καὶ ἀποφύσεις, τοσαύτας τὸν ἀριθμὸν, ὅσοιπερ ἂν ὦσιν οἱ λοβοὶ τοῦ ἥπατος. ἀλλὰ περὶ φλεβῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀρτηριῶν, ἐν τῷ τετάρτῳ γράμματι ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν, ἔνθα φησὶν, αὐτὸς, ῥίζωσις φλεβῶν, ἧπαρ: ῥίζωσις ἀρτηριῶν καρδίη

B Dictum est, concoctionem esse alterationem in qualitate, eamq́ à ventriculo, cibos sibi assimilãte, effici. Talis enim quædam ex quatuor elementis confecta temperies, quæ proprietatem corporis ventriculi facit, est alterationis ciborum causa. & hoc ad agendũ maximam vim calidum elementum affert. Necesse enim est, vt quod alit, alteretur, dum in eius, quod alitur, naturam mutatur. quocirca ventriculus constringitur ad cibos, & accõmodatum sibi humorem inde elicit, donec expletus quicquid excremẽti superfluit, in ieiunum expellat. Quemadmodum autẽ iecur tum ex ventriculo, tum ex intestinis alimentum per venas attraxit: ita quæ post ipsum sunt, per alias venas in se illud trahunt: C tum deinceps ex his alia: idq́ fit vsq́ dum in omnem animantis particulam alimentum peruenerit. Est enim in commentarijs de facultatibus naturalibus demõstratum, cibum & potum in omnes corporis partes per transumptionem comportari. ad hos autem perferendos, venæ, veluti canales quidam, à natura factæ sunt. ac primum quidem vena magna: tũ ipsius ad portas iecoris propagines, & productiones tot numero, quot iecoris fibræ sunt. Sed & de venis, & de ipsarũ, itẽq́ arteriarum principio, in quarto commentario ad illa verba, Radix venarũ iecur: radix arteriarum cor: copiosius disseremus.

ΤΡΕΦΕΙ δὲ πεττομένη.

D *ALIT concoctum.*

Τὰ προλελεγμένα πάντα σχεδὸν τὴν πέψιν ἐσημαίνετο. ὃ γὰρ εἶπε, γενέσθαι λεπτὴν τὴν τροφὴν, καὶ τὸ βλαστάνειν, καὶ τὸ τέλος, τὸ μεταβάλλειν τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν, τοῦτο ἦν ὅπερ νῦν ἑνὶ ῥήματι λέγει, τρέφειν αὐτὴν πεττομένην. οἱ μὲν γὰρ ὠμοὶ χυμοὶ τρέφειν οὐ δύνανται, πρὶν πεφθῆναι. ἀναγκαιοτάτη γάρ ἐστιν ἡ πέψις τῷ τῶν ζώων σώματι: ἐπειδὴ ἀπορρεῖ μὲν ἁπάντων τῶν ζώων ὁσημέραι πολὺ μέρος τῆς οὐσίας διὰ τὴν ἔμφυτον θερμότητα. διὸ ὡς τὴν συμμετρίαν αὐτῆς σώζεσθαι, δεόμεθα σιτίων τε, καὶ πομάτων, ἐπεὶ δὲ τὸ ἀπορρέον ἑκάστου τῶν μορίων, τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐστὶν, οἷόνπερ αὐτὸ

Quæ ante dicta sunt, cõcoctionem ferme significant omnia. nam quod dixit, exile fieri alimentum, produci, pristinamq́ formam commutare, idem est, atq́ id, quod nunc vno verbo extulit, cum ait, ipsum alere, cum concoctum est. Crudi enim humores alere non possunt prius, quàm concocti sint. Enimuero cum quotidie magna substantiæ pars ab omnibus animantibus defluat, propter calorem innatum, ipsorum corpori maxime necessaria est concoctio. quocirca vt iustus caloris modus seruetur, cibis, potionibusq́ opus est. Quoniam autẽ quod à singulis particulis defluit,

αὐτὸ τὸ μόριον, οὐδὲν δὲ τῶν ἐσθιομένων, ἢ πινομένων ἀκριβῶς ἐστὶ τοιοῦτον, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶχεν ἡ φύσις, προμεταβάλλειν τε, καὶ πέπτειν αὐτά: καὶ προπαρασκευάζειν ὅμοια τῷ θρεψομένῳ σώματι. ὅσα δὲ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν γίνεσθαι περιττώματα, ταῦτα διὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἣν ὀνομάζομεν ἐκκριτικὴν, ἀποθεῖται. πᾶν γὰρ μόριον ἕλκει τὸ οἰκεῖον ἑαυτοῖς, καὶ ἀποκρίνει τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῖ τε τὸ ἑλχθέν: ἐν τε τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἀλλοιοῖ, κατέχει τε, καὶ σφίγγει. καλεῖται δὲ ἀλλοίωσις αὕτη, μέχρι μὲν ἂν εἰς ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου μορίου μεταβάλληται, πέψις: ὅταν δὲ ἤδη προστίθεται τῷ μορίῳ θρέψις. τίς μὲν οὐκ οἶδεν, τὴν πέψιν, ἀλλοίωσιν τινα ὑπάρχειν, καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέποντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα: τὴν δ' ἀλλοίωσιν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ μάλιστα συντελεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν θρέψιν, καὶ τὴν τῶν ἁπάντων χυμῶν γένεσιν, εἴπερ οὖν ἡ πέψις τοῦτο ἐστιν, καὶ ἡ τροφὴ ἐν τῇ γαστρὶ δέχεται ποιότητα, τῷ μέλλοντι ὑπ' αὐτῆς τραφήσεσθαι ζώῳ προσήκουσαν, δῆλον ἐστι, τὴν τροφὴν κατὰ τὴν γαστέρα πέττεσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀρέσκει οὐδὲ ἀσκληπιάδῃ, οὔτ' ἐρασιστράτῳ: ὧν ὁ μὲν οὔτε ἐν τοῖς ἐμέτοις, οὔτ' ἐν ταῖς ἐρυγαῖς, οὔτ' ἐν ταῖς ἀνατομαῖς βούλεται τὴν τῶν πεφθέντων σιτίων ποιότητα ἐμφαίνεσθαι ποτέ: καὶ οὕτως ἀήθης ἐστὶν, ὥστε τῶν παλαιῶν, καὶ δοκίμων ἀνδρῶν λεγόντων, τὰ σιτία ἐπὶ τὸ χρηστὸν ἐν τῇ γαστρὶ μεταβάλλειν, ζητεῖ αὐτὸς, οὐ τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ τὸ κατὰ γεῦσιν χρηστόν. ὁ δ' ἐρασίστρατος γελοῖός τε, καὶ ἀμαθής ἐστι. σαφῶς γὰρ ἀριστοτέλους λέγοντος, τὴν πέψιν, ἑψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ὅπως τοῦτο λέγεται, οὐχ οἷός τε ἦν εἰδέναι. φησὶ γὰρ, οὐκ εἰκὸς εἶναι, τὴν πέψιν παραπλήσιον τυγχάνειν τῇ ἑψήσει, τῇ ἐλαφρὰν ἐχούσῃ θερμασίαν, ὥσπερ ἀεὶ πῦρ, καὶ φλόγα, ὑποθεῖναι τῇ γαστρὶ, ὥσπερ καὶ λέβητι, ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτία μὴ δυναμένης. ἀλλὰ περὶ τούτων εὐηθείας, τε, καὶ ἀμαθείας εἴρηται μοι ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. νῦν δὲ ἐπειδὴ φύσις ἀεὶ τὴν πέψιν, καὶ τὴν ἀνάδοσιν, καὶ τὴν ἐξαιμάτωσιν, καὶ τὴν πρόσθεσιν, καὶ τὴν πρόσφυσιν, καὶ τὴν ἐξομοίωσιν ἐργάζεται, ἰστέον ὅτι οὐκ εἴωθεν ἂν ἐκπεμφθῆναι τῆς γαστρὸς ἡ τροφὴ, εἰ μὴ τελέως πεφθῇ. ὅταν γε πεφθῇ τελέως, ἀνοίγνυται μὲν τηνικαῦτα τὸ κάτω στόμα, καὶ διεκπίπτει δι' αὐτοῦ τὰ σιτία ῥαδίως. ἐὰν δὲ ἡ γαστὴρ ὑπὸ δριμύτητος δηχθεῖσα τυγχάνῃ, προϊαίτερον τοῦ δέοντος ἄπεπτον ἔτι τὴν τροφὴν ἀποτρίβεται. αὖθις δ' ἄν ποτε τῷ πλήθει βαρυνθεῖσα, ἢ κατ' ἄμφω συνελθόντων κακῶς διατεθεῖσα, διαρροίαις ἑάλω. καὶ ἐὰν ἐν τούτῳ τῷ πάθει ἔμφυτος θερμασία ἄρρωστος γένοιτο, οὔτε πέπτεσθαι καλῶς τὰ σιτία, οὔθ' αἱματοῦσθαι: πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδὲ ἀναδίδοσθαι δύναται. καὶ ἡ αἱματοῦσα δύναμις

E defluit, tale natura est, qualis est ipsa particula, nihil autem eorum, quæ edimus, aut bibimus, tale prorsus est: ideo fuit naturæ necessarium, ea immutare, concoquere, & eadem alendo corpori similia præparare. Excrementa vero, quæ per alterationem fiunt, extrudit illa potentia, quam expultricem vocamus: siquidem omnis particula id trahit, quod est ad ipsam accommodatum, & reijcit alienum: quodq; attraxit, alterat. & quo tempore alterat, eo retinet, & constringit. hæc que alteratio vsque dum ad similitudinem partis, quæ alitur, sit facta mutatio, vocatur concoctio: cum vero iam particulæ apponitur, nutritio. quare quis est, qui non F norit, concoctionem esse quandam alteratione͂, & mutationem eius, quod nutrit, in accommodatam ei, quod nutritur, qualitatem? atque alterationem à calore effici, itaq; etiam nutritionem, concoctionem, & humorum omnium originem? Si igitur hoc est concoctio, alimentumq; in ventriculo sumit qualitatem, accommodatam ei, quod nutriendum est, certe planum est, alimentum in ventriculo cõcoqui. Hoc tñ minime placet Asclepiadi, atq; Erasistrato, quorũ alter neq; in vomitibus, neq; in ructibus, neq; in dissectionibus qualitatem ciborum concoctam vnquam apparere censet: atq; adeo stultus est, vt cum veteres, ac præstantes viri dixerint, G cibos in ventriculo ad bonitatem conuerti, quærat non eam bonitatem, quæ ad potentiam pertinet, sed eam, quæ in gustatu est. Erasistratus est ridiculus, & imperitus: quia cum aperte dicat Aristoteles, concoctionem elixationi similem esse, quam in sententiam hoc dictum sit, intelligere non potest. Negat enim verisimile esse, concoctionem similem esse elixationi, quæ leuem calorem habeat: tanquam oporteat aut ignem adurẽtem, aut flammam semper vẽtriculo subijci, sicut lebeti: aut alioqui cibos alterari ab ipso non posse. Sed de horum & stultitia, & inscitia dictum est nobis in commentarijs, quos de facultatibus naturalibus edidimus. Nunc H vero quoniam natura semper concoquit, distribuit, sanguinem efficit, apponit, agglutinat, & assimilat, scire cõuenit, nõ consueuisse alimentum ex vẽtriculo emitti, nisi sit perfecte concoctum. Cum vero perfecte concoctum sit, tum os inferius aperitur, & cibi per ipsum facile excidunt. Si vero acrimonia quædam ventriculum mordeat, tunc citius, quàm oportet, alimentum adhuc incoctum abijcit. Rursus multitudine quandoque onustus, aut his ambobus coeuntibus, male affectus, diarrhœis corripitur. Siq; in hoc morbo natiuus calor debilis reddatur, profecto neq; recte cibos concoquere, neq; sanguinem

δύναμις, ἀνάλογον τῇ πέψει κατὰ τὴν γαστέρα, ποτὲ μὲν ὑπ' ἀρρωστίας οὐκ ἀλλοιώσει τὸν εἰς τὰς φλέβας ἀναδοθέντα χυμόν, κἂν εἰ σύμμετρος εἶναι δοκεῖ. οὐ γὰρ οἷόν τε γεννηθῆναι χρηστὸν αἷμα κατὰ τὸ ἧπάρ τε, καὶ τὰς φλέβας, ἀπεπτηθέντων, καὶ διαφθαρέντων ἐν τῇ γαστρὶ τῶν σιτίων. τοῖς μὲν οὖν καλῶς πέττουσι τὰ σιτία, τό θ' αἷμα χρηστόν ἐστι, καὶ σύμμετρος ἔσται σάρκωσις. πολλάκις δὲ αἱ πέψεις γίνονται μοχθηραί, φλεγματωδεστέρων, ἢ χολωδεστέρων ἀποτελουμένων τῶν ληφθέντων: ἤ τινα παρὰ φύσιν ἑτέραν διαφθορὰν ἰσχόντων: ἢ ὠμῶν τε, καὶ ἀμεταβλήτων ἄχρι πλείστου μενόντων, καὶ πνευματουμένων. οὐκ αὖ οὖν ἡ τροφὴ θρέψει ποτέ, πρὶν καλῶς πεφθῇ: ὅπερ ὑπ' αὐτοῦ καλῶς εἴρηται.

A sanguinē efficere, ac multo minus distributionis munere fungi potest. Facultas quoq; sanguinem efficiens ad proportionem eius, quæ in ventriculo concoctionem obit, interdum præ imbecillitate humorem eum, qui fit in venas distributus, quamuis esse moderatus videatur, non alterabit. Præsertim cum non coctis, & corruptis in ventriculo cibis, probus in iecore, & venis effici sanguis non possit. In quibus igitur cibi recte concoquūtur, ijs & sanguis probus, & moderata copia carnis efficitur. Sæpenumero autem vitiosæ coctiones fiunt, quòd ea, quæ sumpta sunt, aut pituitosiora, aut biliosiora sint reddita: aut aliam quampiam corruptelam contra naturam contraxerint: aut cruda, & B immutata diutissime permāserint, & flatu impleta sint. Itaque alimentum nunquam nutriet prius, quàm recte sit concoctum, sicut ipse rite censuit.

ΤΗΝ ΔΕ προτέρην ἰδέην ἐξαλλάττει, ἔστιν ὅτε, καὶ τὰς προτέρας ἐξημαύρωσε.

IDEAM priorem commutat, est interdum, cum priores hebetauit.

Ὅτι μὲν τὴν προτέραν ἰδέαν μεταβάλλει, καὶ εἰς τὴν τοῦ τρεφομένου οὐσίαν τρέπεται ἡ τροφή, εἴπερ καλῶς πεφθῇ, ἤδη εἴρηται ἡμῖν, καὶ δέδεικται. πολλάκις γὰρ ἴδομεν τὸν ἄρτον τὸν ἐσθιόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ μὲν τὸ πρῶτον πεφθέντα, καὶ ὑπὸ τοῦ ἥπατος εἰς αἷμα τρεπόμενον, εἰς τὴν κοιλίαν αὐτὴν ἀνακομίζεσθαι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἦν, εἰ μὴ τὸ τοῦ ἥπατος κρέας, ὅπερ ἂν παρέγχυμα καλεῖται, τοσαύτην ἐξαλλάττωσιν, καὶ τὴν ἐξαιμάτωσιν ποιῇ. εἰ γὰρ παχυνθείη τὸ αἷμα, σὰρξ ἥπατος ἀκριβὴς ἀπεργασθήσεται. καὶ τοῦτό γε *

* *

Priorem alimenti formam mutari, & in eius, quod alitur, naturam conuerti, siquidē recte sit concoctum, iam est à nobis, & dictum, & demonstratum. Videmus enim C sæpe panem, quo vescimur, primum in ventriculo concoctum, & à iecore in sanguinem conuersum, in vētrem iterum referri. Quod sanè fieri non posset, nisi caro iecoris, quæ affusio nominatur, eiusmodi commutationem efficeret, & sanguinem procrearet. Etenim si sanguis cōcrescet, caro iecoris prorsus erit effecta.

* *

οὐχ οἷόν τε γὰρ τὰς προτέρας ἀμαυροῦν, τῆς τροφῆς μὴ διαφθαρείσης. συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ πολλὰς αἰτίας: ἅσπερ ἔχεις δεδειγμένας ἐν τῷ περὶ συμπτωμάτων, καὶ ἐν τῷ περὶ *

Neque potest priores hebetare, alimento non corrupto, hoc autem propter multas causas vsu venit: quæ expo- D sitæ sunt in libro de symptomatibus, & in eo, qui est de *

περὶ μὲν δὴ τοῦδε καὶ αὖθις εἰρήσεται, τοῦ λόγου προϊόντος. νῦν δὲ τὸ ὑπόλοιπον καταθῶμεν, ὧν πρὸ ὀλίγου διαλέξασθαι προὐ. *

λείπει.

Sed hac de re in progressu orationis iterum differetur. Nunc reliqua addamus, de quibus nos paulo antè dicturos esse, polliciti sumus. *

Finis non extat.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS
DE ALIMENTO,
COMMENTARIVS TERTIVS,

Ioanne Baptista Rasario Nouariensi interprete.

ΔΥΝΑΜΙΣ δὲ τροφῆς ἀφικνέεται καὶ ἐς ὀστέον, καὶ πάντα τὰ μέρεα αὐτοῦ, καὶ ἐς νεῦρον, καὶ ἐς φλέβα, καὶ ἐς ἀρτηρίην, καὶ ἐς μῦν, καὶ ἐς ὑμένα, καὶ σάρκα, καὶ πιμελὴν, καὶ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ μυελὸν, καὶ ἐγκέφαλον, καὶ νωτιαῖον, καὶ τὰ ἐντοσθίδια, καὶ πάντα τὰ μέρεα αὐτῶν.

FACVLTAS autem alimenti peruenit & ad os, & ad omnes eius partes, & in neruum, & in venam, & in arteriam, & in musculum, & in membranam, & carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & spinalem medullam, & viscera, & omnes ipsorum partes.

F

Τὸ τοῦ ζώου σῶμα ἐκ πλείστων, ὡς δῆλόν ἐστι, σύγκειται μορίων· ἅπερ ὁμοιομερῆ, ἢ ἀνομοιομερῆ εἶναι φαμέν. τῶν μὲν σωμάτων ὁμοιομερῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ τρία γένη, ἄναιμά τε, καὶ ἀκοίλια φαινόμενα, τὰ μὲν ἐξ ὀστῶν, τὰ δὲ ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου, τὰ δὲ ἐκ μυῶν φυόμενα. καλεῖται δὲ ὁμοιομερῆ, τῷ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ὅμοια, καὶ τῷ παντί. ταῦτα δὲ καὶ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα λέγονται. καὶ γὰρ σύνθεται ἐξ αὐτῶν τὰ σύνθετά τε, καὶ ὀργανικὰ προσαγορευόμενα, ὡς δάκτυλος, καὶ πῆχυς ὅλος, καὶ βραχίων ὅλος, καὶ τὰ κατὰ τὰ σκέλη μόρια. οὕτω δὲ καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων, καὶ ἅπαντα τὰ σπλάγχνα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ ἔντερα. ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ τ' ἄλλα κατὰ τὴν αὐτὴν μόρια· ἐξ ὧν πάλιν ὅλον τὸ σῶμα συγκείμενον εἶναι οἱ παῖδες τῶν ἰατρῶν ἴσασι. τὰ μὲν οὖν πρῶτα μόρια γεννᾶται ἔκ τε τοῦ αἵματος, τοῦ γενομένου ἐκ τῆς λαμβανομένης τροφῆς εἴσω τοῦ σώματος, καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος. ἐστὶ δὲ ταῦτα χόνδρος, καὶ ὀστοῦν, καὶ νεῦρον, καὶ ὑμὴν, καὶ σύνδεσμος, ἀρτηρία, φλέψ, καὶ ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. κἄπειτα ἐκ τούτων ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ κεφαλὴ, καὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ κῶλα· καὶ πάλιν ἐκ τούτων ὅλων τὸ σῶμα. ταῦτα δὲ πάντα ἔχει τὰς φυσικὰς ποιότητας ἐν αὐτοῖς· ὡς κατὰ μὲν τὴν ἐπικράτησιν, ὑγρὸν μὲν, ἡ σάρξ· ὁ χόνδρος δὲ ψυχρόν· τὸ δ' ὀστοῦν, ξηρὸν, καὶ ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δὲ ὑγρὸν καὶ θερμόν· ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ὁμοιομερῶν. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χῶραι πολλαὶ μεταξὺ τῶν εἰρημένων ὁμοιομερῶν τε, καὶ πρώτων μορίων ὑπάρχουσι, καὶ τούτων ἔτι πλείους τε, καὶ μείζους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀργανικῶν τε, καὶ συνθέτων, ἵνα δὲ τροφὴν τὰ μέρη πάντα τοῦ σώματος λάβῃ, ἐνίοτε ἡ φύσις καθ' ἓν ὁτιοῦν ὁμοιομερὲς μόριον τὴν χώραν δεδημιούργηκε, ὡς ἐν ὀστῷ καὶ δέρματι. καὶ τὰ μὲν μαλακὰ τῶν σωμάτων ἀλλήλοις ἐπιπίπτοντα, τὰς

ἐν τῷ

Corpus animătis, ex plurimis, vt perspicuum est, particulis conflatum est, quas è similibus inter se particulis, aut dissimilibus cōstare asserimus. Corporum autem eorum, quæ sunt ex partibus inter se similibus, tria sunt genera, quæ & exanguia sunt, & sinum non habēt. Eorum alia ex ossibus, alia ex cerebro, dorsiq; medulla, alia ex musculis oriūtur. Vocantur autē è similibus inter se, particulis conflata, eo quod omnes partes tū sibi mutuo, tū toti similes sint. Eædem & simplices, & primæ nominantur, siquidē ex eis cōstituantur ea, quæ composita, organicaq; appellantur, cuiusmodi est digitus, cubitus totus, brachium totum, & crurum particulæ, itemq; oculus, lingua, cor, pulmo, omniaq; viscera, & vēter, & intestina, quin etiam caput, & quæ in ipso partes sunt: ex quibus partibus totum rursus corpus constitutum esse medici norunt. Primæ autem particulæ gignuntur ex sanguine, qui ex alimento intra corpus sumpto oritur, & item ex semine. Hæ partes sunt chartilago, os, neruus, membrana, copula, arteria, vena, & quæ sunt generis eiusdem omnia: tum ex ijs conficitur oculus, lingua, caput, viscera, artusq;. Deniq; ex his totum corpus, atq; hæc quidē omnia naturales qualitates in se habent: vt per exuperantiam humida sit caro, frigida chartilago, siccum, & frigidum os: pinguedo humida, & calida, & vnaquæq; particula, quæ è similibus inter se particulis constat. Quin etiam complura sunt spatia inter prædictas particulas similes inter se, & primas: atq; ijs plura, maioraq; inter organicas, & cōpositas. Vt autē omnes corporis partes alimentū sumant, interdū natura spatiū in vnaquaq; particula, quæ cōstet ex partibus similibus inter se, fabricata est, vt in osse, & cute. Ac mollia quidem corpora, quæ sibi mutuo incumbunt, habent interiecta spatia, quæ sensum

G

H

effugiunt,

ἐν τῷ μεταξὺ χώρας ἀδήλους πρὸς τὴν αἴσθησιν ἔχουσιν. ὅσα δὲ σκληρὰ, καὶ ξηρὰ πάνυ, αἰσθητὰ ἔχει καὶ τὰ διαλείμματα, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς ὀστοῖς τὰς σύραγγας ἐν αἷς ἐστὶν ὑγρὸν παχὺ, καὶ λευκὸν, ὅπερ ἡ φύσις αὐτὴ εἰς θρέψιν τοῖς ὀστοῖς παρασκεύασεν. ἐν δὲ τῷ δέρματι πόροι τινές εἰσι καὶ πρὸς τοιαύτην τὴν χρείαν, καὶ πρὸς τὸ τὰ περιττὰ ἐκπεσεῖν. νῦν δὲ πῶς ἡ τῆς τροφῆς δύναμις εἰς ἕκαστον μόριον φέρεται, οὐκ ἀγνοεῖν δύναιτό τις, ἀναγνοὺς τὸ ἡμέτερον τὸ περὶ φυσικῶν δυνάμεων γράμμα. ἐν ἐκείνῳ γὰρ δέδεικται, ὅτι ὀχετοὶ πολλοὶ κατὰ πάντα τὰ μόρια διεσπαρμένοι, τὸ αἷμα αὐτοῖς παράγουσι. δίκην τινὸς ἐν τῷ κήπῳ ὑδρείας. οὗτοι δὲ ὀχετοὶ ἔχουσι διαστήματα τινὰ μεταξὺ, οὕτως παρασκευασμένα, ὡς μήτ' ἐνδεῶς χορηγεῖσθαι τοῖς μεταξὺ μορίοις, ὥσπερ τὸ αἷμα εἰς αὐτὰ ἕλκουσι, μήτε κατακλύζεσθαι ποτ' αὐτὰ πλήθει τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τῆς ἀκαίρως ἐπιρρεούσης. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν μορίων κατασκευὴ. ὑπὸ φύσεως ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, ἵνα τροφὴν ῥᾳδίως πάντα λαμβάνῃ. τοῦ γὰρ συνεχοῦς σώματος τὰ ἐπὶ πολλῆς μέρη πρῶτα, τῆς ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς. ἐκ τούτων δ' αὖ μεταλαμβάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα, τὰ τούτων ἑξῆς εἶτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα. καὶ τοῦτο γίνεται, μέχρι τοῦ, εἰς ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος μόρια ἡ ποιότης τῆς τροφῆς διαδίδωσθαι. οὐ τρέφεται δὲ πάντα ὁμοίως: ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὴν μεταβολὴν ἀπαιτεῖ, τὰ δ' ὀλίγην, ὡς ἐκεῖ σαφῶς εἴρηται. ὅσα μὲν οὖν χρῄζουσι τοῦ μέλλοντος αὐτὰ θρέψειν χυμοῦ τούτοις ἑπομένου παρασκευακέναι τὴν φύσιν: ὥσπερ ταμεῖον τι, τουτέστι ἢ κοιλίας, ἢ σύραγγας, ἤ τι ἄλλο τούτοις ἀνάλογον. καὶ ἐξ αἵματος, μὲν ὀλίγον ἀλλοιουμένου αἱ σάρκες τῶν τε σπλάγχνων ἁπάντων, καὶ τῶν μυῶν: τὰ δ' ὀστᾶ οὐ δύναται τρέφεσθαι, μὴ παμπόλλης τῆς μεταβολῆς μεταξὺ ὑπαρχούσης. καὶ ὡς αἷμα ταῖς σαρξὶ, οὕτω τοῖς ὀστοῖς ὁ μυελὸς τροφή ἐστι. οὐ μὴν ὁμοίως γε ἐν πᾶσι. εἰσὶ γὰρ μικρὰ τινὰ, καὶ ἀκοίλια, ἄλλα δὲ μείζω τε, καὶ κοιλίας ἔχοντα. ἐν μὲν οὖν τοῖς μικροῖς, καὶ ἀκοιλίοις, κατὰ τὰς σήραγγας αὐτῶν διεσπαρμένος, ἐν δὲ τοῖς μείζοσι τε, καὶ κοιλίας ἔχουσιν, ἐν ἐκείνοις ἠθροισμένος. ἐν δὲ τοῖς χόνδροις ἐστὶ τὸ περικεχυμένον τι, μυξῶδες: καὶ τοῖς συνδέσμοις, καὶ τοῖς ὑμέσι, καὶ τοῖς νεύροις τὸ γλίσχρον ὑγρὸν παρεσπαρμένον. ἣν δὲ τροφὴν ἕλκει ἕκαστον, ἐξομοιοῖ κατὰ βραχὺ, καὶ μεταβάλλει εἰς τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν. ἐξετάζομεν δὲ καθ' ἕκαστον τῶν καταριθμουμένων ὑπ' αὐτοῦ, τ' ἀληθές. φησὶ γὰρ, Δύναμις δὲ τροφῆς ἀφικνέεται καὶ ἐς ὀστοῦν. σαφῶς μὲν, τῇ φαίνεται κατὰ πάντα τὰ ζῶα, τὸ μηδὲν τῶν μικρῶν ὀστῶν μυελὸν ἔχειν, ὅτι μηδὲ κοιλίαν ἀξιόλογον τινὰ, καὶ μεγάλην ἔχει, ἀλλὰ τὰς μόνον σήραγγας, ὡς εἶπον, καὶ ταύτας ὀλίγας τε, καὶ στενάς. οὗτος γὰρ ἦν τῇ φύσει τῆς ὅλης κατασκευῆς αὐτῶν ὁ σκοπὸς,

effugiunt, quæ vero dura, sicca'que admodum sunt, in eis interualla cernuntur, vt cernere est cauernulas in ossibus: in quibus est humor crassus, & albus, quem ad alenda ossa natura præparauit. In cute autem foramina quædam sunt, tum ad huiusmodi vsum, tum vero etiam, vt quæ superuacanea sunt, exeant. Cæterum quomodo alimenti facultas ad vnamquanque particulam comportetur, nemo, qui nostrum de facultatibus naturalibus librũ leget, poterit ignorare. In illo.n. ostensum est, canales multos per omnes partes sparsos sanguinem eis, veluti in hortulo irrigationem quandam adducere. Habent autem hi canales interiecta spatia quædam, sic præparata, vt neque nimis parce medijs eorum partibus sanguis, quem ad se trahũt, suppeditetur: nec copia superuacanei humoris, intempestiue ad ea confluentis, vnquam obruantur. Hæc autem fabricatio est à natura vel in ipso initio facta, vt omnes particulæ alimentum facile sumerent. Sũmæ enim continui corporis partes primum admoto sibi alimento perfruuntur. Ab ijs sumunt, quæ deinceps sequuntur, per continuum trahentes. Deinde ab illis aliæ: idq; fit vsq; dum alimenti qualitas in omnes sit partes corporis comportata. Non omnes tamen simili ratione nutriuntur: sed aliæ magnam mutationem expetunt, aliæ exiguam: vt illic perspicue declarauimus. Quæcunq; autem humorem, quo nutriuntur, desiderant, ijs à natura præparatum veluti penum quendam diximus, exẽpli gratia sinus, aut cauernulas, vel aliud quidpiã, quod his proportione respondeat. Ac sanguine quidem parum alterato, viscerum omnium, & musculorum carnes aluntur. At ossa, nisi permagna intercedat mutatio, ali non possunt. Et sicut sanguine aluntur carnes, ita ossa medulla nutriuntur. Quod tamen eodem modo in omnibus nõ fit: propterea quòd exigua quædam sunt, & sinus expertia: quædam maiora, & quę sinus habent. Proinde in paruis, & sinus expertibus medulla est cauernulis ipsorũ inspersa: in maioribus, & sinus habentibus, vtique in ipsis collecta est. In chartilagine est mucosũ quid, ei circunfusum: ligamẽtis, musculis, & neruis lentus humor inspersus. Quod autem alimẽtum vnaquæq; pars trahit, id paulatim assimilat, & in sui substãtiam mutat. Peruestigemus autem in singulis particulis, ab ipso enumeratis, quid veri sit. Facultas, inquit, alimenti peruenit in os: & tamẽ apparet perspicue, in cunctis animantibus, nullum ex paruis ossibus medullam continere. Causa est, quia neq; sinum vllum notabilem & magnum habet: sed solũ cauernulas, vt dixi, & eas quidem paucas, & angustas. In eorum.n.

ὁ σκοπὸς, ὡς μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἡ σκληρότης, ὡς δὲ πρὸς τὴν τοῦ ζώου κίνησιν ἡ κουφότης: καὶ οὐκ εὐπετὲς ἄμφω ταῦτα εἰς ταυτὸν συνελθεῖν. εἰ γὰρ δὴ πρὸς τὸ ὀστοῦν στενὸν εἶναι, καὶ κοῖλον ἐγεγένητο, παντάπασιν ἂν ἦν ἀσθενές. εἰ δὲ μέγα, καὶ πλῆρες, καὶ πυκνὸν, ἐσχάτως ἂν ἦν βαρύ τε, καὶ δύσφορον. ἐν γὰρ κνήμῃ, καὶ μηρῷ, καὶ βραχίονι τί χρὴ νομίζειν, εἰ μὴ κοιλίας εἶχεν οὕτω μεγάλας, μήτ' ἀραιοτέρα ταῖς συστάσεσιν ἐγεγόνει. καὶ πρὸς μὲν διττὴν χρείαν τὴν εἰρημένην, ἡ μὲν ἀσφάλεια ἐκ πυκνότητος, καὶ σκληρότητος: ἡ δὲ κουφότης ἐκ τῶν ἐναντίων ἐγεννᾶτο. ἐφ' ὧν μέντοι διά τε τὸ σύντονον τῶν μυῶν, καὶ ὅλου τοῦ ζώου τὴν ῥώμην, ἄμφω ὑπάρχειν ἐδύνετο, τούτοις ἅπασιν ἡ φύσις πυκνὰ καὶ σκληρὰ ἀπειργάσατο τὰ ὀστᾶ. καὶ ὁ μυελὸς ἐστὶν οἰκεία τροφὴ αὐτῶν. τὰ δ' οὐκ ἔχοντα κοιλίας, ἐν ταῖς σήραγξι τοιοῦτόν τι περιέχουσιν, ὅπερ τρέφειν αὐτὰ πέφυκεν. προστίθησι δὲ τοῖς ὀστοῖς τὰ νεῦρα, εἰπὼν, καὶ ἐς νεῦρον. τῶν δὴ νεύρων ἐστὶ τριττὸν γένος, τὰ μὲν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου γίγνονται μυελοῦ, ἃ καλοῦμεν προαιρετικά: τὰ δὲ ἐκ τῶν ὀστῶν, ἅπερ, ὡς εἰπεῖν, συνδετικά: τὰ δὲ ἐκ τῶν μυῶν, οἷς τενόντων ὄνομα τιθέασι. ἔστι δὲ ἄλλα μὲν σκληρὰ τῶν νεύρων, ἄλλα δὲ μαλακά. τῶν δὲ σκληρῶν ἁπάντων ἀρχὴ ἐστὶν ὁ νωτιαῖος: καὶ τό γε κατωτέρας αὐτοῦ τῶν ἐσχάτως σκληρῶν. τῶν δὲ μαλακῶν ἁπάντων, ὁ ἐγκέφαλος: καὶ τὰ μέσα γε τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ μερῶν ἀνάκειται τοῖς μαλακωτάτοις: τῆς δὲ τῶν μέσων νεύρων οὐσίας, καθὰ συνάπτουσιν, ἐγκέφαλός τε, καὶ νωτιαῖος ὑπάρχει ἀρχή. τοῦτο μέντοι ἠγνώησεν ὁ ἀριστοτέλης, τ' ἄλλα μὲν δεινὸς, καὶ ἐπιστήμων: κατὰ δὲ τὴν ἀνατομὴν, οὐ πάνυ. νῦν δὲ περὶ τροφῆς αὐτῶν τοσοῦτον ἔχομεν εἰπεῖν, ὅτι γλίσχρον, καὶ ὁλκιμον, καὶ δυσέκκριτον εἶναι λέγομεν τὴν τροφὴν, ὑφ' ἧς τὰ νεῦρα τρέφεται. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν φαινομένων περὶ τὰ νεῦρα. καὶ γὰρ ἑψόμενα, καὶ σηπόμενα τὴν διάλυσιν εἰς τὸν τοιοῦτον ἔχει χυμόν. ἔν τε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, ἄναιμα τελέως εἰσιν. ἔτι δὲ, ἕκαστον τῶν μορίων οἰκείῳ τῆς ἰδίας οὐσίας τρέφεται χυμῷ: οὐδὲν δὲ τῷ νεύρῳ οἰκειότερον, τῆς εἰρημένης ἤδη τροφῆς οὐχ εὑρήσεις. τρέφεται μὲν οὖν: οὐ χρήζει δὲ κενώσεως, διὰ τὸ μὴ ἔχειν μηδεμίαν κοιλότητα αἰσθητὴν, ὥσπερ καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι. καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐνίοτε ποιεῖ, ὡς πληρουμένων τῶν νεύρων αὐτῶν τοῦ γλίσχρου, καὶ ψυχροῦ χυμοῦ, ὥσπερ καὶ τρέφεται, τὸν σπασμὸν ὑπομένειν. ὃ μὴ γένοιτο ἂν, εἰ κοιλότητας ἔχοιεν αἰσθητὰς, δι' ὧν ἂν ἔκκρισιν ἐργάζοιντο. καὶ ἐς φλέβα, φησὶν, καὶ ἐς ἀρτηρίαν. πολλὰς μὲν ἀρτηρίας, καὶ φλέβας ἡ φύσις ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἐδημιούργηκε. αὐτίκα μὲν ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ὅλῃ κεφαλῇ, συνάπτει παμπόλλας ἀρτηρίας μὲν ἀρτηρίαις: φλέβας δὲ φλεψὶν, ἐκ δε-

constructione duo fuerunt naturæ proposita, vt durities ad suam tutelam, leuitas ad motiones animantis pertineret: neq; facile erat hæc ambo in idẽ conuenire. Si.n. os præterquam quòd angustum sit, cauũ etiam esset factum, omnino imbecillum extitisset: at si magnum, & plenum, & densum, grauissimum fuisset, & ad gestandum difficile. Etenim de tibia, femore, & brachio quid esset cẽsendũ, si neq; sinus adeo amplos habuissent, neque ipsorum fuisset rarior consistentia? Ad duplicem autem vsum, quem indicauimus, securitas ex densitate, & duritie: leuitas ex cõtrarijs extitit. In quibus tamẽ propter robur musculorum, ac totius corporis fortitudinẽ vtrũq; comparari poterat, in ijs omnibus & densa, & dura ossa à natura facta sunt, & medulla est ipsorum accommodatum alimentum: quę vero sinus nõ habent, ea suis cauernis tale quid continent, quo nutriri queant. Ad ossa vero addidit neruos, cũ ait, & in neruum. Ac neruorum quidem sunt tria genera: alij enim à cerebro, & spinali medulla oriuntur: quos voluntarios nuncupamus: alij ex ossibus, quos, vt ita dicam, ligamentales vocamus: alij ex musculis, quos tendines nominant. alij porro duri, alij molles sunt. ac durorum omnium origo est spinalis medulla. Eius vero ora interior durissimorum: mollium vero omnium fons est cerebrum: media vero anteriorum eius partiũ mollissimis dicata sunt. at mediorum neruorum substantiæ principium id est, quo cerebrum & spinalis medulla coniunguntur. Hoc tamen ignorauit Aristoteles, qui cæteris in rebus præstans, & scientia ornatus, in dissectione corporum non admodum excelluit. Nunc vero de alimẽto, quo nerui fruũtur, hoc tantum habeo dicere, glutinosum, aptum ad trahendum, & difficile ad excernendum esse id, quo nerui aluntur: idq; perspicuum esse ex ijs, quæ in neruis apparent. Nam si elixentur, aut computrescant, in huiusmodi humorem dissoluuntur. Cum vero naturalem, suum'que statum seruant, sunt omnino exangues. Præterea singulæ partes humore propriæ substantiæ accommodato aluntur. Nihil autem ad neruum alendum accommodatius, quàm quod dictum est, comperies. Ergo neruus alitur, euacuationem tamen non exigit, quia nullam habet sensibilem cauitatem, sicut in venis, arterijsq; conspicitur. Atque hoc interdum in causa est, vt neruis glutinoso, frigidoq; humore repletis, quo sane humore nutriuntur, conuulsio ipsos tentet. quod non contingeret, si cauitatibus sensibilibus, per quas fieret excretio, præditi essent. Et in venam, inquit, & in arteriam. Quamplurimas & venas

ἐκ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν εἰς δεξιὰ, πρόσθεν, καὶ ὀπίσω, καὶ αὖθις ὄπισθεν, καὶ πρόσω, κἀκ τῶν ἔξωθεν μερῶν εἴσω, κἀκ τῶν ἔσωθεν ἔξω διάγουσα. καὶ αἱ ἀρτηρίαι ἐπιμίγνυνται φλεψὶ, καὶ φλέβες ἀρτηρίαις, καὶ νεύροις ἀμφότερα, καὶ ταύταις τὰ νεῦρα, παρ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα. ἐπειδὰν δὲ εἰς μῦν, ἢ εἰς σπλάγχνον, ἢ εἰς τὶ μόριον ἕτερον ἐμφύεται, πέμπουσι τινὰς ἀεὶ λεπτὰς ἀποβλαστήσεις τοῖς παρακειμένοις σώμασιν. σαφὴς δὲ ἡ αἰτία, ὅτι τροφῆς μὲν πάντα δεῖται τὰ μόρια, καὶ τὰ θερμὰ, καὶ τὰ ψυχρὰ, καὶ τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ μαλακά. ἕλκουσι δὲ τὴν τροφὴν ἐκ τοῦ αἵματος πάνυ ἀλλοιουμένου. Ταῦτα δὲ μόρια συνηρίθμησεν νῦν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ἐξ αὐτῶν πάντα τοῦ σώματος πλέκονται μόρια. καὶ οὐχ οἷόντε μηδὲν εὑρίσκεσθαι, ὃ τούτων ἀμερὲς εἴη. καὶ γὰρ εἴπερ τρέφεσθαι δεῖ, ἄνευ τούτων ἀδύνατον. ἅπας δὲ μῦς ἀρτηρίας τε, καὶ φλέβας ἔχει, καὶ διὰ τούτων τρέφεται. εἴπερ γὰρ ἦν μόνιμος αὐτῶν ἡ οὐσία, μηδὲν ἂν δεῖσθαι λέγοιμεν αὐτοὺς μὴ τ' ἀρτηριῶν, μήτε φλεβῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τρέφεσθαι δεῖ τε, καὶ ὡς εἶπον, τὴν συμμετρίαν φυλάττειν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, διὰ τοῦτο αὐτῆς ἐδέησε φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν. ὅτι δὲ οὐκ ἔχουσι σύμφυτον αἰσθήσεώς τε, καὶ κινήσεως ἀρχὴν, διὰ τοῦτο τῶν νεύρων ἀεὶ χρήζουσι, χορηγούντων αὐτοῖς ταῦτα. *

*

οὐ μὲν τοῖς γε φυσικοῖς ὀργάνοις
*

καὶ μέντοι τοῖς ψυχικοῖς ἡ φυσικὴ διοίκησις ὑπάρχη, καὶ χρήζουσι γε καὶ αὐτὰ τῆς τῶν ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν φυλάττειν τὴν οὐσίαν αὐτῶν

διαφέρει δὲ πάμπολυν κατὰ τοῦτο τὰ μέχρι πλειόνων ἐκταθεῖσα μορίων, οὐ μόνους τοὺς μῦς, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη.
*

διὸ προσέθηκε, καὶ ἐς ὑμένα, καὶ σάρκα, καὶ πιμελήν. οἱ παλαιοὶ μὲν καὶ χιτῶνας, καὶ ὑμένας, καὶ μήνιγγας γε καλοῦσιν, ἅπερ νῦν τῷ τῶν ὑμένων ὀνόματι ὁ συγγραφεὺς σημαίνει, οἷς καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι, τῆς μὲν ἐν τοῖς ὀνόμασι τερθρείας ἀποστησόμεθα, τοῦ προκειμένου δὲ ἑξόμεθα. *

πρὸς τὰ τοῦ πνεύματος ὄργανα. καὶ τὰς πλευρὰς ὅλας ἔσωθεν ὑπέζωκεν.

οὐχ οἷόντε μὲν τοι γεννηθῆναι τι τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων ἄνευ τῆς αἱματικῆς οὐσίας. οὐ μὴν οὐδὲ ὅσα λευκὰ, καὶ ἄναιμα τῶν μορίων ἐστὶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος δύναται γεννᾶσθαι: καθάπερ ἡ τοῦ ἥπατος οὐσία. τοῦτο γε διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τε αἵματος, καὶ τῆς οὐσίας τοῦ σώματος αὐτοῦ συμβαίνει. *

ἀγγεῖα

A venas & arterias in toto animātis corpore natura fabricata est. ac ne longe abeam, in facie, & toto capite natura permultas arterias arterijs, venasq; venis tum à dextris ad sinistra, tum à sinistris ad dextra, tū ab anteriore parte ad posteriorē, & rursus à posteriore in anteriorē, & ab externis partibus ad internas, & ab internis ad externas perducēs attexuit. Cum autem vena aut arteria in musculum, aut viscus, aut aliquam aliam partem inseritur, tenues quasdam propagines corporibus sibi admotis mittit. Cuius rei perspicua causa est: omnes nimirum particulas tā calidas, quàm frigidas, & tam duras, quā molles alimento indigere. Easq; alimentum ex sanguine accurate alterato trahere. B Has autem particulas nunc auctor connumerauit, quia ex ipsis omnes corporis particulę cōponuntur: neq; vlla potest inueniri, quæ sit harum expers. Etenim si ali debent, profecto sine his effici id nō potest. Omnes autem musculi & arterias habent, & venas, & per has alimentū ad ipsos comportatur. Si enim ipsorum permanens esset substantia, certe neque arterijs, neq; venis opus ipsis esse diceremus. Sed cū alimento indigentes sint, &, vt ante dixi, seruandus sit iustus natiui caloris modus, idcirco & venis & arterijs opus fuit. Quia vero innatum sensus, & motus principium non habent, ideo neruis semper indigēt, qui hoc C eis suppeditent.

* *

Non tamen naturalibus instrumentis. * *

Animalibus tamen instrumentis naturalis quædam est attributa dispensatio, indigentq; ipsa quoq; & arteriarum, & venarum ope ad suam essentiam conseruandam. * *

Permultum autem hęc in re differunt. ad plurimas vsq; extenta particulas, ac non solum in musculos, sed etiam * partes. *

Propterea addidit, Et in membranam, & in carnem, & in pinguedinem: D quas prisci tunicas, membranas, & meningas vocabant, eas nūc vno nomine membranarum auctor significat. quos nos quoq; sequuti omissa nominum subtilitate, rem propositam pertractabimus. *

Ad spiritus instrumenta: & costas omnes intus subcinxit. * *

Cū interim nulla corporis pars sine sanguinea substantia effici queat. Nec tamen quæcunq; albæ, & exangues sunt, ex ipso effici sanguine possūt: sicut iecoris substantia. Id quod propter similitudinem, quæ inter sanguinem, & substantiam corporis ipsius intercedit, accidit. *

ἀγγεῖα γοῦν καὶ ὑμένες οὕτω γεννᾶσθαι φαίνονται, ὡς μὴ μόνον πρώτην σύστασιν ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐφεξῆς, εἰς μῆκός τε, καὶ εὖρος ἐπίδοσιν, λαμβάνειν. ἔχουσι δὲ καὶ ὑμένες, ὥσπερ τ' ἄλλα πάντα μόρια τοῦ σώματος, τὰς φυσικὰς ἐνεργείας, ὡς καὶ ἕλκειν, καὶ κατέχειν, καὶ ἐκκρίνειν, καὶ ἀλλοιοῦν οἷας τε εἶναι. καὶ περὶ τούτου γε οὐκ ἀμφισβητήσειεν ἄντις, τὰ περὶ

E

Vasa igitur, ac membrana ita gigni videntur, vt non modo primam constitutionem ex seminis substantia, sed etiam reliquum in lõgitudinem, & latitudinem incrementum accipiant. ac membranæ quidem, sicut etiam aliæ omnis corporis particulæ naturales actiones habent, vt trahere, continere, excernere, atq; alterare possint. qua de re nemo controuersabitur, qui libros de *

* καὶ μὲν ἡ πιμελὴ τρέφεται τὸν αὐτὸν τρόπον· αὕτη γὰρ ἐλαίου δίκην τακερῶς ἐπιβεβλημένη τοῖς ὑμενώδεσι καὶ νευρώδεσι τοῦ ζώου μορίοις ἐστίν.

Pinguedo autem eodem modo alitur. Siquidem ipsa instar olei pinguis est animantis partibus membranosis, ac neruosis affusa. *

F

διὸ τὰ εὐτραφοῦντα πάντα πιμελὴν, ἢ στέαρ ἔχει. τὰ δ' ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα, πολλάκις μὲν οὐδ' ὅλως ἔχειν φαίνεται, πολλάκις δὲ οὕτως ὀλίγην τε, καὶ ξηρὰν, ὡς δύσχρηστον εἶναι. περὶ δὲ αἵματος τι χρὴ λέγειν, αὐτὸ γὰρ καὶ τρέφεται ἀπὸ σιτίων, καὶ τ' ἄλλα τρέφει πάντα, τὰ ἐν τῷ σώματι ὄντα. διττῶς δὲ τὸ αἷμα λέγεται, ἐνίοτε μὲν ἀντιδιαιρούμενον πρὸς τοὺς ἄλλους χυμοὺς, τ' ἐστι πρὸς τὸ φλέγμα, καὶ ἀμφοτέραν χολήν· ἐνίοτε δὲ κατ' ἐπικράτειαν, ὅλος ὁ ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμός. νῦν δὲ προσθεὶς, καὶ φλέγμα, καὶ τὰ λοιπὰ, δῆλος ἐστι σημαίνειν τὸν ἕνα χυμὸν, τοῖς ἄλλοις ἀντιδιαιρούμενον.

Proinde quæ bene alũtur, aut pinguedinem, aut adipem habent omnia. quæ vero gracilia sunt, & non nutriuntur, sępe ne habere quidem omnino, sæpe vero ita purũ, idq; siccum, vt vix vti possis, videntur. De sanguine autẽ quid attinet dicere: Ipse enim & à cibis alitur, & cætera omnia, quæ in corpore sunt, alit. Duobus autem modis sanguis dicitur, interdũ vt ex altera parte cæteris humoribus respondeat, hoc est, vt à pituita, & vtraque bili distinguatur, interdum vero ex præstantia totus is humor, qui vasculis continetur. Hoc autem loco cum addidit, & pituitam, & reliqua, planum est, vnum significari humorem ab alijs distinctum. *

G

* ἡ μὲν οὖν κατὰ φύσιν ἑκάστῳ ζώῳ θερμασία εὔκρατός τε, καὶ μετρίως ὑγρὰ αἵματος ἐστι γεννητική· καὶ διὰ αὐτό γε τοῦτο καὶ τὸ αἷμα θερμὸν, καὶ ὑγρὸν φαμὲν εἶναι δυνάμει· ὥσπερ καὶ τὴν ξανθὴν χολὴν θερμὴν, καὶ ξηράν· μέλαιναν δὲ, ξηράν τε, καὶ ψυχρὰν καὶ τὸ φλέγμα αὐτὸ ὑγρόν τε, καὶ ψυχρόν. ἐναργῶς γὰρ καὶ περὶ τούτου πίστεις ἱπποκράτει τε, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηνται παλαιοῖς. *

Calor, vnicuique animãti natiuus temperatus, & modice humidus est auctor sanguinis: ob eamq; causam sanguinem calidum & humidum potestate esse dicimus: sicut flauam bilem, calidam, & siccam: atram, frigidam, & siccam: ipsam deniq; pituitam, humidam, & frigidam. qua de re & ab Hippocrate, & ab alijs veteribus euidentes probationes allatæ sunt. *

*

H

ὅσον οὖν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα, χρήσιμον ὑπάρχον τοῖς ζώοις, οὐ δεῖται κενώσεως ὥσπερ καὶ τῶν χολῶν ἑκατέρας τὸ μὲν χρήσιμον, καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις, τὸ δ' ἄχρηστον, καὶ παρὰ φύσιν. ὅσον δὲ τοῦ φλέγματος ἂν ᾖ γλυκὺ, τοῦτο χρήσιμον ἐστὶ, καὶ κατὰ φύσιν τῷ ζώῳ· ὅσον δὲ ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν, τὸ μὲν τελέως ἄπεπτον· τὸ δὲ διασαπές. περὶ δὲ τοῦ μυελοῦ. *

Quantum igitur pituitæ in venis fertur, cum vtile animantibus sit, vacuatione non eget: sicut ex vtraque bili altera vtilis, naturalisq; animalibus est: altera inutilis, & præter naturam. quæ autẽ pituitæ pars dulcis est, ea & vtilis, & naturalis animanti est. quę vero acida, salsaq; est, acida omnino cruda est, salsa vero computruit. De medulla autem. *

*

* τοῦτο δ' ἐστιν ἴδιον αὐτοῦ, ὡς εἶναι τὴν τῶν ὀστῶν τροφὴν, ὡς εἴρηται. τοῦ δὲ νωτιαίου μυελοῦ τὰ μὲν ἔχοντος κοινὰ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, τὰ δ' ἴδια, ἐστὶ μὲν τὰ

Hoc ipsius est proprium, vt sit, velut dictum est, ossium alimentum. Cum vero spinalis medulla quædam habeat cerebro communia, quædã propria, communia

μὲν τὰ κοινά, τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ὁμοίαν ἔχειν, καὶ νεύρων ἀρχὴν εἶναι. τὰ δ' ἴδια, κινεῖσθαι μὲν, σφύζοντα τὸν ἐγκέφαλον, ἀκινήτῳ περιλαμβανόμενον, μὴ κινεῖσθαι δὲ τὸν νωτιαῖον ὑπὸ κινουμένων τῶν σπονδύλων περιεχόμενον. *

* ὥσπερ δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ καρδίαν γεννᾶται, τὴν γένεσιν ἔκ τε τῆς εἰσπνοῆς ἔχον, καὶ τῆς τῶν χυμῶν ἀναθυμιάσεως· οὕτω τὸ ψυχικὸν ἐκ τοῦ ζωτικοῦ κατεργασθέντος ἐπὶ πλέον, ἔχει τὴν γένεσιν. καὶ ὥσπερ εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα καθήκουσιν ἀρτηρίαι τε, καὶ φλέβες παμπόλλαι, χολὴν μὲν καὶ φλέγμα, καὶ τινὰς ἑτέρας τοιαύτας ὑγρότητας εἰς τὴν ἐκτὸς εὐρυχωρίαν ἀποχεύουσαι, στέγουσαι τε ἐντὸς αὐτῶν τὸ θ' αἷμα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικόν. οὕτως εἰς τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας αἱ μὲν φλέβες ἐκκρίνουσι μὲν τὰ περιττά, τὸ δ' αἷμα κατέχουσιν. αἱ δὲ ἀρτηρίαι τὸ πνεῦμα ἀναπνέουσιν. ὅσα μὲν τοῦ ἐγκεφάλου μέρη τῆς διαζωννυούσης μήνιγγος ψαύει, ταῦτ' ἐξ αὐτῶν τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων ἀρύεται τὴν οἰκείαν τροφήν· ὅσα δὲ πορρωτέρω κείμενα τυγχάνει, ταῖς τῶν ὑλῶν βοηθεῖται ῥοπαῖς. εἴρηται γὰρ, ὅτι ἔχει δύναμιν ἅπαντα, τὰ ἐν τῷ σώματι μόρια τῆς οἰκείας ὕλης ἑλκτικήν. ἵνα οὖν ἅπαν τὸ σῶμα, καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἕλκειν δύναιτο, ἡ φύσις καθ' ὅλον αὐτὸ ἐποίησε πλῆθος φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, οὕτως ἐγγὺς ἀλλήλων, καὶ πλησίον οὕτω πολλάκις, ὥστε καὶ ψαύειν, ὡς ὁρῶμεν τὰς εἰς κοιλίαν καὶ νῆστιν, καὶ πᾶν τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ κῶλον, καὶ τὰς καθ' ἧπαρ, καὶ πνεύμονα, καὶ νεφροὺς, καὶ κύστιν, καὶ μήτραν, καὶ σπλῆνα, καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν καθηκούσας. ἀλλὰ καὶ κατ' ὤμο *

* ὅπερ μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι σχεδὸν τοῦ σώματος μορίοις, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ὁρᾶται.

A communia sunt, vt corporis essentiam similem habent, & neruorum origo sit: propria, vt cum cerebrũ pulset ac motu cieatur, quãquam osse immobili continetur, ipsa tamen non mouentur, tametsi à vertebris mobilibus contineatur. *

Quemadmodum autem spiritus vitalis in arterijs, cordeq; gignitur, & ortum ex inspiratione ducit, & ex humorum halitu: sic animalis fit ex vitali admodum elaborato. Et quemadmodum in ventriculum & intestina arteriæ, venæq; plurime perueniũt, bilem, ac pituitam, & aliàs id genus humores in externam capacitatem effundentes, & sanguinem ac vitalem spiritum intra se ipsas B cohibentes, sic in cerebri ventriculos venæ excernunt ea, quæ superuacanea sunt: sanguinemq; retinent: arteriæ vero spiritum respirant. Quæcunq; autem cerebri partes membranam ipsius succingentem contingunt, eæ ex vasculis, quæ in ipsa sunt, accommodatũ sibi alimentum hauriunt. quæ vero longius absunt, materiarum inclinationibus adiuuãtur. Dictum enim est, omnes corporis partes facultatem habere materiæ sibi accommodatæ attrahendæ. Itaq; vt vniuersum corpus, ipsiusq; particulæ trahere alimentum queant, natura magnam arteriarum, venarumq; copiam in totum corpus pertinentem machinata est: quæ ita vicinæ inter se, ac sæpe etiam C propinquæ sunt, vt sese contingant: sicut eas esse perspicimus, quæ in ventriculũ, in ieiunum, vniuersumq; tenue intestinum, & colon, & iecur, & pulmonem, & renes, & vesicam, & vterum, & lienem, & ipsum cor peruenerint. Sed etiam in hic *

Quod cum in alijs ferme omnibus corporis particulis, tum vel maxime in cerebro conspicitur.

ΚΑΙ ΔΗ' ἐς θερμασίην, καὶ πνεῦμα, καὶ ὑγρασίην.

ET IN calorem, & spiritum, & humorem.

Ὡς ἐν ἀτροφίᾳ ψύχεται τὸ σῶμα, οὕτως ἂν δῆλον ἐστὶν, ἀναθερμαίνεσθαι αὐτὸ κατὰ τὴν τροφήν. ἀλλὰ καὶ ταῖς ξηρότησι τῶν στερεῶν σωμάτων, ψύξις ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ χρονιζούσαις. αὐτὴ γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἡ ξηρότης διαμένειν, ἀμέμπτου τῆς κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσεως ὑπαρχούσης, οὐ δύναται. τάχιστα γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀτροφίαις ἀποψύχεται τὰ μόρια: διότι καὶ ἡ θρέψις αὐτοῖς ἐστὶν ἐκ θερμοῦ χυμοῦ τοῦ αἵματος. αἱ μὲν οὖν τροφαὶ πρὸς τῆς ἐμφύτου πεπτόμεναι θερμασίας, τὸ σῶμα θερμαίνουσι. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε ἐκ τοῦ παραχρῆμα γίνεται. ὡς γὰρ αἱ τοῦ πυρὸς ἐπιτήδειον τροφαὶ τὸ πῦρ αὔξουσιν, οὕτω καὶ τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων, ὅτε περ ἂν οἰκεία τε, καὶ σύμφυτος ὑπάρχει τροφὴ, ῥώσει

Quemadmodũ corpus refrigeratur in nutritionis defectione, ita ipsũ alimento excal- D fieri perspicuũ est. Cùm tamen refrigeratio ex diuturnis quoq; solidorũ corporũ siccitatibus consequatũ: quippe permanere ipsa per se siccitas, si nõ muteẽ oppositio, quæ ex calido, frigidoq; cõstat, nõ possit. particulæ.n. in nutritionis defectione celerrime refrigerãt: propterea quòd calido sanguinis humore nutriunt. ex quo fit, vt cũ alimẽta innato calore cõcoquant, corpus calfaciãt. hoc tñ protinus non fit. Vt.n. alimenta ad ignẽ accõmodata ignẽ augent, ita corporũ natura calidorũ alimẽtum, quod ipsis accõmodatũ, innatumq; sit, ea perpetuo roborabit, & innatum calorẽ adaugebit. idq; est omnis alimẽti proprium,

ῥώσει τε διὰ παντὸς αὐτὰ, καὶ τὴν ἔμφυτον αὐξήσει θερμασίαν. καὶ τοῦτο ἐστὶν ἁπάσης ἴδιον τροφῆς. ἐνίοτε δὲ καὶ πλείων τροφὴ ἀμαυροῖ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, δίκην τῶν ξύλων ὑγρῶν ἃ τροφὴ μὲν ἐστὶ καὶ αὐτὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλ᾽ ὅτι ἐπιβληθέντα τῷ πυρὶ, ἐστὶ πλείω, διὰ τοῦτο κατακρύπτεται τὴν φλόγα, καὶ κίνδυνον ἐπάγει φθορᾶς. φέρεται γοῦν ἡ τῆς τροφῆς δύναμις εἰς τὸ θερμὸν, καὶ ὑγρὸν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθῆναι καλῶς οὐ δύναται ὁ ἐκ τῶν σιτίων χυμὸς, οὐδὲ ῥαδίως διεξέρχεσθαι τὰς ἐν ἥπατι φλέβας, οὔσας πολλάς τε, καὶ στενὰς, εἰ μή τις αὐτῷ λεπτοτέρα, καὶ ὑδατώδης ὑγρότης ἀναμέμικτο, καθάπερ ὄχημά τι. Ἱπποκράτης δὲ τὴν κοίλην φλέβα ὄχημα τροφῆς καλεῖ: ὅτι κατ᾽ αὐτὴν πολλῆς ὑγρότητος λεπτῆς καὶ ὑδατώδους μεστόν ἐστι τὸ αἷμα. ὡμολόγηται γὰρ, τὰ φυσικὰ ὄργανα εἰς ὅσον μὲν ὑγρότερα, τρέφεσθαι βελτίω. κἂν ἐσχάτως ὑγρὰ ταῖς κράσεσιν ὑπάρχῃ. πρὸς δὲ τὰς πέψεις οὔτε βελτίω σφῶν αὐτῶν οὔτε τῶν ξηροτέρων, εἰ καὶ ὁμοίως ἢ θερμά. καὶ αἱ μὲν τῆς θερμασίας αὐξήσεις ἀλλοιοῦσιν ἱκανῶς: αἱ δὲ ψυχρότητες εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν χρησταί. ξηρότητες δὲ εἰς ῥώμην. ὑγρότητες δὲ εἰς μὲν τὰς θρέψεις ἐπιτηδειόταται: πρὸς δὲ τὰς ἄλλας ἐνεργείας ἐναντιώταται, πλὴν αὐξήσεως. εἰς ταύτην γὰρ πλέον, ἢ κατὰ τὴν θρέψιν ὑπάρχουσι χρησταί. περὶ δὲ τοῦ πνεύματος, ὅτι διττόν ἐστι, τό τε ψυχικὸν καὶ τὸ ζωτικὸν, καὶ ὅτι κουφότατον ἐστι, καὶ λεπτότατον ἁπάντων τῶν κατὰ σῶμα, οὐδὲν χρή. *

E interdum tamen copiosius alimētum hebetat innatum calorem, instar lignorū viridiū, quæ vt sint ignis alimenta ipsa quidem, tamen quia plura in ignem coniecta sunt, idcirco flammam occultant, & ne ignis extinguatur, periculum afferunt. Ergo alimenti facultas in calorem, & humorē perducitur. quia is succus, qui ex cibis conficitur, nō possit recte ex ventriculo in venas trāsumi, neq; facile venas, quæ in iecore multæ, angustęq; sunt, pertrāsire, nisi tenuior quædā, & aquea humiditas ei, tanquam vehiculum quoddā, fuisset admixta. Hippocrates autem venam cauam alimenti vehiculum vocat: propterea quod in ipsa sāguis multa, tenui, & aquea hu- F miditate plenus est. Constat enim naturalia instrumenta quò humidiora sint, eò melius nutriri: tametsi extreme humida temperie sint. quod vero ad concoctiones pertinet, neque se ipsis meliora sunt, neq; etiam siccioribus, etiam si similiter sint calida. Calor adauctus valēter alterat: frigus nulli actioni est vtile: siccitates ad robur valent: humiditates sunt ad nutritiones accommodatissimæ, aliis actionibus, præter quam incremento, maxime contrarię. Nam ad incrementum potius, quàm ad nutritionem valent. De spiritu autem, & spiritum esse duplicem animalē, & vitalem, & ipsum esse omnium eorum, quæ sunt in corpore, leuissimū, & tenuissimum, G nihil opus est dicere. *

* *

ΤΡΟΦΗ͂Σ δὲ τὸ τρέφον, τοῦτο τροφή: καὶ τὸ οἷον τροφή. καὶ τὸ μέλλον τροφή.

ALIMENTI autem quod alit, hoc alimentum, & quod velut alimentum, & quod futurum est alimentum.

Εἴρηται μὲν, ὅτι θρέψις ἐστὶν ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ, καὶ ὅτι, πρὸς τὸ γενέσθαι αὐτὴν, δεῖ προηγεῖσθαι πρόσφυσιν: καὶ πρὸς ταύτην, πρόσθεσιν. ὁ γὰρ χυμὸς, ὁ μέλλων ὁτιοῦν τῶν τοῦ ζώου μορίων θρέψειν, πρῶτον μὲν εἰς ἅπαν αὐτὸ διασπείρεται, ἔπειτα προστίθεται, κἄπειτα προσφύεται, καὶ τελευταῖον ὁμοιοῦται. ἐπειδὰν δὲ κατὰ μίαν ἥν τινα οὖν τῶν ἐν αὐτῷ ποιοτήτων τὸ σῶμα μεταβάλλει τὸ πλησιάζον, οὔτε καθ᾽ ὅλην ἐνεργεῖν αὐτοῦ τηνικαῦτα τὴν οὐσίαν ὑποληπτέον, οὔτε ἐξομοιωθῆναι δύνασθαι τὸ μεταβαλλόμενον. ὥστε οὐδὲ θρέψειεν ἄν ποτε τὸ οὕτω μεταβληθὲν, οὐδὲν τῶν μεταβαλλόντων. εἰ δ᾽ ἐκεῖνο μεταβάλλει, τοῦτ᾽ ἐστὶ καθ᾽ ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἐνεργήσει, ἐξομοιώσειεν ἂν οὗτος ἑαυτῷ καὶ τραφείη πρὸς τοῦ μεταβληθέντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι θρέψις ἐστὶ, ἀλλὰ τὴν τέλειαν ὁμοίωσιν. κυρίως μὲν οὖν, τὸ τρέφον ἤδη, τροφή. τὸ δ᾽ οἷον μὲν τροφὴ, οὔπω δὲ θρέψαν, ὁποῖον ἐστὶ τὸ προσφυόμενον, ἢ τὸ προστιθέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως, ὁμωνύμως δὲ τροφὴ λέγεται. τὸ δ᾽ ἐν ταῖς φλεψὶ, περιεχόμενον, καὶ τοῦτο ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν γαστέρα, ὡς

Dictum est, nutritionem esse assimilationem eius, quod nutrit, ei quod nutritur. & vt fiat, præcedere agglutinationē, & vt hæc fiat, appositionem oportere. humor.n. qui quāuis corporis particulam nutriturus est, primum in ipsam totam dispergitur, deinde apponitur, tum agglutinatur, deniq; assimilatur. Vbi igitur corpus vna qualibet earum, quas in se habet, qualitatum id, quod sibi ad- H mouetur, cōmutat: non est existimandū eo casu id ipsū tota substantia agere, neq; id quod mutatur, assimilari ipsi posse. quare quod ita mutatum est, nunquam nutriet id, quod se mutauit. Si vero illud mutabit, hoc est tota sui substantia aget, vtiq; tum sibi assimilabit id, quod mutatur: tum ab eo nutrietur. quippe cum nihil aliud sit nutritio, quā perfecta assimilatio. Alimentum igitur proprie vocatur id, quod iam nutrit. quod vero est velut alimentum, neq; tamē adhuc aluit, cuiusmodi est quod agglutinatur, vel quod apponitur, non proprie, sed homonyme alimentum appellatur. quod autem venis, & magis etiā quod

ρα, ὡς μέλλον ποτὲ θρέψειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. διὸ εἰώθασιν οἱ ἰατροὶ, τῶν ἐδεσμάτων ἑκάστων κατὰ τοιαῦτα τῆς τροφῆς σημαινόμενα, τροφὰς ὀνομάζειν. οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῷον, οὔτε τῷ τοιοῦτον ὑπάρχειν, οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαι, καὶ μέλλειν τρέφειν, εἰ κατεργασθείη καλῶς. αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ μὲν ἤδη ὁμοιούμενον, τροφὴν καλεῖ: τὸ δ᾽ οἷον μὲν ἐκεῖνο, προστεθειμένον, ἢ προσφυόμενον, οἷον τροφή: τὸ δὲ ἄλλο πᾶν, ὅσον ἐν ταῖς φλεψὶ, καὶ τῇ γαστρὶ περιέχεται, μέλλον. ἐπειδὴ δὲ οὐ πάντα, καὶ πάντῃ δύναται ὁμοιωθῆναι, ἰστέον ἐστὶν, τὰ ὁμοιούμενα πάντῃ, τροφὰς εἶναι. τὰ δ᾽ ἄλλα σύμπαντα φάρμακα καλεῖσθαι. δέδεικται γὰρ ἑτέρωθεν διττὴν αὐτῶν εἶναι τὴν φύσιν: ἢ γὰρ ἀμετάβλητα διαμένοντα, νικᾷ, καὶ μεταβάλλει τὸ σῶμα: ἅπερ τὴν φύσιν τοῦ ζῴου φθείρει: ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαμβάνει μὲν, σήπεται δὲ, καὶ διαφθείρεται, κἄπειτα συνδιαφθείρει τε, καὶ σήπει τὸ σῶμα. καὶ ταῦτα δηλητήρια καλεῖσθαι χρή. εὑρίσκεται δὲ καὶ τὸ τρίτον εἶδος φαρμάκων, τῶν ἀντιθερμαινόντων μὲν τὸ σῶμα, κακὸν δὲ οὐδὲν ἐργαζομένων: καὶ τέταρτον ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὃ καὶ ποιεῖ τι, καὶ πάσχει: τῷ δὲ χρόνῳ νικᾶται, καὶ τελέως ἐξομοιοῦται: ὥσπερ καὶ φάρμακον ἅμα, καὶ τροφὴ ὑπάρχει. λεγομένης μὲν οὖν τριχῶς τῆς τροφῆς, τὴν μὲν ἤδη τρέφουσαν, καὶ προστεθειμένην, καὶ μηκέτι μέλλουσαν, κυρίως τροφὴν λέγει. καὶ αὕτη θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα. τῶν δ᾽ ἄλλων, οὐδέτερα: διότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσὶν, ἀλλὰ τὸ μὲν, ὡς αὐτὸς ἔφη, οἷον τροφή: τὸ δὲ, ὅτι μέλλει τοιοῦτον γενήσεσθαι.

A quod ventriculo cõtinetur, vtpote quod nutriturum aliquando sit, si probe confectum fuerit, alimentum nuncupatur. quocirca solent medici edulia quęq; in his alimẽti significationibus alimenta nominare, non quod iam alant animantes, nec quod talia sint, qualia sunt, quæ alunt: sed quia nutrire possint, nutriturąq; sint, si probe cõficiantur. Ipse autem quod iam assimilatum est, alimentũ vocat. quod vero tale est, quale illud, quod appositũ, agglutinatum've est, veluti alimentũ: reliquum omne, quodcunq; venis, & ventriculo continetur, futurũ alimentum. Qm̃ autẽ neq; omnia, neq; omnino assimilari possunt, sciendũ est, quæ omnino assimilantur, B alimenta esse: cætera omnia medicamenta vocari. Alio.n. in loco ostensum est, duplicẽ ipsorum naturã esse. nam vel immota manent, corpusq; vincunt, & mutant, quæ animantis naturã corrumpũt: vel mutationis principiũ sumunt à corpore, sed putrescunt, ac corrumpuntur, deinde corpus simul corrumpũt, & putrefaciunt: hęc'que venena vocanda sunt. quinetiam tertium genus medicamẽtorum inuenitur, eorum nimirum, quæ corpus recalfaciunt, nihil tamen mali efficiunt. Est & quartum genus eorum, quæ agunt aliquid, & patiuntur: sed tandẽ vincũtur, & perfecte assimilantur. quæ simul & medicamenta, & alimenta sunt. Cum igitur alimẽtum tribus C dicatur modis, id, quod iam alit, appositũq; est, & quod non item futurum sit, alimẽtum proprie vocat: idq; omnino calefacit corpus, quod nutritur: aliorum duorum neutrũ id facit: propterea quod alimenta proprie non sunt: sed alterum, vt ipse ait, veluti alimentum: alterum vero tale sit futurum.

ΑΡΧΗ δὲ πάντων μία, καὶ τελευτὴ πάντων μία. καὶ ἡ αὐτὴ τελευτὴ, καὶ ἀρχή.

PRINCIPIVM autẽ omnium vnũ: & finis omnium vnus: & idẽ finis, & principiũ.

Εἰ ἀρχὴν ἐκεῖνο φαμὲν εἶναι τὸ μόριον, ὃ αὐτοῖς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ πεφυκόσιν ἤτοι τὴν δύναμιν, ἢ πάντως γε τὴν ὕλην χορηγεῖ: οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἀμφισβήτησιν οὐ μικρὰν ἔχων: ἐπεὶ δὴ καὶ ἐγκέφαλος, καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ ἔσονται ἀρχαί: καὶ οὕτω πολλαὶ μὲν ἀρχαὶ, οὐχὶ δὲ μία. εἰ δὲ ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἅπασι τοῖς οὖσιν ὕλην ἔχουσαν, ζητεῖ, ταύτην ἡμεῖς κατὰ τὸν ἱπποκράτη ἐν τῷ περὶ στοιχείων, τέτταρα εἶναι στοιχεῖα κατασκευάσαμεν, κεράννυσθαί τε πεφυκότα δι᾽ ὅλων ἀλλήλων, καὶ δρᾶν εἰς ἄλληλα. εἰ δὲ μηδέτερον τούτων βούλεται ὁ συγγραφεὺς, ἀλλ᾽ ἴσως περὶ τῆς φυτικῆς ἀρχῆς λέγει, ἥπερ μία ἐστὶ, νὴ δία τὸ ζῷον ταύτην ἁπάντων ἔχει πρώτην δημιουργοῦσαν οὐκ ἐξ αἵματος, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ σπέρματος, ἀρτηρίαν, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε, καὶ ὑμένα. εἰσὶ μὲν τινὲς, βουλόμενοι τὴν μίαν ἀρχὴν, καὶ μίαν

Si eam particulam principium esse dicimus, quæ ijs, quæ ex se oriũtur, aut facultatẽ, aut omnino materiã suppeditat, profecto hic sermo non parum cõtrouersus est: siquidem D & cerebrum, & cor, & iecur erunt principia: atq; ita multa principia, non vnum. Si vero principium, rerum omnium materiã continens, quærit, nos id ex Hippocratis sententia esse quatuor elementa statuimus, quibus sit à natura tributum, vt mutuo per sese tota misceantur, atq; inuicem agant. Si vero horum neutrum hic auctor velit, sed forte de vegetabili principio loquar̃, quod sanè vnũ est, profecto animal vnum primum omniũ habet principium, quod nõ ex sanguine, sed ex semine arteriam, venam, neruum, os mẽbranamq; fabricatur. Quidam tñ sunt, quibus vnum principium, vnumq; finẽ ab ipso dici

μίαν τελευτὴν λέγεσθαι πρὸς αὐτοῦ, ὅτι κατ' ἀλήθειαν οὐδὲν γίνεται χωρὶς ἀρχῆς. καὶ τὸ πρῶτον γεννῆσαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τινὸς γεγενῆσθαί φασι. κἄπειτα δὲ τελευτὴν ἕξειν, ἥπερ ἐστὶ διάλυσις τοῦ πρόσθεν γεγονότος. πᾶν γὰρ τὸ γενόμενον τὴν τελευτὴν ἕξει· καὶ οὐδὲν ἐν τοῖς οὖσιν ἐννοεῖσθαι δύναιο, ὃ τὴν ἀρχὴν εἶχεν ποτὲ, ὃ μὴ ποτὲ τελευτήσει. ὡς οὖν ἅπαντα ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἄρχονται, οὕτως εἰς μίαν λήγει τελευτήν. *

E dici placet, quod re vera nihil ſine principio fiat: & quod primum factum eſt, ab aliquo ſit factum principio: & finem ſit habiturũ, quæ eſt eius, quod ante factum eſt, diſſolutio: quia quicquid factum eſt, finem eſt habiturum: nec quicquam in rebus humanis poſſit excogitari, quod initium quandoq; habuerit, quod finem habiturum non ſit. Ergo vt omnia ab vno principio incipiunt, ſic in vnum finem deſinunt.

* * *

κατ' ἄλλο δὲ σημαινόμενον ἴσμεν, πᾶσαν τέχνην τοῦ τέλους ἐφίεσθαι. τέλος δὲ ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων, ἓν ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν ἐκείνην ἀγαθόν. οὕτω καὶ τῆς ἰατρικῆς ἓν ἔσται τὸ τέλος, τὸ τυχεῖν ὑγείας, καὶ εἷς ὁ σκοπὸς, ἡ ὑγεία. οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. διὸ τὸ χρήσιμον ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν σκοποῦντες, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει· ὅτε δὲ, τὸ σωτηρῆσαι.

In alia autem ſignificatione, ſcimus omnem artem appetere finem: ac finem in quaq; re vnum eſſe: idq; nihil eſſe aliud, quã F id, quod conuenienter illi ſubſtãtiæ bonum eſt. Sic medicinæ vnus erit finis, bonam valetudinem conſequi: & vna intentio, bona valetudo. Modi vero eius conſequendi, diuerſi. Quare vtilitas in medicina æſtimanda eſt, partim reputando, vtrum ad efficiendam bonam valetudinem: partim, vtrum ad eãdem conſeruandam referatur. *

τὴν αὐτὴν δ' ἐπὶ τελευτήν τε, καὶ ἀρχὴν, ἐπειδὴ ἅπαν εἰς ἑαυτὸ τοῦτο διαλύεται, ἐξ οὗ καὶ γέγονε. αὐτὸς γὰρ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου οὕτω πως γράφει· καὶ πάλιν γε ἀνάγκη ἀποχωρέειν εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν ἕκαστον, τελευτῶντος τοῦ σώματος ἀνθρώπου. τότε ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν· καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμὸν· καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν. καὶ μετ' ὀλίγον. γίνεται τε, φησὶν, ὁμοίως πάντα· καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. ξυνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων πάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα ἐς τὸ ἑωυτοῦ ὅθενπερ ξυνέστη ἕκαστον, ἐνταῦθα οὖν καὶ ἀπέχωσιν. σαφῶς γὰρ καὶ ἐκεῖ λέγει, ὅθεν ἕκαστον τῶν ὄντων συνέστη, ἐνταῦθα καὶ ἀπεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ.

Idem autem & finem & principiũ dixit, quia omnia in illud idem, ex quo etiam facta ſunt, diſſoluũtur. Ipſe enim in libro de natura hominis ita ſcribit, Rurſus, inquit, hominis corpore intereunte, neceſſe eſt, ſingu- G la in ſuam naturam, humidum inquã, in humidum, ſiccum in ſiccum: calidum in calidũ: frigidum in frigidum diſcedere. Et non ita multo poſt, omniaq; ſimiliter oriuntur, & occidunt. Ex his enim omnibus, quæ prædiximus, ipſorum conſtat natura: deſinitq; eodem modo, cum id in illud ipſum, vnde concretum eſt, abierit. Ibi enim etiam perſpicue dicit, id diſcedere eo, vnde quicquam cõcretum eſt. Sed etiam in libro *

* * * * * * * *

ΚΑΙ' ΟΣΑ κατὰ μέρος ἐν τροφῇ καλῶς, καὶ κακῶς διοικέεται, καλῶς μὲν, ὅσα προείρηται. κακῶς δὲ ὅσα τούτοισι τὴν ἐναντίαν, ἔχει τάξιν.

ET. QVAECVNQVE particulatim in alimento bene, & male diſponuntur: ac bene H *quidem, quæ dicta ſunt: male vero, quæ horum contrarium habent ordinem.*

Τὰ ῥηθέντα περὶ τροφῆς, ὡς ἐπὶ τὸ καθόλου περὶ πάσης εἴρηται τροφῆς. δεῖ γὰρ αὐτὴν καλῶς κατεργάζεσθαι, εἴπερ μέλλει καλῶς διοικήσεσθαι. καλῶς δὲ διοικηθήσεται. ἐὰν πρώτη γένητο πρόσθεσις· εἶνα πρόσφυσις, καὶ τέλος, ἐξομοίωσις. τοῦτο δὲ οὐ μόνον περὶ τῆς τροφῆς ἁπλῶς νόει μοι γίγνεσθαι, ἀλλὰ, καὶ περὶ τῆς κατὰ μέρος τούτου καὶ τούτου σώματος· καὶ τοιοῦδε, ἢ τοιοῦδε τοῦ σώματος μορίῳ. ὥσπερ μὲν οὖν καλῶς διοικεῖται ἡ τροφὴ, ἐὰν ὅσα προείρηται, γένοιτο· οὕτω πάλιν κακῶς ἀποβή-

Quæ de alimento dicta ſunt, ea generatim de quouis alimẽto allata ſunt: vt enim rite diſponatur, debet probe confici. probe autem diſponetur, ſi appoſitio in primis fiat: deinde agglutinatio: deniq; aſſimilatio, quod nõ modo de alimẽto ſimpliciter intelliges, ſed etiã ſingillatim de eo, quod huic, aut illi corpori adhibeatur: & huic aut illi corporis particulæ conueniat. Sicut igitur alimentum probe diſtribuitur, ſi, quę prędicta ſunt, fiãt: ſic rurſus male ſuccedit, ſi cõtrarium ordinem naſcatur:

ἀποβήσεται. ἐὰν ἐναντίαν ποτὲ τάξιν κέκτοιτο. ἀδύνατον γὰρ τροφὴν γίγνεσθαι, εἰ μὴ πάντα τὰ προειρημένα ἕπηται: μᾶλλον δὲ ἀπεψίας καὶ δυσπεψίας, καὶ βραδυπεψίας, καὶ ἀτροφίας, καὶ τἄλλα πλημμελήματα εἰκὸς γενέσθαι: ὅθεν πολλὰ εἴδη τῶν νόσων συμβαίνειν εἰώθασιν.

ΧΥΛΟΙ ποικίλοι καὶ χρώμασι, καὶ δυνάμεσι.

Ἤτε χυλὸς, ἤτε ὀπὸς ἢ τινὸς, ἐν τῇ τῶν χυμῶν προσηγορίᾳ περιλαμβάνεται. διαφορὰν δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸ περὶ χυμῶν ὑπομνήμασιν εἴπομεν: οἱ μὲν οὖν χυλοί τε, καὶ χυμοὶ ποικίλοι γίνονται καὶ χρώμασι, καὶ δυνάμεσι, ὡς ἂν εἶεν αἱ ὗλαι, ἐξ ὧν αὐτοὶ γένωνται, καὶ ἐκ τῶν χρωμάτων διαγνωσθήσονται. καὶ λευκότεροι μὲν ἐπὶ ταῖς τοῦ φλέγματος: ὠχρότεροι δὲ, ἐπὶ ταῖς τῆς χολῆς πλεονεξίαις φαίνονται. εἰ δὲ καὶ ἀκρατεστέρα ποτ' εἴη ξανθότεροι. ὅταν γὰρ οἱ χυμοὶ εἰς τὸ βάθος μὴ ὑποχωρήσωσιν, τότε τὸ χρῶμα τοὺς χυμοὺς δηλοῖ. καθάπερ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν χυμῶν δέδεικται: οὕτω δὲ θερμοτάτη αἴσθησις ἀήθης σημεῖον ἐστὶ τῶν θερμῶν ἐπικρατούντων χυμῶν: ψυχροτάτη δὲ, τῶν ψυχρῶν. ἐὰν δὴ μή τι ἔξωθεν ἢ ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, ἤ τι πάθος τῆς ψυχῆς παρείη, οἱ χυμοὶ ἐκ τῶν χρωμάτων ὄντως διαγινώσκονται. ὡς οὖν τὸ μὲν λευκότερον ἑαυτοῦ γεγονὸς, σῶμα, τὸν φλεγματικὸν ἐπικρατεῖν ἐνδείκνυται χυμὸν, τὸ δ' ὠχρότερον. ἢ ξανθότερον τὸν χολώδη, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον ἐκτροπῇ τοῦ κατὰ φύσιν, αἷμα πλεονάζον τυγχάνειν. οὕτω ἐπὶ τὸ μελάντερον, τὴν μέλαιναν χολήν. οὕτω καὶ τὰ οὖρα τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμῶν διάθεσιν ἐνδείκνυται. οὗτος οἱ ἱδρῶτες, καὶ τ' ἄλλα, τὰ παρὰ τὴν σύμπασαν ἕξιν τοῦ ζώου φαινόμενα, τῶν κατ' ἐκείνην ἐστὶ δηλωτικά. εἰ μὴ κρύος, ἢ ῥῖγος, ἢ φόβος, ἢ λύπη σφοδρά, ἢ αἰδὼς πάρεστιν. τότε γὰρ γίνεται οἷον ἄμπωτις τις τῶν χυμῶν ἀναφερομένη: καὶ μὴ προσέχειν δεῖ τῇ χροᾷ τὸν νοῦν. ὥσπερ δὲ τὰ χρώματα τῶν χυλῶν ποικίλα φαίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰς διαφόρους αὐτῶν δυνάμεις ἔστιν εἰδεῖν. ἢ λέγει τὸν χυλὸν νῦν, τὴν ἐν τῇ γαστρὶ χύλωσιν σημαίνων σιτίων, τοῦτο γὰρ ἴσως πιθανώτερον. καὶ μὲν δὴ καὶ μαρτυροῦνται πρὸς τοῦ φαινομένου τὸ λεγόμενον, ἕκαστον γὰρ τῶν ἀλλοιούντων μορίων τὴν τροφὴν, τὸν σκοπὸν τινα ἔχει, καὶ τέλος, ἑαυτῷ συνεξομοιῶσαι τὸ ἀλλοιούμενον. εἰ μὲν οὖν ἐννοήσεις τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναλαμβανόμενον χυλὸν, ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς σαρκὸς τοῦ ἥπατος, αὐτὸν κατὰ βραχὺ μεθιστάμενον εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν εὑρήσεις. καὶ αὐτὸς παχύτερος ἑαυτοῦ, καὶ ἐρυθρότερος ἐξ ἀνάγκης γενήσεται, πρὶν ὁμοιωθῆναι τελέως ἐκείνῃ. ἐὰν δὲ τὸν ἄρτον, ἢ τὸ κρέας, ἢ οἶνον, ἢ καρποὺς, καὶ τὰ ἄλλα σιτία εἰς τὴν τοῦ αἵματος φύσιν, καὶ τοῦ φλέγματος, καὶ τῶν ἄλλων χυμῶν τρέπεσθαι δεῖ, πόσην προηγεῖσθαι δεῖ τὴν ἐκτροπὴν, τοῦτο δὲ ἐκ ἐνδέχεται ἀθρόως γενέσθαι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο,

A cifcatur: fiquidem effici alimentum non poffit, nifi quæ prædicta funt, omnia confequantur. ac potius cruditates, difficiles, tardasq; concoctiones, & nutritionis defectiones, & alia errata ex quibus multa genera morborũ oriri confueuerunt, fore verifimile eft.

SVCCI varij, et coloribus, et facultatibus.

Siue fuccus, fiue liquor alicuius fit, humoris nomine comprehenditur. Differentiam vero in commentarijs ad librum de humoribus expofuimus. Ergo & fucci & humores coloribus, & facultatibus variantur, quales fint materiæ, ex quibus ipfi fiãt. ijdem ex coloribus dignofcentur: ac cãdidiores quidem in pituitę, pallidiores in bilis redũdantia apparebunt. Si bilis fit meracior flauiores videbũtur. Cum enim humores fe in profundas partes non receperunt, color eft humorũ indicium: ficut in primo de humoribus oftenfum eft. Sic calidiffimus fenfus infuetus calidorum humorum redundantiam fignificat: frigidiffimus, frigidorũ. Si vero nihil extrinfecus adueniat, veluti frigus, aut calor, aut aliqua animi perturbatio, humores ex coloribus re vera dignofcẽtur. Ergo ficut corpus, quod fe ipfo fit factum candidius, indicat pituitofum humorem in ipfo dominari, pallidius vero, aut flauius, biliofum: fic fi ad rubicundius, quàm natura ferat, fit facta conuerfio, fuperare fanguinẽ intelligemus: fic fi nigrius, atram bilem. Sic vrinæ affectionẽ humorum, qui in vafculis funt, fignificant: fic fudores, & alia, quæ in vniuerfo animantis habitu cernuntur, quæ in ipfo habitu fint, docent: nifi frigus, aut rigor, aut metus, aut vehemens triftitia, aut pudor adfit. Eo enim tempore fit quędam velut humorum reciprocatio: neque attendendus eft humorum color. Quemadmodum autem fuccorum colores varij cernuntur, eodem etiam modo varias ipforum facultates cernere licet. An fuccum nunc dicit, fignificans ciborum conuerfionẽ in fuccum, quę in ventriculo efficitur: hoc enim fortaffe probabilius eft. Nam & quod cernitur hęc dicta confirmat. Singulæ enim particulæ, à quibus alimẽtum alteratur, propofitum quid habent, & finem quendam, vt quod alteratur, fibi ipfis affimiletur. Si autẽ animo cogites, affumptum ex ventriculo fuccũ, à carne iecoris alterari, paulatim in illius naturam tranfmutari comperies. Ipfeq; & craffior fe ipfo, & rubicũdior fiet neceffario prius, quàm illi perfecte affimiletur. Si vero aut panem, aut carnem, aut vinũ, aut fructus, & alia edulia in sãguinis, aut pituitę, aut aliorum humorum naturã verti oporteat, quantam præcedere conuerfionem neceffe eft?

Hoc

τοῦτο, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἐναντίας, ἢ ὅλως τὰς πολὺ διαφερούσας ποιότητας δέξασθαί τι, μὴ διὰ τῶν μεταξὺ πρότερον ὁδοιπορῆσαι. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων δέδεικται, τὴν φύσιν μεγάλην τῶν φλεβῶν πλοκὴν κατὰ τὸ ἧπαρ ἐδημιουργηκέναι, ὑπὲρ τοῦ χρονίζουσαν ἐν τῷ σπλάγχνῳ τὴν τροφὴν αἱματοῦσθαι τελέως. εἰ γάρ, ὡς ἐπὶ τῆς καρδίας, μίαν κοιλίαν μεγάλην εἰργάσατο, εἶτα δὲ εἰς αὐτὴν διὰ μιᾶς μὲν φλεβὸς εἰσῆγε τὸ αἷμα, δι' ἑτέρας δ' ἐξῆγεν, οὐκ ἄν τινα χρόνον, οὐδὲ πάνυ μικρόν, κατὰ τὸ ἧπαρ ἔμενεν χυμός, ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς ἀναφερόμενος: ἀλλὰ τῆς ἀναδόσεως ῥύμῃ φερόμενος, διεξήρχετ' ἂν ἑτοίμως δι' ὅλου τοῦ σπλάγχνου. ἡ δὲ φύσις προμηθεῖσα τῷ σώματι, ἵνα μένῃ ἐπὶ πλέον ἡ τροφή, καὶ δύνηται ἀλλοιοῦσθαι τελέως, τὰς τῶν διεξόδων ὁδοὺς στενὰς ἐποίησεν. νῦν δὲ ἰστέον ἐστίν, ὅτι οὐ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχουσιν οἱ χυμοὶ ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικεῖσθαι τὸ ζῶον οἵαν καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἔχοντες. ἥπερ γὰρ ξανθὴ χολὴ λεκυθώδης φαίνεται, καὶ γίνεται, διὰ τὴν τῶν λεκύθων τῶν ᾠῶν ὁμοιότητα, κατά τε χρόαν, καὶ πάχος. ἡ δὲ μέλαινα, κακοηθεστέρα ἀποτελεῖται, καὶ ξυστικήν, ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτήν. τὸ δὲ αἷμα μεταβάλλεται, πολλαχῶς τοῖς ἄλλοις χυμοῖς μεμιγμένον. ὥσπερ ἐπὶ

*

φλέγμα δὲ ψυχρόν, καὶ ὑγρόν ἐστιν, καὶ οἷον ἡμίπεπτος τὶς τροφή. διὸ οὐ χρὴ κενοῦσθαι τὸ τοιοῦτον: ἀλλ' ἐν τῷ σώματι. μένειν τε, καὶ ἀλλοιοῦσθαι. * οὔκουν θαυμαστόν, εἰ ἐκ τῶν ποικίλων τῆς φύσεως ἔργων οἱ χυλοὶ ποικίλοι γίγνονται: εἴπερ χρὴ τοὺς χυμοὺς ἐκ τῆς τροφῆς ἀλλοιουμένης γίγνεσθαι.

ΚΑΙ' ΕΣ βλάβην, καὶ ἐς ὠφελείην, καὶ οὔτε βλάπτειν, οὔτε ὠφελέειν.

Τρία κεφάλαιά ἐστιν, καθ' ἃ δεῖ ἕκαστον ἐσόμενον ἰατρὸν γυμνάζεσθαι. πρῶτον μὲν τὸ περὶ διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν: δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὴν τῶν ἀκολουθούντων, καὶ μαχομένων γνῶσιν: ἐπ' αὐτοῖς δὲ τὸ τρίτον: τὸ κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν πραγμάτων μεταβολήν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον, ἴσως τε, καὶ ὁμοίως. προσθετέον δὲ καὶ τὴν ταὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου γνῶσιν τούτοις. οὕτω γὰρ καὶ ἡ βλάβη, καὶ ἡ ὠφέλεια ῥᾳδίως γνωσθήσεται. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ μόνον ὠφέλειαι, καὶ βλάβαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν γίνονται κατὰ τὰς τῶν ὁμιλούντων ἁπλᾶς ποιότητας, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, διὰ τοῦτο ἰστέον ἐστίν, ὅτι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἰδιότητες ἤτοι οἰκεῖαι τοῖς σώμασιν, ἡμῶν, ἢ ἀλλότριαι, κατὰ τέτταρας ὕλας εἰσί. ὡς κατὰ τὰ καθαρτικὰ φάρμακα, καὶ τροφάς, καὶ τὰ δηλητήρια καλούμενα, καὶ τὰ τούτων ἰάματα: ὅσα μὲν τοῖς δηλητηρίοις ἀνθίσταται, ἀλεξιφάρμακα καλεῖται, ὥσπερ ὅσα τὰς τῶν θηρίων ἰᾶται δήξεις, θηριακά. *

διὸ

Hoc autem repente fieri non potest. Nam & hoc ostensum est, nullam rem posse contrarias, vel omnino multum differentes qualitates recipere, nisi per media prius progressa sit. ob eamq; causam in libris de vsu partium corporis humani indicauimus, magnum venarum plexum à natura in iecore factũ esse, vt morans in viscere alimentum, in sanguinẽ perfecte mutetur. Si enim vt in corde, vnum magnum sinum fecisset, deinde in illũ sinũ per vnam venam sanguinem induxisset, per aliam vero eduxisset, nullo tempore, ne breuissimo quidem, humor in iecore permãsisset is, qui ex vẽtriculo sursum fertur: sed impetu distributionis raptus totum viscus celeriter permeasset. At natura corpori consulẽs, vt alimẽtum illic diu maneat, alterariq; perfecte possit, transitus angustos effecit. Hoc autem loco non est ignorandum, non eandẽ esse formam in humoribus, cum animal naturalem suum statum seruat, ac cum præter naturam affectum est: siquidem flaua bilis videtur, fitq; vitellina, quod vitellis ouorum tũ colore, tũ crassitudine sit similis. Atra quoq; fit deterior, eamq; radentem, aut acidam appellant. Sãguis commutatur, dum cum alijs humoribus multis modis cõmiscetur: vt in

* *

Pituita frigida, humidaq; est: & veluti quoddam semicoctum alimentum. quocirca euacuanda nõ est: sed debet in corpore manere, atq; alterari. * Haud igitur mirabile est, si ex varijs naturæ operibus succi varij efficiũtur: si quidem humores ex alimento alterato fieri oportet.

ET IN noxam, & vtilitatem: & vt neque lædant, neque iuuent.

Tria sunt capita, in quibus exerceri debet quicunq; medicus futurus est: primũ est in diuisione cõpositioneq; positum: alterum in consequentiũ, repugnantiumq; cognitione versatur: tertiũ pertinet ad mutuam rerũ mutationẽ, cum quid maius, quid minus, quid simile, quidq; dissimile sit, spectatur. ad quæ cognitio, quæ est de codẽ, & altero adiungẽda est: siquidem ita & noxa, & vtilitas facile cognoscetur. Verũ cũ noxæ, & vtilitates nostris corporibus afferantur non solũ à simplicibus rerũ nos attingentiũ qualitatibus, sed à tota etiã substantia: propterea sciendum est, proprietates ex tota rei substãtia prodeuntes siue sint nostris corporibus idoneę, siue alienæ, in quadruplici materię genere versari: vt sint purgantia medicamenta, & alimenta, & quæ venena nominãtur, & horum remedia. Cæterum quæ perniciosis occurrunt, ἀλεξιφάρμακα, hoc est venenorum auxilia: quę ferarum ictibus, theriaca nuncupantur. *

Proinde

A

διὸ θαυμάζειν εἴωθα τὴν φύσιν, ὡς σοφώτατον δημιουργόν, ἥπερ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὀργάνοις τὴν γλῶτταν ἐν τοῖς ζώοις ἐποίησεν, ᾗ τὰς ὁμοιότητας καὶ τὰς ἀνομοιότητας τῶν οὐσιῶν διακρίνει, ἵνα τὰ μὲν οἰκεῖα αἵρηται, τὰ δ᾽ ἀλλότρια διαφεύγῃ. αὕτη γὰρ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς αἰσθήσεως τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά, καὶ ξηρά, καὶ ὑγρὰ διακρίνει: καὶ τὰ ὀξέα, καὶ τὰ γλυκέα, καὶ τὰ πικρά, καὶ τὰ στρυφνά, καὶ τὰ οἰκεῖά τε, καὶ μὴ οἰκεῖα διαγινώσκει: καὶ πρὸς ῥᾴδιον τὸ ἔργον τοῦτο, τῶν ἄλλων ἑκάστου ἔχοντος ἕν, ἢ δύο νεῦρα, εἰς τουτὶ τὸ μόριον ἓξ ἐμφύονται.

Proinde admirari naturam, velut artificem sapientissimum soleo, quæ præter cætera omnia instrumenta, linguam animalibus dederit, qua similitudines, & dissimilitudines rerum discernentia, quę idonea sunt adsciscant: quæ aliena, respuant. Hæc enim exquisito suo sensu calida, & frigida, humidaq; & sicca distinguit, ac quæ acria, quæq; dulcia sint, quæ itẽ idonea, & aliena, & quæ amara, acerbaq; sint dignoscit. Quod ad facile perficiendum, cum cætera instrumenta vnum, aut duos sortita sint neruos, in hanc partem sex inseruntur. *

B

ὥσπερ οὖν τῶν μὴ τρεφόντων φύσις οὐ πάνυ οἰκεία τοῖς ἀνθρώποις ἐστίν: οὕτω καὶ τῶν τάχιστα τρεφόντων οἰκειοτάτη ἐνίοτε φαίνεται. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα μεταξὺ τούτων ἐστί. καὶ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον δρᾶν, καὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δύναται: αὐτίκα μὲν οὖν οἶνος, ἄρτος, μέλι, καὶ πτισάνη πάσχειν μᾶλλον, ἢ δρᾶν. ἀλλὰ καὶ δρᾷ τι περὶ τὸ σῶμα. ὅταν γὰρ εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἥκοντα δύο σώματα διαμάχηταί τε, στασιάζῃ πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἐν χρόνῳ πλείονι, δρᾶν, καὶ πάσχειν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἐὰν δέ τινα οὕτω σμικρὰν περὶ ἡμᾶς ἐνέργειαν, ἢ πάθος ποιήσει διὰ παντός, ὡς μηδεμίαν αἴσθησιν, καὶ σαφῆ ἐργάζεσθαι, ταῦτα εὐκαταφρόνητα δήπουθεν ἐστί: ὥσπερ ἐπὶ τῶν τρεφόντων ἔχει σχεδὸν ἁπάντων: ταῦτα μὲν γὰρ περὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐργάζεταί τι, ἀλλ᾽ οὐκ αἰσθητόν, οὐδὲ σαφὲς αὐτῶν μέντοι πολυχρόνιος προσφορά, μεγάλως ἀλλοιοῖ, καὶ μεταβάλλει σαφῶς τὰ σώματα: ὥσπερ ὁρῶμεν τὴν θριδακίνην τοὺς μὲν ἐγκαιομένους τὴν γαστέρα, σαφῶς ἐμψύχειν τε, καὶ ἀδίψους ποιεῖν: τοὺς δὲ καταψυγμένους ἐναργῶς βλάπτειν. συντελεῖ μὲν οὖν, καὶ βλάπτει κατὰ τὸν ποικίλον τῆς προσφορᾶς χρόνον, καὶ κατὰ τὴν τοῦ σώματος χρείαν: καὶ κατὰ τὴν ὑγρὰν, ἢ ξηράν, ἢ ψυχράν, ἢ θερμὴν τῆς γαστρὸς κρᾶσιν. διὸ χρῆσθαι ταῖς τροφαῖς διττῶς ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς καὶ ὡς σιτίοις, καὶ ὡς φαρμάκοις. *

C

Sicut igitur natura eorum, quæ non alunt, non est admodum hominibus idonea: sic eorum, quæ celerrime alunt, interdũ videtur esse accommodatissima. Cętera omnia inter hęc interiecta sunt media: & partim magis, partim minus agere, & pati à corporibus nostris possunt. Iam vero vinũ, panis, mel, ptisana, magis pati, quã agere possunt: & tamen aliquid agũt in corpore. Vbi enim duo corpora in idem vicissim tendentia pugnant multo tempore certantq; inter se de alteratione, vtrunq; ipsorum tum agere, tum pati omnino necesse est. Si vero ita exiguam in nobis actionẽ, aut affectionem perpetuo efficiunt, vt nullum sensum perspicue moueant, eiusmodi certe erunt despicienda: id quod in rebus, quæ alũt, ferme omnibus vsu venit: agunt enim quidpiam in humano corpore, sed id neq; sentitur, neq; manifestum est. Si tamen diu, multumq; exhibeãtur, magnopere corpora alterat, euidenterq; commutat. Sicut nos videmus, lactucam euidenter refrigerare eos, quorũ ventriculus ęstuat, & à siti vindicare: quorum vero refrigeratus est, euidenter lædere. Ex quo fit, vt prosit, & noceat, prout vario tempore adhibetur: & prout corpus postulat: & prout humida, aut sicca, aut frigida, aut calida sit ventriculi temperatura. Quocirca licet medicis, vti alimentis duobus modis, & tanquam cibis, & tanquam medicamentis. *

D

ἔστι δὲ καὶ ἄλλα, ἃ μέσα πως ἐστὶ κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἅπερ καὶ θερμαίνειν ἂν δόξειεν ποτέ, καὶ ψύχειν: ἐνίοτε δὲ μήτε θερμαίνειν, μήτε ψύχειν, ἀλλὰ οἷα παρέλαβε τὰ σώματα, διαφυλάττειν. ταῦτα δὲ οὔποτε τροφαὶ γίνονται: ἀλλ᾽ ὡς ἐστὶν, οὕτω καὶ φάρμακα προσαγορεύεται: κατά γε τὸ ἀληθές, ὅλον ἀεὶ τὸ μόριον ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὑπαρχούσης ἑκάστοτε κράσεως αὐτῷ: ἀλλ᾽ ἐνίοτε μὲν τοῦ λυποῦντος ἐκράτησεν, κατεργασάμενόν τε, καὶ ἀλλοιῶσαν, καὶ πέψαν αὐτό. ὅθεν ὠφέλειαν φέρει: καθ᾽ ἕτερον δ᾽ αὖ χρόνον ἤτοι τὴν ποιότητα τοῦ λυποῦντος, ἢ τὸ πλῆθος οὐ φέρον, ἐξορμᾷ πρὸς

Sunt vero etiam alia, quæ mediæ quodammodo temperaturæ sunt: quæ interdum calfacere, refrigerareq; videbuntur: interdum neq; calefacere, neq; refrigerare, sed talia conseruare corpora, qualia nacta sunt: quæ vero talia sunt, nunquam alimẽta fiunt: sed prout sunt, sic etiam medicamenta nominantur. Re tamen vera tota particula semper agit conuenienter ei temperaturæ, quæ ipsi semper inest. Interdum etiam superauit id, quod molestum erat, cum illud cõfecerit, alterarit, atque concoxerit. Vnde etiam fructum tulit. Alio rursus tempore aut eius,

quod

μᾶ πρὸς τὴν ἔκκρισιν αὐτοῦ. ἐνίοτε δὲ μεγάλως ἀνιωμένη, ἀπορρίψαι τὸ λυποῦν ὑπ' ἀσθενείας ἀδυνατεῖ. καὶ τότε βλάβης αἰσθάνεται. Τἆλλα μέντοι πολλά ἐστιν, ἅπερ οὔτε βλάπτειν, οὔτε ὠφελεῖν πέφυκεν τι ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν: περὶ ὧν * *

E quod angit, qualitatem, aut copiam non ferens, ad illud excernēdum impellitur. Interdum magnopere afflicta expellere id, quod angit, præ imbecillitate non poteſt. Ac tunc noxam perſentit. Multa etiam alia ſunt, quæ ſuapte natura noſtra corpora neq; lædūt, neque iuuant. De quibus. * * *

ΚΑΙ' πλήθει, καὶ ὑπερβολῇ, καὶ ἐλλείψει, καὶ διαπλοκῇ: ὧν μὲν, ὧν δὲ οὔ.

ET plenitudine, & exceſſu, & defectione, & complicatione: nonnullorum quidem etiam, nonnullorum vero non.

Ἐν τῷ περὶ πλήθους δύο γένη εἶναι τοῦ πλήθους εἴρηται: τὸ μὲν, ὡς πρὸς τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν τοῦ βαστάζοντος αὐτὸ δύναμιν: τὸ δὲ ὡς πρὸς τὴν ὑποδεχομένην χώραν. καὶ ἐπισκεψάμεθα, πόσα τὰ σύμπαντα ἐστὶν εἴδη τῶν ὑγρῶν, τῶν βαρυνόντων τὴν δύναμιν, ἢ μὴ στεγόντων ἐν τοῖς ἀγγείοις. εἴπομεν δὲ καὶ διαγνωστικὰ σημεῖα ἑκατέρου τε κατὰ τὸ πλῆθος γένους, ἑκάστου τε τῶν καθ' ἑκάτερον ἰδία, τοῦτε πρὸς δύναμιν, καὶ τοῦ ὥσπερ τῇ περιεχούσῃ χώρᾳ μετρεῖται: ὡς τὸ διατείνεσθαι, καὶ ῥήγνυσθαι διὰ πλῆθος, αὐτῶν τῶν περιεχόντων ἀγγείων ἐστὶ πάθος: τὸ δὲ βαρύνεσθαι, δυνάμεως αἰσθητικῆς. ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τὴν γένεσιν ἔχειν φαίνεται πολλὰ τῶν νοσημάτων. καὶ τοῦ μὲν πρὸς αἰσθητικὴν δύναμιν πλήθους ἐναργέστατον ἐστὶ γνώρισμα τὸ βάρος. οὐ μὴν γε ἀεὶ, βάρους ὄντος ἔν τινι μέρει, πλῆθος χυμῶν ἐν ἐκείνῳ ὑπάρχει. τοῦ δὲ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πλήθους ὡς πρὸς δύναμιν αὐτῶν, γνωρίσματα διὰ τῆς περὶ τῶν σφυγμῶν εἴρηται πραγματείας. καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ σώματος μορίων, ἐν τῷ περὶ πλήθους, μάλιστα μὲν ἔνθα ἐγράψαμεν, ἔνια συμπτώματα εἶναι ἑκατέρου τοῦ πλήθους: ἔνια δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶναι σημεῖα πλήθους, ἀλλὰ τοιοῦδε πλήθους: ἔνια δ' ὅλως οὐδενὸς πλήθους, ἀλλὰ ἤτοι κακοχυμίας, καὶ διαφθορᾶς, ἢ ἀρρώστου δυνάμεως, ἢ ὄγκου τῶν σωμάτων τῶν στερεῶν. ὃ μὲν οὖν φησὶν αὐτὸς, νῦν, καὶ τῷ πλήθει, καὶ τῇ ὑπερβολῇ βλάπτειν τὰς τροφὰς, ἀληθὲς εἶναι πάντες ὁμολογοῦσιν. σύμφωνον γάρ ἐστι τῷ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἰρημένῳ, ἔνθα φησὶν, ὅκου ἂν τροφὴ παρὰ φύσιν πλείων εἰσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιεῖ, ὃ γὰρ ἐνταῦθα πλῆθος ὀνομάζει, ἐκεῖ πλέον καλεῖ. ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον μόριον ἐκ τῆς οἰκείας αὐτῷ τρέφεται τροφῆς, ἐὰν μὲν εἰς αὐτὸ εἰσέλθῃ χυμός τις ἑτέρῳ μὲν μορίῳ κατὰ φύσιν, ἀλλότριος δὲ καὶ παρὰ φύσιν ἐκείνῳ, νόσον οὐ ποιήσει, ἐὰν μὴ πολὺς εἴη. ἐὰν δὲ πλείων εἰσέλθῃ, νόσον ποιεῖ. χρὴ γὰρ τὴν μέλλουσαν νόσον ἐργάζεσθαι τροφὴν, οὐ μικρῷ τινὶ τῆς συμμετρίας ὑπερέχειν, ἀλλὰ μεγάλως, καὶ ὑπερβαλλόντως. ὃ δὲ περὶ τῆς ἐλλείψεως φησὶν, ἐνίοις τῶν ἰατρῶν οὐκ ἀρέσκει. ἔδοξε μὲν αὐτοῖς, ὅτι μὲν τῷ πλήθει γίνεσθαι πολλὰ νοσήματα, ἐπὶ δὲ ἐλλείψει, καὶ δι' ἔνδειαν μηδέν. ἱπποκράτης δὲ εἰκότως εἶπε καὶ δι' ἔνδειαν ποτὲ νοσεῖν ἡμᾶς: εἴγε ἐν ταῖς ἐνδείαις ἔσεται ποτὲ μὲν

In libro de plenitudine duo eſſe genera plenitudinis dictum eſt: alterum vt ad robur, & vires refertur eius, qui eam fert: alterū vt ad ſuſcipientem capacitatem: & expendimus, F quot ſint genera eorū humorū, qui vires aggrauant, aut qui contineri vaſculis non pñt. Expoſuimus etiā ſigna plenitudinis cognoſcendæ, quæ ad vtrunq; plenitudinis genus pertinent: & item priuatim ſigna vtriuſq; tū eius quod ad vires refertur, tum eius, quod continenti capacitate metimur: vt diſtēdi, ac rumpi pręplenitudine, eſt continentium vaſorum affectio: aggrauari, ſenſitricis facultatis. Ex plenitudine autem multi morbi oriūtur. Ac plenitudinis quidem, quæ ſenſitrice facultate æſtimatur, euidentiſſimū ſignū eſt grauitas. Non tñ ſemper fit, vt ſi grauitas aliqua in parte ſit, in eadem humorū plenitudo inſit. Eius autē plenitudinis, quæ in arterijs G eſt, vtpote quæ ad ipſarum vires refertur, ſigna in libris de pulſibus oſtendimus: vt aliarum omniū corporis partiū indicia, in libro de plenitudine, præſertim in illo loco, in quo ſcripſimus, quædam eſſe vtriuſq; plenitudinis ſymptomata: quædā nō eſſe abſolute, ſed huiuſmodi plenitudinis ſigna: quædam nullius prorſus plenitudinis, ſed vel malitię humorum, vel corruptelæ, vel imbecillis facultatis, vel tumoris ſolidorum corporum notas eſſe. Quod igitur ipſe nunc ait, alimenta lædere & plenitudine, & exceſſu, verum eſſe, omnes confitentur. Eſtq; conſonum ijs, quæ in aphoriſmis dicuntur, vbi ſcriptū eſt, Vbi alimentum præter naturā plus ingeſtum eſt, H hoc morbum facit. Quod.n.hic dicit plenitudinē, illic plus dixit. Qm̄ autem vnaquęq; particula alimento ſibi idoneo alitur, ſi in ipſam ingrediatur humor aliquis, qui ſecundū naturam alteri cōueniat, illi vero ſit alienus, & præter naturam, morbum ille, niſi copioſus ſit, non gignet. Si copioſior ingrediatur, morbum afferet: quippe cū id, quod morbū gignere debet alimentum, non exigua mole iuſtum modū, ſed magnopere, & eximie excedat, neceſſe eſt. Quod vero addidit de defectione, quibuſdā medicis non probatur. eis quidem videtur, ex plenitudine multos oriri morbos, at ex defectione, & indigentia, nullum.

μὲν ψυχρότης, ποτὲ δὲ ξηρότης, ποτὲ δὲ ἄμφω: ὥσπερ ὅταν εἰς τοσοῦτο μέγεθος ἥκωσιν, ὡς ἐνέργειαν ἤδη βλάπτειν, τὰ νοσήματα τίκτουσι πολλά. ὡς καὶ τὸ πλῆθος ἐνίοτε μὲν τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, ἐνίοτε δὲ τὰς ἀποπληκτικὰς διαθέσεις, ἐνίοτε δὲ τὰς τῶν φλεβῶν ῥήξεις: εἰ μή τις φθαίη κένωσιν ποιεῖν, πρὶν ἂν μέγα τι κακὸν περὶ τὸ ζῶον ἐργάζηται. ἀλλὰ καὶ πλάτων ταυτὸ τοῦτο περὶ πλεονεξίας τε, καὶ ἐνδείας λέγει. οὐκ ἄτοπον δ' ἴσως, τὴν αὐτοῦ παραγράψαι ῥῆσιν, ἔχουσαν ὧδε, τεττάρων γὰρ ὄντων, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρὸς, ὕδατος, καὶ ἀέρος, τούτων ἡ παρὰ φύσιν πλεονεξία, καὶ ἔνδεια, καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν γινομένη, πυρός τε αὖ, καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδὴ πλέω ἑνὸς ὄντα τυγχάνει, τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνει, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις καὶ νόσους παρέχει. ὅταν μὲν οὖν κατὰ φύσιν ἔχομεν διὰ ταῦτα μέτρῳ ἀλλήλοις κεκραμένα, ὑγιαίνομεν: ἐλλείποντος δέ τινος, ἢ πλείονος γιγνομένου, ἢ μεταστάντος εἰς ἀλλοτρίαν χώραν, νοσοῦμεν. καὶ πρόδηλον, ὅτι ἥτε πλεονεξία, καὶ ἡ ἔνδεια διαφθείρει τὴν εὐκρασίαν. Ἡρακλείδης μέντοι ὁ Ταραντῖνος φησὶ, τὸν παλαιὸν ταῦτα γεγραφέναι περὶ τῆς τῶν προσφερομένων ποσότητος, ἵνα γνῶμεν, πότερον πολὺ, ἢ ὀλίγον δοτέον. ἐπιβλέπειν δὲ χρῆναι, καὶ εἰς τὰ νοσήματα, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κάμνοντος: ἔτι τε τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν ὥραν, καὶ ἔθος, καὶ τἄλλα τούτοις ἀνάλογα. εἰ μὲν οὖν, φησὶν, ἡ δύναμις τοῦ κάμνοντος εἴη ἀσθενὴς, καὶ ἡ κατὰ τὸ σῶμα διάθεσις ἤτοι κατὰ διαφθορὰν, ἢ κατὰ ἔνδειαν, ὀλίγην τροφὴν τούτοις δοτέον μὲν, πολλάκις δέ: ὅτι πολλῶν ἡ διάθεσις χρῄζει: ὀλίγην δὲ, ὅτι ἄρρωστος ἡ δύναμις τυγχάνει. ἴσμεν γὰρ, ὅτι ἡ ἔνδεια τῆς προσθέσεως δεῖται. εἰ δὲ μήτε ἔνδεια παρείη, μήτε διαφθορὰ, συμμετρία δέ τις τῶν κατὰ φύσιν εἴη χυμῶν, ἢ καὶ πλῆθος, τότε ὀλιγάκις καὶ ὀλίγα προσφέρειν χρή. εἰ δὲ μετὰ ἐνδείας, ἢ διαφθορᾶς ἡ δύναμις ἐρρωμένη τύχοι, τότε τοῖς οὕτω διακειμένοις καὶ πολλὰ, καὶ πολλάκις δοτέον. ταῦτα γοῦν λελέχθαι μὲν αὐτῷ ἀληθῶς φαμὲν, οὐ προσηκόντως δέ. σφαλεὶς γὰρ τῇ τοῦ ἀφορισμοῦ ἐννοίᾳ, οὗ ἡ ἀρχὴ, καὶ οἷσιν ἅπαξ, ἢ δὶς, καὶ πλείω: εἰς ὃν καθάπερ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ἔστιν ἐξήγησις αὐτοῦ, ἡγήσατο περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγειν νῦν τὸν συγγραφέα, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψεν Ἱπποκράτης. καὶ διὰ τοῦτο ἡγεῖται προσκεῖσθαι τάδε, ὧν μὲν, ὧν δὲ οὔ. ὅπερ οὐκ ἀληθές: ὥσπερ οὐδὲ τὸ περὶ

ΚΑΙ

lum. At Hippocrates arbitratur etiam nos ex defectione in morbos incidere. Siquidem ex defectionibus interdũ refrigeratio, interdum siccitas, interdum vtraq; consequatur. Hæq; vbi ita auctæ sint, vt actionem iam lædant, multos morbos pariunt: sicut etiã plenitudo modo tumores præter naturam, modo morbum attonitum, modo ruptiones venarum: nisi quis euacuando præueniat prius, quàm corpus animantis aliquo magno malo afficiatur. Quinetiam Plato de redundantia ac defectione hoc idem censuit. Nec erit fortasse absurdum, eius verba adscribere, quæ sunt huiusmodi. Cùm quatuor, inquit, sint, ex quibus corpus cõpactum est, terra, ignis, aqua, & aer: eorum præter naturam redundantia, atque defectio, & loci ex proprio in alienum facta mutatio, itemq; ignis, & aliorum, cum partes plus ex vno nactæ sint, nec quod sibi conuenit, vnaquæq; assumpserit, cæteraq; huiusmodi omnia: seditiones, & morbos afferunt. Cum igitur secundum naturam affecti sumus, ex his mensura quædã inter se contemperatis, bene valemus. Si vero desit quidpiam, aut redundet, aut sit facta in alienam sedem commigratio, ægrotamus. Ac perspicuum est, bonam temperiẽ redundantia, defectioneq; corrumpi. Et tñ Heraclides Tarentinus ait, senẽ hęc scripsisse omnia de quantitate eorũ, quę offeruntur: vt noscamus, vtrum multum, an parum dandũ sit. Habendamq; esse rationem morborũ, & virium ægrotantis hominis: præterea vero etiã ætatis, anni tẽporis, consuetudinis, & aliorũ, quæ his proportione respõdent: nã si, inquit, vires ægroti debiles sint, & affectio, qua corpus conflictatur, sit aut ex corruptela, aut ex indigentia, parum quidem alimenti, sed sępe dãdũ est. Causa est, quia malũ multa expetit. Parũ vero dandũ, quia imbecillæ vires sunt. Scitum enim est, ab indigentia postulari additionẽ. At si neq; indigentia, neq; corruptela adsit, sit autẽ iustus modus secundũ naturã humorũ, vel etiam plenitudo, tũ raro, & pauca offeremus. At si vires validæ sint cũ indigentia, corruptelaq; cõiunctę, tunc hominibus ita affectis & multa, & sæpe danda erũt. Hæc ab illo vere quidem dicta, sed nõ accõmodate, fatemur. Deceptus.n. sentẽtia aphorismi, cuius initium est, Et quibus semel, aut bis, & quibus plura, &c. In quem, sicut in alios omnes, eius extat explanatio, existimauit, auctorem nunc de eadem re verba facere: de qua Hippocrates in aphorismis conscripsit: ob eamq; causam, addita esse hęc verba arbitratur, ac nonnullorũ quidem etiam, nonnullorum autem non: quod verum non est: sicut neq; illud, quod de * * * *

ET

ΚΑΙ' πάντων ἐς θερμασίην βλάπτει, καὶ ὠφελέει. ἐς ψύξιν βλάπτει, καὶ ὠφελέει. ἐς δύναμιν βλάπτει, καὶ ὠφελέει.

Τρία ἐστὶ τὰ τῆς προσφορᾶς τῶν τροφῶν κεφάλαια, τὸ ποσὸν τῶν σιτίων, καὶ τὸ ποιὸν, καὶ ὁ τρόπος τῆς χρήσεως αὐτῶν. ἡμεῖς δὲ τοῦ τροφὴν προσφέρεσθαι σκοπὸν ἕνα κοινὸν ἐπὶ πάντων ἐδείξαμεν ὑγιαινόντων τε, καὶ νοσούντων, τὴν φυλακὴν δηλονότι τῆς ζωτικῆς δυνάμεως. διὰ ταύτην γὰρ τὴν δύναμιν ἐσθίομεν τε ὑγιαίνοντες, καὶ πίνομεν, καὶ τἆλλα πάντα πράττομεν, ὅσα πρὸς τὴν ζωήν ἐστι. καὶ διὰ τὴν αὐτὴν καὶ νοσοῦντες ἐπὶ τροφὴν παραγινόμεθα. ὥσπερ γὰρ τὸ νόσημα τὰ βοηθήματα ἐνδείκνυται τῆς διαθέσεως ἑαυτοῦ, ὡς φλεβοτομίαν, ἢ κάθαρσιν, ἤ ἄλλο τι τοιοῦτον, οὕτως ἡ τῆς δυνάμεως φυλακὴ τὴν τροφὴν ἐνδείκνυται μόνην. ἐπεὶ δὲ ἡ τροφὴ βλάπτει πολλάκις, ὡς μὴ κατὰ καιρὸν δοθεῖσα, ἐπισκοπούμεθα διὰ τοῦτο τῆς νόσου τὴν διάθεσιν, ὡς κωλύουσαν τὴν τροφήν. ὅταν οὖν μὴ κωλύῃ, κελεύει τε ἡ δύναμις, τηνικαῦτα τρέφομεν. καὶ μηδαμῶς ἡ τροφὴ βλάπτει, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελεῖ. ἵνα γὰρ τὸ ζῶον διαμένῃ, δεῖται οὐ τροφῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀέρος. καὶ ἡμεῖς ἑκατέρου χρείαν ἐπιστάμεθα. καὶ γὰρ ἡ μὲν ἀναπνοὴ τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας φυλάττει: ἡ δὲ τῶν σιτίων προσφορὰ, τὸ διαρρέων τῆς σωματικῆς οὐσίας ἀναπληροῖ. εἰ μὲν οὖν τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ᾧ μάλιστα ἀναφέρει τὰ σωματικὰ τῶν ἔργων Ἱπποκράτης, μὴ ἀκριβῶς φυλάττοιτο, οὐ μόνον οὐκ ἔστι δυνάμενον τὰς ἔμπροσθεν ἐνεργείας ἐπιτελεῖν, οὐδὲ τρέφειν ἡμᾶς, ὅπερ ἦν αὐτῷ κυριώτατον, ἀλλὰ διαφθείρει τε, καὶ τήκει τὸ σῶμα. ὠφελεῖ γοῦν καὶ βλάπτει ἡ τροφὴ καὶ εἰς θερμασίαν, καὶ εἰς ψύξιν ἄμετρον, ἢ σύμμετρον τραπεῖσα. θερμασία μέν τις ἔμφυτος ἐν ἥπατι παρέχεται, καθ' ἣν αἷμα γεννᾶται. θερμασία δὲ ἑτέρα πλεῖον ἐστὶ κατὰ τὴν καρδίαν, εἰς γένεσιν θυμοῦ δοθεῖσα τοῖς ζώοις. δεῖται δὲ ἡ αὐτὴ θερμασία τροφῆς, ὥσπερ ἡ ἑτέρα τῆς ἀναπνοῆς. ἐν μὲν οὖν τοῖς ζώοις αὐτοῖς, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων ἵνα ἐξομοιωθῇ τελέως, καὶ θρέψῃ τὸ σῶμα, χρόνου δεῖται, ψύχος μᾶλλον, ἢ θάλπος ἐν τῷ παραχρῆμα ἐπάγειν φαίνεται. θερμαίνει μὲν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα, ὡς τἆλλα ἐδέσματα, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὰ σώματα. τροφὴ γὰρ ἅπασα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον αὔξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. μάλιστα οὖν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεως ἐστὶ τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνον ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα: κἄπειτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησι πως τὸ σῶμα: καὶ εἰ μηδ' ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν κρατηθείη, θερμαίνει. μὴ κρατηθέντα δὲ, ψύχει. εἰ δὲ τῶν ἐπ' ὀλίγον

ποσὸν

ET OMNIVM ad caliditatem lædunt, & iuuant: ad frigiditatem lædunt, & iuuant: ad facultatem lædunt, & iuuant.

Tria sunt dandi alimenti capita, quãtitas ciborum, qualitas, & vtendi modus. Nos autem vnã communem alimenti offerendi & in bene valentibus, & in ægrotantibus intẽtionẽ esse docuimus, vitalis facultatis custodiam. Huius.n.facultatis ope sani edimus, bibimus, cęteraq; omnia vitæ munia exercemus: propter hanc eandem etiã ægroti ad cibum, potumq; progredimur: nã vt morbus auxilia suæ affectionis indicat, vt sanguinis missionẽ, aut purgationẽ, aut aliquid aliud huiusmodi: sic facultatis custodia alimẽtum solũ indicat. Quia vero alimentum sæpe lædit, vtpote quod nõ sit datũ in tempore, ideo morbi affectionem, tanquã dari alimentum prohibeat, expendimus. Cumq; affectio non prohibeat, iubeat vero facultas, tum alimus: ac tantum abest, vt alimentum vllo modo noceat, vt etiam potius iuuet. Vt enim animal duret, indigens est nõ modo alimẽti, sed etiã aeris: nosq; vtriusq; vsum nouimus: siquidẽ respiratio natiui caloris symmetriam conseruat: ciborum vero oblatio id, quod de corporea substantia defluit, resarcit: quod si innatus calor, cui corporea opera Hippocrates præcipue accepta refert, non accurate conseruetur, non modo non potest priores actiones obire, neque nos alere, quod eius erat præcipuum munus vel maxime, sed corpus corrũpit, ac liquefacit. Iuuat igitur, & nocet alimentum, cum in calorem, & frigus moderatum, aut immoderatum conuertitur. Et tamen calor innatus in iecore cõtinetur, cuius ope sanguis gignitur. Maior vero est alius calor in corde, qui ad iram excitãdam est animantibus tributus. Qui nõ secus indiget alimẽto, quàm ille alter respiratione. In animãtibus autem cibi, qui vt assimilentur, & corpus alant, spatio temporis egẽt, hi frigus vniuersi potius, quàm calorem in præsenti afferre videntur. Calfaciunt autem hi quoq; progressu temporis, sicut alia edulia, si solum vt corpus alant, consequantur. Omne enim alimentum, suapte ratione calorem animantis auget. Quocirca adhibenda maxime mens est ijs omnibus, quæ potestate calida, aut frigida esse dicuntur, sintne ex natura eorum, quibus ali corpus possit, an solum occasionẽ alterationis nanciscantur, deinde conuenienter, propria natura alterata, corpus quodam modo afficiant. Et an ab eodem nullo modo vlla in re alterentur. Si enim sint ex genere nutrientium, siquidem vincãtur, calfaciunt: si non vincantur, refrigerant. Sin ex ijs sint, quæ parũ quid alterantur, omnino calfaciũt.

Si deniq;

ποσὸν, ἀλλοιουμένων, θερμαίνει πάντως: εἰ δὲ τῶν μηδ᾽ ὅλως, ψύχει μάλιστα. ὥσπερ δὲ τὸ θερμὸν, καὶ τὸ αἷμα διὰ τῆς τροφῆς αὐξάνεται, οὕτω ξηραίνεται ἐν ταῖς ἀσιτίαις τὸ αἷμα, καὶ παχύτερον ἑαυτοῦ γίνεται. προστίθησι δὲ, ὠφέλειάν τε, καὶ βλάβην εἶναι εἰς τὴν δύναμιν. προσέχειν οὖν χρὴ τὸν νοῦν ἀκριβῶς, ἵνα γνῶμεν, ὅτι ἡ δύναμις ἕξει τὴν μίαν ἔνδειξιν ἀεὶ, ἥτις ἐστὶν ἑαυτῆς φυλακή. φυλάττεται δὲ, κατὰ μὲν πρῶτον λόγον, ἐκ τοῦ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὸ κινούμενον, ἢ ἀλλοιούμενον ἐπανορθοῦσθαι: κατὰ δεύτερον δὲ, ἐκ τοῦ κωλύειν ἡμᾶς τὰ κενοῦν, ἢ ἀλλοιοῦν τὴν οὐσίαν αὐτῆς δυνάμενα. τούτων μὲν οὕτως ἐχόντων, ἐπὶ μὲν τῶν ὑγιαινόντων, συμφωνία τῶν πραττομένων ἁπάντων ἐστὶν εἰς τὴν διαμονὴν αὐτῆς: ἐπὶ δὲ τῶν νοσούντων, οὐκ ἀεί. μέγιστον γοῦν ἐστι τὸ τῶν δυνάμεων ἀξίωμα, εἴπερ τὸ ζῆν ἡμῖν ἐκ τῆς τούτων ὑπάρχει φυλακῆς. ἡ δύναμις οὖν ἁπάντων πρῶτον φυλακτέα τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ἐκ τοῦ μήτε κενοῦσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῆς, μήτ᾽ ἀλλοιοῦσθαι τοσαύτην ἀλλοίωσιν, ὅση πλησιάσει φθορᾷ. μόριον δὲ ταύτης τῆς φυλακῆς εἶναι φαμὲν, ὅταν τὴν εὐκρασίαν ἤτοι φυλάττομεν οὖσαν, ἢ οὐκ οὖσαν ἐργαζόμεθα. διὸ πρὸς τὴν τῶν δυνάμεων φυλακὴν εὐλαβεῖσθαι δεῖ, ὡς μήτε πλείω δῷς, μήτ᾽ ἐλάττω. τὸ μὲν γὰρ πλείω τοῦ προσήκοντος διδόναι, ἀπεψίας αἴτιον γίνεται, πλὴν ὅτι καὶ βαρύνει τὸ σῶμα. τὸ δ᾽ αὖ μηδ᾽ ὅλως τρέφειν, ἀσῶδές ἐστι, καὶ κακωτικὸν τοῦ στομάχου, καὶ τῆς δυνάμεως καταβλητικόν: καὶ πολλάκις τῆς κακοχυμίας αὐξητικόν.

A Si denique ex iis, quæ nihil omnino alterantur, maxime refrigerant. Quemadmodum autem calor, & sanguis alimento augetur, sic sanguis ciborum inopia arescit, & se ipso fit crassior. Addit autem & noxam & vtilitatem in facultatem. Est igitur hoc diligenter animaduertendum, vt noscamus, facultatis vnam semper indicationem, sui ipsius nimirum custodiam. Ea autem præcipua ratione custoditur, id, quod è sua substantia vacuatur, aut alteratur, corrigendo. Secundo vero loco, cohibendo ea, quę ipsius euacuare, aut alterare substantiam possunt. Quæ cum ita sint, in bene valentibus consensus omnium eorum, quæ agenda sunt, eò pertinet, vt ipsa B perennis sit: in ægrotantibus vero, non semper. Maxima autem est virium dignitas: siquidem vita in nobis ex harum custodia existit. Facultas ergo prima omnium est hominibus conseruanda, vt neque eius substantia euacuetur: neq; tãta alteratione immutetur, vt corruptelæ propinqua sit. Huius autẽ custodiæ partem esse dicimus, cum vel aptam temperiem præsentem seruamus, vel absentem inducimus. Quocirca ad facultatem custodiendam cauendum est, ne plura offeras, ne'ue pauciora. Si enim plura, quàm par est, des, cruditatis causã afferes, præter quam quòd etiam corpus prægrauabis: sicut rursus omnino non nutrire, & stomachi fastidia C creat, & eundem lædit, & vires labefactat, & malos succos adauget.

ΔΥΝΑ´ΜΙΟΣ δὲ ποικίλαι φύσιες.

Πᾶσαν δύναμιν ἀπὸ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ὅπερ ἂν δύναται, καλεῖν εἰθίσμεθα. τινὸς γὰρ δύναμίς ἐστι: καὶ τὴν νόησιν αὐτῆς ἐν τῷ πρός τι κεκτήμεθα. καὶ διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὴν ὀνομάζομεν, ὅταν τὴν οὐσίαν ἀγνοοῦμεν. ὅταν δὲ ῥώμην, ἢ ἀρετὴν δυνάμεως λέγομεν, ἢ καὶ τὴν ἀῤῥωστίαν τε, καὶ κακίαν, τότε ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἀκούειν χρὴ τῶν ὀνομάτων. αἱ μὲν οὖν ἐν τῷ σώματι τῶν ζώων δυνάμεις ὀργάνων ἐπιτηδείων δέονται πρὸς τ᾽ ἔργον. καὶ ὡς οἱ κατὰ τὰς πόλεις τέκτονες ὀργάνοις τισὶ χρῶνται, δι᾽ ὧν τὸ σφέτερον ἔργον ἀποτελοῦσι, οὕτως αἱ δυνάμεις. οὐσῶν δὲ τριῶν ἐν ἡμῖν, τῆς ψυχικῆς, καὶ ζωτικῆς, καὶ φυσικῆς ἅπερ διοικοῦσι τὸ ζῶον, καὶ ἑτερογενεῖς ἀλλήλων εἰσὶν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τινὸς ἰδίας ἑκάστη, παντὶ τῷ σώματι διανέμεται. ἐστὶ δ᾽ ἡ μὲν τις αὐτῶν εἰς τὸ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἀναγκαία, καὶ κοινὴ πρὸς τὰ φυτά: καὶ οἷον πηγὴν ἔχει, τὸ ἧπαρ. ὀχετοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς εἰς ὅλον τὸ σῶμα διασπειρομένους, τὰς φλέβας, ἣν ἔξεστι ἐπιθυμητικὴν ἢ φυσικὴν, ἢ καὶ θρεπτικὴν ὀνομάζειν. ἑτέρα δὲ οὐ μόνον ὡς φυτοῖς ἡμῖν, ἢ ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ ὡς ζώοις ὑπάρχουσα ψυχὴ κατὰ τὴν καρδίαν ἵδρυται, πηγή τις οὖσα καὶ ἡ δὲ τῆς ἐμφύτου θερμασίας.

ὀχετοὶ

POTENTIAE autem variæ naturæ.

Potentiam omnem ex potestate efficiendi id, cuius habet potestatẽ, nominare solemus. Alicuius enim potentia est, eiusq; notionem consequimur ex eo, quod ad aliquid refertur. Proinde sic ipsam appellamus, cum essentiam ignoramus. Cũ vero aut robur, aut virtutem potentiæ dicimus, aut etiam infirmitatem, & vitium, tunc nomen intelligendum est, vt ad actionem refertur. Potentiæ igitur, quæ in corporibus animantium sunt, D ad suum opus peragendum, accommodatis egent instrumentis: & vt fabri, qui in vrbibus vitam degunt, quibusdam instrumentis vtuntur, quibus sua opera absoluunt: sic potentiæ. Cum autem in nobis tres potentiæ sint, animalis, vitalis, & naturalis, quæ animal gubernant, sint'que diuersi inter se generis: vnaquæq; veluti ex suo quodam fonte toti est corpori distributa. Earum vna ad alendum animal necessaria est, ac communis cum stirpibus, & veluti fontem iecur habet: riuulos vero ab hoc in totum corpus dispersos, venas. Hanc vel appetitricem, vel naturalem, vel altricem vocare licet. Altera est,

ὀχετοὶ δὲ ταύτης τῆς πηγῆς, αἱ ἀρτηρίαι. καλεῖται δὲ καὶ αὐτὴ πολλοῖς ὀνόμασι. καὶ γὰρ δύναμις ζωτικὴ, καὶ δύναμις θυμοειδὴς, καὶ ψυχὴ θυμοειδὴς ὀνομάζεται. τρίτη δὲ ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστὶ ψυχὴ λογικὴ, τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν, ἅμα ταῖς αἰσθήσεσιν ἐξηγουμένη. ταύτης δ᾽ ἐστὶ καὶ μόρια, οἷς χρῆται, ὥσπερ ὀχετοῖς τισὶ, τὰ νεῦρα, αἴσθησίν τε, καὶ κίνησιν ἐπιπέμπουσα διὰ αὐτῶν τῷ ζώῳ παντί. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτὸς, ποικίλας εἶναι τὰς τῆς δυνάμεως φύσεις, ὡς ἐν ποικίλοις τοῦ σώματος μορίοις συνεστώσας, καὶ ἐκ ποικίλων, ὡς πηγῶν, ὁρμωμένας. Ἡρακλείδης δὲ φησὶν, ἐν ταῦτα περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀκούειν ἡμᾶς χρῆν. ὅπερ οὐκ οἶμαί γε ἀπίθανον. ὑπέλαβε γὰρ κατὰ τὸν Ἱπποκράτην τὴν φύσιν τὰς δυνάμεις ἔχειν, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἀποκριτικὴν δὲ ἑτέραν τῶν ἀλλοτρίων, τρίτην δὲ ἀλλοιωτικὴν, καὶ τὴν τετάρτην τὴν καθεκτικήν. ὃ καὶ ἀληθές ἐστι. καὶ ἡμεῖς ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων οὔσας ἀπεδείξαμεν.

ra est, quæ non modo in nobis vt stirpibus, aut viuentibus, sed etiam vt animalibus anima inest, quę sedem habet in corde: est que veluti innati caloris fons quidam. Huius fontis riuuli sunt arteriæ. Cæterùm multis nominibus appellatur: nam & potentia vitalis, & facultas quæ irascitur, & anima irarũ æstu fluctuans, nominatur. Tertia sita in cerebro est anima particeps rationis: quæ voluntarijs actionibus vnà cum sensibus præsidet. Hæc vtitur ipsa quoque particulis, quibusdam ceu riuulis, hoc est neruis, per quos sensum, & motum in totum animal transmittit. Ideo ipse varias esse potentiæ naturas dixit, vt quæ in varijs corporis particulis consistãt, & ex varijs veluti fontibus emanent. Heraclides autem censet, nos hæc de naturalibus facultatibus accipere debere. Quod non absurdum existimo. Rebatur enim ex Hippocratis sententia, naturam præditam esse potentijs, vt trahendi ea, quæ apta sunt: excernendi quæ sunt aliena: itemq; alterandi, & quarto loco retinendi. Quod sane verum est: & nos in vnoquoque instrumento esse demonstrauimus.

ΧΥΛΟΙ φθείροντες καὶ ὅλον, καὶ μέρος, καὶ ἔξωθεν, καὶ ἔνδωθεν.

SVCCI corrumpentis & totum, & partes, & foris, & intus.

Ἡ φθορὰ διττῶς λέγεται, ἡ μὲν ἐν τῷ γίγνεσθαι, ἡ δὲ ἐν τῷ γεγονέναι. τὰ δὲ πράγματα κατὰ τέτταρας τρόπους φθείρεσθαι εἴωθεν· ὅτι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστὶ τέτταρα· τὰ μὲν διὰ ξηρότητα φθείρεται, τὰ δὲ διὰ ἄμετρον θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, ἢ καὶ ὑγρότητα. φθείρεται γὰρ τὴν φύσιν ἕκαστον θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον. μάλιστα δὲ διὰ τὸ θερμαίνεσθαι, ἢ ψύχεσθαι. δραστικώταται γὰρ αὗται αἱ ποιότητες. ἤδη δὲ καὶ διὰ τὸ ὑγραίνεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι. ἐν δὲ τῷ πεινῆν, ἢ διψῆν, ἐπιλειπούσης, ἔνθα μὲν τῆς ὑγρᾶς οὐσίας, ἔνθα δὲ τῆς ξηρᾶς. τὸ μὲν οὖν αἷμα εἰ χολωδέστερον ὑπάρχοι, ῥᾷον ἐκθερμαίνεται. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ περιέχηται, εἴη δ᾽ ἱκανῶς θερμὸν, καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον χολῶδες, πολὺ μᾶλλον ἐκθερμανθήσεται· καὶ ἑξῆς διαφθείρεται. ἴσμεν γὰρ, ὅτι ἐπὶ παντὸς τοῦ θερμαίνοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον ἦν, ἢ τῇ φύσει θερμὸν ἐκθερμαίνεσθαί τε, καὶ οὕτω φθείρεσθαι πρῶτον. ὥσπερ γε κἀπὶ τοῦ ψύχοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον, ἢ τῇ φύσει ψυχρὸν, ἐκεῖνο πρῶτον καταψύχεται, καὶ διαφθείρεται ἤτε καθόλου, ἤτε κατὰ μέρος. ἐστὶ δ᾽ εὐαλλοίωτα, ὅσα καὶ λεπτομερέστερα. διὸ τὸ πνεῦμα εὐαλλοίωτόν ἐστι. θερμότατον δὲ φύσει ἡ χολὴ ξανθή. ψυχρότατον δὲ τὸ φλέγμα· αἷμα δὲ ἐφεξῆς τῇ ξανθῇ χολῇ θερμόν. ἡ μέλαινα δὲ ψυχρὸν κατὰ τὸ φλέγμα. ἀλλοιοῦται μὲν γὰρ ἡ ξανθὴ χολὴ ῥαδίως ὑπὸ παντὸς τοῦ δρῶντος εἰς αὐτήν. ἡ μέλαινα δὲ, δυσκόλως.

συνελόντι

Duobus modis corruptela dicitur, tũ ea, quæ fit, tum ea, quæ facta est. Res autẽ quatuor modis corrumpi solent: quòd etiam ipsarum essentiæ elemẽta sint quatuor: vt quędam propter siccitatem, quędam propter nimium calorem, aut frigus, aut humorem corrumpantur. Cuiusq; autem natura corrumpitur, cum calefit, aut frigefit, aut siccatur, aut humectatur: potissimum autem dum calefit, aut frigefit: quippe cũ hæ qualitates sint efficacissimæ. Sed etiam cum siccatur, et humectatur: vt etiam esuriendo, & sitiendo, dũ hic humida, illic sicca substãtia deest. Itaq; si sanguis sit biliosior, facilius excalfit. Siq; in particula contineatur, quæ inflãmatione tẽtetur, sitq; admodũ calidus, & in toto corpore sit biliosus, multo magis excalfit, ac deinceps corrũpitur. Scimus.n. quicquid facile alteratur, aut natura calidũ est, id à quauis re calefaciẽte excalfieri, atq; ita primum corrumpi: sicut quicquid facile est ad alterandum, & natura frigidum, id à quauis re refrigerante primũ refrigerari, atq; corrumpi, siue vniuerse, siue particulatim. facile porro alterantur, quæ tenuiorum sunt partiũ. Proinde spiritus est ad alterandum facilis. Ac bilis flaua est natura calidissima: pituita, frigidissima. Post flauam bilim calidus est sanguis: vt post pituitam frigida est atra bilis. Etenim flaua bilis à quouis in ipsam agente alteratur. Atra, ęgre:

atque

συνελόντι δ' εἰπεῖν, τὸ μὲν λεπτομερὲς ἅπαν εὐαλλοίωτον, τὸ δὲ παχυμερὲς, δυσαλλοίωτον, καὶ ἑξῆς δύσφθαρτον. εἰσὶ δὲ διαφθοραὶ τοῦ σώματος ἡμῶν διτταὶ κατὰ γένος. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀναγκαῖαί τε εἰσὶ, καὶ σύμφυτοι, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς γενέσεως ὁρμώμεναι, καθάπερ ἐξ αἵματός τε, καὶ σπέρματος. ἔνιαι δὲ ἐξ αὐτῶν ἡμῶν ὁρμώμεναι. πρῶτον μὲν γένος διὰ τὴν ξηρότητα γίνεται, καὶ γῆρας καλεῖται. ἔστι δὲ σύμφυτος ἀνάγκη φθορᾶς ἅπαντι τῷ γεννητῷ σώματι. δευτέρα δὲ τοῖς ζώοις μάλιστα ὑπάρχουσα, τῆς ὅλης αὐτῶν οὐσίας ἡ ῥύσις, ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἀποτελουμένη. ῥεούσης γοῦν τῆς συστάσεως ἀπὸ πάντων τῶν ζώων εἰ μή τις ἑτέρα ὁμοία ἀντεισάγει τῷ ἀπορρέοντι, διαφορηθήσεται σύμπαν οὕτω τὸ σῶμα. διὰ μὲν οὖν τῆς ἐδωδῆς ἀναπληροῦμεν, ὅσον ἀπορρυῇ τῆς ξηροτέρας οὐσίας: διὰ δὲ τοῦ πόματος, ὅσον τῆς ὑγροτέρας. οὕτω δὲ καὶ τῆς ἀερώδους τε, καὶ πυρώδους οὐσίας. τὴν συμμετρίαν, ἀναπνοαῖς τε, καὶ σφυγμοῖς διασώζομεν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπὸ τῶν θερμῶν, ἢ ψυχρῶν ἅπαν τὸ σῶμα διατίθεται. καὶ διὰ τοῦτο τινὰ μὲν οἰκείους ἔχει χυμοὺς ἀλλήλοις ζῶα: τινὰ δὲ οὐ μόνον οἰκείους ἔχει, ἀλλὰ καὶ φθαρτικούς. τρέφεται δὲ πάντα πρὸς τῶν ὁμοίων. ἀναιρεῖται δὲ, καὶ φθείρεται πρὸς τῶν ἐναντίων. οὐδὲν μέντοι ἑαυτὸν ἐξ ἑαυτοῦ, ὥς γε ἐκ τῆς οἰκείας θερμασίας φθείρεται. τῶν ἐναντίων δ' ἅπαν αὐξάνεταί τε, καὶ ῥώννυται, καὶ ὑγιαίνει, καὶ ζῇ.

atque, vt vno verbo dicam, quicquid è tenuibus cōstat partibus, facile ad alterandum est: quicquid è crassis, difficile: & deinceps difficile ad corrumpendum. Corporis autem nostri sunt duo genera corruptelę. Quędam.n. corruptelæ sunt necessariæ, & innatæ, & tanquam ex ortus nostri principijs, vt ex sanguine, semineq; profectæ: quædam ex nobis ipsis oriuntur. Primum genus ex siccitate fit, ac senectus appellatur: est'que hæc omni genito corpori innata corruptelæ necessitas. Altera, quæ in animantibus inest maxime, totius substantiæ fluor est, qui ab innato calore efficitur. Cum enim fluat omnium animātium moles, nisi alia similis substantia pro ea, quæ defluit, introducatur, vniuersum corpus ita corrumpetur. Ergo quicquid siccioris substantiæ effluxit, cibo restituimus: quicquid vero humidioris, potione. ita aereæ, ignee'que essentiæ modum respirationibus, pulsuq; arteriarum conseruamus. Siquidem non eodem modo vniuersum corpus à calidis, aut frigidis afficitur. ob eam'que causam quędam animantes aptos sibi ipsis humores habent: quædam nō modo aptos, sed etiam, qui perniciem afferant. Cæterum omnia aluntur similibus: tolluntur autem, & corrumpuntur à cōtrarijs. Nihil tamen ex se ipso, vt ex proprio calore corrumpitur. Contra vero omnia augentur, roborantur, & bene valent, & vitam ducunt.

εἰ δέ τι παρὰ φύσιν ἐγγένηται τοῖς σώμασι, τοὺς μὲν χυμοὺς πρώτους διὰ ὑγρότητα διαφθείρει: τῷ χρόνῳ δὲ, καὶ τῆς πιμελῆς ἅπτεται, καὶ τῆς σαρκός. καὶ διὰ τοῦτο ὁρᾶται πολλάκις ἐκχολούμενον τὸ αἷμα κατά τινα διαφθορὰν ἀλλόκοτον: ὡς ὅλον τὸ τοῦ σώματος γενέσθαι πρασοειδές. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν θανασίμων φαρμάκων εἰς διαφθορὰν χυμῶν ἀφικνούμενον ὁρᾶται τὸ σῶμα, παραπλησίαν τῇ διὰ τῶν φαρμάκων γιγνομένῃ. ἐνίοτε δὲ τὸ χρῶμα ἐξαλλάττεται διὰ τὴν τροπὴν χυμῶν, ὡς ἰκτεριωθῆναι τὸ πᾶν. ἐνίοτε δὲ μολίβδῳ παραπλήσιον ἔχειν τὴν χροιάν: ἐνίοτε δὲ φαιοτέραν: ἐνίοτε δὲ μελαντέραν: ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς τὸ

At si quid præter naturam corporibus accidat, primum humores propter humiditatem corrumpit: temporis vero progressu id pinguedinem, & carnem attingit. Quam ob rem videmus sæpenumero sanguinem biliosum redditum corruptela quadam absurda vsq; adeo, vt totus corporis color porri colorem imitetur. Quin etiam sine mortiferis medicamentis cernitur corpus ad humorum corruptelam peruenire, quæ similis est ei, quam venena afferunt. Quandoque etiam color propter humorum conuersionem immutatur, vt totum corpus arquatum sit: interdum plumbi colorem referat: interdum sit magis fuscum, interdum nigrius: interdum vero etiam magis vergat ad *

οὐ θαυμαστόν. δῆλον γὰρ ὅτι, ἡ σῆψις ὑπὸ θερμότητος ἀλλοτρίας γίνεται: ὡς εἴρηται. λέγω δ' ἀλλοτρίαν, τὴν ἔξωθεν, οὐκ ἔμφυτον, οὐδὲ οἰκείαν ἑκάστῳ τῶν ὄντων. αὕτη μὲν πέφυκε πέττειν, ἡ δὲ ἀλλοτρία διαφθείρειν. οὕτω δὲ ἔξωθεν θερμότης ἐπιγίνεται τοῖς χυμοῖς, μάλιστα δὲ τῷ αἵματι κατά τε τὰς ἐγκαύσεις, καὶ τὰς λοιμώδεις καταστάσεις. ἀλλὰ κἄνπερ δ' ἂν ἐν τινὶ μορίῳ τοῦ ζώου τὸ

Quod mirabile non est. Perspicuū enim est, putredinem ab alieno calore proficisci, vt dictum est. Alienum calorem voco eū, qui foris aduenit, & neq; est innatus, neq; vnicuiq; rei aptus: siquidē innato est à natura tributum, vt cōcoquat, alieno, vt corrumpat. Calor enim extrinsecus sanguini aduenit & in solis exustionibus, & in pestilenti statu.

τὸ αἷμα πλέον ἀθροισθὲν, ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ γένηται, διαφθείρεται, ὡς κατὰ τοὺς βουβῶνας, καὶ τὰ φύματα, καὶ τὰς φλεγμονὰς, ὅταν ἐμφραχθῇ διὰ πάχος ἐν τοῖς μικροῖς ἀγγείοις, ἢ σφηνωθῇ διὰ πλῆθος. καὶ τότε κατὰ διττὴν αἰτίαν φθείρεται τὸ αἷμα, τῷ τε μὴ διαπνεῖσθαι, καὶ τῷ μὴ κρατεῖσθαι πρὸς τῆς φύσεως.

E Sed & quando in aliqua parte corporis maior copia sanguinis coaceruata sit, & eius vires superet, corrumpitur, quemadmodum in tumoribus inguinum, & orientibus tuberculis, quę φύματα dicuntur, & inflammationibus, cum in paruis vasculis propter crassitudinem obstruitur, aut propter multitudinem impingitur. Quo sane tempore sanguis duplici de causa corrumpitur, & quia non difflatur, & quia à natura non vincitur.
*

μεταβάλλει δήπου πάντως, καὶ ἡ μετάπτωσις εἰς τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν γί- καὶ τοίνυν κατὰ τὰς τῶν χυμῶν ἰδέας περὶ τούτων εἴρηται τὰ εἰκό- τα ἐν τοῖς περὶ τῆς τοῦ

Omnino mutatur, & commutatio in humorem melancholicum fit.
* & ex humorum formis.
F Deq; his dicta sunt, quę dici par erat in libris de * sanguinis mutatione
*

αἵματος μεταβολῆς. σὺν πειρατέον ὑπὲρ αὐτῶν διελθεῖν, οὐδ' ἐνταῦθα μηκύνοντες, οὐδὲ ἀντιλέγοντες τοῖς παλαιοῖς, τοῖς μάλιστα ἐσφαλμένοις. πλὴν γὰρ Ἀριστοτέλη, ὃς μοι δοκεῖ ὀρθῶς εἰρηκέναι, ἄλλους σχεδὸν πάντας ἔστιν ἐσφαλ.

Conandum est de eis differere, ita tamen, vt neque hoc loco longiores simus, neque veteribus contradicamus, qui summopere errauerunt, pręter Aristotelem, qui cũ cæteri fermè omnes hallucinati sint, rectè dixisse mihi videtur. *

συγχωροῦσι μὲν πάντες, ὑπὸ τῆς οἰκείας, ἢ ἀλλοτρίας θερμότητος γίγνεσθαι, οὐχ ὁμοίως δέ: ἀλλ' ὁ μὲν ἐμπ.

Omnes tamen concedunt, à suo, aut alieno calore id effici. Non tamen pari modo. Sed Empedocles *

τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις φησὶν, ὀλεθρίως ἔχειν αὐτοὺς, ὅτι τοιαῦτα τὰ πάθη ἐνδείκνυται ἔνδειαν τροφῆς, καὶ διαφθορὰν χυμῶν. ὅπερ οὐκ ἀεὶ συμβαίνει.

G Ijs enim, qui sic affecti sunt, perniciem instare: siquidem eiusmodi affectus & alimenti indigentiam, & humorum corruptelam indicant: quod quidem non semper vsu venit. *

καὶ μὲν ἀλλὰ συγχωρητέον ἤδη αὐτοῖς πολλὰ κατὰ τὴν ἰατρικὴν εἰρηκόσιν ἄτοπα, ὡς μήτε ἰατροῖς, μήτε ἐμπείροις: ὡς δὲ φιλοσόφοις, καὶ τὰς τῶν ὄντων αἰτίας ζη
*

Illis tamen, vtpote qui multa absurda in ijs, quæ ad medicinam pertinent, dixerint, hoc iam concedendũ est, quòd neque medici sint, neque longo vsu exercitati: sed quòd Philosophi essent, & rerũ causas peruestigarent. *
*

ΑΥΤΟΜΑΤΟΙ, καὶ οὐκ αὐτόματοι. ἡμῖν μὲν αὐτόματοι, αἰτίῃ δὲ οὐκ αὐτόματοι.

H *QVI SPONTE, & non sponte, ac nobis sponte, causæ, non sponte.*

Τὰ αὐτόματα λέγεται ποτὲ, οὐ τὰ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς τῆς ἐξ ἡμῶν αἰτίας. ὅταν γὰρ δόντων ἡμῶν χολαγωγὸν φάρμακον, τῆς χολῆς γένηται κένωσις, οὐκ ἔτι αὐτὴν ὀνομάζειν αὐτόματον χρή: ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ χωρὶς τῆς αἰτίας τῆς ἔξω, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ οἷον ἐξαίφνης οὐδενὸς συμπτώματος προηγησαμένου. νῦν δὲ ἄμεινον ἀκούειν τὰ αὐτόματα σημαίνειν τὰ χωρὶς τῆς αἰτίας, τῆς ἐξ ἡμῶν: ἵνα γνῶμεν, τοὺς χυμοὺς ἢ αὐτομάτους εἶναι, ἢ μὴ αὐτομάτους, καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀγαθοὺς γινομένους. ὃ χρὴ μιμεῖσθαι τὸν ἰατρόν. τοῦτο γὰρ δῆλον. προστίθησι γάρ.

Sponte fieri interdum dicuntur, non quæ sine causa, sed quæ sine causa à nobis proficiscente fiũt. Cum.n. medicamentũ bili ducendæ aptum damus, ac bilis euacuatur, nõ iam id sponte fieri dicendũ est. Interdum etiã dicitur sponte fieri, quod sine externa causa fit. Interdũ vero quod velut repente, nullo casu præcedente. Nunc vero præstiterit accipere sponte fieri, vt sit sine causa, quæ à nobis proficiscatur: vt noscamus, humores à natura bonos effici aut spõte, aut secus. quã rem debet medicus imitari. Id q\' plane perspicuũ est.

Addit

γὰρ, ἡμῖν μὲν αὐτόματοι, ὅτι κατὰ φύσιν, καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως γίνονται: αἰτία δ᾽ οὐκ αὐτόματοι: διότι ὑπαρχούσης τῆς ἄλλης αἰτίας, οὐκ εἰσὶν αὐτόματοι. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἔννοιαν ταύτην εἶπεν αὐτὸς, ὑπὸ διαῤῥοίας ἐχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταὐτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος, λύει τὴν νόσον. καὶ ἐν ἄλλοις, ὁκόσοι ἀπὸ ταὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι. ἀλλὰ καὶ τὰς κενώσεις αὐτομάτους ἐκ τοῦ σώματος λέγομεν, ὅσαι χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι ἡμᾶς, γίγνονται. ὅπερ ποτὲ συμβαίνει τῆς διοικούσης τὸ σῶμα φύσεως τὰ αὐτόματα ἐκκαθαιρούσης, ποτὲ δὲ δι᾽ ἐρεθισμὸν, ἢ τὸ μὴ στέγεσθαι πρὸς τῶν ἀγγείων. καὶ τότε δεῖ τὸν ἰατρὸν προσέχειν τὸν νοῦν, πότερον χρησιμεύουσιν, ἢ βλάπτουσιν, τ᾽ οὐτέστι, πότερον, ὡς αὐτὸς φησὶν, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρονται. τότε γὰρ τὰ σώματα ὠφελεῖται, καὶ ἡ φύσις ἐκκενοῖ τὸ περιττόν. ὅτε δὲ λόγῳ συμπτώματος γίνεταί τι, οὔτε ὠφέλειά τις ἔσεται, τοιαύτη ἡ κένωσις σημεῖον τῆς κακῆς τοῦ ζώου διαθέσεως ἐστί.

Addit enim, nobis ſponte, hoc eſt ſecundum naturam, & à natura facti: cauſæ vero non ſponte, quia cum alia cauſa ſubeſt, non ſunt ſponte ſua. In hanc ſententiam ipſe dixit hęc, quo diuturnus alui fluor vexauit, ei vomitus ſponte ſuperueniens, morbum ſoluit. Et alio in loco, quicunque ſponte ſanguinem mingunt. Quin etiam euacuationes è corpore fieri ſponte dicimus, quæcunque fiunt, cum nos nihil molimur. Quod ſolet contingere, cum natura corpus gubernans expurgat ea, quæ ſua ſponte feruntur, interdum irritata, aut quòd illa à vaſculis non cohibeantur. Quo ſane tẽpore aduertere medicus debet, an proſint, an ve noceant. Hoc eſt, vtrum, vt ipſe ait, qualia purgari oportet, purgentur. Siquidem tunc corpora iuuantur, & natura id euacuat, quod ſuperuacaneum eſt. Cùm vero ſymptomatis ratione fit aliquid, neque vlla conſequitur vtilitas, eiuſmodi euacuatio eſt malæ conſtitutionis animantis indicium.

ΑἸΤΊΗ δ᾽ αὖ, τὰ μὲν δῆλα, τὰ δ᾽ ἄδηλα, καὶ τὰ μὲν δυνατὰ, τὰ δ᾽ ἀδύνατα.

CAVSAE rurſus aliæ manifeſtæ, aliæ abditæ, & aliæ validæ, aliæ inualidæ.

Τῆς τῶν κατὰ τὸ ζῶον συμβαινόντων ζητήσεως ὁ καρπὸς οὗτος ἐστὶ, τὸ τὰς αἰτίας τῶν δυσκρασιῶν εἰδότι, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν αὐτάς. πῶς δὲ τὶς διαγνωστικός τε, καὶ ἰατρὸς τῶν νοσημάτων ἔσται, ἀγνοῶν ὅλως αὐτὰ, τίνα τε ἐστὶ, καὶ πόσα, καὶ ποῖα, ἡμεῖς δὲ συγχωρήσαντες γένη πλείω τῶν αἰτιῶν ὑπάρχειν, τινὰ προθήσομεν νῦν. πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα, δι᾽ ὃ γίνεταί τι: δεύτερον δ᾽ οὗ γίνεται: καὶ τρίτον, ἐξ οὗ: καὶ τέταρτον, δι᾽ οὗ: καὶ πέμπτον, τὸ καθό. τρία γὰρ ἐστὶ τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις, αἱ βλάπτουσαι τὴν ἐνέργειαν: ἕτερον δὲ τὰ τούτων αἴτια: καὶ τρίτον τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, οὕτως ὀνομάζεται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις, εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ, κατ᾽ αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, οἷον καὶ ἀπεψίαι νόσων αἰτίαι λέγονται, κἂν μηδέπω τις νοσάζῃ. διὸ τῶν αἰτίων τὸ μὲν ἐστὶ προκαταρκτικὸν, τὸ δὲ συνεκτικὸν, τὸ δὲ προηγούμενον: ὡς προκαταρκτικὸν μὲν εἶναι, ὃ ποιῆσαν τὸ ἀποτέλεσμα, κεχώρισται. συνεκτικὸν δὲ, ὃ παρὸν φυλάττει τὴν παροῦσαν νόσον. ἀναιρούμενον δὲ, συναναιρεῖ. προηγούμενον δὲ αἴτιον ἐστὶ, τὸ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ κατασκευαζόμενόν πως. οὗ παρόντος, πάρεστι τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ αὐξομένου αὔξεται: καὶ μειουμένου, μειοῦται: καὶ αἰρουμένου αἴρεται. εὑρίσκεται δὲ καὶ ἄλλα γένη πολλὰ, ὡς τὸ αὐτοτελὲς, τό τε συναίτιον, καὶ τὸ σύνεργον: ὥσπερ καὶ τὰ πρόδηλα, καὶ μὴ πρόδηλα αἴτια. λέγουσι μὲν αὐτοτελὲς εἶναι, τὸ αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ποιοῦν τὸ τέλος. συναίτιον δὲ, ὃ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν οὐχ οἷόν τε ἐστὶ ποιῆσαι τὸ ἀποτέλεσμα:

συν

Fructus eius quęſtionis, quę eſt de iis, quę animantibus accidunt, eſt, vt qui cauſas intẽperierum norit, eas ad naturalem ſtatum reducat. quomodo autẽ noſcet, curabitq; morbos is, qui & qui, & quales, & quanti ſint, ignorabit? Nos autem vt multa eſſe genera cauſarum concedamus, quaſdam in præſentia afferemus: primum quidem, & præcipue illam, propter quam fit aliquid: ſecundo loco, à qua fit: tertio, ex quo: quarto, per quod: quinto, quale fit. Eorum enim, quæ præter naturam ſunt, tria ſunt vniuerſa genera: vnum, affectiones, quæ actionem lædunt: alterum, earum cauſæ: tertium, ſymptomata. Cauſę autem, cum agunt, hoc potiſſimum vocabulo gaudent. Sed ſæpe etiam ſic vocantur, licet nondum quicquam agant, ſed quod ſolum poſſint: veluti cruditates morborum cauſæ dicuntur, quamuis nemo adhuc ægrotet. Quocirca cauſarum alia eſt procatarctica, alia continens, alia antecedens: vt procatarctica ſit, quę opere perfecto, ſeparatur. Continens, quæ præſens morbum pręſentẽ conſeruat: ſublata, tollit. Antecedẽs cauſa eſt, quę à procatarctica quodam modo fit, qua præſente effectus ipſe adeſt: & illa adaucta, adaugetur: & diminuta, diminuit: & ſublata, tollitur. Multa quoq; alia genera cauſarũ inueniuntur, vt per ſe finiens, concauſa, & cauſa adiuuans, ſicuti etiam ſunt & manifeſtæ, & obſcuræ. Volũt autem cauſam per ſe finientem eſſe, quæ ipſa per ſe finem afferat: Concauſam vero, quæ ſuapte vi opus efficere non poſſit, cum alia coniuncta poſſit:

cauſam

σὺν ἑτέρῳ δὲ δύναται. σύνεργον δὲ ἐστὶν αἴτιον, ὃ ποιοῦν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα, δυσχερῶς δέ. διό τι συλλαμβάνει πρὸς τὸ ῥᾷον αὐτὸ ἀποτελεῖν. αἴτια δὲ πρόδηλα προσαγορεύεται, ὅσα ἐξ ἑαυτῶν ποιοῦντά τε, καὶ ἐνεργοῦντα αἰσθάνεται. οὐ πρόδηλα δὲ, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλὰ διὰ σημείων καταλαμβάνεται: καθάπερ ἄδηλα καλεῖται, ὅσα οὐδὲ ἐξ ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐκ τῶν ἄλλων εἰς τὴν αἴσθησιν πίπτει. ταῦτα μὲν ἢ ἄδηλα ἀεί ἐστιν ἢ πρὸς καιρόν: ἅπερ εἶναι φαμὲν τὰ μέχρι μὲν τινος ἀπόντα, αὖθις δὲ ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἐλθεῖν δύναται: ὡς ἐν τῷ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων ὑπομνήματι δέδεικται. εἰδέναι δὲ δεῖ πάντως τὰ αἴτια, εἴπερ μηδὲν ἀναιτίως γίνεται. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν φιλοσόφων ὁμολόγημα κοινόν. οὐ μὴν ἀλλὰ πειρατέον ἐστὶ, τὸ τῶν ἁπάντων αἰτίαν ἀποδοῦναι. πρῶτον μὲν ὅτι πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων ἐννοίας, καὶ πρὸς τὰς χρείας οὐ πολλάκις τὸ τοιοῦτον ἀναγκαῖον ἐστιν: ἔπειθ᾽ ὅτι πολλὰ τῶν ὄντων τρόπον τινὰ ἀρχαῖς τισιν ἔοικε κατὰ φύσιν, ὥστε μὴ παραδέχεσθαι τὸν ὑπὲρ αἰτίων λόγον. πρὸς δὲ τούτοις διαμαρτάνουσιν ἐνίοτε, ὅτι τὰ ἀγνοούμενα, καὶ τὰ μὴ αἴτια λαμβάνοντες, οἴονται λέγειν τὴν αἰτίαν. οὐ γοῦν δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πάντων οἰομένοις δεῖν λέγειν τὴν αἰτίαν. τότε γὰρ δεῖ τῶν ὄντων αἰτίαν ζητεῖν, ὅτ᾽ ἂν μέλλει περὶ τούτων γνωριμώτερον, ἢ πιστότερον γίνεσθαι τὸ λεγόμενον. ἀεὶ μέντοι διαφυλάττειν ἀξιοῦμεν τοῦτο, οἷς ἀν ἀλήθεια σπουδάζηται, τὸ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι τῶν ἐναργῶς φαινομένων, μηδ᾽ ἂν ὅτι μάλιστα τὸν τῆς αἰτίας λογισμὸν ἀπορώτατον ἔχει. τοῦτ᾽ ἐπαινεῖν Ἱπποκράτην ἄξιον, ἔν τε τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ ἐν τοῖς περὶ τούτων, περὶ ὧν νῦν διαλεγόμεθα, λόγοις, οὐχ ἥκιστα. μέχρι γὰρ τοῦ προέρχεσθαι τὸν ἰατρὸν ἀξιοῖ, ὅσονπερ ἡ τέχνη αὐτοῦ δύναται: ὡς πολλάκις μέχρι τοῦ πιθανοῦ ἐλθεῖν: ἐπιδεικνύναι τε τὰ παραπλήσια ταῖς ἀλλήλων φύσεσι πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο παρορώμενα, κἄπειτα τίθεσθαι κατὰ τούτων τὰ ὀνόματα, μάλιστα μὲν εἰ οἷός τε εἴη, τὰ συνηθέστατα. εἰ δ᾽ ἀγνοοίη ταῦτα, ποιεῖν ἴδια: πρὸ πάντων δὲ καθ᾽ ἑκάστου πράγματος ἓν ὄνομα, ἵνα μήτε παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἀσάφεια τις γένηται: μήτε παραλείπηται τι. πραγμάτων οὕτως ἐχόντων, ἐνδέχεται τινὰ στίχον αἰτίων γενέσθαι πολλάκις, ἀλλήλας διαδεχομένων. ἀλλ᾽ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰ μή τις διορίζοιτο τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ποιεῖν λεγομένου τὸ καθ᾽ ἑαυτὸ, πάμπολλα, καὶ ἄτοπα συμπεσεῖται τοῖς λόγοις ἁμαρτήματα. σημαίνει δὲ ταυτὸν τὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τῷ πρώτως: τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, τῷ δευτέρως. ὥσπερ ἐπεὶ τὸ νόσημα διάθεσις τίς ἐστι παρὰ φύσιν, τὴν ἐνέργειαν βλάπτουσα, ἐνδέχηται δὲ προηγεῖσθαι τῆς νόσου διάθεσιν ἑτέραν τινὰ, καὶ αὐτὴν παρὰ φύσιν, οὐ μὲν κατά γε τὸν ἑαυτῆς λόγον βλάπτουσαν τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ νοσήματος: τὴν τοιαύτην διάθεσιν

E causam adiuuātem esse, quæ efficiat illa quidem opus, sed ægre. Proinde aliquid ab ipsa assumi ad id, quod vult, facilius efficiendum. Causæ autem manifestæ appellantur, quæ ipsæ ex se, cum agunt, & faciunt quid, in sensum cadunt. Non manifestę vero, quæ non ex se, sed medijs intercedentibus percipiuntur. Sicut abditæ vocantur, quæ neque ex seipsis, neque ex alijs sentiuntur. Eæq; aut semper abditæ sunt, aut ad tēpus: quas esse dicimus, quę aliquādo absunt, rursus vero cadere sub sensum possunt: sicut in libro de causis procatarcticis ostensum est. Causarum habenda omnino cognitio est, siquidem nihil sine causa efficitur. Hæcq; est F communis fere omnium philosophorū cōsensio. Non tamen conandum est, rerum omnium afferre causam: primùm quia ad rerū notiones, atq; vsus hoc non est sæpe necessarium: deinde quia multa sunt in rerum natura, quæ suapte natura quibusdam principijs similia sunt, vt causæ rationem non admittāt. Preterea nōnunquā falluntur, cum incognita, & quę causæ non sunt, sumētes, se causam afferre arbitrantur. Non est igitur attendendus sermo eorum, qui rerum omnium causam putant esse afferēdam. Tunc enim quęrenda rerum causa est, cùm id, quod de ipsis dicitur, aut notius, aut credibilius est futurū. Hoc tamen semper seruandum cēsemus ab G ijs, qui veritatis studio ducuntur, nihil vt occultent eorum, quæ euidenter apparent: etiā si causę rationem maxime controuersam habeāt. Quam ob rem cū in alijs rebus omnibus Hippocrates ornandus est laudibus, tum vel maxime in his, de quibus nunc disserimus. Cēset enim vsq; eò progredi medicum oportere, quousque peruenire ipsius ars potest: vt sæpenumero ad probabilitatem vsq; perueniat: & res, quòd inter se natura sunt similes, & ob id minus aduertūtur, ostēdat: deinde eis nomina imponat, potissimum vero si possit, quæ sint vsitatissima: sin hæc ignoret, apta fingat. Ante omnia vero, singulis rebus singula nomina imponat, ne in sermo-H ne ex homonymia obscuritas oriatur, ne ve res vlla omittatur. Cū vero hæc ita se habeāt, series quædā causarum se deinceps excipientium, sæpe existit. Sed in eiusmodi nisi quis distinguat eam, quæ per se facit, ab ea, quę ex accidenti dicitur, plurimi, absurdissimiq; errores in disputationibus orientur. Significat autem per se, idem quod primum: ex accidēti, idem quod secūdo loco. Quemadmodum morbus est quædam præter naturam affectio, quæ actionem lædit. Accidit autem, vt alia affectio, quæ ipsa quoq; præter naturam est, morbum pręcedat. Hæc tn̄ non sui ratione lædit actionem, sed morbo intercedente,

hanc

θεσιν οὐ νόσημα καλέσεις, ἀλλὰ προηγουμένην τοῦ νοσήματος αἰτίαν. οὐδὲ γὰρ καθ᾽ ἑαυτὴν, οὐδὲ πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε, καὶ δευτέρως βλάπτεται ἡ ἐνέργεια. καὶ οὕτως οὐ πᾶν ὅτι περ ἂν ᾖ παρὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι, νόσημα εὐθὺς ἔσται κλητέον, ἀλλὰ τὸ πρώτως βλάπτον τὴν ἐνέργειαν: τὸ δὲ τούτου προηγούμενον, αἴτιον. κατὰ μὲν οὖν τὴν αἰτίαν τὰ μὲν δῆλα, τὰ δὲ ἄδηλα: καὶ τὰ μὲν δυνατὰ, τὰ δὲ ἀδύνατα: ὥστε τὰ μὲν οἷά τε εἶναι γίνεσθαι ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας: τὰ δὲ, οὔ. καὶ τοῦτό γε κατὰ τὴν δύναμιν τῆς αἰτίας, καὶ τὴν ἐπιτειδιότητα τοῦ γενησομένου πράγματος.

A hanc autem affectionem non morbum, sed causam, quæ morbum præcedit, appellabis: cum neq; per se, neq; primũ, sed ex accidenti, & secundo loco læditur actio. Atq; ita non iam quicquid præter naturam sit in corpore, morbus statim erit appellãdus: sed id deniq; quod primo actionẽ lædit. Quod vero hũc antecedit, causa nominanda est. Causę igitur ratione quædam manifesta, quædam abdita sunt. Quædam fieri possunt, quædam non possunt: vt quędam à tali causa fieri possint, quædam non possint: id quod pro potestate causæ, & prout apta sit res, quæ facienda sit, accipiendum est.

ΦΥΣΙΣ ἐξαρκέει πάντα πᾶσιν.

B *NATVRA sufficit omnia omnibus.*

Πάντες, ὀλίγου δέει, τὴν φύσιν, ὡς τεχνικὴν ὑμνοῦσι, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, καὶ οἱ κατὰ ἱπποκράτην. οἱ δὲ περὶ τὸν ἐρασίστρατον οὐκ ἀεὶ τοῦτο λέγουσιν. αὐτὸν μέντοι τὸν ἡγεμόνα θαυμάζουσιν, ὡς θεὸν, καὶ πάντα ἀληθεύειν νομίζουσι. εἰ δ᾽ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πάμπολυ δήπου τῆς ἀληθείας ἐσφάλθαι χρὴ νομίζειν τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφους, οἷς μηδὲν, ὧν ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν, ἀρέσκει. ἀλλ᾽ εἴπερ οἱ περιπατητικοὶ καλῶς ἐφυσιολόγησαν, ὡς πᾶσιν ἐστὶ δῆλον, οὐδὲν ἂν εἴη ληρωδέστερον ἐρασιστράτου. λέγει γὰρ, οὐδὲν ὀρθῶς ἐγνοκέναι περὶ φύσεως τοὺς περιπατητικούς: ὅπερ οὕτω ψεῦδός ἐστιν, ὡς εἴ τις ὁμιλήσειε τοῖς Ἀριστοτέλους, καὶ θεοφράστου γράμμασι, οὗτος τῆς ἱπποκράτους αὐτὰ δόξειε φυσιολογίας ὑπομνήματα συγκεῖσθαι. καὶ γὰρ τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλληλα δρῶντα, καὶ πάσχοντα, ἱπποκράτης πρῶτος, δεύτερος δὲ Ἀριστοτέλης καλῶς εἶπεν. ἔτι δὲ, τρέφεσθαι δι᾽ ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα, καὶ κεραννῦσθαι δι᾽ ὅλων τὰ κεραννύμενα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι᾽ ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα, καὶ τὴν πέψιν, ἀλλοίωσιν τινὰ εἶναι, καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα, καὶ τὰ περὶ τῆς αἱματώσεως, καὶ θρέψεως, καὶ αὐξήσεως, καὶ ἄλλα πολλὰ δόγματα περὶ τε γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ζώων, καὶ ὑγείας καὶ νόσου, ἱπποκράτειά τε ἅμα ἐστὶ, καὶ Ἀριστοτέλεια. ἐκ δὲ τοσούτων, καὶ τοιούτων ἓν μόνον εὑρεθήσεται ταυτὸν ἐρασιστράτῳ κἀκείνοις τοῖς ἀνδράσι, τὸ, τινὸς ἕνεκα πάντα ποιεῖν: τὴν φύσιν, καὶ μάτην οὐδὲν. φησὶ μὲν γὰρ τοῦτο ἐνίοτε ἐρασίστρατος, οὐ φυλάττει δὲ: ἀλλὰ μυριάκις διαφθείρει. καὶ γὰρ κατὰ τὸν ἐρασίστρατον ὁ σπλὴν μάτην ἐγένετο, μάτην δὲ τὸ ἐπίπλοον, μάτην δὲ ἄλλα μόρια. διὰ ταῦτα μὲν ἔξεστιν ἰδεῖν, ὡς ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲ ψευδεῖς, οὔτε ἀπεράντους ἔγραψαν λόγους: τὰ δ᾽ ἐρασιστράτεια βιβλία παμπόλλους ἔχει τοὺς τοιούτους. γελοῖον δὲ, καὶ

Omnes fere & Peripatetici, & qui Hippocratem auctorem habent, naturam, vt artificem ornant laudibus. Erasistrati vero studiosi non id perpetuo confitentur. Illũ quidem Principem admirantur, vt Deũ, & omnibus in rebus verum esse existimant. Quod si ita sit, profecto multum à veritate aberrauisse Philosophos Peripateticos putandũ est, quibus nihil placet eorum, quæ Erasistratus censuit. Verum si Peripatetici recte in naturæ contemplatione sunt versati, vt perspicuũ omnibus est, nihil erit Erasistrato magis ridiculum. Is enim ait, Peripateticos nihil de natura C recte statuisse. Quod ita falsum est, vt si quis in Aristotelis, ac Theophrasti libris sit versatus, is ceu commentarios Physiologiæ Hippocratis illos conscriptos esse, sit arbitraturus. Etenim calida, frigida, humida, & sicca agere inter se, & pati Princeps Hippocrates, secundus Aristoteles recte affirmauit: nutriri quoque per se tota, quæ nutriuntur: & quæ miscentur omnia, per se tota misceri. Pari modo quæ alterantur, per se tota alterari. Sicut illud quoq; concoctionem alterationem quãdam esse, & mutationem eius quod alit, in propriam eius, quod alitur, qualitatem. Tum quæ de gignendo sanguine, ac nutritione, de'que incremento habentur, & D item alia multa decreta ad ortum & interitum animantium, & ad bonam valetudinẽ, morbum'que pertinentia, sunt Hippocratica simul, & Aristotelica. Ex tot, talibus'que sentẽtijs vna sola reperitur, de qua Erasistratus cum illis viris consentiat: hoc est, Naturã alicuius rei causa facere omnia, ac nihil frustra. Idq; interdum quidem ait Erasistratus, non tamen idem tuetur: sed plus millies euertit: siquidem de Erasistrati sententia lien sine causa factus est: sic omentum, sic alia sexcenta. Quã ob rem licet intueri, sermones ab illis mandatos literis, neq; falsos esse, neque parum concludẽtes, cum interim Erasistrati

καὶ ἄριστα κατεσκευασμένης τῆς νεὼς, ἢ τῆς οἰκείας, ἢ τῆς κλίνης, ἀγνώστου δὲ ὄντος τοῦ κατασκευάσαντος, νομίζειν ἄνευ τῆς τέχνης, καὶ μάτην γεγονέναι τὰ τοιαῦτα: ἢ κατὰ τύχην διακρινόντων ἁπάντων, καὶ τὴν μὲν σπανιάκις ἁμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, τὴν δὲ ἐπιτυγχάνειν ὀλιγάκις. ἀχρεῖον δὲ, καὶ μὴ τεχνικὴν ἡγεῖσθαι τὴν τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς αἰτίαν εἶναι, φυλάττοντα τὴν ὁμοιότητα τῆς κρίσεως ἐπὶ τῶν ὁρατῶν τεχνιτῶν, πρὸς τοὺς μὴ ὁρωμένους. τοῦτ' οὖν εἴ τις αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν βουληθείη βασανίζειν ἐπὶ ζώου, μεγάλως μοι δοκεῖ καταγνώσεσθαι τῆς Ἀσκληπιάδου τε, καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν προπετείας. εἰ δὲ καὶ αἰτίαν μάθοι, δι' ἣν οὐδὲν μάτην γέγονε, καὶ πάντα ἐν τῷ σώματι πρὸς τὸ χρήσιμον ὑπάρχει, πεισθῆναι γοῦν μοι δοκεῖ καὶ διὰ τοῦδε τὴν εἰς τὰ ζῶα πρόνοιάν τε, καὶ τέχνην τῆς φύσεως. διὸ Ἱπποκράτης, ὡς ἂν πρῶτος ἐπιγνοὺς τὰ τῆς φύσεως ἔργα, θαυμάζει τε, καὶ διὰ παντὸς ὑμνεῖ ταύτην, ὡς καὶ δικαίαν ὀνομάζειν, καὶ μόνην ἐξαρκεῖν εἰς ἅπαντα τοῖς ζώοις, καὶ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς ἀδιδάκτως πράττουσαν ἅπαντα τὰ δέοντα. εἰ δ' ἐθέλει τις τῆς φύσεως πρόνοιάν τε, καὶ σοφίαν γνῶναι ἀκριβῶς. τοῦτο μὲν εἰδέναι δυνήσεται, εἰ ἐπιβλέψειεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ σκέψαιτο, πότερον πλημμελῶς, ἢ δικαίως, οὐκ ἴσα τοῖς μέρεσιν ἅπασι διένειμεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν μείζω, τοῖς δ' ἐλάττω, εἰς ὅσον ἂν ἤρκει τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀκριβῶς ἐν ἑκάστῳ μετρήσασα, τὸ μὲν μεῖζον ἀπένειμε μέρος, τὸ δ' ἔλαττον. ἑκάστῳ δὲ τηλικοῦτον, ἡλίκον ἂν δοθῆναι δικαιότατον. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτης τῆς φύσεως ὑπηρέτην ὀνομάζει. λέγω δὲ τὸν ὄντως ἰατρὸν, οὐ φαρμακοπώλην τινὰ ἐκ περιόδου. οὗτος γὰρ τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ φύσεως ὑπηρέτης δικαίως ὀνομάζεσθαι, ὥστε μᾶλλον ἐχθρὸν, καὶ πολέμιον τῆς φύσεως αὐτῆς, καὶ τῶν καμνόντων πρέπειν καλεῖν αὐτόν. οὕτω μὲν γὰρ δεῖ ποιεῖν τὸν ἰατρὸν, ὡς καὶ φύσιν ὁρῶμεν ἀεὶ ποιοῦσαν. ἀναριθμήτους γὰρ ἐκείνη μηχανὰς ἐξευρίσκει, ἕνεκα τοῦ διασώζεσθαι τὰ σώματα, τὰ μὲν ἀμφιεννῦσα, καὶ ὑποστέγουσα τῶν μορίων, ὡς μηδὲν ἔξωθεν πλεονάζειν: τὰ δὲ, διατετρῶσα, καὶ ἀνευρύνουσα, καὶ ὀχετοὺς ἐντιθεῖσα: τοὺς μὲν ὥσθ' ἕλκειν δι' αὐτῶν τὴν τροφὴν, τοὺς δὲ εἰς ἀνάψυξιν, καὶ ἀναπνοὴν ὀχετεύουσα τε τὰ περιττώματα, δι' ἄλλων μὲν τὰ παχέα, δι' ἄλλων δὲ τὰ λεπτά. λάθοιμ' ἂν ἐνταῦθα μεταφέρων ἅπασαν τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν, εἰ τὰ τῆς φύσεως ἔργα πάνθ' ἑξῆς καταλέγοιμι. οὐ γοῦν θαυμαστὸν, ὅτι φησὶν, τὴν φύσιν πανταπασιν ἐξαρκεῖν. καὶ γὰρ αἱ φύσεις, ὡς αὐτὸς που γράφει, τῶν νόσων εἰσὶν ἰατροί. εἰ μὲν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ζώου πάντα πράττει, εὔλογόν ἐστιν, καὶ τοῦτο, τὰς νόσους ἐκείνην πρώτην ἰᾶσθαι, ἢ πολλοὺς ἱδρῶτας χεάσασαν, ἢ δι' οὔρων, ἢ διὰ γαστρὸς, ἢ δι' ἐμέτων κενώσασαν τοὺς λυποῦντας χυμοὺς, καὶ τοῦτο πολλάκις ὁρᾶται συμβαίνειν

ἀπὸ

E libri talium plenissimi comperiantur. Ridiculum autem est, cum optime exædificatã nauim, aut domum, aut lecticam videas, licet artificem ignores, eam sine arte, & temere, & fortuna factam existimare: cum interim artem raro à fine sibi proposito aberrare: fortunam raro eundē consequi, omnes statuant. Sic etiam absurdum est, inutilem, & non artificem putare causam fabricæ corporis nostri, si modo similitudinem iudicij in artificibus, qui cernuntur, cum ijs, qui non videntur, seruare velimus. Hoc autem si quis ipse per se in animali velit expēdere, is mihi Asclepiadis, & aliorum multorum temeritatē videtur magnopere dānaturus. Si vero causam

F discat, cur nihil frustra factū sit, & omnia in corpore ad vsum vergant, vel ex eo naturæ in animalibus & prouidentiam, & artē credet. Quare Hippocrates, vt qui primus naturæ opera norit, hanc admiratur, ac perpetuo prædicat: vt & iustam nominet, & solam animalibus ad omnia sufficere dicat: & ipsam ex se sine doctore quæ opus sunt, efficere. Si vero naturæ prouidentiam, ac sapientiam quispiam velit accurate cognoscere, id poterit percipere, si in dissectionibus spectet, & consideret, iuste ne, an secus suas portiones oĩbus partibus distribuerit: sed alijs maiores, alijs minores sit impertita: quantæ nimirū satis erant, æstimata accurate cuiusq;

G dignitate, alij maiorem, alij minorem portionem tribuit: vnicuiq; vero tantā dedit, quātam tribui erat æquissimum. Sic Hippocrates vocat medicum naturæ administrum, eū inquam, qui re vera medicus sit, nō pharmacopolam quendam de triuio. Hic enim tantum abest, vt merito naturæ administer appelletur, vt potius inimicus & aduersarius naturæ, atq; ægrotantiū nuncupari iure debeat. Perinde enim par est efficere medicū, vt naturam semper facere intuemur. Ipsa.n. innumerabiles machinationes conseruandorum corporum causa adinuenit, cum quasdam partes circumuestierit, ac clauserit, ne quid exterius exuperet: quasdam perforarit,

H & dilatarit, canalesq; induxerit, quibus modo alimentum, modo refrigerationem, spiritumq; traherent: simul etiam excremēta per alios crassa, per alios tenuia extruserit. Omnem profecto de vsu partium scriptionē huc imprudens transferam, si omnia naturę opera deinceps recenseam. Haud igitur mirabile est, si ait, Naturam omnino sufficere. Naturæ enim, vt ipse quodam in loco scribit, sunt morborum medicæ: propterea quòd si natura ad animantis salutem molitur omnia, consentaneum etiam est, ab ipsa Principe morbos curari, aut dum copiosum sudorē effundit, aut per vrinā, aut per aluum, aut per vo-

mitum

ἀπὸ τῆς δυνάμεως ἐνοικούσης τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τοῖς διοικουμένοις ὑπ' αὐτῆς, ἣν φύσιν εἴωθε καλεῖν Ἱπποκράτης. ταύτην τε φύσιν εἶναι ἀπαίδευτόν τε, καὶ οὐ μαθοῦσαν, ἀλλὰ τὰ δέοντα ποιεῖν· ἐπειδὴ τὰς κινήσεις τὰς προαιρετικὰς ὑπὸ πάντων γίνεσθαι τῶν ζώων ἀδιδάκτως εἶδεν. καὶ ταῦτα μὲν γίνεσθαι, ἐναργῶς ὁρῶμεν· ὅπως δὲ γίνεται, μεῖζον, ἢ καθ' ἡμᾶς· καὶ πλέον τοῦ θαυμάζειν, οὐδὲν ἴσμεν. ἀλλ' ἡ φύσις περὶ τὸ ζῶον κατὰ πάντα χρόνον μηχανᾶται περιττὰ σοφίσματα. καὶ γὰρ περὶ τοῦ στόματος τῶν μητρῶν ὅπως ἀκριβῶς ἔσφιγκται, καὶ κεκόλληται κατὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ὡς οὐδ' ὅπως ἐν δέοντι σχήματι τῷ τῆς μήτρας αὐχένι πελάζοι· καὶ ὅπως διεξέρχοιτο χωρὶς τοῦ πληγῆναί τι μέλος, ἢ βλάπτειν, οὐ σμικρὰν ἐποιήσατο πρόνοιαν. τοῦ δὲ κυουμένου ζώου, τὰς δυνάμεις ἐνυπαρχούσας ἤδη, τοσοῦτον αὐξάνει, ὡς μὴ μόνον τρέφεσθαι, ἀλλὰ καὶ φρονεῖν, καὶ διανοεῖσθαι, καὶ πάντα ὀλίγου δεῖν, διαγνῶναί τε, καὶ ἐνεργεῖν. ὅπερ τεκμήριον ἐστὶν, οὐ τῆς σοφίας μόνον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ αὔταρκες. ὃ γὰρ ἁπάντων θαυμάτων μέγιστον ἐμηχανήσατο, τὸ διδάξαι τὸ γεννώμενον ἁπάντων τῶν μορίων τὰς ἐνεργείας, οὔσης αὐτῆς ἀδιδάκτου τε, καὶ οὐ μαθούσης. οὐ γὰρ στόμα μόνον, καὶ στόμαχον, καὶ γαστέρα τροφῆς ὄργανα παρεσκεύασεν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπως χρήσαιτο τούτοις, ἐπιστάμενον ἐγέννησε τὸ ζῶον, αὐτοδίδακτόν τινα σοφίας δύναμιν ἐνθεῖσα· καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ζώων ἐπὶ τὴν ἐνέργειαν τρέπεται, καὶ τὴν οἰκείαν τροφὴν ἀπαιτεῖ· καὶ τἄλλα ἐφεξῆς πάντα, περὶ ὧν ἑτέρου λόγου διέρχεσθαι.

mitum humores noxios excernit. Id autē ſæpe fieri cernitur ab ea patientia, quæ in corporibus ineſt, quæ ab ipſa gubernantur: quā Hippocrates naturam appellare conſueuit. Hanc quidē & indoctam, & nō didiciſſe ait, ſed tñ ea efficere, quę oporteat: ſiquidem ipſa ſine magiſtro nouit, motus voluntarios ab omnibus effici animātibus. Hæc autē effici, nos euidenter cernimus: quomodo autē fiat, hoc vero humanū ingenium ſuperat: nec magis quicquam, quàm admirari, poſſumus intelligere. Ac natura omni tēpore in animali admirabilia commēta machinatur. Etenim neminē præterit, quo tēpore prægnans fœmina eſt, quomodo os vteri conſtrictū, accurate, cōglutinatumq; ſit: ſicut nemo etiā ignorat, quantum prouidentiæ adhibuerit, vt fœtus ad collum vteri, qua conuenit figura, perueniret: & cū ipſum peruaderet, nullā partē sauciaret, aut læderet. Iā vero facultates, quæ in fœtu iam ſunt, adeo adauget, vt non ſolum alatur, ſed etiā ſapiat, intelligat, & omnia ferè dignoſcat, atq; agat: quod eſt naturæ non modo ſapientiæ, ſed etiam poteſtatis argumentum. Sed hoc nō eſt ſatis. Nam quod omniū eſt maxime admirabile, ipſa effecit, nimirū ipſa à nemine docta, & quæ non didicit, animās, quod naſcitur, omnium partiū actiones docuit: ſiquidem non modo os, ſtomachum, & ventriculum alimenti inſtrumenta præparauit, ſed ſtatim docuit animal, quomodo eis vteretur: facultatem quandam ſapientiæ ipſā à ſeſe doctā animali ingenerans: cuius impulſu ſingula animalia ad actionē ducuntur, & alimentum ſibi accommodatum exigunt, & cætera omnia deinceps faciūt, de quibus diſſerere, eſt alterius diſputationis.

ΕΣ ΔΕ ταύτην, ἔξωθεν μὲν κατάπλασμα, κατάχρισμα, ἄλειμμα, γυμνότης καὶ ὅλου, καὶ μέρεος, θέρμη καὶ ψῦξις κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ στύψις, καὶ ἕλκωσις, καὶ δηγμὸς, καὶ λίπασμα.

IN HANC vero extrinſecus, cataplaſma, liuimentū, inunctio, nuditas totius, ac partis, calor, & frigus eadem ratione, adſtrictio, vlceratio, morſus, & res pinguefaciens.

Τῆς προγνώσεως, οὐ σμικρᾶς μοίρας οὔσης τῆς ἰατρικῆς, καὶ ὠφελιμωτάτης, δείκνυσι νῦν ὁ παλαιὸς κατὰ πόσους τρόπους ἁμαρτάνουσι καθ' αὐτὴν οἱ ἰατροί. πλὴν γὰρ τοῦ πολλὰς εἶναι πρὸς τῆς φύσεως αἰτίας, δι' ἃς πολλάκις ἡ πρόγνωσίς τε καὶ πρόρρησις ἐξαλλάττει· πολλὰ δὲ καὶ ἐστὶν εἰδεῖν τὰ τῶν ἰατρευόντων πλημμελήματα, καὶ τὰ τῶν καμνόντων ἁμαρτήματα εἰς φύσιν πάντα διοικοῦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καλῶς. εἰσὶ μὲν τινὲς ἡγούμενοι σφᾶς αὐτοὺς μὴ εἶναι ἰατροὺς, εἰ μὴ ἕκαστος αὐτῶν εἰσελθὼν, περὶ τὸν ἄῤῥωστον, εἶτα περιζωσάμενος ἢ καταπλάσειεν, ἢ καταιονήσειεν, ἢ κλύσειεν, ἢ φλεβοτομήσειεν, ἢ σικυάσειεν, ἢ τρίψειεν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐργάσαιτο· ὡς μηδὲν αὐτῷ πεπρᾶχθαι τεχνικὸν, εἰ τούτων τι παραλείπει.

σημαίνει

Cum præſagium non exigua ſit medicinę pars, maximeq; vtilis cēſeatur, docet hoc loco ſenex, quot modis medici in præſagiendi ratione delinquant. Pręter.n. quā quod multæ à natura cauſæ afferuntur, quæ faciunt, vt præſagium, prædictioq; ſępe varientur: profecto multa etiā medicorū peccata, & ægrorum errata in naturam, omnia plerūq; recte gubernantem, licet intueri. Etenim quidam ſunt, qui ne ſe medicos quidem arbitrantur, niſi quiſq; ipſorum ad ægrotum ingreſſus, ſe ſuccingat, deinde vel cataplaſma imponat, vel perfundat, vel clyſterem indat, vel venam incidat, vel cucurbitulas admoueat, vel fricet, vel tale quidpiā faciat. Ac ſi quid horum ab ipſo prætermiſſum ſit, nihil ex arte

factum

σημαίνει γὰρ νῦν ἱπποκράτης, ὅτι ὁποσάκις ἂν οὗτοι εἰσέλθωσι πρὸς τὸν νοσοῦντα, ταῦτα μὴ κατὰ καιρὸν ποιοῦντες, τοσαυτάκις ἁμαρτάνουσι. πῶς οὖν δύνανται προγινώσκειν, ἢ προειπεῖν τι ἀληθὲς, τοσούτων ἐν τῷ μεταξὺ πλημμεληθέντων: καὶ τὴν φύσιν, ὡς εἰπεῖν, ἀμυνάντων, δεῖ γοῦν τὸν ἰατρεύειν βουλόμενον, ποιεῖν τὰ δέοντα, καὶ ἐᾶν τὰ περισσὰ, καὶ τὰ ἄκαιρα, καὶ βλαβερὰ: ἀφιέναι δεύτερον δὲ καὶ ὁ νοσῶν εὐπειθὴς ἔστω τὰ πάντα. καὶ μηδὲν ὑπ' ἀκολασίας ἁμαρτανέτω: καὶ τρίτον, οἱ παρόντες αὐτῷ, μηδὲν πλημμελείτωσαν, ὡς ἤτοι θυμὸν ἀγείρειν, ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν: ἢ λύπην, ἐφ' οἷς ἀκαίρως ἀγγέλλουσιν: ἢ βλάβην, ἐφ' οἷς ἐλλειπῶς παρασκευάζουσιν. ἐὰν μὲν οὖν μήθ' ὁ ἰατρὸς ἁμαρτοι τι, μήθ' ὁ κάμνων, μήτε τῶν ὑπηρετουμένων μηδεὶς, ἀλλὰ μήτε τῶν ἔξωθεν τι πλημμεληθείη, ἀληθὴς. ἔσονται πρόγνωσίς τε, καὶ πρόῤῥησις, καὶ τῇ φύσει ἐμποδὼν οὐ γενήσεται. γινομένου δὲ τινὸς ἁμαρτήματος, ἐπισκεπτέον αὐτοῦ τὸ μέγεθος. μάλιστα δὲ τεχνικὸν ὑπάρχειν χρὴ περὶ δίαιταν. οὗτος γὰρ μόνος ἐξεταστικὸς, καὶ διαγνωστικὸς ἐστὶ τῆς τῶν ἁμαρτανομένων δυνάμεως: καὶ μόνος δύναται γνῶναι τῆς βλάβης τὸ μέγεθος. ἴσμεν γὰρ ὅτι τὰ μὲν ἀκίνδυνα τελέως νοσήματα χρονίζειν εἰώθεν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι: καὶ τὰ περιεστικὰ, οὐ μὲν ἄνευ κινδυνωδῶν συμπτωμάτων, ὀλέθρια γίνεται. ἀλλὰ καὶ τὰ τελέως ἀκίνδυνα, πολλῶν, καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων ἐφεξῆς γινομένων, μεταπίπτει εἰς τὴν τῶν ὀλεθρίων φύσιν. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅταν καὶ τοῖς ὑγιαίνουσι τὰ μεγάλα τῶν ἁμαρτημάτων, αἴτια τῶν νοσημάτων ὀλεθρίων γίνεται. δεῖ τοίνυν ἐπιμελῶς μὲν εἶναι θεραπευτικὸν, καὶ προγνωστικὸν τὸν ἰατρὸν, ἀκριβῶς δὲ καὶ τῆς βλάβης μεγέθους διαγνωστικόν. οὕτω μὲν γὰρ εἴ τι ἔξωθεν ἐμπίπτοι, ἢ ὁ κάμνων ἁμάρτοι, ἢ καὶ παρόντες μὴ τὰ δέοντα ποιήσωσι, ταῦτα αὐτὸς κατορθώσει, εἰ δυνήσεται, καὶ μεταθήσει τὴν πρόῤῥησιν. καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς οὐχ ἁμαρτάνει οὔτε κατὰ τὴν τῶν καταπλασμάτων πρόσθεσιν, οὔτε ἐν τοῖς καταχρίσμασι, ἢ ἀλείμμασι, ἢ ἐν τῷ γυμνῶσαι τὰ τοῦ σώματος μόρια. οὔτε ἐν τῷ θερμαίνειν, ἢ τὴν ψύξιν ἐμποιεῖν ἀκαίρως. οὔτε κατὰ τὰς στύψεις, καὶ τὰς ἑλκώσεις, καὶ δηγμοὺς, καὶ τὰ λιπάσματα, καὶ ὅσα αὐτὸς κατὰ τὴν ῥῆσιν μνημονεύει.

ΕΝΔΟΘΕΝ δὲ, τινά τε τῶν εἰρημένων, καὶ ἐπὶ τούτοισιν αἰτίη ἄδηλος, καὶ μέρει, καὶ ὅλῳ, τινί τε, καὶ οὔ τινι.

Ὥσπερ τὰ ἁμαρτήματα γίνεται ἔξωθεν, κατὰ τὰ προειρημένα, οὕτω κἂν ἔνδοθεν συμβαίνει

E factum videatur. Hippocrates autem nobis indicat, quoties huiusmodi homines ad ęgrotum accedunt, hæcq; nō in tempore faciunt, toties errare. Quomodo igitur possunt aut præsagire, aut verum prædicere, cum tanta errata, & quæ naturæ, vt ita dicā, repugnēt, intercedant: quam ob rem qui vult medicinam facere, debet facere quæ oportet, & superuacanea, importuna, & noxia omittere. Deinde vero etiam ægrotus in rebus omnibus sit facilis ad parēdum: neque quicquam per intemperantiam delinquat. Deniq; qui assident, nihil peccent, vt neque iracundiam ægro concitent, cum aliqua in re peccant: aut dolorem afferant, cum quid importune nun-F ciant: aut damno afficiant, cum quid diminute præparant. Si autem neque medicus, neque ægrotus, neq; quisquam eorum, qui eidem assident, delinquat, neq; quicquam errati committatur in ijs, quę extrinsecus adueniunt, verum erit præsagium, veraq; prædictio: & naturæ nullum impedimentum afferetur. Cum autem erratum aliquod commissum sit, quantum id sit, expendendū erit. Maxime autem in victus ratione instituenda artificem esse oportet. Hic enim solus errorum vim disquirit, & pernoscit: & solus noxæ magnitudinem habere perspectam potest. Scimus enim, morbos qui prorsus periculo vacāt, propter errata fieri diuturnos cō-G sueuisse. Qui vero incolumitatem pollicentur, non tamen sine periculosis symptomatibus, eos effici lethales. Quinetiā ij, à quibus periculum omnino abest, multis, magnisq; erroribus deinceps cōmissis, in lethaliū naturam incidunt. Ac nihil mirabile est, cum etiam in bene valentibus magna errata morborum mortiferorum causæ sint. Oportet igitur medicum studiose dare operam, vt & præsagiat, & curet, & noxæ magnitudinem accurate pernoscat. Ita enim si quid foris incidet, aut ægrotus peccabit, aut assistentes nō facient, quę oportebit, ipse illa corriget, si poterit: & prædictionem mutabit. Et initio ipse non errabit, neque cataplasmata superdā-H do, neque liniendo, neq; inungendo, neq; in particulis corporis denudandis, neque in ijsdem calefaciendis, aut refrigerandis tempore minime opportuno: neq; in constrictionibus, neque vlcerationibus, neque morsibus, neque rebus pinguefacientibus adhibendis, neq; in alijs rebus, quarum ipse mentionem facit, administrandis.

INTVS vero & quædam prædictorum, & præter ea, causa abdita & toti, & parti, & alicui, & non alicui.

Quemadmodum errata foris cōmittuntur ijs in rebus, quarum antè facta mentio est: sic intus

νει πολλάκις, διὰ τὴν αἰτίαν τὴν μὴ σαφῆ, καὶ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ ἐν μέρει, καὶ τοῖς καθ᾽ ἕκαστον, καὶ μή: ὡς καὶ ταῖς τοίαις δὲ κράσεσι, καὶ μὴ τοιαῖσδε. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὁ χυμὸς ἢ σαπεὶς, ἢ πλείων ἢ χρὴ, ἢ ἄπεπτος, ἢ καὶ πληθώρα αἰτίαν τοῦ νοσήματος παρέχει. ἐνίοτε δὲ ταυτὸ τοῦτο ποιεῖ ἄμετρός τε, καὶ ἄκαιρος κένωσις. ὡς καὶ τὰ καταλειφθέντα μετὰ τὴν κένωσιν, καθάπερ αὐτὸς φησὶν, ἂν μὲν ῥυέντων ἐγκαταλείπηται, καὶ τοῦτο μὲν ἢ ἐπὶ νοσοποιοῦντος χυμοῦ, ἢ ἐπὶ τῆς νοσώδους διαθέσεως ἀκουστέον.

A intus sæpe accidit propter causam, quæ manifesta non est, idq; & in toto corpore, & in parte, & in singulis, & non item: sicut in talibus & non talibus temperaturis. Interdum enim humor, qui cõputruit, vel qui sit, quã par est, copiosior, & incoctus, aut etiam omnium humorum redundantia morbi causam affert: interdum idem facit immodica, intempestiuaq; euacuatio: sicut etiam solent efficere, quæ post euacuationem relicta sunt, vt ipse ait, si ex effluentibus aliquid relinquitur: atq; id vel in humore, qui morbũ gignit, vel in affectione morbosa intelligendum est.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΕΣ κατὰ φύσιν κοιλίης, οὔρων, ἱδρῶτος, πτυάλου, μύξης, ὑστέρης, καθ᾽ αἱμοῤῥοΐδα, θύμον, λέπρην, φῦμα, καρκίνωμα, ἐκ ῥινῶν, ἐκ πνεύμονος, ἐκ κοιλίας, ἐξ ἕδρης, ἐκ καυλοῦ, κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν. αἱ διακρίσιες τούτων ἄλλοισι πρὸς ἄλλον λόγον, ἄλλοτε, καὶ ἀλλοίως.

B *EXCRETIONES secundum naturam ventris, vrinarum, sudoris, sputi, muci, vteri, per hæmorrhoidas, thymion, lepram, tuberculum, cancrum, è naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam. Horum discrimina alijs alia ratione, alibi, & aliter.*

Ἀποδέδεικται, τὰς φυσικὰς δυνάμεις ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τέτταρας ὑπαρχούσας. ἐπειδὴ γοῦν ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων εἰς ἑαυτὸν τὸν οἰκεῖον ἕλκει χυμὸν, καὶ πρώτη σχεδὸν αὕτη τῶν φυσικῶν ἐστι δυνάμεων, ἐφεξῆς ἰστέον, ὅτι οὐ πρότερον ἀποκρίνει τὴν ἑλχθεῖσαν τροφὴν, πρὶν ἂν εἰς ἐναντίον μεταπέσῃ διάθεσιν, ἢ αὐτὸ τὸ ὄργανον, ἢ καὶ περιεχομένων ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα. ἐπειδὰν οὖν ἱκανῶς ἐμπλησθῇ τῶν σιτίων τὰ μόρια, τηνικαῦτα ἤδη τὸ λοιπὸν ἀποτρίβεται, καθάπερ ἄχθος ἀλλότριον. οὕτω μὲν γὰρ ποιεῖ ἡ γαστήρ. οὕτω καὶ αἱ κύστεις, ὅταν ἕκαστον τῶν ἑλχθέντων ἢ τῷ πλήθει διατείνῃ, ἢ τῇ ποιότητι δάκνῃ, καὶ γένηται ἀνιαρόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον αἱ μῆτραι. διὸ ἔστιν ὅτε καὶ ἀμβλίσκουσι, ὡς διατεινόμεναι, τὸ λυποῦν ἀποθέσθαι σπεύδουσαι: ἢ τῇ ποιότητι δακνόμεναι τῶν ἐκχυθέντων εἰς αὐτὰς ὑγρῶν. ἔστιν δ᾽ ὅτε καὶ τίκτουσι, καὶ οἱ τόκοι προσηκόντως γίνονται. ἴσμεν γὰρ τῆς ἀνίας αἴτιον εἶναι τριττὸν, ἢ ὄγκον περιττὸν, ἢ τι βάρος, ἢ δῆξιν. ὄγκον μὲν λέγω, ἐπειδὰν τὸ μόριον μηκέτι φέρει διατεινόμενον: βάρος δὲ, ὅταν ὑπὲρ τὴν ῥώμην αὐτοῦ ᾖ περιεχόμενον: δῆξις δὲ, ὅταν τὰ πρότερον ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι περιεχόμενα, ῥαγέντων αὐτῶν εἰς τὰ μόρια ἐκχυθῇ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γαστρὸς αἱ δήξεις ἐναργεῖς εἰσὶ, διὰ τὴν τῆς πλείστης αἰσθήσεως μετουσίαν: ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὑστερῶν τε, καὶ τῆς κύστεως τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης. ἀνάγκη γοῦν τὸ μόριον ἕκαστον ἢ διὰ τὸ πλῆθος βαρυνόμενον, ἢ διὰ τὴν ποιότητα μεταβάλλουσαν ἐπὶ τὸ δακνῶδες καὶ τὸ δριμὺ, τῆς ἀποκρίσεως ἀφίεσθαι. ὅθεν καὶ κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν αἱ ἀποκρίσεις γίνονται. ὡς κοιλίας, ἱδρῶτος, πτυάλου, οὔρων, μύξης, καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν. ἀλλ᾽ ὅταν ἅμα συνέλθοι τὴν μὲν ἑλκτικὴν δύναμιν ἐπὶ πάνυ πολὺν χρόνον, ἀδυνατεῖν δὲ τὴν ἀλλοιωτικὴν

ἅπαντα

Ostensum est, in vnoquoq; instrumento quatuor esse naturales facultates. Cum autẽ vnaquæq; particula animalis humorem, qui ei conueniens est, in se traxit, hæcq; ferme est naturaliũ facultatũ prima: deinceps sciẽdum est, particulã non prius id alimentum, quod attraxit, excernere, quã vel ipsum instrumentũ, vel pars maxima eorũ, quæ illo conti-

C nentur, in contrariã affectionem transierit. Postquã igitur particulæ sint abunde expletæ cibis, tum quod reliquũ est, tanquam onus alienum abijciant. Sic.n. facit venter, sic vesicæ, vbi quoduis eorum, quæ attraxerũt, vel multitudine distẽdat, vel qualitate mordeat, molestumq; reddatur. Eodemq; modo vterus. Idcirco interdũ abortus fit, quia distẽtus properat quod molestũ est, abijcere. Quod etiã fit, cum humoris in se effusi qualitate mordetur. Interdum etiam fetus editur, & vt decet, in lucem profertur. Est.n. offensionis triplex causa, aut nimia moles, aut aliquod pondus, aut morsus. Molem intelligo, cum vterus nõ fert, vt amplius distendatur: onus cũ id, quod

D continetur, supra ipsius vires sit: morsus, cũ ea, quæ alijs in partibus prius continebãtur, illis disruptis, in vterũ sint effusa. At in ventriculo morsus sunt euidentes propter plurimũ ipsius sensum, sicut etiam in vtero, & vesica lotiũ excipiente. Quare necesse est vnãquãq; particulã aut multitudine oppressam, aut propter qualitatem in mordacẽ, acremq; mutatam, desiderare expulsionẽ. Ex quo fit, vt excretiones & secundum naturã, & preter naturã fiant, vt alui, sudoris, sputi, lotij, muci, & aliarum rerũ multarũ. Sed cũ simul euenit, vt facultas attrahendi humoris & facultas alterandi totum, quod attractum est, con-

ficere

ἅπαντα τὰ ἑλχθέντα κατεργάζεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ γενέσθαι τὰ περιττώματα, τὴν ἀποκριτικὴν δὲ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ χεῖρον τε, καὶ ἀτονώτερον ἑαυτῆς κινεῖσθαι, πλῆθος οὕτως ἀνάγκη τῶν περιττωμάτων ἐν ταῖς σαρξὶ συνίστασθαι: κἂν τούτῳ κατὰ τὴν ἰδέαν, καὶ ποσὸν τοῦ περιττώματος ἄλλοτε ἀλλοίαν γίνεσθαι τὴν σάρκα, ποτὲ μὲν οἰδηματώδη, ποτὲ δὲ φυσώδη, ποτὲ δὲ ὑδερώδη. ἐνίοτε δὲ καὶ παρὰ φύσιν γίνεται ἔκκρισις, ἤτοι, ὡς εἴρηται, διά τινα δυνάμεως, ἢ ἐρεθισμὸν ἄκαιρον, ἢ πλημμελῆ κίνησιν, ἀφ' ἧς ἐπεγείρεται ἡ δύναμις, ἢ διὰ ἀναστόμωσιν, ἢ ῥῆξιν, ἢ διάβρωσιν ὀργάνου τινός: ὥσπερ ἡ τοῦ αἵματος ἔκκρισις, ἢ τῷ γένει δοκεῖ παρὰ φύσιν ὑπάρχειν, ὡς τὰ πολλά. ἔστι δὲ καὶ ὅτε κατὰ φύσιν γίνεται, ὡς ὅταν διὰ μήτρας αἱμορραγοῦσι γυναῖκες. ἀλλὰ πᾶσαι μὲν ἄλλαι κενώσεις τοῦ αἵματος ὅλαι τῷ γένει παρὰ φύσιν εἰσίν: ἐκεῖναι δὲ ποσῷ μόνον.

*

τὰ δ' ἐμέσματα ἐκκρίνεται ποτὲ μὲν, ὡς πλείω τε, καὶ βαρύνοντα τὴν κοιλίαν. ὡς ἔστιν ἐνίοτε τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς. ἔστιν ὅτε δὲ, ὡς ἀνιῶντα τε, καὶ δάκνοντα. τοιούτου δὲ γένους ἐστὶ τὰ ὀξώδη, τὰ κνισώδη, ἢ πικρὰ, καὶ τὰ χολώδη, καὶ τὰ φλεγματώδη, ἅπερ ἢ αὐτόθι γίνονται, ἢ συρρέουσιν εἰς αὐτὴν ἐξ ὅλου τοῦ ζώου τῆς ἕξεως παρὰ φύσιν δὲ, εἰ μὴ δύναιτο τρέφειν πεφθέντα. διὸ ὁρῶμεν πολλάκις μὴ μόνον ὀξὺ φλέγμα, καὶ ἁλικὸν, ἀλλὰ καὶ γλυκὺ ἐν τῇ γαστρὶ συστὰν, εἰς ἔμετον αὐτὴν ἐξορμᾶν. ἀλλὰ καὶ αὐτό γε τὸ αἷμα τὸ εἰς τὴν κοιλίαν ἐκχυθὲν, οὕτως ἐμεῖν αὐτὴν ἀναγκάζει. περὶ δὲ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ οὔρου, ὅτι φυσική ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς γονῆς, καὶ ἡ τῶν σκυβάλων κένωσις, οὐδεὶς, οἶμαι ἀμφισβητεῖ. ἐνίοτε μὲν ὁρῶμεν τὸ πλῆθος τῶν οὔρων οὐκ ἐκκαθαιρούσης τὸ σῶμα, καὶ κινούσης τὰ λυποῦντα τῆς φύσεως: ἀλλ' ὥσπερ συμβαίνει ἱδρῶτας τε, καὶ διαχωρήματα ποτὲ μὲν ὡς συμπτώματα, τῆς κατὰ τὸ σῶμα περιουσίας τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἐκκρίνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκκαθαιρούσης αὐτὰ τῆς φύσεως, αὕτη γὰρ ἡ τῶν οὔρων διάκρισις, ἐὰν ἀναμνησθῇς, ὅπως γίνεται, θαυμαστὴν ἐνδείξεταί σοι πρόνοιαν τῆς φύσεως εἰς τὰ ζῶα, τῆς τε τῶν νεφρῶν κατασκευῆς ἕνεκα, καὶ τῆς τῶν οὐρητήρων ἐκφύσεως, ἣν ἐκ τῆς κοιλίας τῶν νεφρῶν ἴσχουσιν. ὥστε εἰ μὴ τὸν τρόπον τοῦτον ἅπαντα κατασκεύαστο, μοχθηρῶς ἂν, ἢ οὐδ' ὅλως ἐγίνετο τὰ περὶ τὴν τῶν οὔρων διάκρισίν τε, καὶ κένωσιν. καὶ γὰρ ἡ τῶν οὔρων διάγνωσις πάνυ ὠφέλιμος ἐστι: μάλιστα δὲ ἐν τοῖς νοσήμασι τοῖς ὀξέσι: ὡς ἐν τοῖς προγνωστικοῖς εἴρηται ἡμῖν. ἱπποκράτης μέντοι εἴωθεν καὶ ὅταν περί τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἢ διάθεσις,

E ficere non possit, ideoq; multa gignãtur excrementa: facultas autem expellens eo tempore deterius, & imbecillius, quã prius, moueatur: necesse est ita magnam excrementorum vim in carnibus consistere. Atque interim pro excrementi specie, & multitudine alias aliam fieri carnem, modo tumidam, modo flatus plenã, modo vt in hydropibus est. Interdum vero etiam preter naturam excretio fit, vel, vt dictum est, propter aliquam facultatis noxam, vel irritationem importunã, vel vitiosum motum, à quo facultas excitatur: aut propter ora venarum adaperta, aut propter instrumenti alicuius ruptionem, aut erosionem. Quo in numero est sanguinis ef- F fusio, quæ genere ipso præter naturam esse magna ex parte videtur. Interdum tamen secundum naturam fit, vt cum mulieres sanguinem per vterum excernunt. At cæteræ omnes sanguinis euacuationes toto genere præter naturam sunt: illæ vero, sola multitudine præter naturam censentur. * Quę autem vomuntur, expelluntur alias, vt immodica, & ventriculum prægrauantia: vt est interdum alimenti copia: alias vero, ceu quæ angant, & mordeant. Quo in genere sunt acida, nidorosa, aut amara: & item biliosa, pituitosa, & serosa excrementa: quæ vel ibidẽ gignuntur, vel ex totius animantis habitu in ipsum confluunt. Præter naturã vero, si quæ G concocta sunt, nutrire non possint. Quocirca videmus sæpe non solum acidã, salsamq; pituitam, sed etiam dulcem in ventriculo collectam ad vomitum ipsum impellere. Sed & sanguis ipse, in ventriculum effusus, eo pacto ipsum vomere cogit. Vrinæ autẽ excretionem, sicut etiam seminis, & stercoris, naturalem esse, nemo, opinor, ambigit. Videmus tamen quandoque magnam lotij copiã excerni, cum natura nec corpus purgat, nec molesta amouet: sed sicut accidit, vt sudores, & alui deiectiones, vt symptomata redundãtiæ vitiosorum humorum, qui sint in corpore, excernantur, interdum vero à natura expurgentur. Si vero memoria repetas, vt fiat H vrinæ secretio, profecto ea res admirabilem tibi in regendis animalibus naturę prouidẽtiam indicabit: idq; cum ob renum fabricationem, tum vero ob vrinariorum vasorum originem, quam ex renum ventriculo ducũt. Vt nisi ad hunc modum facta essent omnia, aut perperam, aut ne omnino quidem vrina secerneretur, & vacuaretur. Etenim vrinæ dignotio valde vtilis est, præcipue autem in morbis acutis: vt in libris præsagiorum dictũ est nobis. Quanquam Hippocrates etiam consueuit, vbi aliquod instrumentum respirationis læsum sit, vrinas intueri: quæ si secundum naturam sint, in solis respirationis instru-

θεσις, εἰς τὰ οὖρα βλέπειν. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων αὐτῶν, ἐκ μόνων ἀναπνευστικῶν ὁ κίνδυνος. εἰ δὲ καὶ ταῦτα μοχθηρὰ φανείη, κακῶς ἔχειν ἐνδείκνυται καὶ τὸ τοι τῆς τροφῆς ὄργανον. καὶ τοι τῶν κατὰ γαστέρα πεπονθότων, καὶ τῆς διαθέσεως αὐτῶν ἐκ τῶν διαχωρημάτων γνωριζομένης, ὅμως καὶ τῶν οὔρων μνημονεύει, ὡς λεπτυνόντων: ἅπερ ἀπεψίαν σημαίνει τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ χυμῶν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ θώρακα, καὶ πνεύμονα, καὶ νεῦρα πάθεσι τὰ οὖρα ἐπισκοπεῖν δεῖ. αὐτὸς δὲ λέγει ἐφεξῆς περὶ τῶν ἱδρώτων, περὶ ὧν ἀμφισβητήσει τις, ὡς οὐκ ὄντων κατὰ φύσιν. διοκλῆς μὲν γὰρ ἐπεχείρησεν εἰς τοῦτο ἐπιμελῶς. ἀλλὰ τουτὶ τὸ δόγμα δοκεῖ μοι εἶναι πάνυ τραχὺ, καὶ παρὰ τὴν ἐνέργειαν: εἰ καὶ ὅτι μάλιστα πιθανῶς κατασκευάζεται πρὸς αὐτοῦ. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσμεν, αὐτὸν τὸν ἱδρῶτα τὴν ὕλην αὐτὴν ἔχειν, καὶ τρόπον γενέσεως τὸν αὐτὸν τοῖς οὔροις. καὶ γὰρ ἐκ τῆς πινομένης ὑγρότητος γίνεται ἀμφότερον, θερμαινομένης τε ἅμα κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τι χολώδους οὐσίας προσλαμβανούσης. ἀλλ᾽ ὡς περὶ τῶν οὔρων καὶ πλείω τοῦ προσήκοντος ἔγραψαν οἱ ἰατροὶ, οὕτω περὶ τῶν ἱδρώτων, ἢ τῶν περιέργων τινὰ μᾶλλον. ἐκκαθαίρειν μὲν γὰρ τὸ αἷμα διὰ παντὸς ἡ φύσις πειρᾶται, διακρίνουσα τε τὸ μοχθηρὸν ἐξ αὐτοῦ, κἀκ τῶν κυρίων μορίων ὠθοῦσα, ποτὲ μὲν εἰς τὴν γαστέρα τε, καὶ τὰ ἔντερα: ποτὲ δὲ εἰς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν. ἀλλ᾽ ὅσα μὲν τῶν τοιούτων λεπτομερεστέρας οὐσίας ἐστὶ, διεξέρχεται τὸ δέρμα, τινὰ μὲν κατὰ τὴν ἄδηλον τῇ αἰσθήσει διαπνοὴν: ἔνια δὲ αἰσθητικῶς, καθάπερ, οἱ ἱδρῶτες. ὅσα δὲ παχύτερα, διεξελθεῖν μὲν οὐ δύναται τὴν πυκνότητα τοῦ δέρματος, κενοῦνται δὲ ἤτοι ὑπὸ τῶν φαρμάκων, ἢ καθάρσεων, ἢ κλυστήρων, ἢ ἐμέτων. ἐκκενοῦνται μὲν ἑτοιμότερον οἱ μὲν ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ χυμοὶ, διὰ γαστρὸς: οἱ δὲ ἐν ταῖς καθ᾽ ἧπαρ, δι᾽ οὔρων. οἱ δὲ καθ᾽ ὅλην τὴν ἕξιν, δι᾽ ἱδρώτων: ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἤτοι δι᾽ ὑπερῴας, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι᾽ ἀμφοτέρων: οἱ δὲ ἐν ταῖς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαις, διὰ φάρυγγος ἅμα, καὶ βηχός: οἱ δὲ κατὰ τοὺς νεφροὺς, ἢ κύστιν, δι᾽ οὔρων. περὶ δὲ τῶν πτυσμάτων εἰδέναι χρὴ τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν ἐστὶν ἀφρώδη, τὰ δὲ πυρρὰ, τὰ δὲ ξανθὰ, ἢ ὠχρὰ, ἢ ἐρυθρὰ, ἢ μέλαινα. τούτων δὲ, τὰ μὲν ἀφρώδη, φλεγματικώτερον ἐνδείκνυται τὸ ῥεῦμα: τὰ δὲ ξανθὰ, πικρόχολον ἄκρατον. ὅσα δὲ πυρρὰ, πικρόχολα μὲν καὶ ταῦτα, μεμίχθαι δὲ οὐκ ὀλίγον ὀρρῶδες περίττωμα τῇ χολῇ ξανθῇ δηλοῖ. οὕτω δὲ καὶ τὰ μέλανα, μελαγχολικὸν ἐνδείκνυται τὸ ῥεῦμα. ὅσα δὲ τὴν χροιὰν μᾶλλον πως ἐρυθρὰ ἐστι, πλεῖστον μὲν αἵματος, ὀλίγον δὲ τῆς πικρᾶς χολῆς μετέχειν τὸν χυμὸν σημαίνει: καὶ διὰ τοῦτο πάντων μὲν ἐστὶν ἐπιεικέστατον πτυσμάτων, ὡς τὰ μέλαινα, πάντων ὀλεθριώτατα. πῶς δὲ χρὴ τὰ πτύσματα κατὰ τὰς ὀξείας νόσους

A instrumentis periculũ versatur. Sin hæ quoque praue esse videantur, tunc instrumẽtum quoque nutritionis maleaffectum esse ostẽdunt. Iam vero cum venter male affectus sit, ipsiusq; affectio ex deiectionibus dignoscatur, tamen etiam facit vrinæ mẽtionem: quæ tenuis cum sit, cruditatem humorum venis contentorum significat. Quo etiam modo in ventriculi, thoracis, pulmonis, neruorũq; affectionibus vrinæ spectandę sunt. Ipse autem deinceps sudorem commemorat. De quo, vtpote qui secundum naturam non sit, aliquis controuersabitur. Diocles de hoc est studiose argumentatus. Sed hoc decretũ mihi plane asperum, & præter euidentiam esse B videtur, cum tamen ab ipso vel maxime accommodate ad persuadendum cõfirmetur. Nos autem perspectum habemus, sudorem ex eadem gigni materia, ex qua vrina, & eodem modo exoriri. Vtrique enim origo est ex humore epoto, qui in corpore calefit, & aliquid biliosæ materiæ assumit. Verum vt medici plura, quàm par est, de vrinis, ita de sudoribus aut nihil, aut certe potius non necessaria conscripserunt. Etenim natura semper dat operã, vt sanguinẽ expurget, quodq; vitiosũ est, ab eo secernat, & à partibus principibus modo in ventrem & intestina, modo in extimam superficiem detrudat. Sed ex ijs quæcunque tenuioris substantiæ sunt, ea cu- C tim egrediuntur, partim per eam perspirationem, quæ sensum effugit: partim vt sensu percipiantur, vt sudores. Quæ vero crassiora sunt, ea pertransire cutis densitatem nõ possunt: sed aut medicamentis, aut purgationibus, aut clysteribus, aut vomitibus euacuantur. Promptius autem per aluum euacuantur humores, qui in primis venis sunt: qui vero insunt in ijs, quæ in iecore sunt, per vrinas: qui vero in toto corporis habitu, per sudorem: sicut, qui in capite, aut per palatum, aut per nares, aut per vtrunque: qui in amplis spatijs thoracis, per guttur simul cum tussi. Qui denique in renibus, aut vesica sunt, per vrinam. De sputis autem hoc D intelligendum est, quędam ipsorum esse spumea, quædam flaua, quædam rufa, quædam pallida, quædam rubra, quædam nigra. Ex ijs spumea pituitosum fluxum indicant: flaua biliosum sincerum. Quæcunque autem rufa sunt, ea biliosum quidem fluxum significant, sed non parum serosi excrementi esse cum flaua bile commistum. Sic nigra, melancholicum esse fluxum ostendunt. Quæ vero magis rubra sunt, plurimum sanguinis, sed parum amaræ bilis habere humorem attestãtur. quam ob rem, quod huiusmodi est, omnium est sputorum mitissimum: sicut nigrum est omnium perniciosissimum. Cæterum

νόσοις σκοπεῖσθαι, οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν κατὰ τὸ παρόν. οὐ γὰρ περὶ τούτων νῦν ὁ παλαιὸς διαλέγεται, ἀλλὰ ἐν τῷ περὶ διαίτης ἱκανῶς εἴρηται: καὶ ἡμεῖς ἤδη ἐξηγησάμεθα ἐν τοῖς τέτταρσι τὴν πραγματείαν αὐτὴν ὑπομνήμασι. διὸ πρὸς τὰ ἑξῆς μεταβήσομαι. προστίθησι γοῦν, μύξης, ὑστέρης, καθ' αἱμορροΐδα, καὶ τὰ λοιπά: περὶ ὧν καθ' ἕκαστον λέγοντας, οὐ χρὴ μηκῦναι τὸν λόγον. ἀρκεῖ δὲ τοσοῦτον περὶ αὐτῶν εἰπεῖν καθ' ὅσον δύναιτο εἰδέναι τις, τὰς κενώσεις γίνεσθαι, τὰς μὲν κατὰ φύσιν, τὰς δὲ παρὰ φύσιν: ὅπερ δὴ ἡμῖν πρόκειται δεικνῦναι: ὥσπερ καὶ περὶ μύξης ἰστέον, ὅτι πολλάκις ὁ ἐγκέφαλος ταύτης ἐκκενουμένης ἐκκαθαίρεται. τὸ μὲν γὰρ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον ἔνδον ἐγένετο τοῦ κρανίου, ἐν ταῖς προσθίοις τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις, ἀτμῶδές τε πνεῦμα περιεχούσαις. ἔδει μὲν γὰρ στέγασμά τι περιβεβλῆσθαι τοιοῦτον, οἷον καὶ φρουρεῖν ἱκανὸν εἶναι, καὶ μὴ κωλύειν τὴν δίοδον τῶν αἰσθητῶν. διὸ τοῦτο τὸ σκέπασμα ἀραιὸν ἐγένετο. ὅθεν πολλάκις γίνεται τῶν ἄνωθεν περιττωμάτων ἀθρόα κένωσις: ἃς δὴ βλέννας μὲν οἱ παλαιοί, μύξας δ' οἱ νεώτεροι κατὰ τὸν Ἱπποκράτην ὀνομάζουσι. Πρόδικος μέντοι, τὸ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων καλούμενον φλέγμα, οὗ τὸ χρῶμα λευκόν ἐστι, βλένναν ὀνομάζει: τὸ δὲ φλέγμα καλεῖ αὐτὸς τὸ συγκεκαυμένον, καὶ οἷον ὑπερωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς. τὸ δὲ ἐξ ἐγκεφάλου καταρρέον περίττωμα, τάχα μὲν ἂν οὐδὲ φλέγμα, τις ὀρθῶς, ἀλλὰ βλένναν τε, καὶ κόρυζαν, καὶ μύξαν καλοίη. τὸ δὲ κατὰ τὴν γαστέρα τε, καὶ ἔντερα συνιστάμενον φλέγμα, ὅπως ἂν ἐκκενῷτο καὶ αὐτό, μάλιστά τε, καὶ τάχιστα παρασκευασμένον τῇ φύσει μηχάνημα, ἐν τοῖς περὶ χρείας εἴρηται μορίων. ὅσον μὲν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα, χρήσιμον ὑπάρχον, οὐδεμιᾶς δεῖται κενώσεως: ἀλλὰ γινώσκειν χρή, ὅτι τοῦ φλέγματος τὸ μὲν χρήσιμον, καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις, τὸ δ' ἄχρηστόν τε, καὶ παρὰ φύσιν. ὅσον μὲν ἂν ᾖ γλυκύ, χρηστὸν μέν ἐστι τοῦτο τῷ ζώῳ, καὶ κατὰ φύσιν: ὅσον δὲ ὀξύ, καὶ ἁλυκὸν ἐγένετο, τὸ μὲν ὀξύ, τελέως ἀπεπτεῖσθαι, τὸ δ' ἁλμυρόν, διασεσῆφθαι. ταῦτ' ἀρκεῖν μοὶ δοκεῖ περὶ μύξης ἐν τῷ νῦν. περὶ δὲ τῆς ὑστέρας, ὀλίγα ῥηθήσεται: καὶ πρῶτον μέν, πότερον ὑστέραν, ἢ μήτραν κλητέον ἐστὶ τὸ μόριον ἐκεῖνο, ὃ πρὸς τὴν κύησιν ἔδωκε φύσις ταῖς γυναιξὶ. οὐδὲν διαφέρει: ἔπειτα ἰστέον ὅτι τινά ἐστιν ἅπερ κενοῖ, καὶ καθαιρεῖ πάντα τὰ τοῦ ζώου σώματα, τινὰ δέ, τι μόριον. γίνονται μὲν ποτὲ τάδε διὰ τῶν καθαιρόντων ὅλον τὸ σῶμα, ποτὲ δέ, διὰ τῶν μορίου τινὸς κενωτικῶν: οἷον ὅσα δι' ὑπερώας, καὶ ῥινῶν ἀπάγει τῆς κεφαλῆς τὰ περιττά: καὶ ὅσα διὰ βηχὸς ἐκκαθαίρει τὰ κατὰ θώρακα, καὶ πνεύμονα: καὶ ὅσα δι' οὔρων ἀπάγει τὰ τοῦ παντὸς αἵματος ὀρρῶδες περίττωμα. τοῦ γένους δ' ἐστὶ τῶν κενούντων ὅλον τὸ σῶμα, τὰ διὰ μήτρας, καὶ ἡ διὰ τῶν αἱμορροΐδων κένωσις,

rum quomodo sputa in acutis morbis expẽdenda sint, non est necesse dicere in præsentia: siquidem senex de eis nunc non differit: sed in libro de ratione victus abunde locutus est: nosq; in quatuor in illum librum conscriptis commẽtarijs rem ipsam explicauimus. Quare ad ea, quę deinceps sequuntur, nostra se conuertet oratio. Addit, muci, vteri, per hœmorrhoidas, &c. De quibus singillatim agendo, non est producenda longius oratio: satis que erit eatenus de his loqui, quatenus possit quispiã intelligere, euacuationes fieri partim secundum naturam, alias præter naturam. quod iam nobis ad ostendendũ propositum est: quemadmodum de muco illud scire conuenit, cerebrum sępe expurgari hoc euacuato. Instrumentum enim olfactus intra caluariam existit, in anterioribus cerebri ventriculis, qui vaporosum etiam spiritum continent. Oportebat enim operimẽtum quoddam tale ei circumiectum esse, quale & tueri ipsum posset, & transitum sensibilium non impediret. Quocirca hoc operimentum rarum factum est. Vnde sæpenumero à partibus superioribus confertim fit excrementorum euacuatio: quas βλέννας antiqui, mucos iuniores, ex Hippocratis sententia nuncupant. Prodicus tamen id quod ab omnibus φλέγμα vocatur, cuius albus est color, βλένναν, hoc est mucũ appellat. φλέγμα vero nominat ipse id, quod in humoribus vstũ, & veluti supra modum coctum est. Excrementum autem, quod à cerebro defluit, fortasse quispiam nõ rite pituitam, sed mucum, & grauedinem nuncupabit. Quemadmodum autem pituita, quæ in ventriculo, intestinisq; cõsistit, commodissime, celerrimeq; vacuetur, naturæ inuentum in libris de vsu partium exposuimus. Quod vero pituitę in venis comportatur, cum ex vsu sit, nullius est vacuationis indigens. Sed scire oportet, pituitæ vnum genus vtile esse, ac secundum naturam animantibus: aliud inutile, & præter naturam: quæ dulcis est, eam esse animanti vtilem, & ad eius naturam accommodatã: quæ acida, salsaq; facta est: acidam, perfecte incoctam esse: salsam, computruisse. Atque hæc de muco satis esse mihi videtur in præsentia. De vtero pauca dicẽtur. Ac primum vtrum vuluam, an vterum appellare oporteat eam partem, quam natura mulieribus ad pariendum dedit, soliciti esse non debemus. Deinde sciendum est, quædam esse, quæ tota animantium corpora expurgant: quædam, quæ partem aliquam. Hæc autem interdum pręstant, quæ totum corpus purgant, interdum, quæ vnam particulam vacuant: qualia sunt quæ per palatum, & nares excrementa capitis educunt: & quæ per tussim thoracis partes,

νωσις, ἤτ᾽ ἐπὶ τοῖς γυμνασίοις, καὶ τρίψεσι, καὶ πάσῃ κινήσει. ὅσον δὲ πρὸς τὰς μήτρας, αἴτιόν ἐστιν, ὅτι τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἁπάντων μορίων πλείστας τε, καὶ μεγίστας φλέβας ἔχουσιν αἱ μήτραι, ὅθεν γινομένης ποτὲ τῆς τῶν καταμηνίων ἐπισχέσεως, πολλὰ ἕπεσθαι εἴωθεν συμπτώματα. ἐνίαις μὲν διασημαίνει τι ἄλγημα κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μόριον μετὰ βάρους: ἐνίαις δὲ εἰς ἰσχίον τὸ ἄλγημα ἥκει. ἐνίαις δὲ χωλεύει τὸ σκέλος, τὸ κατ᾽ εὐθύ. ἐὰν δὲ πολλῷ χρόνῳ τὰ καταμηνία κρυφθῇ, τότε καὶ φλεγμοναὶ, καὶ φυματώδεις ὄγκοι ἐγείρονται κατὰ τὸ πέρας τοῦ κενεῶνος. καὶ χωρὶς τούτων, ἀλγήματα κατ᾽ ὀσφὺν, καὶ τράχηλον, καὶ βρέγμα, καὶ τὰς τῶν ὀφθαλμῶν βάσεις. ἔτι δὲ καὶ πυρετοὶ σφοδροί. ἔνιαι δὲ καὶ δισουροῦσι: ὧν οὐδὲν γίνεται ταῖς ἀμέμπτως καθαιρομέναις. ὡς μὲν οὖν πολλὰ ἕπεται συμπτώματα ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἐμμήνου καθάρσεως, οὕτω καὶ ἀμέτροις κενώσεσιν ἐπιγίνεται τάδε, ἀχροιαι, καὶ ποδῶν οἴδημα, καὶ ὅλον ὑπόιδον τὸ σῶμα. ἀλλὰ καὶ αἱ τοῦτο παθοῦσαι γυναῖκες μοχθηρῶς πέττουσι τὰ σιτία, καὶ φαύλως ὀρέγονται. εἰκότως γοῦν εἶπεν αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, καταμηνίων γινομένων πλειόνων, νοῦσοι ξυμβαίνουσι, καὶ μὴ γινομένων, ἀπὸ τῆς ὑστέρας ξυμβαίνουσι νοῦσοι. ὡς πολλῶν ὄντων τῶν αἰτίων, ἐφ᾽ οἷς πλείω τοῦ προσήκοντος, ἢ ἐλάττω γίνεται καταμηνία: καὶ διὰ τοῦτο οἱ νόσοι πολυειδεῖς ἕπονται. ταυτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνειν φαίνεται ἐν ταῖς διὰ τῶν αἱμοῤῥοΐδων κενώσεσι. καὶ γὰρ πολλὰ ἕπεται συμπτώματα: ὡς ἐπὶ μὲν χρονίαις αἱμοῤῥοΐσιν ἐπισχεθείσαις, ἢ διὰ κενῶσιν ἄμετρον εἰς ψύξιν ἐσχάτην ἀγούσαις τὸν ἄνθρωπον πολλάκις ἤδη τεθεασάμεθα συσταίτας ὕδερους. τοῦτο δὲ οὐ πάντες ἰατροὶ γινώσκουσι, καίτοι σαφῶς Ἱπποκράτους καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλα πολλὰ διδάξαντος: ἀλλ᾽ ὅσοι γνησίως ὡμίλησαν αὐτοῦ τοῦ γράμματος, οὗτοι μόνοι πῶς μὲν αἱμοῤῥοῒς γίγνεται, μεμαθήκασι παρ᾽ αὐτοῦ. πῶς δὲ καὶ πολλὰ πάθη γίνεται, ὡς δυσεντερία, καὶ κιρσὸς, ὅτι τε οὐ διὰ παντὸς ἕκαστον τούτων ὅταν συστῇ, κωλυτέον, ἀλλ᾽ ὅτι ἐνίοτε συνεργητέον, ἢ τῆς φύσεως ἡσυχαζούσης, αὐτῇ τὸ πᾶν διατρεπτέον, ὅτε τοῦτο συμφέρει τοσοῦτον ἀποδέουσιν οἱ ταῦτα μαθόντες, πρὸ τοῦ καιροῦ, απειδ᾽ ἐν ἰᾶσθαι, ὥστε αὐτοὶ μηχανῶνται μηδ᾽ ὅλως ὄντα ποιῆσαι. καίτοι μελαγχολήσαντας ἔγωγε πολλοὺς οἶδα ἐπὶ τοιαύταις κενώσεσι κωλυθείσαις, ἄλλους δὲ τῇ πλευρίτιδι, καὶ νεφρίτιδι ἑαλωκότας, ἄλλους δὲ αἵματος ἐμέσαντας, καὶ ἄλλοις συμπτώμασιν ἀπολλυμένους. ὡς δὲ περὶ τὸ δέρμα, καὶ τόπους τοῦ ὅλου σώματος λέπρα, ψώρα, λειχὴν, ἀκροχορδόνες, θύμοι, μυρμηκίαι, ἧλοι, πῶροι, οὕτω καὶ περὶ τὴν ἕδραν αἱμοῤῥοΐδες τυφλαὶ, ῥαγάδες, πρόπτωσις, κονδυλώματα, φιλίδες, καὶ ἄλλα πολλὰ συμβαίνει. οὕτω δὲ καὶ φύματα, ὧν τὰ μὲν ἐστι πάνυ θερμὰ, καὶ σφοδρῶς ἐξορμῶντα,

A tes, pulmonemq́; purgant: & quæ per vrinā serosum totius sanguinis excrementum educunt. De genere autem totū corpus purgantium sunt, quæ per vterum, & per hœmorrhoidas euacuant, & item euacuatio quæ fit exercitationibus, frictionibus, & quouis motu. Quod ad vterum pertinet, causa est, quoniā ex omnibus corporis partibus vteri plurimas, maximasq́; venas habent. Itaq; facta interdum mensiū suppressione, multa symptomata consequi solent. Quasdam autē fœminas aliquis eius partis dolor cum grauitate coniunctus conficiat: aliquibus in coxam dolor incidit, aliquibus crus illius partis claudicat. Si vero menstruę purgationes diu sup-

B primantur, tunc & inflammationes, & tumores, qui φύματα vocantur, in extrema ilium parte excitantur: præterea, dolores lumborū, colli, sincipitis, & sedis oculorū, & vehementes febres. Quibusdam lotium ægre it: quibusdam ne ægre quidem. quorum nihil accidit ijs, quæ integrè purgatæ sunt. Vt igitur multa symptomata comitantur mēstruas purgationes retentas, sic immoderatas euacuationes sequūtur hæc, coloris vacuitas, pedum tumor, & totum corpus subtumidum. Quin etiam hoc malo affectis mulieribus & concoctio & appetitus ciborū vitiatur. Merito igitur ipse in Aphorismis scriptum reliquit, si mēstruę purgationes copiosiores sint,

C morbi accidunt. Si non fiant, ex vtero morbi existunt. Vtpote multę causæ sint, quibus copiosiores, quàm par sit, aut etiam pauciores excitentur menstruæ purgationes: atq; ideo multiplices morbi exoriantur. Idem in euacuationibus, quæ fiūt per ora venarum, quæ hœmorrhoides nominantur, videtur contingere: siquidem multa inde mala consequuntur: sicut ex diuturnis hœmorrhoidibus suppressis, aut immodica euacuatione ad extremum frigus hominem ducentibus aquā inter cutem sæpenumero collectam conspeximus. Hoc autem non omnes medici norunt: cum tamē Hippocrates & hoc ipsum, & alia multa perspicue docuerit. Sed quicunq; ve-

D re in illius sunt scriptis versati, ij soli quomodo hœmorrhois fiat, ab ipso didicerūt. quomodo autem multi morbi inde oriantur, vt tormina intestinorum, vt varices, & cum hęc sint, non semper esse prohibenda, sed interdum adiuuanda, vel natura quiescente, totū ei negocium committendum, cum ita expediat, tantum abest, vt illi sciāt, vt ante tempus remedia adhibentes, ea faciāt, quę nullo modo facienda sunt. Vidi etiam his euacuationibus cohibitis multos melancholicis humoribus fuisse correptos: alios dolore lateris renumq́; vexatos: alios cum sanguinem euomuissent, & alijs cōflictati essent symptomatibus,

μῶντα, τινὰ δὲ καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρά. παμπολλα δ' ἄλλα μεταξὺ τούτων· ἔνια μὲν ἀκριβῶς μέσα τῶν εἰρημένων· ἔνια δὲ ὀλίγον ἐφιστάμενα μεσότητος ἑκατέρωσε: καὶ τινὰ πλέον ὡσαύτως ἐφ' ἑκάτερα: καὶ τινὰ τῶν ἄκρων ἐγγὺς, ἢ μεταξὺ πως ἐξ ἴσου τῶν τε μέσων, καὶ τῶν ἄκρων. καλοῦσι δὲ φύματα, τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, τοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους. φαίνεται μὲν αὐτῶν ἡ γένεσις ἐν ἐπιγαστρίῳ τε εἶναι, καὶ κατὰ θώρακα. ἔστι δ' αὐτῶν τὰ μὲν κορυφώδη, καὶ ἀπόξεα, ἅπερ αὐτὸς γράφει κρείττονα τῶν πλατέων εἶναι. ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὰ κατάῤῥοπα, διότι ἀναστομωθέντα, τὰς ἀποῤῥύσεις εὐπετεῖς ἔχει: ὥσπερ καὶ τὰ σκληρὰ τῶν μαλακῶν φαυλότερα ἐστὶν. καὶ μέντοι καὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἡ ποικιλία τῆς διαφορᾶς ἕπεται τῇ τῶν ἐπιῤῥεόντων φύσει. πνευματωδέστεροι μὲν γὰρ, ὅταν ἡ πνευματώδης οὐσία πλείων ἀφίκεται, γίνονται. φλεγμονωδέστεροι δὲ, ὅταν ἡ τοῦ αἵματος: ἐρυσιπελατώδεις δὲ, ὅταν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμός: οἰδηματώδεις δὲ, ὅταν ὁ τοῦ φλέγματος: ὥσπερ γε καὶ σκιρρώδεις, ὅταν ἤτοι παχὺς, ἢ καὶ γλίσχρος ἱκανῶς ὁ κατασκήψας εἰς τὸ μόριον ἡ χυμός. οὕτως δὲ καὶ ἡ μέλαινα χολὴ, χωρὶς τοῦ ζεῖν, τοὺς καρκίνους ἐργάζεται. ἂν δὲ δριμυτέρα τύχῃ, μεθ' ἕλκους. παχὺς δ' ἐστιν ὁ γεννῶν τοὺς καρκίνους χυμός. διὸ οὐ πάνυ ἐκπίπτει τῶν ἀγγείων εἰς τὴν πέριξ σάρκα. οὕτω μὲν οὖν καὶ οἱ καρκινώδεις ὄγκοι ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις γίνονται. μάλιστα δὲ τοῖς τιτθοῖς τῶν γυναικῶν, ὅσαι μηκέτι καθαίρονται τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν. ἔχουσι δὲ τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ περιττώματος, ὃ καὶ ἐργάζεται τὸν καλούμενον ἐλέφαντα. καὶ πολλάκις εἰς κιρσοὺς κατασκήπτει: καὶ ποτὲ εἰς τὸ δέρμα πᾶν ὠθεῖται. καὶ τὸν μὲν καρκίνον ἀρχόμενον ἰασάμεθα: εἰς μέγεθος δὲ ἀξιόλογον ἀρθέντα, ἄνευ χειρουργίας οὐδεὶς ἰάσατο: κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν δυσεντερίαν, τὴν ὑπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἰώμεθα πολλάκις. εἴτις δ' ἂν ὑπὸ τῆς μελαίνης γένοιτο χολῆς, ἀνίατος ἐστι πάντῃ. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦ καρκίνου, τοῦ μεθ' ἑλκώσεως.

E tibus, diem suum obijsse. Quemadmodum autem in cute, & totius corporis partibus lepra, scabies, impetigo, verrucæ, thymi, formicæ, claui, tofiq; sic in ano hœmorrhoides cæcæ, fissa, procidentia, condylomata, pylides, aliaq; multa contingunt: sic etiam tubercula, quæ φύματα dicuntur. Quorum quædam admodum calida sunt, & cum vehementia quædam prodeunt: quædam frigida, siccaq;, permulta alia inter hæc media existunt: quędam exacte media eorũ, quæ dicta sunt, quędam à medio vtrinq; parũ distantia: alia plus eodem modo in vtranque partem: quædam summis vicina, aut à medijs quodammodo & summis pari spatio distantia. Phymata autem appellant tumores præter naturam, F qui maxima ex parte sine externa causa oriuntur. Videtur autem in abdomine, thoraceq; nasci. Quædam acuta sunt, & fastigiata, quæ ipse meliora esse latis scripsit. Commendat etiam ea, quæ deorsum vergũt. Quia eis adapertis, materia facile defluit. Sicut etiam dura mollibus deteriora sunt. Quinetiam omnium tumorum, qui præter naturam sunt, varietas existit è natura eius, quod influit: flatuosi enim magis sunt, vbi materia flatuosa copiosior accessit. Magis vero inflammationis participes, vbi sãguis: erysipelatis, vbi flauæ bilis humor: œdematis, vbi pituita: sicut scirrhosi, vbi vel crassus, vel valde lentus sit G humor is, q parti infixus est. Pari modo atra bilis sine feruore cãcros efficit, eosq; si acrior sit, cum vlcere. Crassus autem est is humor, qui cancros gignit. Quocirca è vasculis in circumiectam carnem non admodum excidit. Ac sic quidem tumores cancri naturam imitantes, in omnibus particulis, præsertim vero in mammis mulierũ, quæ naturali purgatione non amplius expurgantur, oriri solent: & ab excremento melancholico originem ducunt: quod etiam morbum, qui dicitur Elephas, efficit. Sæpe etiã ad varices decumbit, & interdũ ad cutem vniuersam expellitur. Ac cancrum quidem incipientem curauimus: cum vero ad notabilem est perductus magnitudinem, nemo sine chirurgia H sanauit. Simili quoque modo tormina intestinorum à flaua bili exorta, sępe sustulimus. At si quæ essent ab atra bili excitata, ea vero prorsus fuerunt insanabilia: siquidem à cancro, cum vlceratione coniuncto, nihil differant. *

*

ἑτοιμοτάτη μὲν οὖν ἡ εἰς τὸ στόμα, καὶ τὰς ῥῖνας φορά. παραγίνεται δὲ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐνίοις δὲ καὶ εἰς ὦτα. τὴν δὲ εἰς τὸ

στόμα

Promptissime in os, & nares comportãtur. Decidunt vero & in oculos, ac nõnullis in aures. Decursum porro excrementi

in os

στόμα φορὰν τῶν περιττωμάτων ὑποδέχεται στόμαχός τε, καὶ ἡ τραχεῖα ἀρτηρία. δριμέως δὲ τοῦ ῥεύματος ὄντος, οὐ μόνον τὴν φωνὴν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτάτη τις ἀνάβρωσις προσέρχεται, ὡς καὶ πνεύμονα πολλάκις ἑλκοῦσθαι. διὰ τοῦτο εἴπομεν, ὅτι ἐμέτοις μὲν καὶ διαχωρήμασιν ἡ γαστὴρ ἐκκενοῦται, τὰ δ' ἔντερα μόνοις τοῖς κάτω διερχομένοις: ὥσπερ γε τοῦ ἥπατος τὰ σιμά. νεφροὶ δὲ καὶ κύστις, καὶ τοῦ ἥπατος τὰ κυρτὰ πολλῆς μὲν ἐμπεπλησμένα κακοχυμίας, διὰ τῶν ὑπηλάτων τε, καὶ καθαιρετικῶν ἐκκαθαίρεται φαρμάκων: μετρίας δὲ, διὰ τῶν οὐρητήρων πόρων. ἐγκέφαλος δὲ, ὡς ἔφην, δι' ὑπερῴας, καὶ ῥινῶν, καὶ ὤτων. θώραξ δὲ καὶ πνεύμων διὰ τραχείας ἀρτηρίας, καὶ φάρυγγος. δῆλον μὲν οὖν ἐστιν, τὰς γε τῆς ὑπερῴας καὶ ῥινὸς κενώσεις κατὰ φύσιν μὲν εἶναι, ὡς διὰ τῶν μορίων τούτων μετοχετεύεσθαι τὰ περιττώματα τοῦ ἐγκεφάλου: παρὰ φύσιν δὲ, διὰ τῶν ὤτων. τοῖς μέντοι βρέφεσι καὶ διὰ τούτων ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτόθι συνεστῶτα περιττώματα σήπηται, καὶ δριμύτερα, καὶ θερμότερα γένηται, φλεγμονάς, καὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας, καὶ ἄνθρακας, καὶ πυρετούς, καὶ μυρία ἄλλα ἀποτίκτει νοσήματα. πρόνοιαν δ' ἔσχεν ἡ φύσις, μὴ ἀπὸ κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα γίνεσθαι καταρρούς: ὅπερ εἶναι κακοήθεις εἰώθασιν, ὅταν λεπτά, καὶ βρωτικὰ ταῖς δυνάμεσιν ᾖ τὰ καταρρέοντα. ταῦτα οὖν οὐδὲ μένειν ἐν τῷ πνεύμονι προσήκει μέχρι περ ἂν πεφθέντα παχυνθῇ, καθάπερ τἄλλα ῥεύματα, λεπτὰ μὲν, οὐκ ἔχοντα δὲ τὸ διαβρωτικόν τε, καὶ δυσπεπτον: οὔτε εὐθέως ἐκκρίνεσθαι. μένοντα γὰρ ἔνδον, οὐ πέττεται ῥᾳδίως: ἐκκρινόμενα δὲ, βῆχας ἐργάζεται συντόνους. διὸ βλάβη ἕπεται, καὶ μένουσι κατὰ τὸν πνεύμονα τοῖς τοιούτοις ὑγροῖς, καὶ κενουμένοις. καλῶς οὖν ἡ φύσις προμηθήσατο, δύο τοὺς ποιοῦσα πόρους, ἵνα μὴ τοιοῦτον τι συμβαίνῃ: καθάπερ τἄλλα πολλὰ ἐκ τῆς κοιλίας τε, καὶ τῆς ἕδρας, καὶ τοῦ καυλοῦ ἐκκρίνεται: ὅπερ ἀκουστέον ἐστὶν καὶ κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων, τῶν ἤδη εἰρημένων.

in os tum gula excipit, tum aspera arteria. Si vero acris sit fluxio, non solum vocem lædit, sed etiam grauissima quædam accedit erosio, vt etiam pulmonem sępe exulceret. Quã ob rem dictum est, vomitibus & deiectionibus ventriculum euacuari: intestina ijs solis, quæ per infernas partes deijciuntur: Sicut etiam caua iecoris: renes, & vesica, & gibba iecoris, si multo, vitiosoq; succo sint referta, medicamentis per infernas partes deijcientibus, & purgantibus expurgantur: si modico, per vrinę meatus. Cerebrum vero, vt dixi, per palatum, nares, & aures: thorax & pulmo per asperam arteriam, & fauces. Perspicuum autem est, & palati, & narium euacuationes esse naturales: vt per has partes cerebri excrementa deriuando expurgentur. Per aures vero, præter naturam: in infantibus tamen etiam per aures cerebrum purgatur: propterea quod si excrementa, quæ illic consistunt, putrescant, acrioraq; & calidiora reddantur, inflammationes, ignem sacrum, vlcera serpentia, carbones, febres, aliaq; sexcenta genera morborum parient. Natura autem prouidit, nequid à capite in pulmonem deflueret: siquidem defluxiones malignæ esse solent, cum ea, quæ defluunt, tenuia sunt, facultatibusq; corrodentibus prædita. Hæc autem non expedit tam diu in pulmone contineri, quoad concocta crassa reddantur, vt cæteras defluxiones, tenues illas quidem, sed nõ corrodentes, & difficiles ad cõcoquendum. Neque statim expelli, propterea quod intus morantes, non facile concoquuntur: siq; excernantur, tusses vehementes cõcitant. Quare siue in pulmone permaneant hi humores, siue euacuentur, noxa sequitur. Itaque natura recte animantibus cõsuluit, cũ duos meatus fecit, ne quid tale accideret. Sicut etiam alia multa ex aluo, ex sede, & ex cole educuntur. Quod & secundum naturam, & præter naturam fieri, sicut etiam de cæteris, quę iam dicta sunt, intelligendum est.

ΜΙΑ ΦΥΣΙΣ ἐστὶ πάντα ταῦτα, καὶ οὐ μία. πολλαὶ φύσιες εἰσὶ πάντα ταῦτα, καὶ οὐ μία.

VNA Natura sunt hæc omnia, & non vna: multæ naturæ sunt hæc omnia, & non vna.

Οὐ λέγει φύσιν, τὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων κρᾶσιν, ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, αὕτη γάρ ἐστι μία πάντων τῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ οὐ μία: ἐπειδὴ τὰ καθ' ἕκαστον ταῖς κράσεσι διαφέρει: ἀλλὰ τὴν τῶν κενουμένων ὕλην. ἓν γάρ ἐστι τὸ τῶν περιττωμάτων γένος. καὶ οὕτω πάντα μία φύσις ἐστίν. οὐ μὴν ἀλλὰ μία τῷ εἴδει, ἀλλὰ τῶν ἑτέρων εἰδῶν.

Non vocat naturam, quatuor elementorum humidi, sicci, calidi, & frigidi temperaturam: siquidem hæc est vna omnium eorum, quæ in rerum natura sunt: & non vna, quia temperaturæ rerum singularum differunt: sed vocat materiam eorum, quæ euacuantur. Vnum est enim genus excrementorum. Atque ita hæc omnia sunt vna natura. Non tamen vna specie, sed specierum diuersarum.

ΦΑΡΜΑΚΙ'Η ἄνω, καὶ κάτω. καὶ οὔτε ἄνω, οὔτε κάτω.

PHARMACIA ſurſum, & deorſum: & neque ſurſum, neque deorſum.

Σύνηθες αὐτῷ φαρμακεύειν οὐκ ἐπὶ πάσης τῶν φαρμάκων προσφορᾶς λέγειν· ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς τῶν καθαιρόντων μόνης. οὕτω μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπεν, πέπονα φαρμακεύειν· καὶ τὸ, ἐν τοῖς ὀξέσι πάθεσι ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι. καθόλου δὲ ὡμολόγηται τοῦτο πᾶσιν, ὅτι κἂν ἐπὶ βραχὺ τῆς λέξεως αὐτοῦ συνιᾶσιν. πῶς δὲ καὶ ἄνω, καὶ κάτω χρὴ φαρμακεύειν, ἐδίδαξεν αὐτὸς, εἰπὼν, φαρμακεύειν θέρεος μὲν τὰς ἄνω μᾶλλον· χειμῶνος δὲ τὰς κάτω κοιλίας. καὶ πάλιν, τοὺς ἰσχνοὺς φησὶν, καὶ εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους χειμῶνα· τοὺς δὲ δυσεμέας, καὶ μέσως εὐσάρκους, κάτω, ὑποστελλομένους θέρος. καὶ προσθεὶς· τοὺς δὲ φθινώδεις, ὑποστελλομένους τὰς ἄνω. τοὺς δὲ μελαγχολικοὺς ἁδροτέρως τὰς κάτω. μετ᾽ ὀλίγον δέ· ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεις, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν. καὶ πάλιν, ἀπυρέτῳ ἐόντι, ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ τὸ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακίης δεῖσθαι σημαίνει. προστίθησι δὲ καὶ τὸν ἄλλον ἀφορισμὸν, ὡς παράγγελμα ἐπὶ πάσας ἐκτεινόμενον τὰς ὀδύνας, οὕτως· τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω φαρμακείας σημαίνει δεῖσθαι· ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν πολλὰ γεγραμμένα ἐστὶν εἰδέναι καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς, καὶ τ᾽ ἄλλα αὐτοῦ συγγράμματα· καθ᾽ ἃ διορισμοὺς τῆς ἄνω τε, καὶ τῆς κάτω φαρμακείας παραδίδωσι σαφῶς.

Eſt hoc in more poſitum Hippocratis, vt verbum φαρμακεύειν, non vſurpet, vbi quęuis medicamēta adhibet, ſed ſolum vbi purgantia. Sic in Aphoriſmis dixit, Concocta φαρμακεύειν, & in acutis morbis raro, & in principijs vti pharmacijs. Omnino autem id fatētur omnes, qui vel mediocriter in eius ſunt dictione verſati. Quomodo autem ſurſum, & deorſum vti pharmaco oporteat, ipſe docuit, cum ait: φαρμακεύειν æſtate ſuperiores potius: hieme inferiores ventres. & item, Graciles, & facile vomētes ſuperius φαρμακεύειν, cauentes hiemem: Vomentes vero difficulter, & modice bene habitos, inferius, cauentes æſtatem. Et cum addit, Tabidos vero, cauentes purgationes per ſuperiora: melācholicos vberius, per inferiora. Et paulo poſt, quorum alui leuitate inteſtinorum laborant, hieme per ſuperiora φαρμακεύειν, malum. Itemq; ſi quis febrem non habens, cibum faſtidiat, & cordis morſum, tenebricoſamq; vertiginem patiatur, & os amarum ſentiat, pharmacia per ſuperiora indigere ſignificat. Adiungit poſtremo alium aphoriſmum, tanquam præceptum, quod ad omnes dolores pertineat, his fere verbis: Dolores ſupra ſeptum tranſuerſum, qui purgatione indigent, per ſuperna opus eſſe pharmacia indicant: qui vero infra ſunt, per inferna. In hanc ſententiam multa & in aphoriſmis, & in alijs ipſius libris ſcripta eſſe licet intueri: quibus aperte diſtinguit, quando per ſuperna, & quando per inferna ſit pharmacia vtēdum.

* * *

χρὴ τοίνυν ἐν ἅπαντι πράγματι τεχνίτην γενέσθαι πρῶτον, εἶθ᾽ οὕτως ἐπιχειρεῖν τοῖς ἔργοις. τὸ τεχνίτην δὲ γενέσθαι ἐστὶ, τὸ γνῶναι τῆς ὑποβεβλημένης τῇ τέχνῃ συμπάσης ὕλης· πρῶτον μὲν, καὶ μάλιστα τὰς ἁπλᾶς δυνάμεις, εἶτ᾽ ἐφεξῆς τὰς μίξεις αὐτῶν ὁπόσαι τε τινές εἰσι, καὶ ὁποῖαι. ἔστι γὰρ ἡ αὐτὴ μέθοδος καὶ περὶ φαρμάκων συνθέσεώς τε, καὶ χρήσεως. διττῆς δὲ ὕλης οὔσης τοῖς ἰατροῖς ὑποκειμένης, ἑτέρας μὲν ἐν ᾗ γίνεται τὸ τῆς ἰατρικῆς τέχνης τέλος, τοῦτ᾽ ἔστιν ἡ ὑγεία, ὥσπερ ἐστὶν ἀνθρώπινον σῶμα, δευτέρας δὲ τῆς τῶν βοηθημάτων, δι᾽ ὧν γίνεται τὸ τέλος, ἰστέον ὅτι, ἡ περὶ τῶν φαρμάκων πραγματεία τῆς δευτέρας ὕλης ἐστίν· ἑτέρα δὲ τῆς πρώτης.

In omni igitur re primum eſſe artificem oportet, tum opus aggrediēdum eſt. Artificem autem eſſe in eo poſitum eſt, vt primum, & maxime totius materiæ, quæ arti ſubiecta ſit, ſimplices facultates cognoſcas: mox vero ipſarum mixtiones, quot, qualeſq; ſint. Eſt enim eadem ratio, atque doctrina de medicamentis componendis, deq; ipſorum vſu. Cùm autem duplex materia ſit medicis ſubiecta, altera, in qua medicæ artis finis, hoc eſt bona valetudo efficitur: id'que eſt humanum corpus: altera eſt auxiliorum, per quæ finis efficitur: ſciendum eſt, medicamentorum tractationem ad ſecundam materiā pertinere. Alteram vero eſſe prioris.

* * *

ἔνιοι μὲν γὰρ ἐπὶ ξανθῇ χολῇ. τινὲς δὲ ἐπὶ τῇ μελαίνῃ, τινὲς δὲ, ἐπὶ τῷ φλέγματι συνίστανται. τοσαῦτα γάρ ἐστι σύμπαντα γένη τῶν ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἀναπτομένων πυρετῶν. καὶ ἅπασα ποικιλία τῶν ἄλλων πυρετῶν, ἐκ τῆς τούτων γίνεται μίξεως. καὶ τοι οἱ ἐφήμεροί τε, καὶ οἱ ἑκτικοὶ καλούμενοι πυρετοὶ, ἕτερα δύο γένη εἰσὶ ἀποκεχωρισμένα τῶν ὀξέων πυρετῶν. ἀλλὰ καὶ ὁ ὀξὺς πυρετὸς ἤτοι σηπομένου τῶν εἰρημένων τινὸς χυμῶν, ἢ μορίου φλεγμαίνοντος γίνεται. ἅπαντα δὲ τὰ τοιαῦτα. * *

A Quędam enim ex flaua bili, quędam ex atra, quædam ex pituita exiſtunt. tot enim ſunt omnia febrium, quæ ex humoribus putreſcentibus accenduntur, genera: omnis aliarum febrium varietas ex harum mixtione exiſtit. Quæ autem Ephemeræ, Hecticæ que vocantur, ſunt alia duo genera febriũ, ab acutis diſtincta. Sed & acuta febris oritur aut putreſcēte aliquo ex prędictis humoribus, aut particula inflammata. Omnia autem, quæ huiuſmodi ſunt. *

ὅτε γὰρ ἐν πρώτῃ τῶν ἡμε

Cum enim primo die. *

ψιλὸς μὲν οὖν καὶ μόνος ἕκαστος τῶν εἰρημένων χυμῶν ἀκριβὲς ἕκαστον ἐργάζεται τῶν εἰρημένων παθῶν. ἀναθολωθεὶς δὲ τῷ αἵματι, κἄπειτα κατασκήψας εἴς τι μόριον, σκιρρώδεις, ἢ οἰδηματώδεις, ἢ ἐρυσιπελατώδεις ἐργάζεται φλεγμονάς. καὶ σκιρρώδεις μὲν ὁ μελαγχολικὸς, ἐρυσιπελατώδεις δὲ ὁ πικρόχολος: οἰδηματώδεις δὲ, ὁ φλεγματικός. ὥσπερ ὅταν τὸ αἷμα αὐτὸ κατὰ φύσιν σφηνωθὲν ἐν τῷ ῥευματισθέντι χωρίῳ διασαπῇ, φλεγμονὴ συνίσταται.

*

B Simplex & ſolus quiſq; humor ex ijs, qui dicti ſunt, quamlibet earum, quas commemorauimus, ægritudinem exquiſitā gignit: confuſus vero cum ſanguine, tum in particulam aliquam procumbens, aut ſcirrhi, aut œdematis, aut eryſipelatis naturā referentem inflammationem. Ac ſcirrhi quidam is, qui atræ bili miſcetur: eryſipelatis, qui amaræ: œdematis, qui pituitæ: ſicut cum ſanguis ipſe impactus in loco fluxioni obnoxio computruit, inflammatio exoritur.

*

ὡς καὶ πολλὰ εὑρίσκεσθαι, ἐφ' ὧν οὐ χρὴ μήτε ἄνω, μήτε κάτω φαρμακεύειν. αὐτίκα μὲν οὖν οὔτε ἐν * οὔτε ἐν τῇ ἡλικίᾳ, οὔτ' ἐν τῷ θερμῷ χωρίῳ, οὔτ' ἐν τῇ ἕξει. οὔτ' ἐν

*

C Sicut multa cōperiuntur, in quibus neque per infernas, neque per ſupernas partes pharmaco vtendum eſt. Iam vero neque in * neque in ætate * neque in calida regione: neque in habitu * neque in *

ἘΝ ΤΡΟΦῌ φαρμακείη, ἄριστον. ἐν τροφῇ, φαρμακείη φλαῦρον. φλαῦρον καὶ ἄριστον πρός τι.

IN ALIMENTO pharmacia optimũ: in alimento pharmacia malum. Malum & optimum ad aliquid referuntur.

Πολλὰ μικτὴν ἔχουσι τὴν φύσιν ἐξ ἐδέσματός τε, καὶ φαρμάκου. τοιοῦτον δὲ τοῦ γένους εἶναι λέγομεν, ὅσα σύνθετον ἔχει τὴν φύσιν ἐξ ἐναντίας δυνάμεως. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν σκευαζομένοις ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων εὑρίσκεται. καθάπερ εἰ καὶ αὐτὸς ἐμβάλῃ τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης ὀλίγον τι τοῦ τῆς σκαμμωνίας ὀποῦ. λανθάνων γὰρ οὕτω τὴν αἴσθησιν, οὐ λήσεται κατὰ τὴν ἐνέργειαν: ἀλλ' ὑπάξει σαφῶς τὴν γαστέρα. ἔνια μὲν οὖν συντίθεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῆς φύσεως, τῶν ἁπλῶν εἶναι δοκούντων, τοιαύτην τὴν φύσιν ἔχει καὶ ἡ φακὴ, καὶ ἡ κράμβη, καὶ τῶν θαλασσίων σχεδὸν ἁπάντων τὰ ὀστρακόδερμα καλούμενα: ὧν τὸ μὲν στερεὸν σῶμα, βραδύπορόν τε ἐστὶν, καὶ σταλτικὸν τῆς γαστρός: ἡ δ' ὑγρότης ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν. καὶ μάχη τις γίνεται ποτὲ πρὸς ἄλληλα, τοῦ μὲν στερεοῦ σώματος ἰσχομένου, καὶ βραδύνοντος: ἐπειγομένης δὲ τῆς ὑγρότητος πρὸς τὴν ἔκκρισιν.

Multa ſunt, quæ mixtam ex cibo & medicamento naturam habent. Huius generis eſſe dicimus, quæcunque ex contraria facultate mixtam habent naturam. Sic in ijs, quę à nobis parantur, quędam ex contrarijs D ſubſtantijs, facultatibus que comperiuntur: vt ſi tu ſucco ptiſſanę parum liquoris ſcammonęę injicias. Quamuis enim ſic ſenſum effugiat, in actione tamen non occultabitur: ſed aperte aluum ſubducet. Quędam autem eodem modo à natura cōponuntur, quæ videntur eſſe ſimplicia. Talem habēt naturā lens, braſſica, & marina propemodũ omnia, quæ teſtam pro cute habere dicuntur: quorum ſolidum corpus tarde permeat, aluumq; cohibet: humor ad excretionem irritat. Atque interdum pugna quędam mutuo cōfertur, cum ſolidum corpus cohibet, & moratur: humor vero ad excretionem ſtimulat. Præterea

σιν. ἔτι δὲ τὰ βρώματα καὶ πόματα ταχεῖαν, ἢ βραδεῖαν ἔχει τὴν διέξοδον ἤτοι διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν φύσιν, ἢ διὰ τὴν ἐπίκτητον διάθεσιν τῆς γαστρὸς, ἢ διὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. ὡς καὶ πάντες ἴσασι, ὅτι τινὰ μὲν αὐτῶν εἰσὶν ὑγρὰ, τινὰ δὲ ξηρὰ, καὶ τινὰ μὲν γλισχρὰ, τινὰ δὲ εὔθρυπτά τε, καὶ εὐδιαίρετα: καὶ τινὰ μὲν δριμύτητας ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα, τινὰ δὲ ὀξύτητας, ἢ πικρότητας, ἢ γλυκύτητας, ἢ ἁλυκότητας, ἢ αὐστηρότητας, ἢ στρυφνότητας, ἢ τινὰς ἔξω τούτων φαρμακώδεις δυνάμεις, ὁμοίας ταῖς τῶν φαρμάκων τῶν καθαιρόντων. οὐ γοῦν θαυμαστὸν, ὡς τινὰ μὲν ὑπάγειν τὴν γαστέρα, μεμιγμένας ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα φαρμακώδεις δυνάμεις, ὁμοίας τῆς κατὰ τὴν κολοκυνθίδα τε, καὶ σκαμμωνίαν, καὶ ἐλλέβορον, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. εἰσὶ δὲ τινὲς, ἡγέμενοι, ἐδέσματα μὲν εὑρίσκεσθαι, ἅπερ οὔτε θρεπτικὴν τινὰ τοῦ ζώου δύναμιν ἔχουσιν, οὔτε καθαρτικήν. καὶ φησὶ, ταῦτα, οὐχ ὡς τροφὰς μόνον ἐνεργεῖν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ὡς φάρμακα, διότι θερμαίνει, καὶ ὑγραίνει, καὶ ψύχει, καὶ ξηραίνει σαφῶς τὰ σώματα. καὶ ταῦτα ὅταν μηδὲν τούτων ἐνεργῇ περὶ τὸ σῶμα, τρέφει δὲ μόνον αὐτὸ, τότε οὐχ ἕξει τὸν τοῦ φαρμάκου λόγον. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶ τινὰ τοιαῦτα ἐδέσματα, ἡμεῖς εἶναι ὀλίγιστα φαμέν. εἰ δ' ἐστιν, μόνον τὸν τῆς τροφῆς ἔχει λόγον, χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν τὸ σῶμα τοῦ προσενεγκαμένου κατὰ ποιότητα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ὅσα μέσα ταῖς κράσεσιν, οὐδεμίαν ἔχει ἐπικρατοῦσαν ποιότητα, ταῦτα μόνον τροφὰς εἶναι, οὐ φάρμακα φασίν.

ἔστι μὲν οὖν, ὅτε συμφέρει, ἐν τῇ τροφῇ δύναμιν εἶναι τοῦ φαρμάκου, ἵνα μετὰ τροφῆς, καὶ τὸ βοήθημα προσενέγκοιτο, καὶ ἴσως μετά τινος ἡδονῆς. ἔστι δ' ὅτε, οὐ συμφέρει τοῦτό γε. καὶ τότε ἡ τροφὴ γίνεται μὲν φαύλη κατὰ τὴν δύναμιν τὴν φαρμακώδη, εἰ καὶ τῇ τῆς τροφῆς ποιότητι ἐπιτήδειος οὖσα κατὰ πάντας τοὺς χρόνους τοῖς σώμασιν ἡμῶν. οὐ συμφέρει δὲ, ὡς ὅταν μόνης τῆς καθάρσεως χρήζει τὸ σῶμα, τροφῆς δὲ, οὔ. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἐπὶ πᾶσι, καὶ ἀεὶ ἀληθές. διὸ προστίθησι, φλαῦρον, καὶ ἄριστον πρός τι: δηλονότι τὸ βλαβερόν τε, καὶ ὠφέλιμον. ἑτέρῳ γὰρ λόγῳ φαίης ἂν τὴν δὲ τὴν τροφὴν τῆς ἄλλης βελτίονα, ἑτέρῳ δὲ τὴν ἄλλην ὑπάρχειν: οὐχ ἁπλῶς δέ. ἐὰν μὲν γὰρ χρὴ φαρμακεύειν, ἢ τὴν κοιλίαν καθᾶραι, βελτίονα πρὸς τοῦτο τὸ ἔργον εἶναι τὴν σκαμμονίαν τῆς κράμβης λέξειας: ἐὰν δὲ μόνον ὑπάγειν τὴν γαστέρα δέῃ, τὸν τῆς κράμβης ζωμόν. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διότι τὸ φαῦλον, καὶ τὸ οὐ φαῦλον πρός τι λέγεται: καὶ ὅ τινι ἄριστον ἐστιν, ἄλλῳ φαῦλον ἔσται. καὶ ἀνάπαλιν. καὶ ὃ ἁπλῶς φαῦλον ἐστιν, τινὶ κατὰ μέρος ὠφέλιμον εὑρεθήσεται. περὶ δὲ τῆς τοῦ φαύλου ὀνομασίας ἰστέον, ὅτι οἱ παλαιοὶ

E vero cibi & potus celeriter, aut tarde pertranseunt aut propter naturam nobis ab initio tributam, aut propter ventris affectionem acquisitam: aut propter propriam substantiã: cum neminem fugiat, quosdam humidos esse, quosdam aridos, quosdam lentos, quosdam friabiles, quosdã facile diuiduos, quosdam acres, quosdam acidos, aut amaros, aut dulces, aut salsos, aut austeros, aut acerbos: aut quasdam, extra has, habere facultates medicamenti naturam referentes, quæ similes sint earum, quæ in medicamentis purgantibus insunt. Haud igitur mirabile est, si quędam aluum mouent, cum mixtas in se ipsis facultates habeant medicamẽti naturam re- F ferentes, similes earum, quæ sunt in colocynthide, scamonea, veratro, & alijs generis eiusdem. Sunt, qui edulia inueniri arbitrentur, in quibus nulla neque alendi animalis, neque purgandi facultas insit: aiunt´que hęc non solum vt alimenta persæpe agere, sed ẽt vt medicamenta: propterea quòd corpora perspicue calfaciunt, humectant, refrigerãt, & siccant: hæc porro cum nihil horum agũt in corpore, sed solum alunt, tum non subire medicamenti rationem. Sed si quæ sunt huiusmodi edulia, nos certe paucissima esse affirmamus. Quod si sint, solum pro alimento sunt. Nec qualitatem corporis eius, qui sumpsit, immutant. Hac ratione quæ G mediæ temperaturæ sunt, nullam´que superantem qualitatem habent, hæc alimenta solum esse volunt, medicamenta non itẽ. Prodest igitur interdum, in alimento vim medicamenti inesse, vt cum alimento remedium quoq; adhibeatur, ac fortasse etiam cum voluptate quadam. interdum vero id prodest. Quo sane tempore alimentum redditur malum ex medicamenti qualitate, licet qualitate alimẽti esset omnibus temporibus nostro corpori idoneum. Non prodest autem, cum corpus solam purgationem, & non item alimentum postulat. Id quod neque in omnibus, neque perpetuo verũ est. Quocirca addit, malum, & optimum ad aliquid referun- H tur: hoc est noxium, & vtile. Alia enim ratione dices, hoc alimentum esse alio melius: alia vero aliud, non autem absolute. Nam si medicamentum dandum sit, aut purganda aluus, hoc ad agendum scamoneam brassicæ præstare affirmabis: Si vero solum subducenda aluus sit, brassicæ ius antepones. Sic de cæteris iudicandum est: quia malum, & non malum ad aliquid referuntur. Et quod vni optimum est, alij erit malum, & contra: & quod absolute malum est, alicui particulatim vtile esse comperietur. Cæterum de vocabulo φαύλου hoc sciendum est, veteres ferè omnes solere hoc vsurpare, cum significare

παλαιοὶ σχεδὸν ἅπαντες εἰώθασι λέγειν αὐτὸ ἀντὶ τοῦ τυχόντος, καὶ ἁπλοῦ, ᾧ ἀντικείμενον τιθέασι τὸ ἀκριβές. νῦν δὲ οὐχ οὕτω ληπτέον, ἐπειδὴ ἀντίκειται αὐτῷ τὸ ἄριστον.

ἝΛΚΟΣ, ἐσχάρη, αἷμα, πύον, ἰχώρ, λέπρη, πίτυρον, ἀχώρ, λειχὴν, ἀλφὸς, ἔφηλις, ὅτε μὲν βλάπτει, ὅτε δὲ ὠφελεῖ. ὅτε δὲ οὔτε βλάπτει, οὔτε ὠφελεῖ.

Τῶν ἑλκῶν τὰ μὲν αὐτομάτως γίνεται, τὰ δὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν αἰτίας. καὶ τὰ μὲν ἀεὶ μείζω, καὶ χείρω γίνεται: τὰ δ' ἐναντίως. καὶ τὰ μὲν ἐπιπολῆς, τὰ δὲ κοῖλα. ὅσα δὲ ἐπιπολῆς ἢ καὶ κατὰ τὸ δέρμα, ἕρπητας ὀνομάζουσι. ὅσα δὲ τὴν ὑποκειμένην διαφθείρει σάρκα, φαγεδαίνας: ὡς καὶ καλεῖται ἄνθραξ ἕλκος ἐσχαρῶδες ἅμα πολλῇ τῇ τῶν πέριξ σωμάτων φλογώσει. εἰ δέ τις ἐπιμελέστερον βούλεται τὰς οἰκείας τῶν ἑλκῶν εἰδείας διαφορὰς, οὗτος ἔχει αὐτὰς ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ παραδεδομένας. ἔνθα καὶ λέλεκται ἡμῖν, ἄλλας μὲν εἶναι διαφορὰς ἕλκους ἁπλοῦ, καὶ μόνου, χωρὶς ἑτέρας τινὸς διαθέσεως: ἄλλας δὲ, εἴ τις ἄλλη συνῇ διάθεσις.

εἶπεν αὐτὸς, ἐρυσίπελας ἔξωθεν ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν: ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν. ἵνα ἐπιστάμεθα, πᾶν, ὅτι ἐκ τῶν βαθέων μερῶν ἐπὶ τὸ δέρμα τρέποιτο, τῶν ἀγαθῶν εἶναι. ἔμπαλιν δὲ ἐπὶ τὸ βάθος μεθιστάμενον, τῶν κακῶν. διὰ τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ τὰ ἕλκη ποτὲ ἐπ' ἀγαθῷ γίνεται, καίπερ ὄντων, ὡς εἶπον πάντων σχεδὸν κακῶν. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος τῆς ἐσχάρας ἐστίν. εἰ μὲν οὖν ἐκ τοῦ ἕλκεος τὸ αἷμα ῥέοι, ἐπισχεῖν μὲν χρὴ πρῶτον τὸ αἷμα, τὸ δὲ ἕλκος ἑξῆς ἰᾶσθαι. ἐσχάραν δὲ οἱ ἰατροὶ ὡς φράγματι τοῖς ἕλκεσιν ἐξεῦρον. ἐστὶ γὰρ ἡ γένεσις αὐτῆς ἐκ τῶν ὑποκειμένων, καὶ περικειμένων σωμάτων, οἷον ἡμικαύτων γενομένων. ὥστ' ἀπόλλυται τοῦ μορίου τοσοῦτον τῆς κατὰ φύσιν σαρκὸς, ὅσον κατὰ τὴν ἐσχάραν ἐκαύθη. πολλοῖς μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν ἐσχάρων ἀποπτώσεσι δυσεπίσχετος ἐπηκολούθησεν αἱμοῤῥαγία: ὥστε βλάπτειν μεγάλως, καὶ πολλάκις οὕτω συμβαίνει. καὶ θᾶττον ἀπόλλυται τὸ οὕτως αἱμοῤῥαγοῦν ζῶον, ἢ τὸ αἷμα παύεται κενούμενον. τότε δὲ ἡ ἀνάγκη βιάζεται χρῆσθαι τοῖς ἅπασι βοηθήμασι: καὶ δεῖ τὸν ἰατρὸν ἀκριβῶς, καὶ ἐπιμελῶς νοῦν προσέχειν. περὶ δὲ τοῦ αἵματος οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι ποτὲ μὲν ὠφελίμως, ποτὲ δὲ βλαβερῶς ἐκρεῖ, ἢ καὶ ἐκκρίνεται. καὶ γὰρ εἰ λόγῳ κρίσεως, πεπεμμένου τοῦ νοσήματος, καὶ ἐν τῇ κρισίμῃ ἡμέρᾳ αἱμοῤῥαγία γένητο,

care volunt simplex, aut quoduis, cui contrario nomine opponitur exquisitum. Nũc vero non ita accipiendum est, cum ei optimum opponatur.

VLCVS, crusta, sanguis, pus, ichor, lepra, furfur, vlcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, ephelis quandoque nocent, quandoque prosunt. Quandoque neque nocent, neque prosunt.

Vlcerum quædam sua sponte oriuntur, quædam è causa externa. Et quædam semper maiora, deterioraq; fiunt, quædam contra: sicut quædam in extremitate consistunt, quædam caua sunt. Quæ extremitatem, cutemq; occupant, herpetes vocant. quæ subiectam carnem corrumpunt, phagedænas: vt etiam carbunculus vocatur vlcus cum crusta simul cum multa circumiacentium corporũ inflammatione. Si quis autem accuratius scire aueat proprias vlcerum differentias, is explicatas habebit in libris methodi medendi: vbi etiã diximus, alias esse simplicis, soliusq; vlceris, sine alia affectione coniuncta, differentias: alias, si qua alia simul adsit affectio.

* *

Ipse dixit, Erysipelas ab externis ad interna verti, non bonum est: ab interioribus ad exteriora, bonũ. vt sciamus quicquid ex imis partibus ad cutim vertitur, in bonis esse numerandum. Contra vero si ad profundas partes transmutetur, in malis esse habendũ. quocirca non est mirabile, si vlcera interdũ boni consulenda sunt, licet, vt monui, omnia propemodũ sint mala. Eadem est crustę ratio. Quare si ex vlcere sanguis fluat, cohibendus prius sanguis est, deinde vlcus curandũ. Crustam autem vt sepimentum vlcerum medici cõpererunt. Generatur.n. crusta ex subiectis, circumpositisq; corporibus veluti semiustis. quare tantum carnis naturalis deperditur, quãtum ad crustam faciendã adustum est. Multis autẽ, postquã crusta decidit, profusio sanguinis, quæ ægre sisti potuit, superuenit, vt magnopere nocuerit, ac sæpe acciderit, vt animal hoc, pfluuio laborãs citius moriatur, quã effluere sanguis cesset. quo sane tẽpore necessitas nos cogit, vt omni remediorũ genere vtamur. debetq; medicus accurate, ac sedulo animũ aduertere. De sanguine autem nemo dubitat, quin interdum vtiliter, interdum secus, effluat, aut etiam excernatur. Etenim si ratione iudicationis, morbo concocto, & critico die fiat sanguinis profusio, si modo morbũ p sanguinẽ iudicari opus

γένηται, ὥσπερ δέον ἦν τὴν νόσον διὰ τοῦ αἵματος κρίνεσθαι, πάντως σώσει τὸν κάμνοντα. εἰ δ' ἀνάπαλιν, οἴσεται τὸν θάνατον ἢ κίνδυνον μέγιστον, ὡς ἡμεῖς ὁσημέραι σχεδὸν ὁρῶμεν. τὸ δὲ πύον ἔχει δύο γένη, καὶ καθ' ἕτερον μὲν βλάπτει, καθ' ἕτερον δὲ ὠφελεῖ· ὠφελεῖ μὲν ὅταν ἐπικρατούσης τῆς φύσεως γίνεται. βλάπτει δὲ, ὅταν γίνεται ἐκείνης νενικημένης· καὶ ἐπικρατούσης μὲν, ὡς ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς, καὶ τοῖς φυματώδεσιν ὄγκοις· καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ φλέβας χυμοῖς, τὸ τοῖς οὔροις ὑφιστάμενον. ἕτερον δὲ γένος, ἀρρωστούσης εἰς τοσοῦτον τῆς πεπτικῆς δυνάμεως γίνεται, ὡς μηδεμίαν ἐπὶ χρηστὸν ἐργάζεσθαι μεταβολὴν τοῦ σηπομένου περιττώματος. ὃ γίνεται ποτὲ μὲν ἐκείνης ἐσχάτως ἀσθενούσης, κἂν τὸ σηπόμενον μετρίως ᾖ μοχθηρόν· ἔστι δ' ὅτε τὰ μὲν τῆς δυνάμεως οὐκ εἰς ἔσχατον τῆς ἀρρωστίας ἥκει, τὸ δὲ ὑγρὸν ἄκρως μοχθηρὸν ὑπάρχει. κρατησάσης μὲν οὖν ἀκριβῶς τῆς φύσεως, τὸ κάλλιστον γίνεται πύον. ἔστι γὰρ ἰδεῖν μὲν λευκὸν παχὺ, καὶ ὅμοιον ἑαυτῷ πανταχόθεν· ἔτι δὲ, καὶ λεῖον ἁπτομένῳ, καὶ ἥκιστα δυσῶδες. πολλάκις δὲ λευκὸν μέν ἐστιν, ἀλλ' ὅτι δυσῶδες εἶναι δοκεῖ, οὐ καλόν ἐστιν· ὡς ἐνίοτε οὐ λευκὸν, ἀλλὰ πελιδνὸν φαίνεται. διὸ εἶπεν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἱπποκράτης, ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ ὕφαιμον, καὶ βορβορῶδες, καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται. καὶ πάλιν, ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκὸν, περιγίνονται· καὶ τὰ ἑξῆς. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῶν ἰχώρων νομιστέον, ὡς οὐ σμικρὰ συμπτώματα ὑφ' ἑαυτῶν γίνεται· καὶ ὁ πλάτων δὲ ταυτό πως λέγει, εἰπὼν ἰχὼρ δὲ ὁ μὲν αἵματος ὀρρὸς, πρᾶος, ὁ δὲ μελαίνης χολῆς, ὀξείας δὲ, ἄγριος. δῆλον γάρ ἐστιν, ὅτι ἐπὶ πάντων χυλῶν τε, καὶ χυμῶν ὑγρότης τις ὀρρώδης, καὶ λεπτή ἐστι. διαφέρει δὲ κατὰ τὰς φύσεις τῶν χυμῶν, ὧν εἰσιν ὀρροί. καὶ χαλεπώτατος ἔσται ὁ τῆς μελαίνης χολῆς· ἧττον δὲ χαλεπὸς ὁ τῆς ξανθῆς· καὶ τούτου μᾶλλον, ὁ τοῦ φλέγματος. ἐπιεικέστατος δὲ πάντων ὁ τοῦ αἵματος ἰχώρ. καὶ δὴ κἂν τοῖς ἕλκεσιν ἰχὼρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περίττωμα, ῥύπος δ' ἕλκους τὸ παχύ. καὶ διὰ μὲν τὸ λεπτὸν περίττωμα, ὑγρὸν τὸ ἕλκος γίνεται, διὰ δὲ τὸ παχὺ, ῥυπαρόν. τὴν δὲ περὶ τῶν χυμῶν θεωρίαν, ἐν οἷς ἰχῶρές εἰσιν, οὐ μόνον αὐτὸς οἶδεν ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ πλάτων, καὶ περὶ τῶν νοσημάτων, ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα χυμῶν ὁρμωμένων διαλέγεται ὧδέ πως, περὶ νοσημάτων, ὅσα διὰ χολὴν γίνεται ἀρχόμενος· ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται, τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ καίεσθαί τε, καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα. περὶ δὲ φλέγματος ὧδε· φλέγμα δὲ ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν, πηγὴ πάντων νοσημάτων, ὅσα γίνεται καταρροϊκά. περὶ δὲ μελαίνης χολῆς λέγει μὲν ἐκεῖνα, ἅπερ ἡμεῖς ἤδη γεγράφαμεν. ταυτὰ δὲ λέγουσιν καὶ ἀριστοτέλης, καὶ θεόφραστος, καὶ τῶν ἰατρῶν οἱ δοκιμώτατοι, διοκλῆς, πλειστόνικος, φιλότιμος, ἡρόφιλος, καὶ ἄλλοι πολλοί. ἱπποκράτης δὲ οὐ μὴ μόνον περὶ τούτων λέγει, ἀλλὰ καὶ

περὶ

erat, omnino ægrotum seruabit. Sin contra, aut mortem, aut certe maximum periculum afferet, vt nos quotidie propemodum intuemur. Puris duplex est genus, altero prodest, nocet altero. Prodest autem, cum fit superante natura: nocet, cum fit, illa superata. Ac superante quidem, vt in inflammationibus, & tumoribus, phymatum naturam imitantibus: & in humoribus, q in venis, arterijsq; continentur, id quod subsidet in vrinis. Alterum genus gignitur cum facultas cōcoctrix vsque adeo infirma facta est, vt nullam plane mutationem putrescentis excrementi ad bonum efficiat. Quandoque etiam facultas ad extremam imbecillitatem non peruenit, sed humor est summe vitiatus. Ergo cū natura integre superat, pus optimum efficitur. Est autem hoc ad aspectum, album, crassum, & omni ex parte sibi simile: tangenti autem bene, ac minime fœtidum. Sæpe autem albū quidem est, sed quia fœtidum videtur esse, non est bonum: sicut interdum non album, sed liuidū apparet. Propterea ipse in Aphorismis extulit hanc sentētiam, quicunq; suppurati vruntur, aut secantur, si pus purū, albumq; fluxerit, euadunt: sin subcruentū, fœculentum, ac fœtidū, moriuntur. & hāc, quorum iecur suppuratum aduritur, si pus purū albumq; fluxerit, euadunt: & quæ sequūtur. Eodem modo est de ichoribus existimandū, quod non parua symptomata ex ichoribus oriantur. Idem ferme censet Plato, cum ait, Ichor, qui sanguinis serum est, mitis est: qui vero atræ bilis, quæ acida sit, ferus. Perspicuū enim est in omnibus & succis, & humoribus humiditatem quandam serosam, tenuemq; reperiri: differre tamen pro natura eorum humorum, quorū serum sunt. Erit autē infestissimū atræ bilis serum: minus infestum flauæ: hocq; minus pituitæ: omnium mitissimus ichor sanguinis. In vlceribus aūt ichor tenue excrementum appellatur: sordes vlceris id, quod crassum est: atq; ex tenui excremēto vlcus humidū redditur: ex crasso sordidū. Hāc vero humorū contēplationē, in quibus ichores sunt, non solum nouit Hippocrates, sed etiam Plato, & de morbis, qui ex singulis humoribus oriūtur, ita fere differit, cū de morbis, q à bili progrediunt, agere incipit: quæcunq; partes corporis pati inflammationem dicuntur: eæ omnes à bili incenduntur, & inflammantur. De pituita ad hūc modum, pituita acida, & salsa morborum omnium, qui destillatione fiunt, fons est. De atra vero bili dicit ea, quæ à nobis iam scripta sunt. Eadem censuerunt Aristoteles, Theophrastus, & medici præstantissimi Diocles, Plistonicus, Philotinus, Herophilus, & alij plerique. Hippocrates nō modo de his egit, sed etiam

de icho-

περὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἰχωροειδέος ἐν ταῖς ἐπιδημίαις, ὅπερ εἶναι οἱ ἰατροὶ βούλονται, τὸ μετά τινος ἰώδους, καὶ κακοήθους δυνάμεως, κατὰ τὴν ἔννοιαν, καθ' ἣν γέγραπται ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν: καὶ ὑπὸ τῷ δέρματι, φησὶν, ἰχῶρες ἐγίνοντο, ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ, ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίουν: εἶτα φλυκτενίδες, ὥσπερ πυρίκαυστοι ἀνίσταντο, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. πρὸς δὲ τούτοις ἴσθι, ὅτι τινὰ τῷ ὅλῳ γένει παρὰ φύσιν ἐστὶν, ὧν ἁπάντων τριττὴ ἡ διαφορά. τινὰ μὲν γὰρ ἐκ μεταβολῆς γίνεται τῶν στερεῶν σωμάτων, ὡς ἡ μυρμηκία, καὶ ἡ λεύκη, καὶ ὁ ἀλφὸς, ἐλέφας τε, καὶ ψώρα, καὶ λέπρα. τινὰ δὲ οὐχ ὅλως ὄντα πρότερον, ὕστερα γίνεται, καθάπερ καὶ ἡ μελικηρὶς, ἀθερώματά τε, καὶ στεατώματα. προσέχειν οὖν ἀεὶ χρὴ τὸν νοῦν ἐπὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν ἀκριβῶς, ἐπισκοπούμενον ἐκ τίνος γένους ἐστίν: καὶ πότερον αὐτομάτως γέγονεν, ἢ ἔκ τινος τῆς αἰτίας: καὶ πότερον ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει: εἰ καὶ μήτ' ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, ὡς αὐτὸς φησιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ὅμοια πιτύροις ἀπὸ τοῦ τῆς κεφαλῆς δέρματος, πολλάκις ἀποπίπτει, διὸ ἀξιοῖ σκοπεῖν, πότερον καὶ ταῦτα ὠφέλιμα ἐστὶν, ἢ βλαβερά. γίνεται δὲ τὸ σύμπτωμα τοῦτο ὑπὸ μοχθηρῶν ἰχώρων, τοὺς κνησμοὺς ἐμποιούντων. ἐν δὲ αὐτῷ τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς γίνεται ὁ καλούμενος ἀχώρ: ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ὑπάρχει. οὗτος γὰρ λεπτοῖς πάνυ τρήμασιν κατατετρῆται, νοτίδα λεπτὴν ἔχουσιν ὑγρότητος ἀτρέμα γλισχρᾶς. ἔστι δὲ καὶ ὁ λειχὴν πάθος τοῦ δέρματος, διττὸν δὲ εἶδος λειχῆνος ὁ μὲν ἥμερος, καὶ πραότερος: ὁ δὲ ἄγριος, καὶ χαλεπώτερος. ἀφίστανται δὲ καὶ ἐπὶ τούτων καὶ αἱ λεπίδες τοῦ δέρματος, καὶ ὑπὸ τὰς λεπίδας τόπος ἐρυθρότερος, καὶ ἐγγὺς ἡλκωμένου φαίνεται. τὸ δὲ πάθος αὐτὸ γίνεται ἀπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀλφὸς διττός ἐστιν, ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. γίνεται δὲ ὁ μὲν μέλας ὑπὸ μελαίνης χολῆς: ὁ λευκὸς δὲ ὑπὸ τοῦ φλέγματος, οὐχ ἁλυκοῦ. περὶ δὲ τὸ πρόσωπον ἐστὶν οὐ μόνον ἔφηλις, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπεν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴονθοι, καὶ φακὸς, καὶ κατάγματα τῶν ὀστέων. ἃ πάντα σκοπεῖσθαι χρὴ, πότερον λόγῳ κρίσεως, ἢ ἀποστάσεως, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον γίνεται.

A de ichoroide sãguine in libris de morbis vulgaribus loquutus est: quem sanguinem medici esse volunt cui venenosa quædam, malignaq; facultas sit adiuncta, vt est in secundo de morbis vulgaribus sententia, sub cute, inquit, ichores gignebantur: hiq; inclusi incalescebant, pruritumq; excitabant: tum pustulæ, vt ambustis, exurgebant, ac sub cute exuri sibi videbantur. Præterea vero scito, quædam esse toto genere præter naturam, quorum omnium est triplex differẽtia: quędam ex solidarum partium mutatione fiunt, vt myrmecia, vitiligo, leuce, & alphos, elephas, scabies, & lepra. Quædam non omnino sunt præter naturã prius, sed postea fiunt, B vt meliceris, atheromata, & steatomata. quare semper adhibẽda mens accurate est ad omnia, quæ præter naturam sunt, vt cuius sint generis expendas: & vtrum sponte sua, an ex aliqua causa orta sint, pernoscas: & vtrũ prosint, an noceant: vtrum denique, neque prosint, neq; noceant: vt ab ipso dictũ est. Quia vero etiam quędam furfurum similia à capite excidunt, idcirco monet, spectandum esse, vtrum hæc quoque damnum, an vtilitatem afferant. Cæterum hoc symptoma gignitur ab ichoribus prauis pruritus concitantibus. In capitis etiam cute nascitur is, qui Achor nominatur. Estq; ex genere tumorum, qui præter naturã sunt. Hic enim tenuibus qui- C busdam foraminibus perforatur, quæ tenuẽ quendam vaporem humiditatis modicę glutinosæ continent. Impetigo quoque affectio cutis est. Eius sunt duæ species, altera cicur, & mitior: altera agrestis, & molestior: in his squamæ à cute abscedunt, & locus, qui sub squamis est, rubicundior videtur, & prope ad vlceratum accedit. Morbus autem ipse à salsa pituita, flaua'que bili exoritur. Alphos quoq; duplex est, albus & niger. Fit niger ab atra bili: albus à pituita, non salsa. In vultu autem est nõ solum Ephelis, cuius ipse mentionem fecit, sed & vari, & lentigines, & ossium fracturę: quæ omnia spectanda sunt, an vt crises, an vt abscessus, an alio modo quo- D dam exoriantur.

ΤΡΟΦΗ', οὐ τροφὴ. ἢν μὴ οἷόν τε ᾖ τρέφεσθαι, ὄνομα τροφὴ. ἔργον δὲ, οὐχὶ, ἔργον τροφὴ, ὄνομα δὲ, οὐχί.

ALIMENTVM, non alimentum: si alere non potest, nomine alimentum, opere non item: opere alimentum, nomine vero non item.

Ὀρθῶς ἐλέγετο τὸ πρόσθεν ῥηθὲν, τὸ δεῖν πρόσθεσιν μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ πρόσφυσιν, ἔπειτ' ἐξομοίωσιν γενέσθαι τῷ μέλλοντι τρέφεσθαι. καὶ ὅτι κυρίως μὲν τὸ τρέφον ἤδη, τροφή: τὸ δ' οἷον μὲν τροφὴ, οὔπω δὲ τρέφον, ὁποῖόν ἐστι τὸ προσφυόμενον, ἢ τὸ προστιθέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως ὁμωνύμως δὲ τροφὴ καλεῖται. τὸ δὲ ἐν ταῖς φλεψὶ περιεχό-

Quod paulo ante dixit, recte dictum est, appositionem primum fieri, deinde agglutinationem, tum assimilationem cũ eo, quod nutriẽdum sit: & illud, proprie alimentũ vocari id, quod iã alit: quod vero velut alimẽtũ est, necdũ aluit, quale est quod agglutinatur, aut quod apponitur, alimentũ non proprie,

περιεχόμενον, καὶ τούτου ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν γαστέρα, ὡς μέλλον ποτὲ θρέψειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, ὡς εἴρηται, καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστα τροφὰς ὀνομάζομεν, οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῶον, οὔτε τῷ τοιοῦτον ὑπάρχειν, οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαί τε, καὶ μέλλειν τρέφειν, καλῶς κατεργασθέν. ἔστι μὲν οὖν τροφή, καὶ οὐ τροφή. τὸ γὰρ ἤδη ὁμοιούμενον, τροφὴν καλεῖ. οὕτω δὲ καὶ τὸ δυνάμενόν τε, καὶ μέλλον τρέφειν, τροφὴν ὀνομάζομεν. τὸ δὲ μὴ δυνάμενον ποτὲ τρέφειν, τῷ μὲν ὀνόματι λέγεσθαι τροφὴ δύναται, ἔργῳ δὲ οὐκ ἔτι. οὕτω καὶ τὸ τῷ ἔργῳ τροφή, οὐκ ἔστι τροφὴ κατὰ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρᾶγμα, κατ' ἐνέργειαν. περὶ δὲ τῶν τροφῶν, ἐν αἷς αἱ δυνάμεις φαρμακώδεις εἰσίν, καὶ περὶ τῶν φαρμάκων *

Sed homonyme nominari: quod autem venis continetur, & eo magis etiã quod in ventriculo est, vtpote quod quandoq; nutriturũ sit, si probe conficiatur, alimentum esse appellatum. Eodem modo, vt dictum est, singula edulia vocamus alimenta, non quod iam alãt animantes, neq; quod talia sint, quale est id, quod alit: sed quod possint alere, nutrituraq; sint, si probe fuerint confecta. Est ergo alimentum, & non alimentum. Quod enim iã assimilatum est, alimentum vocat. Sic quod potest nutrire, nutriturumq; est, alimentum nuncupamus. Quod vero nunquam potest alere, nomine quidem potest alimentum appellari, re vero non potest. Pari modo quod re ipsa alimentum est, non est alimentum nomine, sed re & actione. De alimentis autem, in quibus medicamenti facultates sunt, ac de medicamentis. *

ὡς ἡ θεραπεία γινομένη διὰ τῶν τροφῶν, ἐν αἷς ἡ τοῦ φαρμάκου δύναμις ἐστιν, βελτίων ἐστὶ τῆς διὰ τῶν φαρμάκων, τὰς τῶν τροφῶν δυνάμεις ἐχόντων. διὸ εὐλαβοῦ τὰς καθάρσεις ποιεῖν διὰ τῶν καθαρῶν. δεῖ γάρ τι μιγῆναι. εἰ δὲ συμβαίνει φαρμακεύειν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνοις τοῦ σκοποῦ, μὴ προσεθήσῃς ἄλλο τι, πλὴν τὸ ἐπιτήδειον, ἐν ᾧ δύναμις ὑπάρχῃ τρόφιμος. τούτου δὲ γένους ἐστίν, ὅσα * * *

Sicut curatio, quæ fit ijs alimentis, in quibus medicamenti facultas inest, præstantior censetur, quàm ea, quæ medicamentis, facultates alimentorum in se habentibus, fiat. Proinde caue, ne purgationes ex puris rebus moliaris: siquidem aliquid admiscendum est. Si vero vti medicamento purgante contingat, ne finem nõ consequaris, ne quid aliud adiũgito, nisi quod idoneum sit, in quo alendi insit facultas. Huius autem generis sunt, quæcunque. *

ΕΣ ΤΡΙΧΑΣ τροφή, καὶ ἐς ὄνυχας, καὶ ἐς τὴν ἐσχάτην ἐπιφάνειαν ἔνδοθεν ἀφικνεῖται. ἔξωθεν τροφὴ ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείης ἐνδοτάτω ἀφικνεῖται, ξύρροια μία, ξύμπνοια μία.

ALIMENTVM in pilos, & in vngues, & in extimam superficiem ab interiore parte aduenit. Extrinsecus alimentum ab extima superficie ad intima aduenit. Confluxio vna, conspiratio vna.

Δέδεικται μὲν ἐν τοῖς ἄνωθεν εἰρημένοις, ὅτι ἕκαστον μόριον ἕλκει τὴν οἰκείαν αὐτῷ τροφήν: καὶ ὅτι φυσικὸν ἔργον ἐστὶν ἡ ἀνάδοσις τροφῆς, ἐκ κοιλίας μὲν εἰς ἧπαρ: ἐξ ἥπατος δὲ εἰς ὅλον τὸ σῶμα: καὶ ὅτι τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἡ πρώτη τε, καὶ ἀναγκαιοτάτη σχεδὸν ἁπασῶν ἡ θρέψις ἐστίν: εἶδός τι οὖσα τῆς ἀλλοιωτικῆς ἐνεργείας. ἐπειδὴ δὲ ἡ κατὰ τὴν γαστέρα πέψις, ἀλλοίωσις ἐστι, καὶ ἡ ἐν ταῖς φλεψί, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον μόριον, διὰ τοῦτο ἕπεται μὲν ἐξομοίωσις, οὐ ταυτὸν μὲν ὄνομα τῇ θρέψει, τὸ δ' ἔργον οὐχ ἕτερον. εἰσὶ μέντοι τινές, ἡγούμενοι, οὐδεμίαν οὐδενὶ μορίῳ ὑπάρχειν ἑλκτικὴν δύναμιν τῆς οἰκείας ποιότητος. ἡμῖν δὲ οὐδέ, τὸ διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου τὴν ὁλκὴν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν διαφόροις τοῖς χρόνοις, οὐδὲν χαλεπὸν δεικνῦναι. εἴ γε καὶ τῆς γαστρὸς ὁ στόμαχος οὐ μόνον ἐδέσματα, καὶ πόματα ἀνάγων εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ κἀν ταῖς ναυτίαις τὴν ἐναντίαν ἐνέργειαν ποιῶν

In ijs, quæ supra attulimus, ostensum est, vnamquanq; particulam trahere alimẽtum sibi aptum: atq; alimenti distributionẽ opus esse naturale, vt ex ventriculo in iecur, ex iecore in totũ corpus distribuatur. itemq; omnium naturalium actionũ Principem ac maxime necessariam propemodum esse nutritionem, quæ actionis alterantis quędam species est. Quoniam autem concoctio, quæ in ventriculo fit, alteratio quædam est, itemq; ea, quæ in venis, quæ' que in singulis fit partibus, ideo consequitur assimilatio, quę vt nomine non eadem sit, quod nutritio, re certe diuersa non est. Sunt tamen, qui nullam inesse vlli particulæ vim propriæ qualitatis attrahendæ, arbitrentur. Nobis autem nihil difficile est ostendere, per eundem meatum effici attractionem, & excretionem, temporibus tamen diuersis quando gula ventriculi non solum

ποιῶν ἐναργῶς φαίνεται. ταυτὸ τοῦτο ποιεῖ καὶ
ἡ ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις: ἡ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ αὐχένος
πληροῦται, καὶ ἐκκενοῦται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ
στόμαχος τῶν μητρῶν ὁδός ἐστιν, εἴσω μὲν τοῦ
σπέρματος, ἔξω δὲ, τοῦ κυήματος. δέδεικται δὲ
ἤδη ἡμῖν, ὅτι δι᾽ ὧν εἰς ἧπαρ ἀνεδόθη τι φλε-
βῶν ἐκ γαστρὸς, αὖθις εἰς αὐτὴν ἐξ ἥπατος ἐν
ταῖς ἀσιτίαις ταῖς μακροτέραις δύναται ἕλκε-
σθαι ἡ τροφή. τῶν δὲ φλεβῶν, τῶν ἐν τῷ μέσῳ
τεταγμένων ἥπατός τε, καὶ τῶν κατὰ τὴν κοι-
λίαν, ὁ αὐτὸς λόγος. ὅτε μὲν γὰρ ἐν τούτοις
ἄφθονος εἴη περιεχομένη τροφὴ, διὰ τῶν εἰρη-
μένων εἰς ἧπαρ ἀναφέρεται φλεβῶν. ὅτε δὲ εἴη
κενὰ, καὶ δεῖται τροφῆς, διὰ τῶν αὐτῶν αὖθις ἐξ
ἥπατος ἕλκεσθαι. τούτων μὲν οὕτως ἐχόντων,
πᾶν μόριον ἕλκει μὲν τὸ ἰσχυρότερον: ἐκκενοῦ-
ται δὲ τὸ ἀσθενέστερον. καὶ τοῦτό γε ἢ ἁπλῶς,
καὶ φύσει, καὶ κοινῇ πᾶσιν ἐστιν, ἢ ἰδίως τῷ δὲ
τινὶ γίνεται. καὶ φύσει μὲν, καὶ κοινῇ πᾶσιν τοῖς
ζώοις, ἡ μὲν καρδία τοῦ ἥπατος: τὸ δ᾽ ἧπαρ ἐν-
τέρων τε, καὶ γαστρός: αἱ δ᾽ ἀρτηρίαι τῶν φλε-
βῶν ἰσχυρότεραι εἰσὶν ἑλκύσαι τε τὸ χρήσιμον
ἑαυτοῖς, ἀποκρῖναι τε τὸ μὴ τοιοῦτον. καθ᾽ ἕκα-
στον δὲ ἡμῶν ἰδίως, ἐν μὲν τῷδε καιρῷ τὸ
ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλκειν. ἐν δὲ τῷδε ἡ γαστήρ.
ἐπισπᾶται γὰρ ῥαδίως ἐκ τοῦ ἥπατος, ὅταν
αὐτὴ μὲν ὀρέγοιτο τροφῆς σφοδρῶς, ἐμπεπλησ-
μένον δὲ εἴη τὸ ἧπαρ. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἧπαρ ἕλ-
κει, ὅταν ποτὲ καὶ αὐτὸ δεῖται τροφῆς. καὶ ὡς
ἐξ ἀλλήλων ἕλκει τὰ μόρια τροφὴν, οὕτω καὶ
ἀποτίθεται ποτ᾽ εἰς ἄλληλα τὸ περιττόν. ὥστε οὐ
θαυμαστὸν, εἰ ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, τῆς
κατὰ τὸ δέρμα, ὡς νῦν ἱπποκράτης φησὶν,
μέχρι τῶν ἐντέρων, καὶ τῆς γαστρὸς ἀφικνεῖται
τι μεταλαμβανόμενον. καὶ μὴ μόνον τὸ πνεῦ-
μα, ἢ τὸ περίττωμα, ἀλλὰ καὶ ἡ τροφὴ αὐτὴ ἐκ
τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ὅ-
θεν ἀνηνέχθη, καταφέρεσθαι. ἐλαχίσται γὰρ ῥο-
παὶ τῶν κινήσεων τὴν ἐκκριτικὴν ταύτην δια-
κίζουσιν δύναμιν. αἱ δὲ κινήσεις ἀπὸ τῶν ἔνδο-
θεν διερεθιζόντων, ὡς ἐν τοῖς καθαίρουσι φαρ-
μάκοις, ἰσχυρότεραι τε, πολὺ, καὶ μονιμώτεραι
γίνονται: καὶ διαμένουσιν. ἕως ἂν καὶ ἡ περὶ τοῖς
σώμασι τῶν ἀγγείων διάθεσις, ἡ τὸ πλησίον
ἕλκουσα παραμένῃ. αὕτη γὰρ εἰς τὸ συνεχὲς ἐκ-
κενοῖ τὸ μόριον: ἐκεῖνο δ᾽ αὖ εἰς τὸ μετ᾽ αὐτό.
καὶ τοῦτο οὐ παύεται μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιφα-
νείας: ὥστε μεταδιδόντων τῶν ἐφεξῆς ἀεὶ μο-
ρίων, ἑτέρων ἑτέροις, τὸ πρῶτον πάθος τάχι-
στα διικνεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων. δῆλον μὲν
οὖν ἐστιν, ὅτι ἐκ παντὸς εἰς πᾶν φέρεταί τι, καὶ
μεταλαμβάνεται: καὶ ὅτι, ὡς γράφεται πρὸς
αὐτοῦ μία πάντων ἐστὶ σύμπνοιά τε, καὶ σύρροια.
φαίνεται γὰρ τοῦτο σαφῶς ἐπί τε τῆς καρδίας,
καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν, καὶ τοῦ θώρακος, καὶ
τοῦ πνεύμονος. καθ᾽ ἑκάστην γὰρ σχεδὸν τοῦ και-
ροῦ ῥοπὴν τὰς ἐναντίας κινήσεις τε ἅμα τῶν ὀρ-
γάνων, καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν ἐστιν ἰδεῖν γιγνομέ-
νας. καὶ ὥσπερ εἰσπνέομεν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ, καὶ
αὖθις

A solum esculenta, & potulēta in se ipsum adducit, sed etiam cum nausea tentatur, contrariam obire actionem euidenter conspicitur. Idē facit vesica, quæ sub iecore est: quæ eiusdem colli vsu impletur, & vacuatur. Simili quoque modo vteri collum intro est via spiritus, foras vero fœtus. Ostensum enim est, per quas venas à ventre in iecur facta est digestio, rursus ex iecore in ipsum trahi nutrimentum in lōgiore inedia posse. Venarum, quæ medium spatium inter iecur, & partes circa ventrem occupant, eadem ratio est. Cū enim in eis magna alimenti contineatur copia, per easdem venas sursum fertur in iecur. Cum autem vacuæ sint, alimentiq; indigeāt,
B per easdem rursus à iecore trahunt. Quæ cū ita sint, omnis particula, quę robustior sit, trahit: quæ imbecillior, euacuatur. Idq; vel absolute, & natura, & cōmuniter omnibus inest, vel proprie in aliqua efficitur. Et natura quidem, generatimq; omnibus & animātibus, cor, quàm iecur: iecur, quàm intestina, & venter: arteriæ, quàm venæ sunt ad trahendum id, quod eis vtile est: & ad id, quod tale non est, excernendum, valentiores. In singulis autem nobis proprie hoc tempore trahit vehementius iecur: in alio, venter. Hic enim facile attrahit ex iecore, cum vehementer alimentum appetit, plenumq; iecur est. Quo modo etiam iecur trahit, cum ipsum quoque
C indigens alimenti est. Et vt particulæ vicissim ex sese alimentum trahunt, sic etiā quod superuacaneum est, in sese vicissim deponunt. Quare non est mirandum, si ab extima superficie, quæ ad cutim est, vt nunc ait Hippocrates, vsque ad intestina, & ventrem aliquid translatum perueniat: ac non spiritus modo, & excrementum, sed etiam nutrimentum ipsum ab vltima superficie eò, vnde primum ascēdit, rursus deferatur: siquidem exiguum momentum expultricem facultatem huc illuc impellit. Motus autem, qui ab internis partibus irritant, vt in purgantibus medicamentis fit, & vehemētiores sunt, & diuturniores: durantq; dum affectio, quę in ore
D vasorum est, quæ nimirum trahit, quod vicinum est, permaneat. Hæc enim in particulā continentem euacuat. Illa in eam rursus, quæ sibi proxima succedit: nec finis fit, donec ad vltimam superficiem peruentum sit: ita vt particulis, quæ deinceps positę sunt, sibi semper altera alteri impartientibus, prima affectio celerrime vsque ad extrema perueniat. Perspicuum igitur est, ex toto in totum aliquid ferri, mutuoq; recipi: &, vt ipse scribit, vnam esse omnium conspirationem, & confluxionem. Id autem aperte cernitur in corde, arterijsq; omnibus, itemq; thorace, & pulmone. Siquidem omni fere temporis momento

αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἀντεκπνέομεν, οὕτω καὶ τροφὴν ἐν ἑτέρῳ μὲν χρόνῳ τὸ ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρὸς, ἐν ἑτέρῳ δὲ ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται. Ἐκεῖνο μὲν γινώσκειν χρὴ, ὡς δύο εἰσὶν ὁλκῆς εἴδη, τὸ μὲν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ δ' οἰκειότητι ποιότητος γιγνόμενον. καὶ ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, τὸ κουφότερον ἕλκει πρότερον. ἡ δὲ κατὰ τὴν τῆς ποιότητος οἰκειότητα, πολλάκις τὸ βαρύτερον, ἂν τῇ φύσει συγγενέστερον ὑπάρχῃ. τὸ μέντοι κουφότερον φαίνεται ἀεὶ πρότερον ἀκολουθεῖν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τῇ καρδίᾳ. ὡς δὲ τρέφεσθαι δεομένοις, εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας ἕλκεται τὸ οἰκεῖον. ὁ δὲ δὴ τρόπος τῆς θρέψεως τῶν μορίων τοιόσδε ἐστί. τοῦ σώματος ἑαυτῷ συνεχοῦς, τὰ μὲν ἐπὶ πολλῆς μέρη πρῶτα ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς. ἐκ τούτων δ' αὖ μεταλαμβάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα, τὰ τούτων ἐφεξῆς: εἶτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα. καὶ τοῦτο γίνεται ἄχρις ἂν εἰς ἅπαντα τὰ μόρια διαδοθείη ἡ ποιότης τῆς τροφῆς. οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα τὰ μόρια τρέφεται: ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ πλέον ἀλλοιουμένου δεῖται χυμοῦ, τὰ δ' ἧττον. ὅσα δὲ τοιαῦτα ἐστὶν, εἴρηται ἐν ἄλλοις, καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὸν λόγον.

mento simul instrumentorum, simul materiarum contrarios motus fieri conspicies. Et quemadmodum alio tempore spiritum ducimus, et alio vicissim emittimus, sic alimentum alio tempore iecur trahit ex ventriculo: alio vero ventriculus extrahit è iecore. Illud autem non est prætereundum, duo esse genera tractionis, vnũ fit successione ad id, quod vacuatur: alterum qualitatis conuenientia. Quod autem fit successione ad id, quod vacuatur, prius id trahit, quod leuius est. Quod vero fit qualitatis conuenientia, sæpe quod est grauius, modo id sit magis natura cognatum. Quanquã quod leuius est, videtur cor, et arterias prius petere. Quatenus vero etiã alimentum exigũt, in ipsas tunicas quod accommodatum est, trahitur. Particulæ autem hoc potissimum modo nutriuntur: corporis, quod sibi continuum est, summæ primum partes admoto sibi nutrimento fruũtur. Ab his rursum per continuum trahentes, sumũt eæ, quæ deinceps sunt. Deinde ab illis rursus aliæ. Atque id fit vsque dum alimenti qualitas in omnes sit partes distributa. Nec tamen particulæ omnes eodem modo aluntur: sed aliæ sanguinem magis, aliæ minus alteratum postulant. Quæ autem huiusmodi sint, alibi dictum est, neque opus nunc est orationem producere longius.

ΞΥΜΠΑΘΕΑ πάντα κατὰ μὲν οὐλομελίην πάντα. κατὰ μέρος δὲ, τὰ ἐν ἑκάστῳ μέρει μέρεα πρὸς τὸ ἔργον.

CONSENTIENTIA omnia, in omnium membrorum compage, omnia: in parte vero, partes in vnaquaque parte ad opus.

Περὶ γενέσεως τοῦ τῶν ζώων σώματος τέσσαρες κατὰ τὴν διαίρεσιν εὑρίσκονται δόξαι. πρώτη μὲν ἡ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα, καὶ ἀπαθῶν: δευτέρα δὲ, ἡ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν ἀπαθῶν δέ. τοῦτο δ' ἀδύνατον. διὸ ἀπεχωρήσαμεν ἀμφοτέρων τῶν δοξῶν. λοιπαὶ δ' εἰσὶν δύο, μία μὲν ἐξ αἰσθητικῶν τε ἅμα, καὶ πασχόντων στοιχείων τὸ σῶμα αἰσθανόμενον συνεστῶσα: δευτέρα δὲ, ἡ οὐκ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, πασχόντων δέ. εἰ μὲν οὖν προσέχεις τὸν νοῦν, εὑρήσεις ὅτι, πάντα τὰ τῶν ζώων σώματα αἰσθητικά ἐστι, καὶ παθητικά. ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα εἰς ἄλληλα δρᾷ, καὶ πάσχει πολυειδῶς. ἐκ δὲ τῶν μὴ μεταβαλλόντων τὰς ποιότητας στοιχείων οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι τι τῶν ἑτερογενῶν: ἐκ δὲ τῶν μεταβαλλόντων, ἐγχωρεῖ. ὁρῶμεν γάρ ποτε, ἐν πολλαῖς ταῖς μεταξὺ γινομέναις μεταβολαῖς, τὸ τέως μέλαν, αὖθις γενέσθαι λευκόν. καὶ τὸ τέως λευκὸν, αὖθις μέλαν. καὶ τὸ νῦν ἀναίσθητον, αὖθις αἰσθητικόν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος ἀλλοιουμένων τε, καὶ μεταβαλλομένων, καὶ κεραννυμένων δι' ὅλων, ἀξιοῦσι γενέσθαι τι τῶν συνθέτων σωμάτων αἰσθητικὸν, τ' ἀληθὲς λέγουσι. ὅτι δὲ τινὲς λέγουσι τὰ σώματα μὴ εἶναι αἰσθητικὰ, ἐπειδὴ τῇ ἐνεργείᾳ

De ortu corporis animantiũ quatuor opiniones per diuisionem inueniuntur: prima quæ ex non sentientibus simul, et non patiẽtibus: secunda, quæ ex sensibilibus quidem, sed impatibilibus ipsum cõstituit. Quod fieri non potest: ideo ab vtraq; opinione discessimus. Reliquæ sunt duæ, quarum altera ex sensibilibus, patientibusq; elementis corpus sentiens efficit: altera non ex sensibilibus illa quidem, sed ex patientibus. Verum si mẽtem adhibeas, omnia corpora animantium et sensibilia, et patibilia esse comperies. Immo vero prima ipsa elementa vicissim agũt, et patiuntur multis modis. Ex elementis autem qualitates non transmutantibus aliquid diuersi generis fieri non potest: ex transmutantibus, potest. Videmus enim interdum in multis mutationibus, quæ interiectis medijs fiunt, quod hactenus fuit nigrum, rursus fieri album: et quod hactenus album fuit, vicissim nigrum: et quod nũc sensile est, mox effici non sensile. Quicunque igitur ex igne, aqua, aere, et terra alteratis, transmutatis, et per se tota temperatis aliquod ex compositis corporibus sensibile fieri censent, ij verum pronun-

γεῖα οὐκ αἰσθάνεται, καὶ ἐν τῷδε ἐνδεχόμενα λέγουσι. τὸ γὰρ ἡμέτερον σῶμα, καίτοι φανερῶς ὑπάρχον αἰσθητικὸν, ὅμως οὐκ αἰσθάνεται, πρὶν παθεῖν ὑπό τινος. διὸ ἤτοι ἐξ αἰσθητικῶν τε, καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων, ἤτοι ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀνάγκη συνίστασθαι τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι, ἀληθής ἐστιν ἡ τοῦ παλαιοῦ δόξα, πάντα εἶναι συμπαθῆ, ἢ νῦν λέγει περὶ τῶν μόνων τοῦ σώματος ἡμῶν μορίων σημαίνων, πάντα εἶναι ἀλλήλοις συμπαθῆ, τουτέστιν εἰς ὑπηρεσίαν ἑνὸς ἔργου πάνθ' ὁμολογεῖν. δῆλον γὰρ ὅτι, τὰ μεγάλα τοῦ παντὸς ζώου μόρια, καθάπερ χεῖρες, καὶ πόδες, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ γλῶττα, ἐγένοντο χάριν τῶν ὅλων τοῦ ζώου ἐνεργειῶν: καὶ ὁμολογεῖ πάντα πρὸς ταύτας ἀλλὰ καὶ τὰ μικρότερα πρὸς τοὔργον τοῦ παντὸς ὀργάνου καὶ αὐτὰ ἀναφέρεται. οἷον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἑνὶ ὄντι ὀργάνῳ τῆς ὄψεως, καὶ ἐκ πολλῶν μορίων συνεστῶτι, ἅπαντα τὰ μόρια πρὸς ἓν ἔργον, τουτέστι πρὸς τὸ ὁρᾶν ὁμολογεῖται: τῶν δ' ἄλλων μορίων ὁ αὐτὸς λόγος. οὕτω μὲν οὖν ἡ γαστὴρ, καὶ τὸ στόμα, καὶ πόδες, καὶ χεῖρες. τοῦτο δὲ οὐ πάντες εἰδέναι βούλονται, καίτοι κατὰ τόνδε τὸν λόγον εἰρηκότος τοῦ συγγραφέως. συγγνωστέον μέντοι καὶ πολλοῖς, ἀγνοοῦσι διὰ τὴν ἀσάφειαν τῆς λέξεως. καὶ γὰρ κατὰ τὸν παλαιὸν ἡρμήνευται τρόπον, καὶ ταχέως, καὶ ἀπὸ τῶν ἄνωθέν τε, καὶ κάτωθεν ἀδιαλύτως, καθάπερ ἐστὶ πλεῖστα τῶν ἐν τῷδε τῷ γράμματι: ἢ αὐτοῦ τοῦτον τὸν τρόπον πρῶτον γράψαντος, ἢ τοῦ βιβλιογράφου, ὡς εἰκός ἐστιν, σφαλέντος: ἢ τέλος, μετατεθειμένων, καὶ καινωθησομένων πολλῶν πρός τε τοῦ Καπίτωνος, καὶ Διοσκορίδου, καὶ τῶν ἄλλων τολμηρῶν ἐξηγητῶν. ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τοῦ Ἱπποκράτους πραγματείαις συμβέβηκε. ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν ἡμῖν τῶν ἄλλων ἐξελέγχειν τὰ σφάλματα: ἀλλὰ τὴν Ἱπποκράτους λέξιν ἐξηγήσασθαι. φησὶ γοῦν αὐτὸς κατὰ μὲν οὐλομελίην πάντα συμπαθέα, κατὰ δὲ μέρεα τοῦ μέρεος ἑκάστου πρὸς τὸ ἔργον, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι τὰ μόρια πάντα, ὡς εἶπον, πρὸς ἓν ἔργον συντείνει: καὶ ἕκαστον μόριον ὡσαύτως, ὡς πρὸς τὸ ζῆν πάντα, καὶ πρὸς μέσας τοῦ σώματος ἐνεργείας, καὶ πρὸς τὰς μερικὰς ἐνεργείας, τὰ κατὰ μέρη: ὡς αἱ χεῖρες τῆς ἀντιλήψεως χάριν ἐγένοντο: οἱ δ' ὀφθαλμοὶ, τῆς ὄψεως: οἱ δὲ πόδες τῆς βαδίσεως, καὶ τ' ἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ μὲν οὖν ὡς ὀφθαλμῶν, καὶ χειρῶν, καὶ ποδῶν ἅπασιν ἔνδηλον τοὔργον, οὕτω καὶ θώρακος, καὶ πνεύμονος, καὶ καρδίας, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἦν, οὐκ ἂν ἀναγκαῖον εἴη πολλὰ περὶ τούτων εἰπεῖν. νυνὶ δὲ πλείστων ἄδηλον τοὔργον, καὶ μὴ μόνον τοῖς πολλοῖς, καὶ τυχοῦσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς τε, καὶ φιλοσόφοις. διὸ οὐκ ἐνδέχεται τῶν κατὰ μέρος ἐξευρεῖν καὶ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὴν χρείαν οὐδενός. ἔνδηλον δ' ὅτι, ὅσοι περὶ τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων σφάλλονται, οὗτοι καὶ τὴν χρείαν τῶν μορίων ἀγνοοῦσι. ταύτης δὲ μὴ γινωσκομένης, οὔτε πῶς πάντα συμπάσχει

κατὰ

A pronunciant. Quod vero quidam aiunt, corpora non esse sensibilia, quia actu non sentiunt, fortuito loquuntur. Etenim nostrum corpus & si est perspicue sensibile, tamen nō sentit prius, quàm ab aliquo quidpiam patiatur. Quare siue ex sensibilibus & patientibus primis elementis, siue ex non sensibilibus, sed quæ mutari, alterariq; possint necessario constitutum est, quod sensum sit habiturum, vera est senis sententia, omnia esse cōsentientia. An de solis corporis nostri particulis nunc loquitur, significans omnes esse sibi mutuo consentientes: hoc est omnes in vnius operis ministerium conspirare. Perspicuum enim est, magnas omnis animalis partes, B vt manus, vt pedes, vt oculos, vt linguam, omnium animalis actionum causa factas esse: omnesq; ad actiones obeundas consentire. Quinetiam minores ad totius instrumenti actiones ipsæ quoque referuntur: sicut in oculo, quod vnum est aspectus instrumentū, & ex multis constat particulis, omnes particulæ ad vnum opus, hoc est ad videndū consentiunt. Aliarum partium est eadem ratio. Sic ventriculus, sic os, sic pedes, sic manus faciunt. Non omnes tamen id nosse volunt, quamuis hoc sermone id exposuerit hic auctor. Multis tamen danda venia est, propter dicendi obscuritatem non intelligentibus. Hanc enim sentētiam & prisco more, & succincte C extulit: & sursum, deorsum sine copulatione, vt dicta est maxima pars eorum, quę hoc libro cōtinentur, vel quod ipse primum ita scripserit, vel quod librarius, vt verisimile est, errarit: aut ad extremū quod multa sint immutata, & innouata à Capitone, à Dioscoride, & alijs audacibus interpretibus: sicut in alijs Hippocraticis scriptis contigit. Sed nūc non est nobis propositum aliorum errata arguere: sed Hippocratis explicare sentētiam. ait igitur, in totius corporis compage omnia consentiunt, & partis cuiusque particulæ ad eius actionem cōspirant. Quibus verbis nos docet, omnes particulas, vt dixi, in vnā actionem cōspirare, & vnamquanq; eodem mo- D do: vt omnes ad vitam, & ad omnes corporis actiones consentiunt: sic singulæ ad singulas actiones conspirent: sicut manus apprehensionis causa factæ sunt: oculi, aspectus: pedes itionis, & cæteræ partes pari modo. Si igitur vt manuum, oculorum, pedumq; actio omnibus manifesta est, ita etiam pectoris, pulmonis, cordis, & aliarum omnium partium esset, nō esset necesse de eis multa dicere. nūc vero actio plurimarum abdita est, nec solum vulgo, & cuiuis homini, sed etiam Medicis, ac Philosophis, proinde fit, vt neque actionem, neque vsum partium singularum inueniamus. Cum interim euidens sit, quicunq;

in

κατὰ τὴν ὁλομελίαν, ἔτι κατὰ τὰ μέρη δυνατὸν ἐστὶ γινώσκεσθαι. ἄνευ γὰρ τῆς τοιαύτης θεωρίας, πῶς τῶν ἐγκεφάλου μορίων, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων σπλάγχνων ἑτοίμως ἐξευρήσομεν ἑκάστου τὴν ὠφέλειαν. διαφέρουσι δὲ περὶ τούτων καὶ φιλόσοφοι πολλοί, καὶ εὐδόκιμοι, καὶ οἱ ἰατροὶ οὐ τυχόντες: ὁ μὲν γὰρ τὴν καρδίαν, ὁ δὲ τὰς μήνιγγας, ὁ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ἐν ἑαυτῷ φησὶν ἔχειν τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. ὥστε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων τὴν ὠφέλειαν ἄλλος ἄλλην ἐρεῖ. ἵνα γοῦν τὴν ἀλήθειαν γνῶμεν, δι' ὀλίγων ῥημάτων διδάσκει Ἱπποκράτης τούς γε δυναμένους μανθάνειν τὰ αὐτά. οὐ δύναται δὲ εὑρεθῆναι, χωρὶς τοῦ, περὶ χρείας μορίων ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι. τοῦτο δ' ἐστι, τὸ γινώσκειν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἀκριβῶς ἐξείργασται.

E in actionibus instrumentorum falluntur, eos etiam particularum vsum ignorare. Hoc autem ignorato, nec quomodo omnia in totius corporis compage simul consentiant, neque quomodo id in singulis partibus fiat, cognosci potest. Etenim hac neglecta contẽplatione, quomodo particularum cerebri, aut cordis, aut aliorum ferè omnium viscerum singulorum vtilitatem sine mora inueniemus? His de rebus dissentiunt multi, clariq; Philosophi, & Medici non vulgares. Alius enim in corde, alius in membranis, alius in cerebro animi principatum statuit. Proinde partiũ, quæ in illis sunt, alius aliam vtilitatem esse vult. Ergo vt veritatem cognoscamus, pau- F cis verbis docet Hippocrates eos, qui ab ipso possunt perdiscere. Sed ea inueniri nõ potest, nisi partium vtilitas sit accurate considerata. Quod in eo positum est, vt quæ sit optima corporis constitutio, cognoscatur. Hæc autem in libris de vsu partium sunt diligenter pertractata.

ΑΡΧΗ μεγάλη εἰς ἔσχατον μέρος ἀφικνέεται, ἐξ ἐσχάτου μέρεος εἰς ἀρχὴν μεγάλην ἀφικνέεται.

PRINCIPIVM magnum in vltimam partem peruenit: ex vltima parte ad principium magnum peruenit. Vna natura esse, & non esse.

Ἀρχὴν λεγόμεν εἶναι τὸ μόριον, ὃ τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ πεφυκόσιν ἤτοι δύναμιν, ἢ πάντως γε τὴν ὕλην χορηγεῖ. ἵνα δὲ τὸ ζῶον ἅμα τε θερμὸν ᾖ συμμέτρως, εἰς ὅσον πρέπει τῷ ζώῳ γενέσθαι θερμῷ, καὶ τοὺς τόπους ἀμοίβειν δύνηται, δύο ἀρχὰς ἐπεκτήσατο, τὴν μὲν ἑτέραν ὀργάνων, διαφυλαξάντων αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν θερμότητα: τὴν δὲ ἑτέραν, τῶν ὑπηρετησόντων ἁπάσαις ταῖς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείαις. ἐπειδὴ δὲ τὸ κύημα πληρωθῇ τοῦ αἵματος, τότε τρεῖς εἰσὶν αἱ ἀρχαί, ἡ καρδία, καὶ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ τὸ ἧπαρ. ἐστὶ μὲν ταῦτα δὲ ἀρχαί, ἀδιάρθρωτα δὲ, καὶ ἄμορφα ἔτι, πῆξιν δὲ ἤδη τινά, καὶ μέγεθος ἀξιόλογον ἔχοντα. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὰς μὲν τρεῖς ἀρχὰς ἐστὶν ἰδεῖν ἐναργῶς: ὑπογραφὴν δέ τινα ἁπάντων ἄλλων μορίων. ἔπειτα δὲ τὰ ἐν τοῖς κώλοις, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τῷ σώματι πάντα διαρθροῦται: τριῶν μὲν οὖν οὐσῶν ἔμαθες, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἐστὶν ἀρχὴ τῶν προαιρετικῶν ἐνεργειῶν: ἡ καρδία δὲ, τῶν ζωτικῶν ὀνομαζομένων: τὸ δ' ἧπαρ, τῶν περὶ τροφῆς, ἃς δὴ καὶ φυσικὰς ὀνομάζουσιν. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ ἀρχὴ ζωῆς συνίσταται, καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἀρχή τε, καὶ πηγὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἧς ἄνευ οὐ δύναται ζῶον ποτὲ ζῆν, διὰ τοῦτο τὴν καρδίαν αὐτὴν ἀρχὴν μεγάλην καλεῖ: ἐξ αὐτῆς γὰρ ὁρμῶσα ἡ ἔμφυτος θερμότης εἰς πάντα τοῦ ζώου μόρια, καὶ τὰ ἐγγυτάτω, καὶ τὰ πορρωτάτω, ἅπερ αὐτὸς ἔσχατα λέγει, κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ πάντα χρόνον ἀφικνέεται, καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν παλινδρομεῖ, ὡς τοιαύτην

τινὰ

Principium esse dicimus partem, quæ ijs, quæ à se exorta sunt, aut facultatem, aut ma- G teriam omnino præbet. Vt autem animal sit moderate calidum, quatenus ei conuenit, vt calidum fiat, ac mutare locũ queat, duo principia nactum est, alterum est instrumentorũ, quæ naturalem calorem conseruent, alterum eorum quę omnibus ex appetitu actionibus obtemperent. Vbi vero fœtus sit repletus sanguine, tum tria sunt principia, cor, cerebrum, iecur. Hæc tamen principia indistincta adhuc sunt, & informia: sed quæ coagulationem quandam, notabilemq; magnitudinem habeant. Progressu autem temporis licet hæc tria principia euidenter intueri, & quandam etiam aliarum omnium partium descriptionem: denique & artus, & quæ in H toto sunt corpore, distinguuntur. Cum igitur tria sint, nosti, cerebrum esse voluntariarum actionum principium: cor earum, quæ vitales nominantur: iecur earum, quæ ad nutrimentum pertinent, quas etiam naturales vocant. Cumq; in corde sit vitæ principium, ipsumq; est & origo, & fons innati caloris, sine quo nunquam viuere animal potest, ideo ipsum cor magnum principium nuncupat. Siquidem ab ipso dimanans natiuus calor in omnes animantis particulas & proximas, & remotissimas, quas ipse vltimas vocat, omnibus horis, omniq; tempore peruenit, & rursus ad idem principium reuertitur: vt talis

quædam

τινὰ γενέσθαι ἀμοιβὴν, οἵαν δὴ ἔφαμεν πολλάκις πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαίαν εἶναι. καὶ ταύτης στερόμενον τὸ ζῶον, οὐχ οἷόν τε μὴ μόνον οὐκ ἐνεργεῖν τι τῶν ὅλων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ μηδ' ὅλως ζῆν. καὶ ἴσως τὴν δὲ μίαν φύσιν καλεῖ, ὡς τοιαύτης οὔσης, ἄνθρωπος εἴη. μὴ οὔσης δὲ, οὐκ εἴη.

*

A quædam fiat viciſſitudo, quam perſæpe eſſe ad vitam neceſſariã admonuimus: & qua priuatum animal non poſſe non ſolum nihil plane agere rerum omnium, ſed ne omnino quidem viuere. Ac fortaſſe hoc vnam naturam nuncupat, vt cum hic calor adſit, homo ſit: cum ille abſit, homo eſſe deſinat.

ΝΟΥ΄ΣΩΝ διαφοραὶ, ἐν τροφῇ, ἐν πνεύματι, ἐν θερμασίῃ, ἐν αἵματι, ἐν φλέγματι, ἐν χολῇ, ἐν χυμοῖσιν, ἐν σαρκὶ, ἐν πιμελῇ, ἐν φλεβὶ, ἐν ἀρτηρίῃ, ἐν νεύρῳ, μυῒ, ὑμένι, ὀστέῳ, ἐγκεφάλῳ νωτιαίῳ μυελῷ, στόματι, γλώσσῃ, στομάχῳ, κοιλίῃ, ἐντέροισι, φρεσὶ, περιτοναίῳ, ἥπατι, σπληνὶ, νεφροῖσι, κύστει, μήτρῃ, δέρματι. ταῦτα πάντα, καὶ καθ' ἓν, καὶ κατὰ μέρος. μέγεθος αὐτῶν μέγα, καὶ οὐ μέγα.

MORBORVM. differentiæ in alimento, in ſpiritu, in calore, in ſanguine, in pituita, in bili, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, muſculo, membrana, oſſe, cerebro, ſpinali medulla, ore, lingua, gula, ventriculo, inteſtinis, ſepto tranſuerſo, peritonæo, iecore, liene, renibus, veſica, vtero, cute: B hæc omnia & ſingillatim, et particulatim, magnitudo ipſorum magna, & non magna.

Ἦν ἐπὶ τοῦ τῶν νοσημάτων ἀριθμοῦ ζήτησις παρὰ πᾶσι τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς. εἶπον γάρ τινες, ἑπτὰ τὰ πάντα εἶναι αὐτά: ἄλλοι δὲ, ἐλάττω τούτων, ἢ πλείω. ἄλλοι δὲ, ὡς οἱ ἀπὸ Κνίδου, τὸν τῶν μορίων τοῦ σώματος ἀριθμὸν τῆς νόσου προσέγραψαν, ὡς εἶναι τῆς χολῆς νόσους ἑπτά: τῆς δὲ κύστεως, ιβ. νεφρῶν δὲ δ. τοῦ μηροῦ δὲ β. τοῦ ποδὸς ε. ὡς καὶ στραγγουρίας τέσσαρας, τετάνους τρεῖς, ἰκτέρους δ. καὶ φθίσεις γ. καὶ κυνάγχας πολλάς. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς τῶν ἐντέρων διαθέσεις πολλάς. ὅπερ οὔτε ἀληθές, οὔτε ἀναγκαῖόν ἐστιν.

*

De numero morborum apud omnes veteres medicos extitit queſtio. Quidam enim omnes morbos eſſe ſeptem numero dixerũt: alij aut plures, aut pauciores. Alij, vt Cnidij, numerũ partium corporis ad numerũ morborum accommodarunt, vt bilis ſint morbi ſeptem, veſicæ duodecim, renum quatuor, femoris duo, pedis quinque. Sicut etiam difficultatis vrinæ quatuor, diſtentiones tres, morbi regij quatuor, tabis tres, anginæ multos: eodemq; modo inteſtinorum multas affectiones poſuerunt: quod neque verum eſt, C neque neceſſarium. *

ἀλλ' εἰ νῦν κινήσαιμι τὴν περὶ διαφωνίας αὐτῶν διέξοδον, ἀπάξω τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. * διττὸν γὰρ δήπου γένος ἐστὶ νοσημάτων ἕτερον μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασι, ἕτερον δὲ ἐν τοῖς ὅλοις ὀργάνοις, ὡς ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν εἰσὶν αἱ δυσκρασίαι, τῶν δ' ὅλων ὀργάνων, ἓν μὲν τὸ παρὰ τὴν διάπλασιν, ἓν δὲ τὸ παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων, ἄλλο δὲ τὸ παρὰ τὸ ποσὸν ἑκάστου, καὶ τὸ παρὰ τὴν θέσιν: ἐστὶ καὶ ἡ τῆς συνεχείας λύσις: ὡς εἶναι ἓξ τὰ πάντα τῶν νοσημάτων γένη: αἱ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῶν διαφοραὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων εἰδῶν, ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς εἴρηνται. ἄλλας δὲ τῶν νόσων διαφορὰς νῦν αὐτὸς λέγει: ὡς ἐκ τῆς τροφῆς, ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκ τῆς τροφῆς γίνεσθαι νοσήματα, εἶπεν αὐτὸς κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, ταυτὶ γράφων: αἱ δὲ νοῦσοι γίνονται αἱ μὲν ἀπὸ διαιτημάτων, αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ ἐσαγόμενοι, ζῶμεν. καὶ τὴν διάγνωσιν ἑκατέρων προστίθησι. ἐπεὶ δὲ μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἐσθιομένων, καὶ πινομένων. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν θερμῶν λουτρῶν, ἢ ψυχρῶν, καὶ γυμνασίων, ἀργίας τε, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ λύπης, καὶ θυμοῦ, καὶ ψύξεως, καὶ ἐγκαύσεως, γίνονται, εἰκότως

Verum ſi nunc de illorum diſſenſione dicere aggrediar, ſermonem ad inutilia deflectam. Morborum enim duplex eſt genus, alterum in ijs corporibus, quæ conſtãt e particulis inter ſe ſimilibus: alterum in totis inſtrumentis. Sicut in illis ſunt intemperies: in inſtrumentis vero vnum in figura ſpectatur, alterum in numero particularum: tertium in cuiuſque quantitate, quartum in ſitu obſeruatur. Eſt vero etiam ſolutio continuitatis, atq; ita ſena ſunt omnia genera mor- D borum. Horum autem cuiuſque differentiæ ad vltimas vſque ſpecies in libro de differentia morborũ expolitæ ſunt. Alias vero morborum differentias ipſe nunc connumerat, quæ ab alimento, ab aere nos ambiente, & ab alijs multis rebus oriũtur. Etenim fieri morbos ex alimento in libro de natura hominis ipſe atteſtatus eſt his verbis, morbi autem tũ à victu, tum à ſpiritu, quẽ trahentes viuimus, oriuntur. Tum vtriuſq; generis diſtinctionem adiunxit. Quia vero non ſolum ab ijs, quibus veſcimur, quæq; bibimus, ſed etiam à lauacris, exercitationibus, otio, vigilia, mœrore, ira, frigore, & æſtu morbi gignuntur, merito

τως προσέγραψεν, ἐν θερμασίῃ, καὶ τὰ λοιπά. ἐπεὶ δὲ ἡ δὲ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἔχει πρὸς μὲν τὰς φλέβας ἡ ἐκ τῆς κοιλίας εἰς αὐτὰς ἀναδιδομένη τροφὴ, πρὸς δὲ τὰς σάρκας ἡ ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς ἐκείνας, ἣν παρεῖχε τὰ ἐσθιόμενά τε, καὶ πινόμενα πρὸς τὴν γαστέρα: διὰ τοῦτο ἐκ τῶν κακοχυμιῶν πάμπολλα συμβαίνει γενέσθαι νοσήματα, ὡς ἐρυσιπέλατά τε, καὶ καρκίνους, καὶ γαγγραίνας, φαγεδαίνας τε, καὶ ἄνθρακας, καὶ ἕρπητας, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. ἐνίοτε δὲ τὰ ἐδέσματα ἐστὶ μοχθηρὰ ἢ φύσει, ἢ διὰ σηπεδόνα τινά. καὶ φύσει, καθάπερ κρόμμυά τε, καὶ σκόροδα, καὶ κάρδαμα, καὶ πράσα: διὰ σηπεδόνα τε, ὥσπερ καὶ πυροὶ, καὶ κριθαὶ, καὶ τ' ἄλλα τὰ γεύματα. τοιαῦτα γοῦν ἐδέσματα ἀναγκασθέντες ἐσθίειν πολλοὶ διὰ λιμὸν, οἱ μὲν ἀπέθανον ἀπὸ σηπεδονωδῶν τε, καὶ λοιμωδῶν νόσων, οἱ δὲ ἐξανθήμασιν ἑάλωσαν ψωρώδεσί τε, καὶ λεπρώδεσι. τοῦτο μὲν γὰρ φανερόν ἐστιν, ὅτι τὰ ἐδέσματα τὰ μοχθηρὰ μοχθηρὸν εἴωθεν αἷμα γεννᾶν: ἐκ δὲ τοῦ αἵματος ἡ θρέψις γίνεται: ὅθεν πολλὰ γένη τῶν νοσημάτων ὑπάρχει. πάντων δὲ διὰ τοῦτο ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν μοχθηρῶν τε, καὶ κακοχύμων ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτα τισὶν εἴη. λανθάνει γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι μοχθηρὸς ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἀθροιζόμενος: ὡς τοῦ χρόνου προϊόντος τοὺς πυρετοὺς κακοήθεις ἐργάζεται. οὕτω καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων φευκτέον. οὐδὲν γὰρ τοῦδε μᾶλλον ἐναντιοῦται πέψει σιτίων: καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὰ τὰ ἐδέσματα ἐξ ἐναντίων ταῖς δυνάμεσι σύγκειται. τί λέγω τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς, αὕτη γὰρ πλειόνων αἰτίαν παρέχει νοσημάτων: ὡς καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας, ἐκτιτρώσκειν: ὡς ἐν ἄλλοις μὲν τὴν χολὴν γενέσθαι: ἐν ἄλλοις δὲ ψυχρότητα: ἐν ἄλλοις τρόμον, ἐν ἄλλοις ῥύσιν τῶν τριχῶν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, ἂν τροφὴ παρὰ φύσιν, ὡς αὐτός φησι, πλείων εἰσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιεῖ. διὸ πειρατέον ἡμῖν, διότι κενούμεθα, ὡς τρέφεσθαι, καὶ ὡς ἴσην εἶναι τὴν τροφὴν τῷ πλήθει τῆς ἀποῤῥεούσης οὐσίας. ἀποῤῥεῖ δὲ πλεῖστον μὲν τῶν θερμῶν, καὶ μαλακῶν σωμάτων, καὶ κινουμένων συνεχῶς, ἢ σφοδρῶς: ἐλάχιστον δὲ τῶν ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν, καὶ μετρίαις ἐνεργείαις ὑπηρε.

* ἀλλὰ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἡ μὲν σκληροτέρα, καὶ λιθώδης, μόνιμός ἐστι, καὶ δυσκίνητος, ἡ δὲ ὑγρὰ, καὶ μαλακὴ ταχὺ μὲν ὑπὸ τῆς εἰς ἀναλύεται. ταχὺ δ' ἐξαπ νεῖται. ἀνάλογον οὖν εἶναι χρὴ τὸ ποσὸν τῆς τροφῆς τῷ ποσῷ τῆς διαπνοῆς. τοὶ διαφοραὶ τῶν νοσημάτων ἐπὶ μὲν τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κράσει γίνονται, διὰ τὴν ἑκάστου φύσιν, καὶ δίαιταν, ἣν ὑγιαίνων διαιτᾶται. εἰ γὰρ ἡ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσις ἦν αἰτία μόνη τῶν νοσημάτων, ἅπαντες ἂν ἐνοσοῦμεν ἐν ἑκάστῃ τῶν ὡρῶν ἐκείνας τὰς νόσους, ὅσαι τῶν ὡρῶν εἰσιν οἰκεῖαι. νῦν δὲ καὶ διὰ τὰς ἐν τῇ διαίτῃ τε, καὶ τῷ

βίῳ

merito addidit, in calore, & reliqua. Cum autem alimentum è ventriculo in venas distributum, eandem habeat proportionem cum venis, & cum carnibus id, quod è venis in ipsas diditur, quam habuerunt esculẽta, & poculenta cum ventriculo: idcirco ex vitio humorum plurimi morbi oriri solent, vt erysipelata, cancer, gangrænæ, phagedænæ, carbunculi, herpetes, & cæteri generis eiusdem. Edulia autem interdum vitiosa sunt aut natura, aut propter corruptelam quãdam. Natura, vt cœpa, allium, cardamum, porrum: propter corruptelam, vt triticum, hordeum, & alia, quæ gustantur. Huiusmodi autem edulijs vesci multi fame coacti, aut mortui sunt oppressi morbis, qui à corruptela, oriri solent, & quos pestis affert: aut pustulis sunt correpti, scabiem, lepramq; referentibus. Id enim manifestum est, vitiosa edulia sanguinem vitiosum gignere: ac nutritionem à sanguine effici. Vnde multa genera morborũ existunt. Itaque hoc consilij do, abstinendũ esse ab omnibus vitiosis, maliq; succi edulijs, etiam si sint ad concoquendum facilia. Humor enim vitiosus ex ipsis collectus diu in venis latet: qui progressu temporis malignas febres gignit. Eodemq; pacto censeo eduliorum varietatem esse fugiẽdam: si quidem nihil est, quod ciborum cõcoctioni magis aduersetur: presertim vero cum ipsa edulia ex contrarijs sint conflata facultatibus. Quid dicã de alimenti indigentia? Ipsa enim multorum morborum causa est vsque adeo, vt etiam mulieres vterum gerentes abortum faciant: in alijs bilis gignatur, in alijs refrigeratio, in alijs tremor: in alijs capilli defluant. Simili quoque modo si alimentum præter naturã plus ingestum sit, vt ipse ait, hoc morbum facit. Quocirca danda nobis opera est, vt quoniam euacuamur, alimentum æquale sit copiæ eius substantiæ, quæ defluit. Plurimum autem defluit à calidis, mollibusq; corporibus, & ijs, quæ aut assiduo, aut vehementi motu cientur: minimum autem à frigidis, duris, & quæ moderatas actiones obeunt.

* Et quod ad substantiam pertinet, quæ durior, lapideaq; est, permanens est, & ægre mouetur. Quę vero humida est, ac mollis * cito à resoluitur.

Quocirca copia alimenti debet copię perspirationis proportione respõdere. * Morborum differentiæ ex temperatura aeris nos ambientis fiunt ex natura cuiusque victus ratione, qua bene valẽs quis vtatur. Si enim sola aeris nos ambiẽtis temperatura esset causa morborum, omnes in singulis anni temporibus illis generibus morborum affligeremur, qui morbi ad illa essent tempora accõmodati. Sed & pro-

pter

βίῳ πλημμελείας, καὶ ἄλλας πολλὰς αἰτίας αἱ νόσοι γίνονται: ὡς ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γέγραπται. τὴν δὲ διάγνωσιν αὐτὸς γράφει.

A pter errata, quæ in victu committuntur, & propter multas alias causas morbi oriuntur: quemadmodum in libro de natura hominis scriptum est. Cæterum distinctionem ipse attulit.

λέγει δὲ μόνην τὴν θερμότητα, ὅτι δραστικωτάτη αὕτη τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἑξῆς δὲ τὴν ψυχρότητα: εἶθ' ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης, ὅλην ἀλλοιῶσαι δύνανται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὑγρότης δὲ, καὶ ξηρότης ἐν χρόνῳ μὲν μεταλλάττουσιν καὶ αὗται τὰ ὑποκείμενα, διὰ τάχους δὲ, οὐχ ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις. οὐκ ἔστι δὲ εἷς τρόπος οὔτε γενέσεως, οὔτε αὐξήσεως τῆς θερμότητος, ἀλλ' ἤτοι διὰ κίνησιν, ἢ διὰ σῆψιν, ἢ δι' ὁμιλίαν ἑτέρας θερμότητος, ἢ δι' ἐπίσχεσιν ἀπορροῆς θερμῆς, ἢ δι' ἐπιμιξίαν οὐσίας θερμῆς. ἐξ ὁμιλίας μὲν οὖν, ὡς εἴτε ἥλιος, εἴτε πῦρ, εἴτε φάρμακον εἴη τὸ θερμαῖνον, ἔξωθεν ἁπτόμενον, ἢ πλησιάζον. ἐκ κινήσεως δὲ, ὡς ὅταν ὁ θυμὸς κινεῖ σφοδρῶς τὴν θυμοειδῆ δύναμιν, ἐν τῷ σώματι τῆς καρδίας καθιδρυμένην. ἐκ δὲ τῆς ση *

Solam autem caliditatem commemorat, quia ipsa est qualitatum efficacissima. Ad ipsam addidit frigiditatem, tũ humiditatem, ac siccitatem, ac caliditas quidẽ, & frigiditas totam substantiam, quæ vicina sit, alterare possunt: humiditas vero, & siccitas temporis progressu mutant ipsæ quoque res subiectas, sed tamen non tam celeriter sicut antedictæ. Non est autem vnus modus B neque originis, neque incrementi caliditatis: sed hoc fit aut propter motum, aut propter putredinem, aut propter alterius caliditatis vicinitatem, aut propter calidæ effluxionis retentionem, aut calidæ substantię admixtionẽ. Propter vicinitatẽ, vt facit Sol, aut ignis, aut si medicamentum calefaciens extrinsecus admotum contingat, aut adhæreat. Propter motum, vt cum ira vehemẽter commouet facultatem irascendi, quæ in corpore cordis collocata est. Propter vero *

διττὴ γὰρ ἡ πρόφασις τῆς ἐπιρροῆς: μία μὲν ὅταν ἐξ ἑτέρων μορίων ἐπιπέμπηται τοῖς ἀσθενεστέροις τὰ περιττώματα. δευτέρα δὲ, ὅταν ἕλκηται, τῆς θερμασίας ἤτοι ἕλκειν ὑφ' ἑαυτὴν, ἢ δέχεσθαι ῥεύματα πεφυκυίας.

Duplex enim est causa effluxionis, altera cum ab alijs partibus excrementa ad imbecilliores mandantur: altera, quando C eodem trahuntur, quod caliditas apta sit fluxiones ad se trahere, aut easdem recipere. *

θερμοῦ δὲ κρατοῦντος, νοσεῖν ἀνάγκη τὸ ζῶον, εἶδος νοσήματος ἐοικὸς τῇ φύσει τοῦ κρατήσαντος αἰτίου φλεγμοναὶ μὲν οὖν, καὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητες, καὶ ἄνθρακες, καὶ τὰ καυσώδη, καὶ πάντα τὰ πυρετώδη πάθη ἐστὶ τοιαῦτα: ὡς πάλιν σπασμοὶ, καὶ τέτανοι, καὶ παλμοὶ, καὶ νάρκαι, καὶ παραλύσεις, ἐπιληψίαι τε, καὶ παραπληγίαι, τοῦ κρατοῦντος ψυχροῦ. καθάπερ ἂν πάλιν, ἐκ τῆς μελαίνης χολῆς καρκῖνοι τε, καὶ ἐλέφαντες, καὶ ψῶραι, καὶ δέρματος κνησμὸς, καὶ τεταρταῖος πυρετὸς, καὶ ἡ μελαγχολία καλουμένη, καὶ τὸ τοῦ σπληνὸς μέγεθος, καὶ τὰ ἄλλα πολλὰ γενέσθαι πέφυκεν: καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χυμῶν ἄλλα: ἅπερ οὐ χρὴ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ καταριθμεῖν. μεγάλην οὖν χρείαν τοῖς ζώοις ἡ σύμμετρος παρέχει θερμασία, μάλιστα μὲν τῷ πνεύματι τῷ ψυχικῷ, καὶ τοῖς κυριωτάτοις ὀργάνοις: ἤδει δὲ καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ὡς ἑτέρωθι δέδεικται.

Si calor superet, necesse est, vt animal ægrotet eo morbi genere, qui morbus similis sit naturæ eius causæ, quæ superarit. Quare inflammationes, & erysipelata, & herpetes, & carbunculi, & affectus cum ardore, & febri coniuncti, sunt huiusmodi: sicut etiam conuulsiones, distentiones, palpitationes, stupores, neruorũ resolutiones, morbi comitiales, & paraplegiæ frigoris superãtis affectus sunt. Quo etiam modo ex atra bili exoriri solent cancer, elephas, scabies, pruritus cutis, quartana febris, & affectio, quæ D melancholia dicitur, & lienis magnitudo, atque alia permulta. Et item ex alijs humoribus alia: quæ nõ sunt hoc tempore annumeranda. Magnam autem vtilitatem affert animantibus calor moderatus, præcipue autem animali spiritui, & instrumẽtis locum maxime principem obtinentibus: sed & toti corpori, sicut alibi ostensum est. *

τὸ μὲν γὰρ ψυχρὸν αἷμα πῶς ἂν εἰς ἀτμοὺς λύοιτο, ἀμέτρως δὲ θερμὸν, εὐκόλως μὲν λύεται εἰς ἀτμοὺς, ἀλλ' εἰς θολεροὺς τούτους, καὶ καπνώδεις.

Quomodo enim frigidus sanguis in vapores solueretur: immodice vero calidus facile quidem in vapores soluitur, verum turbidos, & fumosos. *

ταῦτ' ἄρα τὸ μελαγχολικὸν αἷμα, καὶ τὸ πικρόχολον εἰς ἀτμοὺς μοχθηροὺς λυόμενον, τὸ μὲν εἰς μελαγχολίαν, τὸ δὲ εἰς φρενῖτιν ἄγει. ἐνίοτε δὲ καὶ παραφροσύνην φέρει, ὡς ἐν τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς. ἐπειδὴ δὲ ἰδία ἑκάστου τῶν μορίων οὐσία ψυχροῦ, καὶ θερμοῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κρᾶσις ποιά τις ἐστὶν, ἰστέον ὅτι, ξηρὸν μὲν ἀμέτρως, ἢ ὑγρὸν, οὐκ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ γίγνοιτο τῶν μορίων οὐδέν. ψυχρὸν δὲ ἐσχάτως, ἢ θερμὸν δύναιτ' ἂν προφανῶς γίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο κρᾶσις διαφθείρεται ὑπ' οὐδενὸς οὕτω ταχέως, ὡς ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν θερμασίαν ἀμετρίας: καθάπερ καὶ ὄφελος οὐ σμικρὸν, ὅταν εἴη κατὰ φύσιν θερμόν. καὶ τοῦτο οὐ μόνον κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν, ἐν ᾗ θᾶττον μὲν ὀστᾶ πήγνυται, θᾶττον δὲ ἀποτείνεται τὰ νεῦρα: θᾶττον δὲ αἱ φλέβες καὶ ἀρτηρίαι συριγγοῦνται, καὶ τ' ἄλλα πάντα διαπλάττεται μόρια: ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν ζωήν. οὕτω δὲ καὶ περὶ φλέγματός τε, καὶ τῆς χολῆς ξανθῆς τε, καὶ μελαίνης νομιστέον. ταῦτα γὰρ, ὥσπερ καὶ τὸ αἷμα, ὅταν

Ob hanc igitur causam sanguis melancholicus, & biliosus in vapores vitiosos soluuntur, & alter ad melancholiam, alter ad insaniam perducit. Interdum vero etiam in febribus ardentibus ad delirium. Cum autem propria cuiusq; particulæ substantia sit frigidi, calidi, humidi, & sicci quædam temperatura, sciendum est, nullam particulam statim immoderate siccam, aut humidã reddi: extreme vero frigidam, aut calidam euidenter effici. Itaque temperatura à nulla re tam celeriter corrumpitur, quàm ab immoderato calore: sicut non exigua vtilitas est, cũ naturalis calor est. Idq; non solum in prima formatione, in qua ossa citius cõcrescunt, nerui citius extenduntur, venæ, & arteriæ citius in fistulæ formam se induunt, ac cætera membra formantur omnia: sed etiam in vita vniuersa. Idem est de pituita, de flaua bili, deq; atra iudicandum. Hæc enim, sicut etiam sanguis, cum

*

οὐ γὰρ βούλονται, οὐδὲ μανίαν ἐπὶ μελαίνῃ χολῇ γίνεσθαι, καθάπερ μηδὲ καρκῖνον, μηδὲ ἐλέφαντα, μηδὲ τὰς θηριώδεις ἐν φρενίτισι παρακοπὰς, μηδὲ κιρσοὺς, μηδ' αἱμορροΐδας. *

Neque enim volunt insaniam ab atra bili exoriri, sicut neque cancrum, neque elephantiasim, nec ferina deliria in phrenitide, neque varices, neque hœmorrhoides.

*

καθάπερ οὐδὲ τὸ πικρόχολον, καὶ ὀρρῶδες περίττωμα. καίτοι φαίνονται πάντες κατὰ τὸ σῶμα οἱ χυμοὶ περιεχόμενοι. καὶ τοῦτο Ἱπποκράτης ἀπέδειξεν, ἐκ τοῦ πάντας ἐκκρίνεσθαι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἑλκομένους ὑπὸ τῶν οἰκείων ἑκάστου φαρμάκων.

Sicut neque biliosum, serosumq; excrementum. & tamen omnes humores in corpore contineri perspiciuntur: idq; Hippocrates demonstrauit eo, quòd omnes in bene valentibus, cum vnusquisque à proprio medicamento trahitur, excernuntur.

φαίνεται ταῦτα. καὶ τὸ μέγεθος δὲ, καὶ τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἐκ τούτων λαμβάνεται. καὶ τὸ μέγεθος μὲν, ἐκ τοῦ τῆς διαθέσεως μεγέθους, καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. τὸ δὲ ἦθος γνωρίζεται ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος, καὶ ἐκ τῶν συμπτωμάτων, τῶν αὐτῇ ἑπομένων. τριχῶς γὰρ ἑκάστου νοσήματος μεγάλου γενομένου, διὰ τὸ κύριον τοῦ πεπονθότος μορίου, διὰ τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, καὶ διὰ τὴν κακοήθειαν αὐτοῦ: τὰ παραδείγματα εἴη ταῦτα. ἐν μὲν οὖν τῇ κεφαλῇ, καὶ τῇ κοιλίᾳ τρώματα τὸ κῦρον ἐμφαίνει τοῦ τετρωμένου μορίου. κακοήθη δὲ γίνεται ταχέως πάντα τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις τρώματα. κίνδυνος γὰρ ἐν ταῦθα μὴ ὀδυνηθῆναι, καὶ ἀγρυπνῆσαι, καὶ σπασθῆναι, καὶ παραφρονῆσαι. οὕτω δὲ καὶ τὰ μεγάλα,

Hæc videntur. Itemq; magnitudo, & mos cuiusque morbi ex ijs percipitur. Ac magnitudo quidẽ ex affectionis magnitudine, & symptomatis ipsam consequentibus. Mos vero tum ex differentia morbi, tũ ex symptomatibus ipsum cõsequentibus cognoscitur. Cum enim quisque morbus tribus modis magnus fiat, aut propter nobilitatẽ affectæ partis, aut propter affectionis magnitudinem, aut propter morum ipsius malitiam: exempla erunt hęc, vulnera capitis, & ventriculi præstantiam vulneratæ partis indicant. Maligna autem statim fiunt vulnera, quæ in articulis sunt. Illic enim doloris, vigiliarum, cõuulsionis, & delyrij periculum instat: sic etiam magna, quæ ita magna sunt,

vt

A μεγάλα, ὅσα οὕτως ἐστὶ μεγάλα, ὡς ῥαφῆς χρῄζειν, ἢ καὶ τῆς ἐπιδέσεως. ἐπὶ δὲ τῶν χυμῶν ἔσται ταυτὸ τοῦτο δῆλον. ὁ γὰρ μελαγχολικὸς χυμὸς ἐπικρατῶν, ὀλεθριώτατος ἐστὶν, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτός ἐστι, καὶ διαβρωτικώτατος, καὶ δύσπεπτος, καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστην ἐνδείκνυται θερμασίαν, ὑφ᾽ ἧς κατοπτηθεὶς ἐγένετο. αἱματικὸς δὲ, ὅτι γλυκύτατός τε ἐστι, καὶ εὐπεπτότατος, πάντων ἐπιεικέστατος εἶναι βούλεται. οἱ δ᾽ ἄλλοι δύο χυμοὶ, μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσίν. τῶν συμπτωμάτων δὲ

vt vel futuram, vel deligaturam postulent. In humoribus hoc idem manifestũ est: etenim melancholicus exuperans, perniciosissimus est, & quod malignus est maxime, rodit que maxime, & ægre concoquitur, ægreq; purgatur: & quod plurimum subesse caloris, à quo perassatus est, indicat. Sanguineus, quia dulcissimus est, & maxime aptus ad concoquendum, omnium est mitissimus. Alij duo humores sunt inter prædictos interiecti medij. Symptomatum autem

B ΤΕΚΜΗΡΙΑ, γαργαλισμὸς, ὀδύνη, ῥῆξις, γνώμη, ἱδρὼς, οὔρων ὑπόστασις, ἡσυχία, ῥιπτασμὸς, ὄψεις, φαντασίαι, ἴκτερος, λυγμὸς, ἐπιληψία, αἷμα ὁλοσχερὲς, ὕπνος.

SIGNA, titillatio, dolor, ruptio, mens, sudor, vrinarum subsidentia, quies, iactatio, visa, phantasiæ, morbus arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis sincerus, somnus.

οὔτε τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως, οὔτε τῶν ὀργάνων τῶν προαιρετικῶν ἴδιόν ἐστι πάθος, ὥσπερ ὁ τρόμος τε, καὶ σπασμός: ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι γίνεται σώμασιν, ὅσα γε διαστέλλεσθαι πέφυκεν: ἅπερ μαλακὰ τὴν φύσιν εἰσὶν, ὡς διάστασιν, καὶ συνίζησιν ὑπομένειν δύνασθαι. ἐνίοτε μὲν γὰρ οὗτος ὁ παλμὸς ἐκ τῶν ὀξέων, καὶ δακνωδῶν συμβαίνει χυμῶν, τῶν δ᾽ αὖ

Neque facultatis voluntariæ, neque instrumentorum, ad hãc pertinentium, est propria affectio, sicut tremor, & conuulsio: sed omnibus accidit corporibus, quæcũque dilatari possunt. Hæc suapte natura mollia sunt, vt & dilatari, & rursus sedere in se queant. Interdum hæc palpitatio ex acribus, mordacibusq; humoribus exoritur.

C καὶ ἐστι κίνησις ἐοικυῖα τῇ κινήσει, ἣ μὲν καλεῖται πρὸς πάντων γαργαλισμός. γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν δακτύλων

Est motus similis ei motui, qui vulgo dicitur titillatio: fitq; ex digitorum

ὁ μὲν δὲ τρόμος, τοιαύτη τις ἐστὶ κίνησις, ὁ δὲ τῶν μορίων κλόνος, ὁ ἐν τῷ νοσώδει ῥίγει γινόμενος, ἄνευ τε προαιρέσεως ἀποτελεῖται, καὶ μετὰ μεγάλα διαστήματα, τῶν ἐναντίων κινήσεων τῶν ἀλλήλων [illegible]

Tremor talis quidam est motus. Partium vero concussio, quæ in morboso rigore fit, sine voluntate efficitur, & post longa interualla, cũ motus contrarij sese excipiunt.

Παραπλήσιον δ᾽ ἐστὶ πῶς τούτῳ πάθει, ἄλλο μυῶν τε, καὶ νεύρων, ὃ καλεῖται σπασμός.

Huic similis est alius morbus, qui musculos, & neruos occupat, qui conuulsio nominatur.

D ἱκανῶς ἤδη μοι

Satis enim iam à nobis est dictum

τῷ βουλομένῳ δὲ ἀκριβῶς ὑπὲρ ἁπάντων τῶν εἰρημένων τῆς τε διαγνώσεως, καὶ τῆς γενέσεως μανθάνειν, ἔξεστιν ἀναγινώσκειν τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ τελέως ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν διῆλθον. πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ νῦν ἰτέον, καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῆς ὀδύνης λεκτέον: εἶτα περὶ τῶν ἑπομένων ἐφεξῆς.

Qui autem eorum omniũ, quorum facta mentio est, accurate tum cognitionem habere, tum originem perdiscere aiunt, poterit is nostrum librum perlegere, in quo de ijs omnibus plene disseruimus. Nunc autem ad reliqua progrediendum est, ac primum de dolore dicendum tum deinceps de consequentibus.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ALIMENTO, COMMENTARIVS QVARTVS,

Ioanne Baptista Rasario Nouariensi interprete.

ΓΛΥΚΥ', οὐ γλυκύ. γλυκὺ ἐς δύναμιν, οἷον ὕδωρ, γλυκὺ ἐς γεῦσιν, οἷον μέλι. σημεῖα ἑκατέρων ἕλκεα, ὀφθαλμοί, καὶ γεύσιες. καὶ ἐν τούτοισι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. γλυκὺ ἐς τὴν ὄψιν, καὶ ἐν χρώμασι, καὶ ἐν ἄλλῃσι μι

*

DVLCE, non dulce, dulce ad potentiam, vt aqua. Dulce ad gustum, vt mel. Signa vtrorunq. vlcera oculi & gustus. & in his magis, & minus. Dulce ad aspectum, & in coloribus, & alijs mixtionibus dulce magis, & minus.

F

* Τινὰ μὲν αὐτῶν εἰσιν ὑγρά, τινὰ δὲ ξηρά, καὶ τινὰ μὲν γλίσχρα, τινὰ δὲ εὔθρυπτά τε, καὶ εὐδιαίρετα. καὶ τινὰ μὲν δριμύτητας ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα, τινὰ δὲ ὀξύτητας, ἢ πικρότητας, ἢ γλυκύτητας, ἢ ἁλυκότητας, ἢ αὐστηρότητας, ἢ στρυφνότητας, ἤ τινας ἔξωθεν τούτων, ἄλλας δυνάμεις. ἐπεὶ δὲ ἐπιστήμη γίνεται ἢ ἐξ αἰσθήσεως, ἢ ἐκ νοήσεως ἐναργοῦς, ἡμᾶς ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ θατέρῳ τούτων, ἢ ἀμφοτέροις χρήσασθαι πρὸς τὴν τῶν νῦν προκειμένων εὕρεσιν. καὶ πρω

* Ipsorum quædam humida, quædam sicca, quædam tenacia, quędam friabilia, & facile diuidua sunt. Quædã acrimoniam in se habent, quædam acorem, quędam amaritiem, aut dulcedinem, aut salsuginem, aut austeritatem, aut acerbitatem, aut alias, præter has, qualitates. Cum autem sciẽtia oriatur aut à sensu, aut ab euidenti notione, nos ad eorum, quæ modo proposita nobis sunt, inuentionem aut altero horum, aut vtroque vti necesse est.

G

*

*

Α'ΡΑΙΟ'ΤΗΣ σώματος ἐς διαπνοὴν, οἷσι πλέον φέρεται, ὑγιεινότερον. οἷσι δὲ ἔλαττον, νοσερώτερον. πυκνότης σώματος ἐς διαπνοὴν, οἷσιν ἔλαττον ἀφαιρέεται, νοσερόν.

RARITAS corporis ad trãspirationem, quibus plus fertur, salubrius. Quibus minus, morbosius. Densitas corporis ad transpirationem, quibus minus aufertur, morbosum.

Διττῆς οὔσης βλάβης τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἑτέρας μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, ἑτέρας δὲ ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν: ὧν μὲν μαλακόν ἐστι καὶ ἀραιὸν τὸ δέρμα, τούτων εὐάλωτον ἐστι τοῖς μὲν ἔξωθεν ἅπασιν, τοῖς δ' ἔνδοθεν, ὧν πυκνόν τε, καὶ σκληρόν. διὸ καλόν ἐστιν, οὕτως παρασκευάζειν τὸ δέρμα, ὡς ἑκατέρας φυλάττεσθαι τὰς ὑπερβολάς, καὶ μήτ' εἰς τοσοῦτον πυκνὸν τὸ δέρμα ποιεῖν, ὡς κωλύειν διαπνεῖσθαι καλῶς, μήτ' οὕτως ἀραιόν, ὡς ὑπὸ παντὸς τῶν ἔξωθεν αἰτίου αὐτῷ προσπιπτόντων, ῥᾳδίως βλάπτεσθαι. ἴσμεν γάρ, ὅτι, τὰ μὲν ἀραιὰ τῶν σωμάτων, ἀσθενέστερα μὲν εἰσίν, καὶ πλεῖον διαμένουσιν ὑγιεινά: ὅταν δὲ νοσῶσι, ῥᾷον ὑγιαίνουσιν: τὰ δὲ πυκνά, τοὐναντίον. εἰ γοῦν συνεχῶς τις νοσοίη, σκεπτέον ἐπ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. διττὴν γὰρ ἔχει τὴν πρόφασιν, ἤτοι πλῆθος, ἢ κακοχυμίαν ὅταν οὖν ἐλάττω τὰ διαπνεόμενα τοῦ σώματος, ἢ τῶν λαμβανομένων,

H

Cum duplex sit noxa, qua corpora animantium afficiuntur, altera ab externis, altera ab internis caussis profecta, quorum mollis, raraq; cutis est, ea ab omnibus externis caussis facile corripiũtur: quorum vero densa, duraq; est, ea facilius ab internis. Quocirca prodest, cutim ita præparare, vt vtrunque excessum caueamus, vt ne've cutim ita densa reddamus, vt ne recte fiat transpiratio prohibeamus: ne've ita laxemus, vt à quacunque causa foris in ipsam incidenti, facile lædatur. Scimus enim rara corpora imbecilliora esse, & sana diutius permanere: & cum ægrotant, facilius sanescere. Densa vero, cõtra. quod si quis continenter ægrotet, inspicienda caussa erit. Siquidem duplex eius rei occasio est, aut plenitudo, aut vitiositas humorum. Cum igitur è corpore minus transpiratur, quàm

μένων, αἱ πληθωρικαὶ νόσοι γίνονται. διὸ δεῖ φυλάττεσθαι τὴν συμμετρίαν τῶν ἐσθιομένων τε, καὶ πινομένων πρὸς τὰ κενούμενα, σκεψαμένων ἡμῶν ἐν ἑκατέροις τὴν ποσότητα. ἀφαιρεῖν δὲ χρὴ τῶν τροφῶν ἤτοι τῆς ποιότητος, ἢ τῆς ποσότητος, ἢ καὶ συναμφοτέρων. καὶ τοὺς μὲν τὸ πλῆθος ταχέως ἀθροίζοντας, ἑκατέρων· ὅσοι δὲ οὐ ταχέως, ἢ οὐ μέγα, ἀρκέσει θάτερον, ὅπερ ἂν αὐτὸς ὁ κάμνων αἱρῆται. τὸ μὲν οὖν τῆς ποσότητος ἀφελεῖν, ῥᾴδιον· τὸ δὲ τῆς ποιότητος, ἐν τῇ τῶν ὀλιγοτρόφων ἐδεσμάτων γίγνεται προσφορᾷ. οἱ δὲ κακοχυμίαν ἀθροίζοντες οὐχ ὡσαύτως τοῖς τὸ πλῆθος ἀθροίζουσι. οὐχ εἷς γάρ ἐστιν ὁ σκοπός, ὅτι μηδὲ τῆς κακοχυμίας ἰδέα μία. ἔστι μὲν γὰρ ψυχροτέρα τε, καὶ φλεγματικωτέρα τις· ὥσπερ καὶ τις θερμοτέρα τε, καὶ χολωδεστέρα· καὶ πάλιν τις ὑδατωδεστέρα, καὶ τις μελαγχολικωτέρα. ἀφεκτέον οὖν ἐν ἑκάστῃ σιτίων τε, καὶ ποτῶν, ὅσα πέφυκε γεννᾶν ἑτοίμως τὸν ἀθροιζόμενον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ χυμόν. εἰ δὲ τύχῃ, ἀληθὲς εὑρίσκεται τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους ῥηθέν, ὅτι οἷς πλεῖον φέρεται κατὰ τὸ δέρμα, τούτους μὴ νοσεῖν συνεχῶς· διότι εἰσὶν εὐδιάπνευστοι· τοὺς δὲ ἐπ' ἐναντίον διακειμένους, ἐναντίως· καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὅπερ αὐτὸς προστίθησιν εἰπών.

quam sint ea, quæ sumpta sunt, morbi ex plenitudine oriuntur. Proinde aptus modus eorum, quæ edimus, & bibimus, seruandus est, habita ratione eorum, quæ euacuantur, quantitate in vtrisque ponderata. Est autem detrahendum de alimentorum aut qualitate, aut quantitate, aut de vtraque, atque in ijs, qui celeriter copiam humorum colligũt, de vtraque. Qui non celeriter, aut non multum, satis erit alteram imminuere, quamcunque ægrotus optarit. Quantitatem minuere, facile est. Quod ad qualitatem pertinet, fit ea edulia offerendo, quæ parum nutriunt. Qui vero copiam vitiosorum humorum congregant, non sunt eo modo tractandi, quo ij, qui plenitudinem aggregant: siquidem non est vna solum intentio, cum ne vna quidem sit malitię humorum forma. Est enim quædam frigidior, ac pituitosior: vt quædam calidior, & biliosior: sicut rursus quædam magis aquea, & quædã magis melancholica. In singulis autem cibi, potusq; omittendi sunt, qui cito gignere possint humorem, qui in homine colligitur. Quod si contingat, verum inuenitur, quod ab Hippocrate dictum est, quibus plus ad cutim fertur, eos non assidue egrotare, quia libera corporis transpiratio est. Qui contrario modo se habent, contra. Atque id est, quod ipse addit, cum ait.

C

ΟΙ ΔΙΑΠΝΕΟΜΕΝΟΙ καλῶς, ἀσθενέστεροι, καὶ ὑγιεινότεροι, καὶ εὐανάσφαλτοι, οἱ διαπνεόμενοι κακῶς, πρὶν ἢ νοσέειν, ἰσχυρότεροι, νοσήσαντες δὲ, δυσανάσφαλτοι. ταῦτα δὲ καὶ ὅλῳ, καὶ μέρει.

QVI PROBE perspirant, imbecilliores, & saniores, & facile conualescunt. Qui male perspirant, prius quàm ægrotent, robustiores sunt. Cum vero in morbum inciderunt, difficilius sanescunt. Hæc autem & toti, & parti.

Ὅταν βλάβη τις ἐστὶ τῶν πόρων, ἐφ' ᾗ κωλύεται διαφορεῖσθαι τὰ περιττώματα, καὶ κακῶς διαπνεόμενοι τυγχάνομεν, αὕτη ἔμφραξις, ἢ πύκνωσις, ἢ μύσις τῶν πόρων, ἢ καὶ στένωσις ὀνομάζεται. διαφέρει μέντοι ἔμφραξις τῆς πυκνώσεως, ὅτι ἔμφραξις ὑπὸ γλισχρῶν, ἢ παχέων περιττωμάτων, ἀθροωτέρων ἐπὶ τὸ δέρμα ὁρμησάντων γίνεται· πύκνωσις δὲ, ὑπὸ τῶν στυφόντων, καὶ ψυχόντων. ἔνιοι μὲν οὖν καλῶς διαπνεόμενοι, ταύτην τὴν βλάβην φεύγουσιν, οἵπερ εἰ καὶ ἀσθενέστεροι εἰσὶν, ἀλλ' ὅμως ὑγιεινότεροι ζῶντες τυγχάνουσι. καὶ εἰς νόσους πεσόντες, περιεστήκασι. ἔνιοι δὲ οὕτως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατεσκεύασθαι κακῶς, ὡς ἀεὶ νοσεῖν, μηδ' ὑγιαίνειν δύνασθαι, κἂν αὐτὸν αὐτοῖς ἐπιστήσῃς τὸν Ἀπόλλωνα. καὶ ταῦτα μὴ μόνον ἐν τῷ ὅλῳ σώματι, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον μόριον. αἴτιον ἐστὶ, τὰ μὴ διαφορούμενα, περιττώματα. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἐσθίειν μὲν, καὶ πίνειν ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ διὰ παντὸς ἀπορρεῖ τι τοῦ σώματος. ἐπειδ' ἐσθίομεν καὶ πίνομεν, ἀναγκαῖον αὖθις ἐστὶν,

Cum vitium quoddam meatuũ cutis est, quo per halitum dissipari excrementa prohibentur, ac nos male trãspiramus, id obstructio, aut densatio, aut conniuentia meatuum, aut etiam angustatio nominatur. Obstructio tamen à densatione differt, quod obstructio à tenacibus, crassisq; excremẽtis, confertim ad cutim ruentibus fit: dẽsatio ab adstringentibus, & refrigerantibus oritur. Quidam autem, qui probe perspirant, hoc vitium effugiunt: qui licet sint imbecilliores, tamen magis sani vitam degunt: & cum in morbos incidunt, superstites euadunt. Quidam vero sic à principio sunt male constituti, vt semper ægrotent, neque possint valere, etiam si eis ipsum Apollinem præficias. Hæc que non modo in toto corpore, sed etiam in singulis particulis visuntur. In causa sunt excrementa, quæ per halitum non extruduntur. Necesse enim est, vt comedamus, bibamusq;. Propterea quod semper

ἐστὶν, τῆς τῶν περιττωμάτων προνοεῖσθαι κενώσεως. ἔστι δὲ τούτων εἴδη πολλά. ὡς τὰ μὲν ἐν τῇ γαστρὶ, πεπτομένης τροφῆς: τὰ δὲ τῆς ἐν ἥπατι, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί: τὰ δὲ, τῆς καθ᾽ ἕκαστον μόριον. διὸ χρὴ καὶ τὴν κένωσιν αὐτῶν ἰδίαν εἶναι, καθ᾽ ἕκαστον: ὡς μήδ᾽ εἰς νόσον πεσεῖν μήδ᾽ ἐνοχλεῖσθαι τι. ἔστι γὰρ οὐκ ἀδύνατον τοῦτο, διότι εὑρίσκονται εἰς ταύτην τὴν χρείαν ἐν τοῖς ζώοις ὄργανα πολλά: τὰ μὲν ἐκκαθαίροντα τε, καὶ διακρίνοντα ταυτὶ τὰ περιττώματα: τὰ δὲ, παράγοντα: τὰ δὲ, ἀθροίζοντα. καὶ ταῦτα πάντα ἡ φύσις αὐτὴ φαίνεται ἐξ ἀρχῆς ἐργαζομένη.

E per aliquid defluit è corpore. Cum autem edamus, ac bibamus, necesse etiã est, vt prouideamus, quo excrementa euacuentur. Eorum autem multa sunt genera, vt quædam sint in ventriculo cõfecti cibi, quædam eius, qui in iecore, arterijs, & venis, quædam eius, qui in singulis particulis continetur: sane cuiusque suam esse euacuationem oportet, quo neque in morbum animal cadat, neque vllã plane molestiã sentiat. Id quod non fieri non potest: quando in animantibus multa in hũc vsum instrumenta comperiuntur, tum quæ expurgent hæc ipsa excrementa, atque separent: tum quæ deducant: tum quæ in vnum conducant: tum quæ excernant: quæ omnia F natura videtur esse vel ab initio fabricata.

ΠΝΕΥ'ΜΩΝ ἐναντίην σώματι τροφὴν ἕλκει, τὰ δὲ ἄλλα πάντα, τὴν αὐτήν.

PVLMO contrarium corpori alimentum trahit: alia vero omnia idem.

Τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἕλκει εἰς ἑαυτὸ τὴν τροφὴν ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων. καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀρτηριῶν, εὔλογον ἕλκεσθαι λεπτοτέραν, ἐκ δὲ τῶν φλεβῶν παχυτέραν. τὸ γὰρ περιεχόμενον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα, λεπτότερον, καὶ ἀτμωδέστερον ἐστίν. ἐκ δὲ τοιούτου βέλτιον ἐστὶ τρέφεσθαι χαύνῃ σαρκί: καθάπερ ἐκ παχυτέρου, τῇ πυκνῇ. διὰ τοῦτο ἡ σὰρξ τοῦ πνεύμονος χαυνοτάτη, καὶ κουφοτάτη οὖσα, καὶ μικροῦ δεῖν, λευκὴ καθάπερ ἐξ ἀφροῦ πεπηγεῖα, τρέφεται ἐξ αἵματος ἀκριβῶς καθαροῦ, καὶ ξανθοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους. τὸ γὰρ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιπεμπόμενον αὐτῷ αἷμα, ἅπαντα ἔχει ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα. ἀλλὰ καὶ τὸ ἧπαρ ὑπὸ χρηστοῦ τε ἅμα τοῦ αἵματος, καὶ παχέως τρέφεται, διά τε τὴν λεπτότητα, τοῦ χιτῶνος τῶν ἐν ἑαυτῷ φλεβῶν, καὶ τὸ μέγεθος τῶν κατατρήσεων. ὁ δὲ σπλὴν ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σπλάγχνου κατεργασθέντος. καὶ τοίνυν καὶ τῆς σαρκὸς τῶν τριῶν τούτων σπλάγχνων ἰδέαι κατὰ τοῦ τρέφοντος εἰσὶν εἶδος χυμοῦ. ἐὰν δὲ ἑνὶ λόγῳ βούλεται εἰδέναι τὶς τὸ περὶ τῶν τριῶν σπλάγχνων τῆς τροφῆς, ὧδε ἔχει: τὸ μὲν ἧπαρ ἐξ ἐρυθροῦ, καὶ παχέος αἵματος: ὁ δὲ σπλὴν ἐκ λεπτοῦ μὲν, ἀλλὰ μέλανος: ὁ δὲ πνεύμων ἐξ ἀκριβῶς κατειργασμένου, καὶ ξανθοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους, καὶ καθαροῦ, τὴν θρέψιν λαμβάνει. νῦν δὲ ὡς πάντων πάντα μετέχει τ᾽ ἄλλα μόρια, οὕτω καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες: καὶ αἱ μὲν ὀλίγου, καὶ λεπτοῦ, καὶ ἀτμώδους αἵματος: αἱ δ᾽ αὖ φλέβες ἐλαχίστου καὶ αὗται πνεύματος ὁμιχλώδους δὲ, καὶ παχέως. εἴπερ οὖν δεῖται τρέφεσθαι τὸ σῶμα τοῦ πνεύμονος, οὐκ ἰλυώδει τινὶ, καὶ παχείᾳ τροφῇ, ὡς τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ, καθάπερ ἐρρέθη, λεπτῇ, καὶ κούφῃ, καὶ ἀτμώδει, πάντα φαίνεται ἐν τῷ ζώῳ καλῶς πρὸς τοῦ δημιουργοῦ γεγενημένα. τρέφεται γὰρ ἕκαστον ἐκ τῆς ὁμοίας αὐτῷ τροφῆς

κοῦφον

Quicquid nutritur, ab adiacentibus sibi vasculis alimentum in se trahit. Ac consentaneũ est, vt ab arterijs tenuius, à venis crassius trahatur. Sanguis enim, qui arterijs continetur, tenuior est, & vaporosior. Atque hoc ali carnem laxam, sicut crassiore densam præstat. Ideo pulmonis caro, quæ laxissima, leuissimaque est, ac paulo minus alba, vtpote quæ ex spuma concreuit, nutritur sanguine exquisite puro, & flauo, tenui, & spirituo- G so. Sanguis enim, qui à corde ad ipsum transmittitur, has omnes prærogatiuas habet. Iecur quoque nutritur sanguine probo simul, & crasso, tum propter tenuitatem tunicæ venarum, quæ in ipso sunt: tum propter foraminum magnitudinem. Lien vero alitur humore melancholico, qui ab ipsomet viscere sit elaboratus. Horum autem trium viscerum carnis species formę humoris ipsas nutrientis respondent. Siquis vero summatim scire velit, quomodo hæc tria viscera nutriantur: ita se res habet: iecur ex rubro, crassoque sanguine: Lien ex tenui, sed nigro: pulmo ex accurate elaborato, flauo, tenui, spirituoso, puroque alimentum H sumit. Nunc autem quemadmodum aliæ particulæ omnes sunt omnium participes, sic venæ, & arteriæ sunt: quarum hæ exigui, tenuis, & vaporosi sanguinis: venæ rursus paucissimi spiritus, sed caliginosi, & crassi. Si igitur corpus pulmonis alimentũ postulat, non limosum illud quidem & crassum, sicut corpus iecoris, sed, vt dictum est, tenue, leue, & vaporosum: profecto apparet, omnia in corpore animalis ab opifice recte facta esse. Vnumquodq; enim alimento sibi simili nutritur. Leue autem, ac rarũ est pulmonis corpus. Ergo vaporosum, tenuem, & purũ sanguinem, nõ limosum, & crassum, sicut iecur,

postulabat,

κοῦφον δέ ἐστι, καὶ μανὸν τὸ τοῦ πνεύμονος σῶμα. δεῖται γοῦν ἀτμώδους, καὶ λεπτοῦ, καὶ καθαροῦ τοῦ αἵματος, οὐχ ὥσπερ τὸ ἧπαρ ἰλυώδους, καὶ παχέος. ὅθεν ἔμπαλιν αὐτῷ τὰ τῶν ἀγγείων ἔχει, μάλιστα μὲν τοῖς καθ' ἧπαρ: ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις. ἐκείνων μὲν γὰρ ἀραιός τε, καὶ λεπτὸς ὁ χιτών ἐστιν τοῦ ἀγγείου, τοῦ τὸ αἷμα χορηγοῦντος. διὸ πλεῖστον τοῦ πάχεος ἑτοίμως τοῖς περιέχουσι διαδίδωσι. ὁ δὲ τοῦ πνεύμονος, παχύς, καὶ πυκνός, καὶ διὰ τοῦτο, οὐδὲν, πλὴν τὸ λεπτότατον, ἐᾷ διεξέρχεσθαι. ἔτι δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις αἱ ἀρτηρίαι εἰσὶ παχεῖαι, καὶ πυκναί, δι' ἣν αἰτίαν παντάπασιν ὀλίγον ἀτμώδους αἵματος τοῖς παρακειμένοις μορίοις ἕλκειν ἐπιτρέπουσι. τῷ δὲ πνεύμονι μόνῳ πάμπολυ τὸ τοιοῦτον μεθιᾶσιν, ὑπὸ μανότητος, καὶ λεπτότητος μὴ δυναμένας στέγειν. ὅθεν γίνεται, ὡς παντὶ τῷ πνεύμονι τὰ περὶ τὴν τροφὴν ὑπεναντίως ἔχει τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις. καὶ μὴ θαυμαστὸν τοῦτο γε: ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς τοῦ σώματος ἰδέας, ὄντος ἐν τῷ σώματι οὐδενός, οὔτε οὕτω μανοῦ, καὶ κούφου, οὔτε πνευματώδους. ἀλλὰ καὶ ἴσμεν, τρεῖς ἐπικουρίας αὐτῷ πρὸς τὴν τροφὴν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν: μίαν μὲν τὸ πλῆθος τῆς ἐγχωρίου θερμότητος: ἑτέραν, τὴν ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς τοῦ πνεύμονος διάστασιν: καὶ τρίτην, ἀπὸ καρδίας ἐπιπεμπομένου μόνῳ αὐτῷ τοῦ αἵματος, ἀκριβῶς ἐν ἐκείνῃ κατειργασμένου, καὶ λελεπτυσμένου: ἔτι δὲ μεγίστας ἐν αὐτῷ τὰς φλέβας: ἵνα ὅσον ἀπολείπεται τοῦ τρέφειν ἱκανῶς, διὰ τὴν τοῦ χιτῶνος πυκνότητα, τοῦτ' ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἀναπληροῦται. περὶ δὲ τῆς ἀρτηριώδους φλεβός, καὶ φλεβώδους ἀρτηρίας, οὐ χρὴ νῦν λέγειν. ἐνήλλακται γὰρ καὶ ἡ τούτων τῶν ἀγγείων φύσις ἐν τῷ πνεύμονι: ὅτι βέλτιον ἦν ἐν τούτῳ μόνῳ τῷ σπλάγχνῳ στεγανὴν μὲν τὴν φλέβα: μανὴν δὲ εἶναι τὴν ἀρτηρίαν: ὃ μὴ ἴσασιν, οἱ μὴ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐσκεμμένοι: καὶ μὴ ζητοῦντες τὰς αἰτίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

A postulabat. Ex quo factũ est, vt vasa habeat cõtraria, præcipue ijs, quæ in iecore sunt: deinde vero alijs animalis particulis. In illis.n. rara, tenuisq; est tunica vasis, sanguinẽ suppeditantis. Propterea fit, vt plurimum crassi sanguinis, ac celeriter partibus circumstantibus distribuat. At tunica in pulmone, crassa, densaq; est: proinde nihil, nisi quod tenuissimum sit, elabi sinit. Iam vero in alijs particulis arteriæ crassæ, densæq; sunt. Qua sane ratione paucum omnino, ipsumq; vaporosum sanguinem proximis partibus trahere permittunt. Soli vero pulmoni plurimum huiusmodi impartiuntur: vtpote quæ propter raritatem, ac tenuitatem continere ipsum nõ B possint. Ex quo efficitur, vt quod ad nutrimentum pertinet, in pulmone contrariũ sit, atque in cæteris omnibus animalis partibus. Neq; hoc mirabile est: quando etiam ipsius corporis forma ita se habet: cum nihil in toto corpore neq; ita rarum, neq; ita leue, neq; ita spirituosum reperiatur. Sed scimus etiã tria adiumenta ad alimentum accõmodata ei necessario inesse, primum, copiã domestici caloris: alterum, pulmonis dilatationem in inspirationibus: tertium, sãguinem à corde ad ipsum emissum, qui in corde sit accurate elaboratus, & attenuatus. Præterea vero maximæ in ipso venæ sunt: vt quantum propter tunicæ crassitudinem iusto alimento detra- C hitur, tantum magnitudine ipsarum expleatur. De arteriosa autem vena, & venosa arteria nihil nunc attinet dicere: siquidem horum etiam vasorum natura in pulmone mutata est: propterea quòd in hoc solo viscere densam venam, raramq; arteriam esse præstabat. Quod ignorant ij, qui non sunt in corporum dissectionibus exercitati. Qui'que naturalium facultatum causas non inuestigant.

ἈΡΧΗ' τροφῆς πνεύματος, ῥῖνες, στόμα, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἄλλη διαπνοή. ἀρχὴ τροφῆς καὶ ὑγρῆς, καὶ ξηρῆς, στόμα, στόμαχος, κοιλίη. ἡ δὲ ἀρχαιοτέρη τροφή, διὰ τοῦ ἐπιγαστρίου, ὀμφαλός.

PRINCIPIVM alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, & alia transpiratio. Principium alimenti & humidi, & sicci, os, gula, D *ventriculus. Antiquius autem alimentum, per abdomen, vmbilicus.*

Ἐγὼ μὲν ἐπὶ πλέον διῆλθον, ὁπόση τίς ἐστιν ἡ τέχνη τῆς φύσεως ἐν ἅπασι τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις, εἰ τῆς προκειμένης πραγματείας ὁ λόγος ἦν οἰκεῖος: ἐπὶ τοσοῦτον γε μὴν ἐνδεδεῖχθαι περὶ αὐτῶν, εἰς ὅσον ἠναγκάσθην ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου χρείας, ἀρκέσει. τὰ γάρ τοι τῆς τροφῆς ὄργανα καθότι περ ἂν ἐθέλῃς ἐπισκέπτεσθαι ζῷον, οὕτως ἔχοντα εὑρήσεις, ὡς εἰς τὰς πύλας τοῦ ἥπατος ἀναφερομένας ἁπάσας θεάσῃ τὰς φλέβας, ὅσαι κατ' ἔντερά τε, καὶ γαστέρα, καὶ σπλῆνα, καὶ τὸ ἐπίπλοον,

Ego vero pluribus indicassem, quantum in omnibus alimenti instrumentis sit naturæ artificium, si hoc esset huius scriptionis, & temporis. Tantum autem indicasse sufficiat, quantum vsus orationis me coegit exponere. Etenim alimenti instrumenta in quocunque voles animante contemplari, ita esse constituta comperies, vt venas omnes, quę in intestinis, vẽtriculo, liene, omentoq; insunt, ad iecoris portas porrigi conspicias. Cum'que vnus sit cunctis animantibus cõmunis vsus,

πλοον, ὑπάρχουσι. μιᾶς γοῦν οὔσης κοινῆς χρείας, ἧς ἕνεκα πάντα τὰ ζῶα δέονται τροφῆς, ὄργανα καθ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν τριττά ἐστιν. τινὰ μὲν πρός τε τὴν ὑποδοχὴν, καὶ τὴν κατεργασίαν αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὴν εἰς ὅλον τὸ σῶμα φοράν· ἕτερα δὲ τῶν περιττῶν ὑποδεκτικά. τρίτα δ' ἄλλα μόρια ὑπηρετοῦντα ταῖς τούτων ἐκκρίσεσιν. γαστὴρ μὲν οὖν ὑποδέχεται τὴν τροφὴν, καὶ ἔνθα μεταβάλλεται τινὰ μικράν τε, καὶ πρώτην μεταβολὴν, παρασκευαζομένη τῷ ἥπατι μεγίστην ἀλλοίωσιν, ἐργαζομένῳ τῆς εἰς αὐτὸ παραγινομένης τροφῆς. ἐντεῦθεν φλέβες εἰς ὅλον ὀχετεύουσι τὸ σῶμα κατειργασθεῖσαν αὐτήν. τὸ δὲ περιττὸν, καὶ τὸ λεπτὸν, καὶ τὸ κοῦφον, ἔτι τε τὸ γεῶδες καὶ βαρὺ, καὶ τὸ ὑδατῶδες, καὶ τὸ ὀρρῶδες ἐκκαθαίρει ἡ φύσις δι' ἄλλων ὀργάνων. τοιαῦτα μέν ἐστιν, πόροι χοληδόχοι ὀνομαζόμενοι, καὶ κύστις ὁμοία τούτοις, καὶ ὁ σπλὴν αὐτὸς, καὶ τῶν φλεβῶν ἡ κάτω μοῖρα προαποθυσμένων: καὶ οὐρητῆρες, καὶ νεφροὶ, καὶ κύστις. κοινὰ δὲ ἐν ἅπασιν, ἔντερα μὲν, καὶ γαστὴρ, καὶ φλέβες, καὶ ἧπαρ εἰσίν. ἕνεκα δὲ τῆς διακρίσεως, καὶ καθάρσεως τῶν περιττῶν, ἀγγεῖα χοληδόχα, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν: ἔτι τε σπλῆνα, καὶ νεφρούς. τοὺς δὲ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεσιν ὑπηρετοῦντας μῦς, ἵνα μηδὲν ἀπρονόητον εἴη

cuius gratia indigent alimento, in singulis ipsorum generibus triplicia esse instrumenta intuebere: quædam ad alimentum suscipiendum, & conficiendum, atq; etiam in totum corpus comportandum: alia, vt sint receptacula excrementorum: tertias alias particulas, quæ excernendis excrementis subseruiant. Ergo ventriculus alimentum excipit: in quo exiguam quandam, primamq; mutationem quæ ingesta sunt, subeunt, ac iecori præparãtur: quod iecur eius alimenti, quod in ipsum permeat, maximam alterationem molitur. Hinc venæ confectum alimentum in omne corpus diffundunt. Quod vero superuacaneum, quodq; tenue, & leue, itemq; terreũ, graue, aqueum, & serosum est, natura aliorũ instrumentorum vsu expurgat. Huiusmodi sunt meatus, qui bilis receptores nominãtur, & vesica, quæ est his similis, & lien, & ex venis eæ, quæ ad imam intestini recti partem sunt, & meatus vrinarij, & renes, & vesica. Communia porrò in omnibus instrumenta sunt intestina, ventriculus, venæ, & iecur: vt vero excrementa discernantur, atque expurgentur, vasa, quæ bilem recipiunt, & vesica iecori adiuncta: præterea vero lien, & renes. Musculi vero accesserunt, qui reliquijs cibi depellendis subseruiant, nequid sine prouidentia relictum esse videatur.

*

τοῦ μὴ πάνυ τι δεῖσθαι τοῦ παρὰ τῆς καρδίας πνεύματος τὸν ἐγκέφαλον. ἀπολείπεται γοῦν ἤτοι τὴν ἀναθυμίασιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ αἵματος ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἢ τὴν διὰ τῶν ῥινῶν εἰσπνοήν. οὐ γίνεται δὲ δαψιλὴς ἀναθυμίασις. ὥστε ἀναγκαῖον ἐκ τῆς διὰ τῶν ῥινῶν τὴν πλείστην εἶναι τροφὴν τῷ ψυχικῷ πνεύματι. διὰ τοῦτο γοῦν φησὶν Ἱπποκράτης, ἀρχὴν τῆς τροφῆς πνεύματος εἶναι στόμα, ῥῖνας, βρόγχον, πνεύμονα, καὶ τὴν ἄλλην ἀναπνοήν. ἐξ ἁπάντων γὰρ τούτων τρέφεται. προστίθησι δὲ, ἀρχὴν τροφῆς καὶ ὑγρᾶς, καὶ ξηρᾶς εἶναι στόμα, στόμαχον, καὶ κοιλίαν. αὕτη δέ ἐστιν ἀρχὴ ἡ πρώτη: ἡ δευτέρα δὲ, αἱ ἐξ ἥπατος εἰς κοιλίαν καθήκουσαι φλέβες, ἐν αἷς πρώταις αἷμα γίνεται. ἡ τρίτη δὲ, τὸ ἧπαρ αὐτό. ἡ τετάρτη δὲ, μετὰ τὸ ἧπαρ ἡ κοίλη φλέψ, ἐν ᾗ πρώτῃ καθαρὸν τῶν περιττωμάτων ἀπολείπεται τὸ αἷμα. ὥστε τροφῆς μὲν ἀρχὴ ἐστὶ στόμα, στόμαχος, κοιλία: πνεύματος δὲ, στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων: ὡς καὶ ὀμφαλὸς ἀρχαιοτέρας τροφῆς δι' ἐπιγαστρίου. ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ ἀγγεῖα τέτταρα, δύο μὲν ἀρτηρίαι, δύο δὲ φλέβες, μέσον ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν οὐραχόν. καὶ ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν αἱ φλέβες εἰσίν, ἐκ δὲ τῶν

Quod cerebrum eo spiritu, qui influit à corde, non admodum indigeat. Restat igitur, vt in eo insit aut abundans ex sanguine exhalatio, aut inspiratio per nares. Cęterum exhalatio copiosa non fit. Quare necesse est, vt à naribus plurimum alimenti spiritui animali suppeditetur. Quam ob rem dixit Hippocrates, principium alimenti spiritus, esse os, nares, guttur, pulmonem, & aliã respirationem: siquidem his omnibus alitur. Addit autem, humidi, sicciq; alimenti principium esse os, gulam, & vẽtriculum. Est.n. hoc primum principium. Secũdum autem præstant venæ ex iecore in ventrem pertinẽtes: in quibus primis sanguis gignitur. Tertiũ vero ipsum est iecur. Sicut quartũ est vena caua, in qua prima sanguis ab excrementis purus relinquitur. Quocirca alimẽti principium est os, gula, ventriculus: spiritus vero, os, nares, guttur, pulmo: sicut vmbilicus antiquioris alimenti principium est per abdomen. In eo enim quatuor vasa sunt duę arteriæ, ac duæ venæ, quæ in medio sui habent vrinaculum. In superioribus partibus, sunt

τῇ κάτωθεν αἱ ἀρτηρίαι. εὐθὺς γοῦν ἑκάτερον ζεῦγος τῶν ἀγγείων ἐν τῷ χωρίῳ τῷ ἐπιτηδείῳ ἐστίν· καὶ διὰ τούτων οἷον ἐκ πρέμνων τινῶν ἐκ τῆς μήτρας ἕλκει τὸ ἔμβρυον αἷμα, καὶ πνεῦμα· ὅπερ Ἱπποκράτης ἀρχαιοτέραν, καὶ πρωτίστην τροφὴν καλεῖ· τουτέστι πρὶν ἂν εἰς τὸ φῶς ἐξιέναι τὸ βρέφος, διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῶν τεττάρων ἀγγείων τῶν προειρημένων τρέφεσθαι.

A sunt venæ, in inferioribus, arteriæ. Protinus igitur vtrunque vasorum par est idoneo in loco constitutum. Ac per ea, velut per truncos quosdam, fœtus ab vtero sanguinem, & spiritum ducit. Id quod Hippocrates antiquius, & longe primum alimentum vocat: hoc est, antequam infans in lucem proferatur, per vmbilicum, & quatuor vasa antedicta ali solet.

ΡΙΖΩΣΙΣ φλεβῶν, ἧπαρ, ῥίζωσις ἀρτηριῶν, καρδία. ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται ἐς πάντα αἷμα, καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ.

RADIX venarum, iecur: radix arteriarum, cor. Ab his & sanguis & spiritus in omnia aberrat: & calor per hæc permeat.

Ἐπειδὴ τὸ ἧπαρ ἐστὶ ῥίζωσις φλεβῶν, ἡ δὲ καρδία ἀρτηριῶν, λέγει ὅτι, καὶ αἷμα μὲν ἐξ ἥπατος ἀποπλανᾶται εἰς πάντα, πνεῦμα δὲ ἐκ τῆς καρδίας· θερμασία δὲ, ἐξ ἀμφοῖν. καὶ ταῖς μὲν κατὰ τὴν καρδίαν ἀρτηρίαις αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ φλέβες ἀνάλογον ἔχουσιν. καὶ ὥσπερ ἡ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἀρτηρία φυομένη, πρέμνον τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον ἐστὶ τῶν ἀρτηριῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς αἱ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον ἀποπεφύκασι φλέβες, οἷον κλάδοι τινὲς, ὡς ἀπὸ στελέχων. ταῖς δ᾽ οἷον ῥίζαις τῶν ἀρτηριῶν, ταῖς εἰς τὸν πνεύμονα καταχιζομέναις, ἐκ τῆς καρδίας ἀνάλογον ἂν πάλιν αἱ κατὰ τὴν γαστέρα τε, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ μεσεντέριον ἔχουσι φλέβες. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τῆς κοίλης φλεβὸς μερῶν τὸ μὲν ἐπὶ τὴν ῥάχιν καταφερόμενον, ἀνάλογον μοι νόει τῇ μείζονι μοίρᾳ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας τῇ κάτω φερομένῃ. τὸ δὲ ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερόμενον, τῇ μικροτέρᾳ. ἐστὶ μὲν οὖν μέγιστον ἀγγεῖόν τι, ἐκπεφυκὸς τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ὅπερ αὐτίκα μετὰ τὴν ἐκ τῆς καρδίας ἔκφυσιν, εἰς δύο τέμνεται μέρη· ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακάμπτεται, πᾶσι τοῖς κάτω μορίοις ἐπιπέμψον ἀρτηρίας. τὸ δὲ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, παρέξον τῆς ἄνω καρδίας ἅπασιν ἀρτηρίας. αὐτῆς δὲ τῆς ἀρτηρίας τὸ κάτω φερόμενον μέρος ἐπιβαίνει τε τῷ πέμπτῳ θώρακος σπονδύλῳ· θάτερον δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν. καί τινα μοῖραν ἑαυτοῦ ἀποπέμπει πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην, καὶ μασχάλην, ἀνατεινομένην, ἣ ἀναφέρεται ἄσχιστος μέχρι τῆς πρώτης πλευρᾶς. ἐνταῦθα δὲ πρὸς τὰ πρῶτα μεσοπλεύρια πέμπει τι μόριον ἑαυτοῦ εἰς ὑποχόνδριόν τε, καὶ τιτθὸν ἕτερον, ὑποτεταγμένον ἅπαντι τῷ στέρνῳ. διεξερχόμενον δὲ τὰ τῶν ϛ σπονδύλων τρήματα, τοῖς πλησιάζουσι κατὰ τὴν ὁδὸν μυσὶ πέμπει ἀποβλαστήματα· καὶ τὸ ταύτης ἀρτηρίας ὑπόλοιπον ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὅλην χεῖρα, καὶ τὴν ὠμοπλάτην διανέμεται. τὸ δὲ μεῖζον μέρος τῆς ὅλης ἄνω φερομένης ἀρτηρίας, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀναφέρεται, καὶ τῷ κατὰ τὸ μέσον στέρνον ὀστῷ συνάπτεται. αὕτη δὲ ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν τὰ κατὰ τοῦ θώρακος διερχομένη,

Quoniam iecur est radix venarũ, & cor B arteriarum, ait, sanguinem quoq; ex iecore, & spiritum ex corde, in omnes corporis partes euagari, & ex vtrisq; calorem promanare. Atque arterijs, quæ in corde sunt, proportione respondent venæ, quæ sunt in iecore. Et quemadmodum arteria, quæ ex sinistro cordis ventriculo producitur, truncus est arteriarum, quæ in toto sunt animante: eodem modo venæ, quæ in totum animantis corpus sunt diffusæ, veluti rami quidam à trunco, à vena caua sunt exortæ. Arterijs vero, quæ à corde in pulmonẽ sunt diuisæ, quæ sunt veluti radices, proportione respondent eæ venæ, quæ ad ventriculum, lienem, & mesenterion collocantur. Atque etiam ex venæ cauę C partibus, quæ deorsum fertur ad spinã, eam mihi intellige respondere parti magnæ arteriæ maiori, quæ deorsum fertur: eam vero, quæ sursum fertur ad iugulum, minori. Est autem vas quoddam maximum, quod à sinistro cordis ventriculo exoritur. Quod simul atque è corde emersit, in duas partes diuiditur: quarum altera ad spinam deflectitur partibus omnibus inferioribus arterias immissura: altera sursum ad caput fertur, arterias omnibus partibus, quæ supra cor sunt, præbitura. Pars autem eius, quę fertur deorsum, quintam thoracis vertebram conscendit: altera post primum exortum, partem sui quandam ad sinistram spatulam, & axil- D lam sursum mittit: quæ ad primam vsq; costam sursum fertur indiuisa. Illinc autem partem quandam sui mittit ad prima spatia intercostalia, hypochondrium, atque alteram mammam, quæ toti ossi pectorali subiecta est. Penetrans autem per sex vertebrarum foramina etiam musculis propinquis obiter propagines immittit. Quod autem huius arterię reliquum est, in totam manũ sinistram, & scapulam distribuitur. Maior autẽ totius arteriæ, quæ sursum fertur, pars sursum ad iugulum fertur, & medio pectoris ossi coniungitur. Hæc autem aliarum arteriarum maxima inferiores thoracis partes pertran-

χομένη, ἀποφύσεις ἑκατέρωσε πέμπει κατὰ τὰς χώρας τῶν μυῶν, τῶν μεσοπλευρίων, καὶ διεκπίπτει οὐκ ὀλίγον εἰς τοὺς ἔξω τοῦ θώρακος μῦς. καὶ τῇ γαστρὶ, καὶ τῷ σπληνὶ, καὶ ἥπατι ἀρτηρίας παραδίδωσι, ἡνίκα πρῶτον ἐν τοῖς κάτω γίνεται φρενῶν: ὅθεν καὶ ἡ τοῖς ἐντέροις διανεμομένη παραγίνεται. ἐφεξῆς δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς μέγιστον ζεῦγος ἀρτηριῶν ἐμβέβληκεν. τῶν δὲ ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰουσῶν αἱ εἰς τοὺς ὄρχεις εἰσίν. ὅσαι δὲ εἰς ἄλλας τοῦ σώματος χώρας καθέκαστον διανέμονται, οὐ πρόκειταί μοι διέρχεσθαι νῦν, μακρότητος τοῦ λόγου φειδομένῳ: μάλιστα δὲ τοῦ περὶ τῶν φλεβῶν ὑπολοίπου ὄντος λόγου, μακροῦ μὲν ἐκείνου, ἀλλ' οὐ πάνυ ἀναγκαίου τοῖς τὰ ἡμέτερα περὶ τῆς ἀνατομίας αὐτῶν, καὶ τὰ περὶ χρείας μορίων ἀναλέξασι. δι' ἐκείνων γὰρ ὑπομνημάτων ἐπὶ πλέον, καὶ ἀρκοῦντος εἴρηταί μοι περὶ τούτων: ὅμως δὲ, οὐ χεῖρον ἀναμνῆσαι νῦν. ἐπεὶ τοίνυν τρέφεσθαι δεόμεθα, διότι κενούμεθα, τῷ πλήθει τῆς ἀπορρεούσης οὐσίας ἴσην εἶναι χρὴ τὴν τροφήν. ἡ μὲν οὖν μεγίστη φλὲψ ἁπασῶν, τῶν κατὰ τὸ ζῷον, ἐκπέφυκε τοῦ ἥπατος ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη, τό τε ἄνω τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ τὸ κάτω. πλησίον δὲ αὐτοῦ φλέβες εὐρεῖαι, καὶ βραχεῖαι πρὸς τοὺς νεφροὺς ἀποσχίζονται. ἡ λοιπὴ δὲ νομὴ πᾶσα κατά γε τὴν ῥάχιν ὅλην, καὶ τὰ σκέλη, παραπλησίως ἔχει τῇ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὰ ἔντερα νομὴ πᾶσα τῶν φλεβῶν, ἣν ἀπὸ πυλῶν ἥπατος ἴσχουσιν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις, ἐστὶ καὶ εἰς ἐπίπλοον, καὶ σπλῆνα, καὶ γαστέρα, μιᾶς εἰς ταῦτα πάντα καταχιζομένης φλεβὸς, ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀποπεφυκείας, ἐπειδὰν πρῶτον ἔξω τοῦ διαφράγματος γένηται. τοῖς ἄνω μέρεσι ἀνάλογον τῇ κενώσει ἡ φύσις ἔνειμε τὰς φλέβας, τοῖς μὲν ὀστοῖς μικρὰς, τῷ δὲ πνεύμονι μεγίστην, τὴν ἐκ καρδίας ἐκπεφυκείαν. καρδία δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἀναλίσκει πλείονα τροφήν: ἐγκέφαλος δὲ ἧττον διαφορεῖται, διὰ τὴν τῆς θερμασίας ἔνδειαν. ἐπειδὴ δὲ πρόκειται εἰπεῖν περὶ *

αἱ δὲ φλέβες διανε *

E siens propagines in vtranq; partem mittit in ea loca, in quibus musculi intercostales positi sunt: & non exigua in thoracis musculos externos excidit: & ventri, ac lieni, & iecori arterias impertitur, cum primum ad loca, quæ sub phrenitibus sunt, peruenerit. Vnde profecta, intestinis etiã distribuitur. Deinceps autem maximum par arteriarum in renes inseuit. Quæ vero in testiculos feruntur, sunt ex ijs, quæ in renes perrumpunt. Quæcunque autem in alia corporis loca singillatim diffundantur, mihi nunc orationis prolixitatem vitanti, non est propositum explicare: præsertim cum restet etiam de venis sermo, qui longus est ille quidem, sed nõ adF modum necessarius ijs, qui ea quæ de ipsarũ dissectione conscripsimus, & nostros de vsu partium libros perlegerunt. In illis enim cõmentarijs & copiosius, & quantum satis sit, de ijs à me dictum est. Nec tamen fuerit incommodum, ea nunc commemorare. Quoniam igitur alimento indigemus, quia euacuamur, ideo oportet alimentum ęquale esse copiæ eius substantiæ, quæ defluit. Vena igitur omnium quæ animali insunt, maxima, ex iecore in vtranque corporis nostri partem, superiorem inquam, & inferiorẽ enascitur. Prope ipsum autem venæ latæ, ac breues ad renes diuiduntur. Reliqua earum omnis distributio in tota spina, & cruribus eo modo G se habet, quo in arterijs. Atque etiam omnis venarum in intestina distributio, quam à portis iecoris habent, simul cũ arterijs est. itemq; ea, quæ fit in omentum, ventriculum, & lienẽ: in quæ omnia vnica vena diuiditur: quæ à magna propagatur, vbi primum extra septum transuersum progressa est. Partibus autem superioribus natura venas distribuit ad proportionem eorum, quæ euacuantur: atq; ossibus quidem paruas: pulmoni maximã, ei à corde insertam dedit. Cor autem propter magnam caloris copiam plus alimenti consumit. Cerebrum minus per halitum dissipatur. causa est caloris indigentia. Quoniam autem nobis propositum est agere de *

H * Venæ autem

*

ΔΥΝΑΜΙΣ μία, καὶ οὐ μία, ἣ πάντα ταῦτα, καὶ ἑτεροῖα διοικέεται. ἡ μὲν ἐς ζωὴν ὅλου, καὶ μέρεος, ἡ δὲ ἐς αἴσθησιν ὅλου, καὶ μέρεος.

POTENTIA una, & non una: quæ hæc omnia, & alia gubernat. Hæcq; ad vitam totius, & partis: hæc vero ad sensum totius, & partis.

Οὐσῶν τεττάρων δυνάμεων, ὧν ἅπαν μετέχει μόριον, καὶ τῆς μὲν ἑλκούσης τὸ οἰκεῖον, τῆς δὲ κατεχούσης, τῆς δὲ ἀλλοιούσης, τῆς δ' ἀποκρινούσης

Cùm quatuor potentiæ sint, quarum omnis particula est particeps, quæ trahit, quod sibi aptũ est, quæ continet, quæ alterat, quęq; excernit

σης τὸ περιττόν: διὸ εἶπεν περὶ τροφῆς, δύναμιν εἶναι μίαν, καὶ οὐ μίαν: δεικνὺς μὲν κατὰ τὸ γένος μίαν εἶναι δύναμιν, ἰδέας δὲ πολλὰς ἔχειν: καὶ τοῦτο δηλονότι ἤτοι πρὸς ζωὴν ὅλου τοῦ ζώου, ἢ καὶ πρὸς μέρος: ἤτοι πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀναφέρηται. * * *

excernit quod superfluit: de alimento vnam esse potentiam dixit, & non vnam: vt vnam esse genere potentiam, sed multas habere species ostenderet. Atque id siue ad totius animantis, aut partium ipsius vitam, siue etiam ad sensum referatur. *

ΓΆΛΑ τροφὴ, οἷσι γάλα τροφὴ κατὰ φύσιν, ἄλλοισι δὲ οὐχί. ἄλλοισι δὲ οἷσιν, οἶνος τροφὴ, καὶ οἷσιν οὐχί. καὶ σάρκες, καὶ ἄλλαι ἰδέαι τροφῆς πολλαί.

LAC alimentum est ijs, quibus lac secundum naturam alimentum est, alijs non item. Alij sunt, quibus vinum alimentum est: alij, quibus non est: & carnes, & aliæ multæ species alimenti.

Ἐξ αἵματος ἀκριβῶς πεπεμμένου γένεσις ἐστὶ τῷ γάλακτι. καὶ τοῖς τιτθοῖς οὐκ ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων, ἀλλὰ ἐκ τοῦ μακροτάτου διαστήματος ἡ φύσις αἷμά τε, καὶ πνεῦμα παράγει. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. τὸ δὲ γάλα, ὅπερ ἐστὶν ἀκριβῶς εἰργασμένον τροφὴ ἐκ τούτων γίνεται. ἐξ αἵματος μὲν γὰρ ἔτι κυουμένοις ἡμῖν ἡ τροφή. ἐξ αἵματος δὲ καὶ ἡ τοῦ γάλακτος, ὡς εἶπον, γένεσις, ὀλίγην τὴν μεταβολὴν ἐν μαστοῖς προσλαβόντος. *

Lac generatur ex sanguine exacte concocto. Natura autem & sanguinem & spiritũ ad mammas non è propinquis vasculis, sed longissimo interiecto spatio adducit, quod est à nobis alibi demonstratum. Lac autem, quod est alimentum exacte cõfectum, ex ijs efficitur. Cum enim adhuc in vtero sumus, sanguine alimur. Et ex sanguine, qui perexiguam in mammis mutationem assumat, lac, vt dixi, conficitur. *

ἄριστον μὲν τοῖς βρέφεσι τὸ τῆς μητρός ἐστι γάλα: πλὴν εἰ νοσηκὸς εἴη. ὅταν δὲ ἄμεμπτον εἴη, τότε ἐστὶν αὐτοῖς κατὰ φύσιν: καὶ τὰ βρέφη συνηθεστάτῃ τε, καὶ οἰκειοτάτῃ χρῆται τροφῇ. καὶ ἡ φύσις μὴ μόνον τὴν τοιαύτην τροφὴν παρασκευάζει τοῖς βρέφεσιν, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς συμφύτους παρέχει τῆς χρήσεως αὐτῆς. ἐπισκέπτεσθαι δὲ, καὶ δοκιμάζειν ἀκριβῶς δεῖ τὸ γάλα, γεύσει, καὶ ὄψει, καὶ ὀσφρήσει. τὸ γὰρ ἄριστον ἔσται τὸ γευομένοις καὶ ὀσμωμένοις ἡδὺ, ὀφθήσεται, δὲ λευκόν τε ἅμα, καὶ ὁμαλὸν, καὶ μέσον πως τοῦ ὑγροῦ τε, καὶ παχέος. τὸ δὲ μοχθηρὸν, ἤτοι παχὺ, ἢ ὑγρὸν, ἢ ὀρρῶδες, ἢ πελιδνὸν, καὶ ἀνώμαλον ἐν συστάσει, καὶ τῇ χρόᾳ ἀλλὰ καὶ τοῖς γευομένοις πικρὸν, ἢ ἁλμυρὸν, ἢ τινὸς ἑτέρας ἀλλοκότου ποιότητος μετέχον φανήσεται. φησὶ δὲ, μὴ μόνον τὸ γάλα εἶναι τροφὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς εἶναι τῶν ἄλλων τροφῶν ἰδέας, ὡς τοῦ οἴνου, τῶν σαρκῶν, τῶν ὀσπρείων, καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν, ἅπερ αἱ γυναῖκες προμασώμεναι, καὶ ἐντιθεῖσαι τοῖς στόμασι τῶν παιδίων εἰώθασι τῇ πείρᾳ διδαχθεῖσαι. ἢ καὶ τοῦτο λέγει αὐτὸς περὶ παντὸς γένους τῆς τροφῆς, ᾗ ὁσημέραι, χρῶνται οἱ θνητοί. τοῦτο γὰρ ἄμεινον. εἶπε γὰρ μίαν μὲν εἶναι δύναμιν τῷ γένει, ἰδέας δὲ πολλάς.

Lac matris, nisi egrotet, est infantibus optimum. Cumq; culpa vacat, tũc eis naturale est, & infantes vsitatissimo, accommodatissimoq; alimento fruuntur. Ac natura non modo hoc infantibus alimentum parat, sed potentias eis insitas ab ipso statim initio tribuit, quibus vti eo possint. Considerandum, explorandumq; accurate est lac gustu, visu, & odoratu. Quod enim optimum est, gustantibus, odorantibusq; erit suaue: intuẽtibus vero candidum simul, & æquale, & medium quodammodo inter liquidum, & crassum. Quod vero vitiosum est, aut crassum, aut liquidum, aut serosum, aut liuidũ, & consistentia, coloreq; inæquale. Sed & gustantibus amarum, aut salsum, aut absurdæ cuiusdam qualitatis particeps videbitur. Ait autem non solum alimentum esse lac, sed multas etiam esse aliorum alimentorum species, vt vinum, carnes, legumina, & alia permulta, quæ mulieres prius mandunt, & vsu edoctæ in ora infantium indere solent. An vero hoc ipse dixit de omni genere alimenti, quo mortales quotidie vtuntur? Id enim ita præstat accipere, nam & vnam potentiam genere, multasq; species dixerat.

ΚΑῚ ΚΑΤᾺ χώρην, καὶ ἐθισμόν.

ET PRO regione, & consuetudine.

Ἐπιβλέπειν χρὴ τὴν ἐνεστῶσαν ὥραν τοῦ ἔτους, ἤτε ἐαρινὴ, ἤτε θερινὴ, ἤτε φθινοπωρινὴ, ἤτε χειμερινὴ ἐστὶν: καὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι: καὶ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν. ὡς εἰ τὸ χω-

ρίον

Præsens anni tempus spectãdum est, vtrũ vernum, an æstiuum, an autumnale, an hibernum sit. Regio quoq; attendenda est, in qua homines degunt. Sed & ætatis habenda est

ratio:

ρίον θερμὸν, ἢ ψυχρόν: καὶ πότερον νέοι, ἢ ἀκμάζοντες, ἢ πρεσβύται. δεῖ δὲ καὶ τὸ ἔθος γνώριμον ἡμῖν εἶναι. ἔνιοι γὰρ τὰ βρώματα, καὶ πόματα, ὅσα συνήθη δυσπεπτότερα ὄντα, ῥᾷον πέπτουσι, ἢ τὰ ἀσύνηθα, εὐπεπτότερα ὄντα. διὸ πάνυ πολλὴν ἐπίσκεψιν ποιεῖν δεῖ περὶ συνηθείας, καὶ ἀσυνηθείας, ἢ μέλλοι μὴ πολλὰ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν χωλεύειν. εἴρηται δὲ περὶ ἔθους, καὶ ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν. διὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἐφεξῆς μεταβήσομαι.

ΤΡΕ´ΦΕΤΑΙ δὲ τὰ μὲν ἐς αὔξησιν, καὶ τὸ εἶναι. τὰ δὲ ἐς τὸ εἶναι μόνον, ὡς γέροντες. τὰ δὲ πρὸς τούτων, καὶ ἐς ῥώμην.

Τὰ βρέφη, καὶ τὰ παιδία, καὶ τὰ μειράκια ἕλκουσι τὴν τροφὴν, ὡς αὔξησιν λάβωσι, καὶ ὡς σώζειν τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. οἱ δὲ γέροντες οὐκ ἔτι αὐξάνονται. καὶ διὰ τοῦτο κἂν τρέφωνται, ὅμως αὔξησιν οὐ λαμβάνουσιν: ἀλλ᾽ εἰς τὸ εἶναι μόνον τρέφονται. καθεστηκότες δὲ τελευταῖον, καὶ εἰς τὸ εἶναι, καὶ εἰς ῥώμην: ὡς καὶ τινὲς εἰς ταῦτα πάντα.

ΔΙΑ´ΘΕΣΙΣ ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ, κρείσσων ἐν πᾶσι.

Διὰ τί μὲν ἡ ἀθλητικὴ διάθεσις οὐ φύσει, δι᾽ ἑτέρων ἐξηγούμεθα. ἀκούειν δὲ σε χρὴ νῦν τὴν ἕξιν τῶν σωμάτων, μὴ τῶν ὁπωσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἤτοι σκαπτόντων, ἢ ἄλλο τι πραττόντων, ὅσα κατὰ φύσιν ἄνθρωποι ποιοῦσιν, ἀλλ᾽ οἷς τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα οἰκεῖόν ἐστι, τὸ γυμνάζεσθαι κατ᾽ ἀθλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσιν: οὓς ἀθλητὰς ἐκάλουν: οἵπερ τὸν βίον ἅπαντα ἐν γυμνασίοις διατρίβουσιν, τοῦ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. πρὸς δὲ τὸ τοῦτο ποιεῖν, πειρῶνται ἀεὶ περιβάλλεσθαι μέγεθος ὄγκου κατὰ τὸ σῶμα, καὶ πλῆθος χυμῶν: ὅθεν πᾶν τὸ σῶμα τρέφεται. τὴν δὲ τοιαύτην διάθεσιν αὐτὸς εἶπεν εἶναι σφαλερὰν: ὅτι ἐπειδὴ τὰ ἀγγεῖα ὑπερπληρωθῇ ποτῶν, ἢ σιτίων, κίνδυνος αὐτοῖς ἐστὶν, τοῦ διαρραγῆναι, ἢ καταπνιγῆναι, ἢ καὶ σβεσθῆναι τὴν ἔμφυτον αὐτῶν θερμασίαν. ὅτι μὲν χρὴ φεύγειν τε, καὶ δεδιέναι τοιαύτην τὴν διάθεσιν πρὸς ἱπποκράτους εἴρηται σαφῶς. τῆς δὲ φυσικῆς ἕξεως, ὅταν ὑγιεινὴ εἴη, καὶ οἵα τε εἴη καλεῖσθαι εὐεξία ἁπλῶς, προσήκει παντὶ τρόπῳ σπουδάζειν. καὶ ὥσπερ ταύτην ἐπαινοῦσι πάντες, οὕτω τὴν ἀθλητικὴν πᾶς καὶ ἰατρὸς, καὶ φιλόσοφος ἐμέμψατο: ὅτι, ὡς φησὶ πλάτων, πρὸς οἰκονομίας, καὶ πρὸς στρατείας, καὶ πρὸς ἑδραίους ἀρχὰς ἐν πόλει δύσκολος: μάλιστα δὲ πρὸς μαθήσεις εἰς τινας σοῦν, καὶ ἐννοήσεις τε, καὶ μελέτας χαλεπή.

E ratio: vt scias, an regio sit calida, an frigida: & vtrum sint pueri, aut adolescentes, aut senes. Consuetudo quoque nota esse nobis debet: quando sunt qui cibos, & potus, quibus vti solent, & difficiliores sunt ad concoquendũ, facilius cõcoquant, quàm insolitos & ad cõcoquendum faciliores. Quare magnopere spectanda est consuetudo, & dissuetudo: nisi multum velis in medicina claudicare. Sed de consuetudine dictum in alijs commentarijs est. Propterea ad ea, quæ deinceps sequuntur, pertransibo.

ALVNTVR quædam ad incremẽtum, & essentiam: quædam ad essentiam solum, vt F *senes. Quædam præterea & ad robur.*

Infantes, pueruli, & adolescentuli alimentum trahunt, vt incrementum sumant, atque vt essentiam suam tueantur. Senes non amplius augentur. Proinde licet alantur, tamen incrementum nõ sumunt: sed aluntur, vt solum sint. Postremo autẽ qui ætatẽ consistentem agũt, & ad essentiã, & ad robur aluntur, sicut nonnulli, vt hæc omnia consequantur.

ATHLETICA affectio non est natura. Habitus salubris melior in omnibus.

Cur athletarum affectio non sit naturalis, G alibi exposuimus. Hoc autem loco habitum corporum intelligere debes, non eorum, qui quouis modo exercentur, vt qui fodiunt, aut remigant, aut quid aliud agunt eorum, quæ homines naturaliter faciunt: sed eorum, quorum hoc studium est proprium, vt sese exercendo contra vim athleticam aduersariorum se muniant: quos athletas vocarunt: qui ætatem omnem in exercitationibus cõsumunt, vt alios deijciant. Ad hęc autem peragendũ, magnam molem corpori adijcere, & humorum copiam, vnde totum corpus alitur, semper afferre student. Hãc autem affectionem ipse esse periculosam censuit. Quia vbi vasa impleta cibis, potibusq; sint, periclitãtur, ne H aut illa disrumpantur, aut natiuus calor suffocetur, aut extinguatur. Dictũ autem perspicue ab Hippocrate est, hanc affectionem esse & fugiendam, & pertimescendam. Habitui autem naturali, cum salubris sit, & bonus habitus appellari absolute possit, oĩ modo studere cõuenit. & sicut hunc oẽs ornãt laudibus, sic athleticũ omnes & medici, & Philosophi vituperarunt, propterea quod, vt scriptũ reliquit Plato, & ad rem familiarẽ tuendã, & ad rem militarẽ, & ad vrbanos magistratus gerendos incõmoda est: &, quod familiam ducit, omne discendi studium, & omnem intelligendi, meditandiq; diligentiam impedit.

ΜΕ´ΓΑ τὸ ποσὸν εὐστόχως ἐς δύναμιν ξυναρμοσθέν.

A

MAGNA quantitas, bona coniectura ad potentiam accommodata.

Ἐν ταῖς τροφαῖς καὶ ποιότης, καὶ ποσότης ἐστὶν· καὶ μὴ μόνον δεῖ τῆς ποιότητος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ποσότητος στοχάζεσθαι. πάνυ μὲν γὰρ πρὸς δύναμιν συμφέρειν φαμὲν, εἰ τὸ ποσὸν ταῖς δυνάμεσι συναρμόζῃ· καὶ τότε πέπτεσθαι τὴν τροφὴν καλῶς ἴδομεν, καὶ διαδίδοσθαι, καὶ τὰ περιττὰ ἐκκρίνεσθαι, καὶ τ' ἄλλας τὰς φυσικὰς ἐνεργείας κατὰ τρόπον ἕπεσθαι. ἐναντίως δὲ, ἐὰν ἁμαρτάνῃς τι.

In alimentis qualitas, & quantitas est. Nec solum debemus coniectura consequi qualitatem, sed etiam quantitatem. Nos vero in alijs ad vires non parum conferre dicimus, si quãtitas facultatibus nostris accommodetur: ac tunc alimentum probe concoqui, ac distribui, & excrementa excerni, & alias naturales actiones ordine procedere, cernimus: sicut secus, si qua in re pecces.

ΓΆΛΑ καὶ αἷμα τροφῆς πλεονασμός.

LAC, & sanguis, alimenti redundantia.

B

Τὸ γάλα περίττωμα χρηστῆς ὑπάρχει τροφῆς· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀνθρώπῳ οἱ τιτθοὶ τοῖς στέρνοις εὐλόγως πρόσκεινται. πρῶτον μὲν ὅτι οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν αὐτοῖς οἰκειότατος· δεύτερον δὲ, ὅτι ὡς σκέπη τις τῇ καρδίᾳ προσγίνεται· καὶ τρίτον, ὅτι περίττωμα χρηστῆς τροφῆς ἐνταυθοῖ πλεῖστον ἐπ' ἀνθρώπων ἀθροίζεσθαι δύναται. περὶ δὲ τοῦ αἵματος οὐδεὶς ἀγνοεῖ πῶς γίνεταί τε, καὶ ἐκ τίνων, ὡς ὑλῶν, καὶ διὰ τίνων ὀργάνων· εἰ μὴ καὶ πάντα, τὰ κατὰ τὴν ἀνατομὴν, καὶ ὅλην ἰατρικὴν ἀγνοεῖ.

Lac est vtilis alimenti excrementũ. Quocirca iure factum est, vt in homine mammæ sint in pectore collocatæ. Primùm quia is locus est eis aptissimus, deinde quia velut tegumentum quoddam cordi accedit: tertio, quia vtilis excrementi plurimum in hominibus potest eo in loco colligi. De sanguine autem, & quomodo gignatur, & ex quibus veluti materijs fiat, & per quæ instrumenta, nemo ignorat, nisi idem omnium quæ in dissectionibus corporum, medicinaq; tractantur, sit ignarus.

ΠΕΡΙ´ΟΔΟΙ ἐς πολλὰ σύμφωνοι, ἐς ἔμβρυον, καὶ ἐς τούτου τροφήν.

CIRCVITVS ad multa consoni, ad fœtum, & huius alimentum.

C

Τέσσαρές εἰσιν τῶν κυημάτων χρόνοι· πρῶτος μὲν, ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἀμβλώσεις τε, καὶ τὰς ἀνατομὰς ἡ τοῦ σπέρματος ἰδέα κρατεῖ· δεύτερος δὲ, ἐν ᾧ καρδία καὶ ἐγκέφαλος καὶ ἧπαρ, κἂν ἔτι ἄμορφα τυγχάνει, πῆξιν ἤδη τινὰ, καὶ μέγεθος ἔχει· τρίτον δὲ, ὅταν τὰς τρεῖς ἀρχὰς ταύτας ἐστὶν ἰδεῖν ἐναργῶς· ὑπογραφὴν δὲ τινὰ τῶν ἄλλων μορίων. τέταρτος δὲ ἐστὶ χρόνος, ἡνίκα μὴ μόνον αἱ τρεῖς ἀρχαὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ γαστέρα, καὶ τὰ ἐν κώλοις ἅπαντα διήρθρωται. οὐ γὰρ ἀποτετμημένος εἷς ὅρος ἐστὶν τοῖς ἐμβρύοις οὔτε τῆς διαπλάσεως, οὔτε τῆς ἀποκυήσεως. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτὸς ὡς τὰ πολλὰ συμφώνους εἶναι τὰς περιόδους, καὶ πρὸς τὸ κύημα, καὶ ἐπειδὰν ἔχει τὰς τοῦ ζώου δυνάμεις, πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῦ.

Fœtuum tempora sunt quatuor, primum est, in quo in abortu, vel in dissectionibus superat adhuc seminis forma. Secundum, in quo cor, cerebrum, & iecur, licet adhuc sint informia, quandam tamen concretionem, & magnitudinem habẽt. Tertium est, cum tria principia euidenter licet intueri: & quædam aliarum partium descriptio apparet. Quartum illud tempus est, cum non solũ tria principia, sed etiam partes ad ventrem, artus que pertinentes omnes distincta sunt. Fœtibus enim non est vnus præfinitus terminus neq; perspicuæ formationis, neque egressionis in lucem. Quocirca ipse dixit ad multa, hoc est, plerunque, consonos esse circuitus & ad fœtum, & postquam animalis facultates nactus est, ad sui ipsius alimentum.

D

ΑΥ´ΘΙΣ δ' ἄνω ῥέπει, ἐς γάλα, καὶ ἐς τροφὴν, καὶ ἐς βρέφος.

RVRSVS autem sursum repit ad lac, ad alimentum, & ad infantem.

Μεγάλη συμπάθειά ἐστιν τῆς τε μήτρας, καὶ τῶν τιτθῶν· καὶ εἰσὶν ἀμφότερα ταῦτα τὰ μόρια εἰς ἑνὸς ὑπηρεσίαν ἔργου παρασκευασμένα. συνῆψεν δὲ ἡ φύσις αὐτὰ διὰ τῶν φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, ἅπερ ἀγγεῖα ἐκ τῶν ἄνω φέρεται κάτω τοῦ σώματος· καὶ ἐκ τῶν κάτω, ἄνω· ἵνα ὅταν ἐν ταῖς μήτραις αὐξάνηταί τε, καὶ διαπλάττηται

Magnus est vteri, mammarumq; consensus. Hæcq; vtraque pars est ad vnius operis ministerium præparata. Natura autem eas venis, arterijsq; coniunxit: quæ vasa à partibus corporis superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores ferunt: vt quãdo in vtero fœtus augeatur, ac conformetur, ei soli

ται τὸ ἔμβρυον, ἐκείνῳ μόνῳ αἱ κοιναὶ φλέβες τὴν ἐξ ἀμφοτέρων ἐπάρδουσι τροφήν: ὅταν δὲ ἀποκυηθὲν τύχοι, τοῖς τιτθοῖς αὖθις ἐπιρρεῖ σύμπασα. ὥσπερ γὰρ τὸ ἔμβρυον ἔτι ἐν τῇ μήτρᾳ ἕλκει τὴν τροφὴν, τὴν ἐξ αἵματος εἰς αὐτὴν, μὴ φερομένων καταμηνίων, συῤῥέοντος, οὕτως τοῦ βρέφους ἤδη κυηθέντος ἐκεῖνο τὸ περιττὸν, ὅσον ἀθροιζόμενον ἡ φύσις ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ εἰώθεν ἐκκρίνειν, εἰς γάλα τρέπεται, καὶ εἰς τιτθοὺς ἀναφέρεται πρὸς τὴν τοῦ παιδίου τροφήν. ἐστὶ γὰρ τὰ γάλακτα τῶν ἐπιμηνίων ἀδελφὰ, ὡς φησὶν ἱπποκράτης. τὸ μὲν οὖν τῶν καταμηνίων ἄνω ῥέπων, γάλα γίνεται, καὶ τὸ βρέφος τρέφει τε, καὶ αὐξάνει. διὰ ταῦτα γέγραφεν αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν. καὶ ἑτέρωθί που, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα ἐκ τῶν μαστῶν πολὺ ῥέειν, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον. ὡς ἂν εἰς τοὺς μαστοὺς τοῦ περιττοῦ πάντως ἀνιόντος, ὃ κατέλιπεν ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ κυούμενον, μὴ δυναμένου τοῦ ἐμβρύου τὴν ἱκανὴν θρέψιν ἐπισπᾶσθαι.

ei soli venæ communes, ex vtrisque alimentum affundant. Cum vero sit in lucem editus, mammis iterum totum affluat alimentũ. Vt enim fœtus, dum adhuc in vtero est, alimentum trahit è sanguine illuc confluente, cum interim menstruæ purgationes in vterum non comportētur: Ita puerulo iam partu edito illud excremētum, quod collectum natura singulis excernere mensibus solebat, in lac conuertitur, & sursum ad mammas fertur, vt eo puerulus nutriatur. Lac enim est menstruo germanum, vt proditum ab Hippocrate est. Quocirca sanguis menstruorum sursum repens, fit lac, & infantem alit, atque auget. Quam ob rem in Aphorismis habetur, si mulieri vterũ gerēti purgationes procedant, fœtus valere non potest. Et alio quodam in loco, si grauidæ lac copiose è mammis profluet, fœtum imbecillum reddit. Quippe cum quicquid superuacaneum est, sursum ad mammas ascendat, quod fœtus in venis reliquit: nec ipse quantum ad sui nutritionem satis est, queat attrahere.

ΖΩΟΥΤΑΙ τὰ μὴ ζῶα, ζωοῦται τὰ ζῶα, ζωοῦται τὰ μέρεα τῶν ζώων.

FIVNT animalia quæ non sunt animalia. Fiunt, quæ sunt: fiunt etiam partes animalium.

Ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίνεται τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων ἄλλα ὄντα, καὶ τὰ μέρη αὐτῶν. τὸ μὲν κύημα κατὰ τὸν πρῶτον, καὶ δεύτερον χρόνον, ἡνίκα ὑπογραφήν τινα, καὶ οἷον σκιαγραφίαν ἔχει πάντων τῶν μορίων, μήπω ζῷον δεῖ καλεῖσθαι: ἀλλ' ὡς φυτὸν ἅπασαν τὴν γένεσιν ἔχει. ὥσπερ γὰρ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει εἰς τὸ κάτω τε, καὶ κατὰ τῆς γῆς ἡ ῥίζωσις, οὕτω καὶ τοῖς κυουμένοις ἡ εἰς τὴν μήτραν ἔμφυσις τῶν κατὰ τὸ χορίον ἀρτηριῶν τε, καὶ φλεβῶν. καὶ ὥσπερ τὰ φυτὰ διττὴν ἔχει ἐκ τῶν σπερμάτων ἔκφυσιν, καθ' ἣν μὲν ἄνω προάγει τὸ πρέμνον, καὶ τοὺς πτόρθους, εἰς δὲ κάτω κατασχίζει τὴν ῥίζωσιν, οὕτω καὶ τοῖς ἐμβρύοις πολυσχιδεῖς εἰσὶ τῶν ἀρτηριῶν τε, καὶ φλεβῶν, ὡς πρέμνων μὲν, εἰς ὅλον τὸ κυούμενον: ὡς ῥιζῶν δὲ, εἰς τὴν μήτραν τελευτῶσιν. ἀλλὰ καὶ διπλῆ ἐν αὐτοῖς ἀρχὴ κινήσεώς τε, καὶ διαπλάσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὑρίσκεται. τὰ γοῦν μὴ ἔτι ζῶα, γίνεται ζῶα: καὶ τὰ ζῶα τῇ δυνάμει, γίνεται ἐνεργείᾳ: καὶ τὰ μέρη αὐτῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Ex ijs quæ nulla sunt, fiunt ea, quę sunt: & ex ijs quæ sunt, fiunt alia, & item ipsorũ partes: fœtus enim primo, secundoq́; tempore, cum descriptionem quandam, adumbrationemq́; omnium particularum habet, nondũ animal vocari debet: sed velut plãta omnem habet ortum. Vt enim in plantis in parte inferiori, & sub terra est radix, sic in fœtu est exortus arteriarum & venarum chorij in vterum. Et sicut plantæ duplicem habent exortum è seminibus prodeuntem, per quem trũcum & ramos sursum emittunt, deorsum vero radium in multas partes diffundunt, sic in fœtibus multiplici scissione dispertitæ venæ atque arterię in totum corpus, vt truncus: in vterum vero, vt radices terminantur. Quin etiam duplex in ipsis & motionis, & formationis principium ab ipso statim initio reperitur. Ita quæ animalia non sunt, fiũt animalia. & quæ potestate animalia sunt, ea fiunt re ipsa animalia: & partes item ipsorum eodem modo.

ΦΥΣΙΕΣ πάντων ἀδίδακτοι.

NATVRAE omnium indoctæ.

Οὕτως ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν γέγραπται, ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, καὶ οὐ μαθοῦσα, τὰ δέοντα ποιεῖ: καὶ τὰς θείας δυνάμεις ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται. οὐδεὶς γὰρ διδάσκει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ βρέφος πῶς δεῖ τὴν γλῶτταν κινεῖν, ἢ τοὺς τιτθοὺς ἐπιλαμβάνειν, ἢ τὸ γάλα τῆς μη-

τρὸς

In sexto de morbis vulgaribus libro sic scriptum inuenitur, Cùm vero natura indocta sit, nec didicerit, quę oportet, efficit: ac diuinas sui potentias indicat. Nemo est enim, cum primum natus infans est, qui ipsum docet, quomodo aut linguam mouere, aut mã-

mas

τρὸς καταπίνειν: ἢ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας ἁπάσας ἐνεργεῖν: οὗ μηδὲν ἐστὶν εὑρίσκεσθαι θαυμαστότερον. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ταῦτα ἐν παντὶ χρόνῳ, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ὥραν, καὶ ἀπὸ πάντων γίνεται, διὰ τοῦτο οὐδεὶς, ἢ μή τις τῶν καλῶν τε, καὶ σοφῶν γινομένων φίλος εἴη, θαυμάζει.

A mas accipere, aut maternum lac deglutire, aut omnes naturales actiones obire debeat: quo nihil inueniri potest admirabilius. Sed quoniam hæc & omni tempore, & singulis horis, & ab omnibus geruntur, idcirco nemo ipsa, nisi idem amicitia iunctus sit ijs, qui clari, ac sapientes euaserunt, admiratur.

ΑἿΜΑ ἀλλότριον, ὠφέλιμον: αἷμα ἴδιον, ὠφέλιμον. αἷμα ἀλλότριον, βλαβερὸν, αἷμα ἴδιον, βλαβερόν. χυμοὶ ἴδιοι, βλαβεροί: χυμοὶ ἀλλότριοι βλαβεροί: χυμοὶ ἀλλότριοι ξυμφέροντες. χυμοὶ ἴδιοι, ξυμφέροντες. τὸ ξύμφωνον, διάφωνον. τὸ διάφωνον, ξύμφωνον. γάλα ἀλλότριον, ἀστεῖον: γάλα ἴδιον, βλαβερόν: γάλα ἀλλότριον, βλαβερόν: γάλα ἴδιον, ὠφέλιμον.

SANCVIS alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sanguis alienus, noxius: sanguis proprius, noxius. humores proprij, noxij: humores alieni, noxij. humores alieni conferentes, humores proprij conferentes. Consonum, dissonum. Dissonum, consonum. Lac alienum, bonum. Lac proprium, noxium. Lac alienum B *noxium. Lac proprium, vtile.*

Ταῦτα πάντα δεῖ λαμβάνειν ἐν ταῖς διαφόροις περιστάσεσι, ὡς ὅταν φθειρόμενόν τι ἐστὶν, ἢ μειούμενον, ἢ περιττὸν, ἢ κακούμενον, ἢ ἄλλως πῶς ἀλλοιούμενον: ὡς καὶ τὸ τῆς μητρὸς γάλα οἰκεῖον ἐστὶ τῷ υἱῷ, ὅτι οὐσία αὐτοῦ ἐστὶν οὐσία τοῦ αἵματος, ἐξ οὗ γεγόνεν. ἀλλ᾽ ὅταν τὸ γάλα τῆς μητρὸς φθειρόμενον τυγχάνει, τότε ζητεῖν χρὴ ἄλλα προσῆκον τῷ παιδί. ταυτὸ τοῦτο ἴσεον καὶ περὶ χυμῶν. λαπάθου μὲν γὰρ εἴ τις φάγοι τὰ φύλλα, τὴν κοιλίαν ἐκταράσσεται: εἰ δέ τις τὸ σπέρμα λάβοι, ἐπεχομένην αὐτὴν ἕξει. ὁμοίως δ᾽ οὖν καὶ ὁ τῆς κράμβης χυλὸς, καὶ ὁ τῶν γερόντων ἀλεκτρυόνων ζωμός: καὶ οἱ τῶν θαλαττίων κοχλίων χυμοὶ, καὶ αἱ σάρκες αὐτῶν.

Hæc pro varietate attributorum accipienda sunt: velut cum quidpiam corruptum sit, aut diminutum, aut redũdans, aut vitiatum, aut alio modo quodam immutatum. Sicut etiam lac matris est filio aptum, quia ipsius substantia est substantia sanguinis, ex quo genitus est. Verum si lac maternum corruptũ sit, tum aliud, quod infanti conferat, quærendum erit. Idem est de humoribus sentiendũ. Rusci enim si quis folijs vescatur, aluus subducetur: si semen comedat, aluus cohibebitur. Simili quoque modo brassicæ succus, & gallorum veterũ ius, & marinarum cochlea- C rum humor, & ipsarum carnes efficient.

*

ΣΙΤΊΟΝ νέοισιν ἀκροσαπές. γέρουσι δὲ, ἐς τέλος μεταβεβλημένον: ἀκμάζουσιν, ἀμετάβλητον.

CIBVS iunioribus parum maceratus. Senibus summe immutatus: florenti ætati, impermutatus.

*

τὰ ζῶα πάντα, ἐξ ὧν τρέφεσθαι δεῖ τοὺς γέροντάς τε, καὶ τοὺς παρακμάζοντας, μίαν τὴν ἡμέραν, καὶ νύκτα τεθνεῶτα ἐᾶν.
* καλῶς πεπεμμένας τροφὰς *

Cuncta animalia, quibus ali senes, & quorum ætas inclinat, vnum diem, & noctem mortua sinere. *
alimenta rite concocta. *

νέοις τε, καὶ ἀκμάζουσιν, καὶ τὰ σύντονα ἔργα ἐνεργ... ὀπτὰ, ἢ ἑφθὰ ἐπιμελῶς

*

Adolescentibus, & florenti ætati, & ijs qui in vehementibus operibus D versantur, tosta, aut elixa diligenter.

*

ποιότητα γὰρ, ἢ ποσότητα τῆς τροφῆς οὐκ ἐνδείκνυται. *
ἱπποκρ. μὲν τὸν σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς ποιεῖ τὴν δύναμιν, λέγων, τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ μὲν γὰρ δύναμις τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ. καὶ τοῦτο μὲν ἄνευ διαφορᾶς: τὴν δὲ ποιότητα, μετὰ διαφορᾶς. νῦν δέ.

*

Qualitatem enim, aut quãtitatem alimenti non indicat. *
Hippocrates autem facit, vt vires sint, quas attendamus, in alimenti copia æstimanda, cũ ait, quæ augentur, plurimũ innati caloris habent: ergo plurimo egent alimento. Vires enim genus alimenti indicant. Atque id sine differentia. qualitatem vero, cum differẽtia. Nunc autem *

*

 *

ΕΣ ΤΥΠΩΣΙΗ, λε. ἄλλοι ἐς κίνησιν, ο. ἐς τελειότητα, σι. ἄλλοι δὲ ἐς μορφὴν, με. ἐς κίνησιν ος. ἐς ἔξοδον, σι. ἄλλοι, ν ἐς ἰδέην. ἐς πρῶτον ἅλμα, ρ. ἐς τελειότητα, τ. ἐς διάκρισιν, μ. ἐς μετάβασιν, π. ἐς ἔκπτωσιν, σμ.

E *AD formationem dies XXXV. ad motum LXX. ad perfectionem CCX. Alij vero, Ad formam, XLV. ad motum, LXXVI. ad exitum CCX. Alij, ad speciem L. ad primum saltum, C. ad perfectionem CCC. Ad distinctionem XL. ad transitum LXXX. ad elapsum, CCXL.*

Οὐκ ἔστιν ὡρισμένος τις χρόνος τοῖς ἐμβρύοις, ὡς εἶπον, οὔτε τῆς σαφοῦς διαπλάσεως, οὔτε τῆς κινήσεως, οὔτε τῆς ἀποκυήσεως. Ἱπποκράτης δὲ πρῶτος ἔγραψε περὶ διαπλάσεως αὐτῶν ἀληθῶς: καθάπερ ἀποδέδεικται ἐν τῷ περὶ κυουμένων διαπλάσεως: κἂν τῷ περὶ σπέρματος. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ περὶ φύσεως παιδίου ταυτὸ τοῦτο ἀκριβῶς τε ἅμα, καὶ σαφῶς γέγραπται. διόπερ οὐ χρὴ μηκύνειν τὸν λόγον. ὅλως δὲ οὐχ εἷς ἐστὶν ὅρος, ἀλλ' ὁ μὲν χρόνος τῆς διαπλάσεως ἐστὶν. ἡμερῶν λε. ἢ τῶν μ. ἢ καὶ με. καὶ ὁ μὲν τῆς κινήσεως αὐτοῦ χρόνος ἐστὶ διπλάσιος τοῦ τῆς διαπλάσεως, ἣν αὐτὸς τύπωσιν καλεῖ. ὁ δὲ χρόνος τῆς ἀποκυήσεως τριπλάσιος ἐστὶ τοῦ τῆς κινήσεως. ὅπερ ἀληθὲς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι δοκεῖ.

Non est in fœtibus definitum tempus neque manifestæ formationis, neq; motus, neque exortus. Hippocrates primus de ipsorum formatione vere scripsit: sicut in libro de fœtuum formatione, item'que in libris de semine demonstratum est. Idem quoque in libro de natura pueruli & accurate, & per-F spicue scriptum legimus. Quocirca non est magis producenda oratio. Omnino autem non est vnus terminus, sed formationis tempus est dierum XXXV. aut XL. aut XLV. tempus motionis duplum est eius, in quo formatur: quod ipse τύπωσιν nominat. Tempus denique egressus in lucem, est triplum eius, in quo mouetur. Quod vt plurimum, esse verum videtur.

ΟΥΚ ΕΣΤΙ, καὶ ἐστι. γίνεται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω. καὶ ὅλον, καὶ κατὰ μέρος. καὶ ἔπομεν δὲ καὶ πλέω πλειόνων, καὶ ἐλάσσω, ἐλασσόνων.

NON EST, & est. Fiunt autem in his & plura, & pauciora, & ex toto, & per partes. Dicimus etiam plura pluribus, & pauciora paucioribus.

Ἐστὶ μὲν τὰ ἔμβρυα, ἐπειδὴ γέγονε ἤδη, καὶ διάπλασιν ἔχει τινά. οὐκ ἔστι δὲ, ὅτι οὔπω τέλεια. αὖθις δὲ ὡς ἀπ' ἀρχῆς λέγει, ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις, ἃς προέγραψεν, καὶ πλείω, καὶ ἐλάττω γίνεσθαι παιδία, ὡς διδάσκων ἡμᾶς, μὴ ἕνα εἶναι τὸν ὡρισμένον αὐτῶν χρόνον: ἀλλὰ διάφορον κατὰ τὴν φύσιν τοῦ σπέρματος, καὶ τῆς μήτρας, καὶ τῆς ὥρας, καὶ χώρας, καὶ τῶν πολλῶν. οἱ δὲ παλαιοὶ ἐξηγηταὶ ἄλλως λαμβάνουσι τὸ χωρίον. ἡγοῦνται γὰρ περὶ τῆς ὀκταμήνου γενέσεως τοῦτο λέγεσθαι. καὶ γὰρ ὁ Γλαυκίας οὕτως τὸ ῥηθὲν ἐκφέρει, οὐκ ἔστι δὲ, καὶ ἔστι τὸ ὀκτάμηνον βρέφος. καὶ πάντα ἐνθάδε μεταφέρει, ἅπερ γέγραπται ἐν τῷ περὶ ὀκταμήνων, ὧν οὐδεὶς περιγίνεται. Σαβῖνος δὲ φησὶ, ταῦτα φαίνεσθαι μὲν μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, καὶ οὕτως εἶναι, ὡς ζῶα: οὐκ εἶναι δὲ, ὡς εὐθὺς θνήσκοντα: ὡς τίκτεσθαι μὲν, οὐ περιγίνεσθαι δέ. ἄλλοι δέ. *

G Fœtus sunt, quoniam geniti iam sunt, & formationem quandã habent. Non sunt autem, quia nondum perfecti sunt. Rursus autẽ velut sumpto initio ait, in his diebus, quos ante præscripsit, & plures, & pauciores infantes exoriri: quasi nos doceat, non vnum esse eis definitum tempus, sed diuersum pro natura seminis, vteri, temporis anni, regionis, ac præterea multarum aliarum rerum. Veteres autem interpretes hũc locum aliter intelligunt. Hoc enim de partu, qui octauo mẽse edatur, dictum arbitrantur. Etenim Glaucias sic legit, Non est, & est infans octauo mẽse natus: & huc transfert ea omnia, quæ in libro de octaui mensis partu scripta sunt. quo H in libro habetur, neminem eo mense natum, esse superstitem. Sabinus autem ait, hos fœtus post partum apparere quidem, & ita tãquam animalia, esse: at non esse, vt mox moritura: ita vt in lucem quidem edantur, non viuant tamen. Alij vero *

ΟΣΤΕΩΝ * ἐκκατάξιος, ῥινὶ, δὶς πέντε: γνάθῳ δὲ, καὶ κληῖδι, καὶ πλευρῇσι, διπλάσιαι: πήχει, τριπλάσιαι, κνήμῃ, καὶ βραχίονι, τετραπλάσιαι, μηρῷ πενταπλάσιαι. καὶ εἴ τι ἐν τούτοισι δύναται πλέον, ἢ ἔλασσον.

OSSIVM alimentum ex fractura. Naso bis quinq; maxillæ, clauiculæ, et costis duplicia. Cubito triplicia, tibiæ, et brachio quadruplicia. Femori quintuplicia, & si quid in his plus, aut minus potest.

Τὰ τῶν ὀστέων τῆς ῥινὸς κατάγματα ὑγιαίνει τε, καὶ κρατύνεται δέκα ἡμέραις: γνάθου δὲ, καὶ

Nasi ossium fracturæ decem diebus conualescunt, & corroborantur maxillæ, clauiculæ,

καὶ κληῖδος, καὶ μετώπου, εἴκοσι: ὤμου δὲ τριάκοντα: κνήμης καὶ βραχίονος, τεσσαράκοντα: μηροῦ δὲ πεντήκοντα. εἰσὶ μέντοι αἰτίαι πολλαὶ, δι᾽ ἃς ταῦτα τὰ νῦν λεγόμενα ὑπαλλάττεται. καὶ γὰρ ἥ τε τοῦ ἔτους ὥρα, καὶ χώρα, καὶ φύσις, καὶ ἡλικία τοῦ θεραπευομένου σώματος, καὶ δίαιτα, καὶ ὁ τρόπος τῆς δέσεως, ποιοῦσι πολλάκις ὡς θᾶττον, ἢ βραδύτερον τὰ κατάγματα κρατύνεσθαι, καὶ πωροῦσθαι. ἔστι δὲ καὶ τὸ μὲν πάχος τῆς ὕλης ἐπιτηδειότερον εἰς τὸ παγῆναί τε, καὶ γενέσθαι πῶρον: ἡ δ᾽ ὑγρότης, ἀνεπιτήδειος. ἔτι δὲ καὶ ἡ δύναμις ἰσχυρὰ θᾶττον ἐργάζεται τὸ ἑαυτῆς ἔργον. ἡ δ᾽ ἀσθενεστέρα, βραδύτερον. περὶ πάντων δὲ τούτων εἴρηται τελειότερον ἐν τοῖς εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν ὑπομνήμασιν.

A culæ, & frontis, viginti. Humeri, triginta. tibiæ, brachijq; quadraginta. Femoris, quinquaginta. Multæ tamen causæ sunt, quæ faciunt, vt hæc varietur. Nam & anni tempus, & regio, & natura, & ætas eius corporis, cui remedium adhibetur, & victus ratio, & deligādi modus sæpe faciunt, vt vel citius, vel serius fracturæ corroborentur, & callo obducantur. Materiæ quoque crassitudo est aptior, ad corroborandum, & callum inducendum: sicut humiditas inepta est. Iam vero validæ vires citius opus suum perficiunt, imbecillæ, tardius. De his autem omnibus in commentarijs ad libros de fracturis dictum est accuratius.

B

ΑἿΜΑ ὑγρὸν, καὶ αἷμα στερεόν. αἷμα ὑγρὸν, ἀστεῖον, αἷμα στερεὸν, φλαῦρον. πάντα δὲ τὰ φλαῦρα καὶ ἀστεῖα, πρός τι.

SANGVIS humidus, & sanguis solidus: sanguis humidus, bonus: sanguis solidus, malus. Omnia autem mala, & bona ad aliquid referuntur.

Θερμὸν, καὶ ὑγρὸν τῇ φύσει τὸ αἷμα. διὰ τοῦτο ἡνίκα εἴη κατὰ φύσιν αὐτοῦ, ἀστεῖον, καὶ καλὸν εἶναί φησιν: ὅταν δὲ στερεὸν, καὶ ἔξω τῆς φύσεως αὐτοῦ, φαῦλον: τουτέστιν οὐ καλὸν, ἀλλὰ βλαβερόν. τὸ δὲ φαῦλον σημαίνει νῦν τὸ μοχθηρὸν, ὃ ἀντίκειται τῷ ἀγαθῷ: ἃ πρός τι εἶναι λέγεται.

Sanguis calidus & humidus suapte natura est. Ideo cum naturæ suæ statum seruat, ipsum esse probum, & bonum censet. Cum vero solidus est, hoc est, extra suam naturam, esse malum ait, hoc est, non esse probum, sed noxium. Nam quod φαῦλον dixit, hoc loco vitiosum significat: quod bono opponitur: C quæ ad aliquid referri dicuntur.

ΟΔΟῚΣ ἄνω, κάτω, μία.

VIA sursum, & deorsum, vna.

Αἱ ὁδοὶ, καὶ οἷον ὀχετοὶ ἐν τῷ σώματί εἰσιν τὰ καλούμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀγγεῖα. ταῦτα ἄνωθεν κάτω, καὶ κάτωθεν ἄνω πορεύονται, τῇ σχέσει μόνῃ διαφέροντα: ὥσπερ καὶ κλίμακες τῇ τε ἀναβάσει, καὶ τῇ καταβάσει ὑπηρετοῦσι.

Viæ, & veluti canales quidam in corpore sunt, quæ ab ipso vasa appellantur. Hæc superne deorsum, & inferne sursum progrediuntur, ac sola relatione differunt: sicut scalæ & ascensui, & descensui deseruiunt.

ΔΥΝΑΜΙΣ τροφῆς κρέσσων, ἢ ὄγκος. ὄγκος τροφῆς κρέσσων, ἢ δύναμις. καὶ ἐν ὑγροῖσι, καὶ ἐν ξηροῖσι, ἀφαιρέει, καὶ προστίθησι τοῦτο αὐτό. τὸ μὲν

D *FACVLTAS alimenti melior, quàm moles. Moles alimenti melior, quàm facultas. Et in humidis, et in siccis. Detrahit, & adiungit idem. Huic detrahit, huic vero adiungit idem.*

* *

* δύναμις ἀσθενὴς οὐ δύναται πέττειν πολὺ τροφῆς, κἂν εἴη ἀγαθὴ τροφή. διὸ δεῖ σύμμετρον εἶναι τὸ τῆς τροφῆς ποσὸν τῇ τοῦ σώματος δυνάμει τε, καὶ

* Vires imbecillæ multum alimenti, licet probum sit, concoquere non possunt. Propterea curandum est, vt modus alimenti, habita ratione virium corporis, statuatur.

* * *

ὙΓΡῊ

HVMIDVM

ΥΓΡΗ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλλον, ἢ ξηρά. ξηρὴ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλλον, ἢ ἡ ὑγρή. ἡ δυσαλλοίωτος, δυσεξανάλωτος. ἡ εὐπρόσθετος, εὐεξανάλωτος.

HVMIDVM alimentum facilius transmutatur, quàm siccum. Alimentum siccum facilius, quàm humidum transmutatur. Quod difficulter alteratur, difficulter consumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur.

Πρὸς ἄλλην μὲν, καὶ ἄλλην φύσιν ἀναφερόμενον τοῦτο, ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ. ἔστι γὰρ φύσις τις τοῦ σώματος, ἐν ᾗ μᾶλλον ἡ ὑγρὰ τροφὴ, ἢ ἡ ξηρὰ εὐμεταβάλλεται. ἔστι δὲ καὶ ἐν ᾗ τὸ ἐναντίον εὑρίσκεται. οὕτω καὶ ἡ δυσαλλοίωτος τροφὴ, δυσεξανάλωτος: καὶ ἡ εὐπρόσθετος, εὐεξανάλωτος. πρώτου μὲν οὖν γένους ἐστὶ τὸ βόειον κρέας, καὶ κοχλίαι, καὶ πάντα τὰ σκληρόσαρκα: καὶ τῶν οἴνων οἱ παχεῖς, καὶ κιρροὶ: καὶ λευκοὶ ἅμα, καὶ παχεῖς. δευτέρου δὲ οἱ οἶνοι λευκοὶ μὲν τὴν χρόαν, λεπτοὶ δὲ τὴν σύστασιν, οὓς καλοῦμεν ὑδατώδεις. τῶν δ' ἄλλων πάντων, ὅσον ὑπέρχεταί τι κατὰ τὴν γαστέρα σαφὲς, ἀνάλογον τῷ χρόνῳ τῆς θρέψεως, ἀναλίσκεται. τοιοῦτος μὲν γάρ ἐστιν ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς: ὁ δὲ χόνδρος, οὔ. ἀλλὰ καὶ πολλὴν, καὶ ἐν πολλῷ χρόνῳ τροφὴν παρέχει. ποιεῖν δὲ δεῖ τὴν παραβολὴν ἐπὶ τοῖς ὁμοίως ἔχουσι κατὰ τὸ ποιὸν, τῆς συστάσεως, καὶ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς σκευασίας: ὥσπερ ἴσασιν οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες, ὡς τὰ ὀπτώμενα μᾶλλον κατισχύει τὰ σώματα, ἢ τὸ ἑψημένον.

Hoc ad aliam, aliamq; naturam relatum, verum videtur esse. Quædam enim est corporis natura, in qua potius humidum, quàm siccum alimentum bene transmutatur. Est etiam quędam, in qua contrarium vsu venit. Sic alimētum, quod difficulter alteratur, difficulter consumitur, & quod facile apponitur, facile alteratur. Primi generis est caro bubula, & cochleæ, & quæ carnem duram habent omnia: & vinum crassum, ac fuluum. & quod simul album, crassumq; est. Secundo genere continentur vina albi coloris, & tenuis consistentiæ, quæ aquea vocamus. Ex alijs omnibus quatenus aliquid manifeste vētrem subit, eatenus ad proportionem temporis, quo alit, consumitur. Talis est ptissanæ succus: alica vero non item. Siquidē & multum alit, & multo spatio temporis id facit. Comparatio autem facienda est in ijs, quę & in qualitate consistentię, & qualitate apparatus sunt similia: quod medici perspectum habent, vt assa magis corroborent corpora, quā elixa.

*

τ' ἄλλα εἴδη πάντα τῆς ἑψήσεως.

* *

Cætera omnia elixandi genera.

*

ΚΑΙ ὁκόσοι ταχείας προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα εἰς ἀνάληψιν δυνάμιος κράτιστον. ὁκόσοι δὲ ἔτι ταχυτέρης, δι' ὀσφρήσιος, ὁκόσοι δὲ βραδυτέρης προσθέσιος δέονται, στερεῇ τροφῇ.

ET quicunque celeri oppositione indigent, humidum medicamentum ad resumendas vires optimum. Quicunque celeriori, per olfactū. Quibuscunque vero tardiore appositione opus est, id solido alimento faciendum est.

Οὕτως κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς γέγραπται, ῥᾶον πληροῦσθαι ποτοῦ, ἢ σιτίου. τὰ γὰρ ὑγρά τε, καὶ ποτὰ, ὅσα τρέφειν πέφυκε, τοῦτο ποιοῦσι θᾶττον, ἢ τὰ στερεὰ τῶν σωμάτων. κἂν γὰρ τὰ στερεὰ μᾶλλον τρέφει, ἀλλ' ὅμως ταῦτα πλεονεκτεῖ τῷ τάχει. διὰ ταῦτα γοῦν τοῖς ταχείας δεομένοις προσθέσεως, τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ποτὸν προσήκει: τοῖς δὲ τῆς ταχυτέρας, τὰ ὀσφραντά. τοῖς δὲ βραδυτέρας, τὰ στερεὰ τῶν σωμάτων. τὸ μέντοι σῶμα ἤδη ἀσθενὲς ἢ διὰ μακρὰν νόσον, ἢ διὰ κένωσιν, ἢ μοχθηρὸν χυμὸν, δεῖται τροφῆς μὲν μὴ βαρείας, εὐπέπτου τε, καὶ εὐόσμου: ὅτι ἀγαθὴ ὀσμὴ προστίθησί τι ἐν τῷ σώματι, καὶ τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ προσρυθμίζει, καὶ τὴν θερμασίαν κρατύνει τὴν φυσικὴν, ἐν ᾗ τὴν ζωὴν εἶναι φαμέν.

*

*

Sic etiam in Aphorismis scriptum est, facilius impleri corpora potu, quā cibo. Quæ enim humida, poculentaq; sunt, quæ nimirum ad alendum apta sunt, id celerius, quàm solida corpora efficiunt. Quamuis enim solida magis nutriant, hæc tamen celeritate illis præstant. Proinde fit, vt quibus celeri appositione opus est, humida, poculentaq; conueniant. Quibus vero etiam celeriore, ijs per odoratum succurramus. Quibus tardiore, solida corpora præbeamus. Quanquam corpus, quod iam debile aut longo morbo, aut euacuatione, aut à vitiato humore sit redditum, postulat alimentū non graue illud quidem, sed quod facile concoquatur, quod'que suauis sit odoris. Causa est, quia suauis odor nescio quid addit ad corpus, & eius temperaturam accommodat, & naturalem calorem corroborat: in quo calore nos esse vitam asserimus.

*

ΔΥΝΑΜΙΣ πάντα αὔξει, καὶ τρέφει, καὶ βλαστάνει. A

Εἴρηται, ὅτι ἐστὶ μὲν τὶς ἑλκτικὴ δύναμις τῆς οἰκείας ποιότητος, ἐστὶ δὲ τὶς καὶ καθεκτικὴ τῶν ληφθέντων, καὶ αὖθις ἀποκριτικὴ τῶν περιττωμάτων, καὶ ἡ ἀλλοιωτική. καὶ ὅτι πάντα τοῦ ζώου μόρια ταύτας ἔχει τὰς δυνάμεις. ἕλκει γὰρ τὰ μόρια καθ' ὅλον τὸ σῶμα ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης πεφυκυιῶν φλεβῶν τὴν τροφήν. αὐτὴ δ' αὖ ἡ κοίλη ἐκ τῶν καθ' ἧπαρ. αἱ δ' αὖθις ἐκ τῶν ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφερομένων. ἐκεῖναι δ' αὖ πάλιν, ἐκ τῆς γαστρός τε, καὶ τῶν ἐντέρων. τὴν δὲ γαστέρα αὐτὴν ἔξωθεν πληροῦν ἀνάγκη. ταῦτα δὲ πάντα ποιεῖ μὲν ἡ δύναμις πρὸς τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν θρέψιν, καὶ τὴν βλάστησιν τοῦ ζώου· B καὶ μάλιστα μὲν διὰ τῶν φλεβῶν φαίνεται τοῦτο ἐργάζεσθαι. ἃς ἴδομεν οὐ παραγούσας μόνον τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γαστρὸς, ἀλλ' ἑλκούσας ἅμα, καὶ παρασκευαζούσας τῷ ἥπατι τὸν ὁμοιότατον ἐκείνῳ τρόπον. πῶς δὲ ταῦτα πάντα γίνεται, ἐπειδὴ

*

*

FACVLTAS omnia auget, & alit, & propagat.

Dictum est, facultatem quandam esse, quæ sibi aptam qualitatem trahit: aliam esse, quæ retinet ea, quæ sumpta sunt: sicut rursus aliam, quæ reijcit excrementa: aliam deniq; quæ alterandi munere fungitur: & has facultates in omnibus animantis inesse particulis. Particulæ enim alimentum in totum corpus à venis, à caua prognatis trahunt. Caua autem rursus trahit ab ijs, quę sunt in iecore: eę deinde ab illis, quæ sursum ad portas feruntur. Illę rursus ex ventriculo & intestinis. Ipsum porro ventriculum extrinsecus impleri necesse est. Hæc autem omnia facit facultas, vt augeat animal, nutriat, atq; propaget. Idq; potissimum moliri per venas videtur: quas nos non modo alimentum è ventriculo deducere videmus, sed etiā attrahere, simul, & iecori præparare simillimo modo, quo ipsum facit. Quomodo autem hæc gerantur omnia, quoniam

*

ΥΓΡΑΣΙΗ, τροφῆς ὄχημα.

Τὸ κοῦφόν τε, καὶ ξανθὸν περίττωμα δεξαμένην κύστιν ἡ φύσις ἀπέθηκε τῷ ἥπατι. τὸν δὲ τὸ παχὺ, καὶ ἰλυῶδες ἕλκοντα, τὸν σπλῆνα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν κατέθετο. ἀπωθέμενος C οὖν ὁ παρασκευαζόμενος ἐν τῷ ἥπατι χυμὸς εἰς τροφὴν τοῦ ζώου, τὰ εἰρημένα περιττώματα, καὶ πέψιν κτησάμενος, ἐρυθρὸς, καὶ καθαρὸς ἐπὶ τὰ κυρτὰ μόρια τοῦ ἥπατος ἀνέρχεται δ' αὐτὸν ἐνταῦθα μεγίστη φλὲψ, καὶ πρὸς ἄμφω τὰ τοῦ ζώου μέρη τό τε ἄνω, καὶ τὸ κάτω φέρει. κατὰ ταύτην δὲ τὴν φλέβα πολλῆς ὑγρότητος λεπτῆς τε, καὶ ὑδατώδους μεστόν ἐστι τὸ αἷμα. οὔτε γὰρ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθῆναι καλῶς οἷόν τε ἦν τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν, οὔτε ῥαδίως διεξέρχεσθαι τὰς ἐν τῷ ἥπατι φλέβας: εἰ μή τις αὐτῷ λεπτοτέρα, καὶ ὑδατώδης ὑγρότης ἀνεμέμικτο. τρέφεσθαι μὲν γὰρ οὐδὲν ἐξ αὐτῆς δύναται μόριον. διὸ τὴν ὑγρασίαν τῆς τροφῆς ὄχημα, καὶ οὐ τροφὴν, οὐ D μόνος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν ἀπεφήναντο. πρὸς γοῦν αὐτὴν τὴν χρείαν ὑπηρετεῖ τοῖς ζώοις, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ἀναδοθῆναι τὸ τρέφον ἐκ τῆς κοιλίας, μὴ παρα- *

ὑπὸ οὕτως *

HVMOR alimenti vehiculum.

Natura vesicam iecori adiunxit, qua leue, flauumq; excremētum exciperetur: lienem vero sinistra in parte collocauit, qui crassum, limosumq; excrementum traheret. Cum igitur humor, qui in iecore paratur ad animalis alimentum, duo prædicta excrementa deposuit, & coctionem est adeptus, ruber, & purus sursum ad gibbas iecoris partes ascendit. Illic autem ipsum excipit vena maxima, & ad vtranque animalis partem inferiorem, & superiorem comportat. In hac vena sanguis est multa humiditate tenui, & aquea plenus. Siquidem humor ex cibis proueniens, neq; poterat ex vētriculo in venas commode trāsumi, neq; facile venas, quæ in iecore sunt, pertrāsire, nisi quædam tenuior, & aquea humiditas esset admixta. Ex ea tamen nutriri nulla particula potest. Idcirco humiditatem esse alimenti vehiculum, & non alimentum, non solum Hippocrates, sed omnes fere optimi medici censuerunt. Hunc igitur ipsum præstat animantibus: neque quod nutriturum est, à ventriculo potest distribui, nisi ab aliqua re ita liquida deducatur.

*

Finis non extat.

FRAGMENTVM GALENI

COMM. IN II. LIB. EPIDEM. HIPPOCRATIS.

Hieronymo Mercuriali interprete.

ΗΝ δὲ καὶ κατωτέρω τινὶ τοῦ ὀδόντος καλεομένου ὀσοῦ.

Ὀδόντα καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ τὴν ὀδοντοειδῆ ἀπόφυσιν τοῦ β. σπονδύλου, τὴν διηρθρουμένην τῷ κρανίῳ. γέγονε δ' ὑπὸ τῆς φύσεως, ἵνα τὴν κεφαλὴν ἐπάγῃ πρόσωτε καὶ ὀπίσω. ἡ γὰρ τοῦ πρώτου σπονδύλου διάρθρωσις πρὸς τὸ κρανίον περιφέρει τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ ἀριστερά.

ΟΥΔΕ Βουβῶνες οὐδενὶ ᾤδησαν.

Βουβῶνας καλεῖ νῦν Ἱπποκ. τὰς ἐν τοῖς παρισθμίοις γινομένας φλεγμονὰς, καὶ τοὺς ἀδένας.

ΚΑΙ γλῶσσαν οὐ ῥαδίως στρέφοντες, ἀλλὰ μείζων τε αὐτέοισιν ἐδόκει εἶναι, καὶ προπετεστέρη.

Τῆς γὰρ φάρυγγος ὠθουμένης, ὠθεῖτο κατὰ συνεχὲς καὶ ἡ γλῶττα, καὶ ἔξω τοῦ στόματος διικνεῖτο, καὶ μεγάλη ἦν. ὅθεν οὐδὲ ῥαδίως αὐτὴν ἔστρεφον διὰ τὸ πάχος, τοῦ χυμοῦ ὅντινα καὶ αὐτὸς δηλῶν λέγει ὅτι καὶ ὑπ' αὐτὴν φλέβες ἐκφανεῖς.

ΑΛΛ' ἐς τὰς ῥῖνας ἔφευγεν εἰ πάνυ ἐβιάζον.

Ἐν τισὶν ἀντιγράφοις γρ. ἀλλ' εἰς τὰς ῥῖνας ἐξέφευγεν, καὶ τὸ ποτὸν, εἰ πάνυ ἐβιῶτο.

ΠΝΕΥΜΑ δὲ τουτέοισιν οὐ πάνυ μετέωρον.

Μετέωρον μὲν ἦν τὸ πνεῦμα διὰ τὴν στενοχωρίαν, οὐ πάνυ δὲ, διὰ τὸ μὴ ἴδιον εἶναι τὸ πάθος τῶν ἀναπνευστικῶν μορίων.

ΒΡΑΧΥ δέ τι τουτέων τοῖσι παλιγκοτέουσι.

Παλίγκοτα πάθη λέγει τὰ μηδὲ μίαν ἔχοντα στάσιν, τὰ παλίμβολα, ἐπὶ τούτων οὖν φησὶ βραχυτάτη τούτων ἐστὶν ἡ θερμασία τῆς κεφαλῆς εἰ μὴ τὸ ἄλλο πυρέττοιεν.

ΠΟΛΛΟΙ δὲ καὶ πάνυ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔχοντες τι μέρος τοῦ ἐξογκώματος.

Ἐφ' οἷς ὠμὸς χυμὸς καὶ ψυχρὸς ἦν ἐμποιῶν τὸν ὄγκον, ἔτοι πολὺν εἶχον χρόνον τὸ ἐξόγκωμα,

F *ERAT etiam cuidam infra os, quod appellatur dens.*

Dentem appellant veteres dentiformem secundæ vertebræ processum cranio articulatum: factus autem à natura fuit, vt caput ante atque retro ageret, si quidem primę vertebræ ad cranium articulatio, caput dextrorsum, atque sinistrorsum circumducit.

NEQVE Bubones vlli intumuerunt.

Bubonas nunc vocat Hippocrates eas, quæ in paristhmijs fiunt, inflammationes, & ipsas glandulas.

G *LINGVAM non facile vertebant, ipsis q; & maior esse videbatur & prominentior.*

Faucibus enim protrusis, protrudebatis coutinuitatis ratione & lingua, magnaq; existens ore exibat, ea propter neque facile ipsam vertebant propter succi crassitiem, quē manifestum facit, dicens quod venæ sub ipsa erant conspicuæ.

AT ad nares fugiebat, si valde niterentur.

In quibusdam exemplaribus scriptum inuenitur. Sed ad nares & potus fugiebat si valde cogeretur.

H *SPIRITVS autem his non valde elatus.*

Elatus quidem erat spiritus ob loci angustiam, non multum autem, quod proprius nō esset membrorum spiritualium affectus.

PARVM autem quid, horum recrudescentibus.

Recrudescentes affectus vocat, qui nullā firmitatem habent qui reuertuntur. In his igitur, inquit, breuissima horum erat capitis caliditas, nisi alias febricitarent.

MVLTI vero etiam ad valde longum tempus habentes aliquam tumoris partem.

In quibus crudus, & frigidus succus tumorē efficiebat, ijs multo tempore durabat tumor.

μα, σημεῖα δὲ τούτων κἂν οἱ νοσοῦντες οὐδὲν ἔχειν ἐνόμιζον κακὸν, ἥτε τῆς καταπώσεως στενοχωρία, καὶ τὸ μὴ καλῶς διαλέγεσθαι.

ΚΙ´ΟΝΕΣ ΤΕ τηκόμενοι.

Τοῦτο μὲν τὸ μόριον κατὰ φύσιν μὲν ἔχον γαργαρεὼν καλεῖται. νοσῆσαν δὲ, ὅτε μὲν τὸ πέρας αὐτοῦ φλεγμαῖνον ὅμοιον γίνεται ῥαγὶ σταφυλῆς, σταφυλὴ καλεῖται. ὅτε δὲ ὅλον, κίων· ὅτε δὲ ἐξίτηλον γένηται, ἱμὰς προσαγορεύεται. τήκεται δὲ δριμέων χυμῶν καὶ περιττωμάτων εἰς αὐτὸ ἀναφερομένων.

ΑΙ´ ΔΕ` παραπληγαὶ οὐ διαπαντὸς τοῦ σώματος ἐγίνοντο.

Αἱ δὲ ἡμιπληγίαι* φησὶν οὐ δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ἐγίνοντο ὥσπερ ἐξ ἄλλων αἰτίων τὸ ἥμισυ τοῦ νωτιαίου οἷον ἐμφράξεως γινομένης ἢ τομῆς, ἀλλ᾽ ἄχρι χειρὸς τὰ ἀπὸ κυναγχικῆς· ἴσμεν γὰρ ὅτι ἡ χεὶρ δέχεται τὰ νεῦρα ἀπὸ τοῦ τελευταίου τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μεταφρένου. οὗτοι δὲ πέπονα ἀνέπτυον. ἀνέπτυον μὲν ἀπὸ τοῦ διαφορεῖσθαι ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ ὄγκου, πέπονα δὲ, τουτέστι πεπεμμένα ἐκ τοῦ χρόνου λοιπὸν τῆς φύσεως κοσμούσης αὐτά. βραχὺ δὲ μόγις, ἀντὶ τοῦ, μετὰ βίας, ἢ ὅτι ἀκμὴν ἐστενοχωρεῖτο, ἢ ὅτι ἠσθένησεν αὐτοῦ ἡ κινητικὴ δύναμις.

* ἴσως παραπληγαί.

Η῏Ν ΔΕ` ταῦτα ἐν προσώπῳ καταφανέα μάλιστα καὶ τῷ στόματι.

Ταῦτα φησὶ μάλιστα δῆλα ἦν τουτέστιν ἡ ἡμιπληγία, ἔν τε τῷ οὐρανίσκῳ, ὃν τὸ στόμα αὐτὸς ἐκάλεσε, καὶ τῷ γαργαρεῶνι. πάσχουσι δὲ οὗτοι διὰ τὸ μέρος τῆς τρίτης συζυγίας τοῦ νωτιαίου μίγνυσθαι τῷ μέρει τῶν εἰς ταῦτα φερομένων τῆς ἀπ᾽ ἐγκεφάλου συζυγίας, καὶ διανέμεσθαι, καὶ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης τὰ μέρη πάσχουσιν.

ΟΙ῾ ΣΙ δὲ ἐς ὀρθόν.

Οἷς δὲ φησὶν ἰσόρροπος ἡ μετάστασις τε ἐγένετο, ἀκόπως ἀπέπτυον. μηδεμιᾶς γὰρ αὐτοῖς παραλύσεως γεγονυίας, οὐκ εἶχον ἀσθενῆ τὴν δύναμιν, τοῦτο δὲ μόνον τὸ κῶλον μεταξὺ κεῖται, τὰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ᾽ αὐτό εἰσι.

ΟΙ῾ ΣΙ δὲ καὶ ξὺν πυρετῷ.

Τοῦ πυρετοῦ δηλονότι χέοντος τὸν ἐσφηνωμένον χυμόν. δύσπνοοι δὲ πρῶτον μὲν διὰ τὸν πυρετὸν, εἶτα διὰ τὸ ψύχεσθαι θέλειν κατεπείγοντος τοῦ πυρετοῦ, καὶ διὰ λεγόμενοι σιαλόχοοι. τοῦ δ᾽ ὑγροῦ σύγχυσιν ὑπομένοντος καὶ περὶ τὸ στόμα συναγομένου σιαλόχοοι ἦσαν. τῆς γὰρ φύσεως ἀσθενούσης καὶ ὁ κόσμος τοῦ σώματος καὶ ἡ διοίκησις ἠμέλητο. καὶ φλέβες τουτέοισι μᾶλλον ἐπηρμέναι. αἱ δὲ φλέβες ἐπηρμέναι διὰ τὸν πυρετὸν ἀτμῶν πολλῶν γινομένων.

mor. Erant autem signa horum tũ in deuorando angustia, tum commode loquendi impedimentum, & si alioqui ægri nil mali se habere putarent.

COLVMELLAE corruptæ.

Hæc pars vbi sese habet secundum naturam curculio nuncupatur, vbi vero male afficitur, si illius extremum inflammatum vuę assimiletur, vua dicitur: sin totũ, columella, sin autem extenuatum sit, Lorum vocatur. corrumpitur vero ab humoribus acribus, & ab ijs excrementis, quæ in ipsum feruntur.

PARALYSES autem per totum corpus non fiebant.

Semiparalyses inquit, per totũ corpus nõ fiebãt. quẽadmodũ ex alijs causis dimidiũ spinalis medullę, veluti obstructione aut incisione facta lęderetur. SED VSQVE ad manũ ab anginosa affectione / Scimus enim manũ suscipere neruos ab extrema colli vertebra, atq; dorsi principio. HI AVTEM matura expuebant / Expuebant quidem eo quòd à tumore discutiebatᷣ humor. Matura vero, i. tpe cocta. natura scilicet humores superante atque gubernante. PARVM autem & vix / Pro cum violentia, vel quòd adhuc angustia perseueraret, vel quod ipsa motrix facultas iam debilis euaserat.

ERANT autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore.

Hæc inquit manifesta erant, scilicet semiresolutio in palato, quod os ipse vocauit & in curculione. Patiunt autẽ hæc eo ꝙ tertiæ neruorũ coniugationis in spinali medulla pars, miscetur parti neruorum cõiugationis à cerebro ad hæc delatorũ, & distribuitur. Vnde necessario hæ partes afficiuntur.

QVIBVS autem in rectum.

Quibus autem, ait, ęqualiter tendebat vertebræ luxatio, ij absque labore expuebant, nulla enim in ipsis resolutione facta virtutẽ minime habebant imbecillam. Hoc vero solum membrum medium interiectum est, si quidem alia ante & post ipsum sunt.

QVIBVS autem & cum febre.

Febre scilicet humorem infixum fundente DIFFICVLTER spirantes / primũ quidem propter febrem deinde quod vrgente febre refrigerari postularẽt. LOQVENTES saliuam fundebant / cum autem humiditas confunderetur, atq; circa os colligeretur, saliuam effundebãt. Etenim cum natura esset infirma, corporis ornatus, atque gubernatio negligebatur. ET VENAE his magis elatę / Venæ autem elatæ erant, quod ob febrem multi in ijs producerentur vapores.

ΚΑΙ ΠΟΔΕΣ πάντων μὲν ψυχρότατοι.

Καὶ πόδες πάντων μὲν ψυχρότεροι. πάντων μὲν ἐπειδὴ ὡς ἐδιδάχθημεν καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ ἀεὶ τῶν ἀσθενούντων οἱ πόδες ψυχροὶ καὶ τούτων μάλιστα ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἀφειρουμένου τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀσθενείας μὴ δυναμένου ἐξικέσθαι ἄχρι τῶν ἄκρων. διὰ τοῦτο καὶ ὀρθοστατεῖν οὐκ ἠδύναντο, ἀντὶ τοῦ βαδίζειν, καὶ τὰ συνήθη πράττειν. ἐπεὶ δὲ τούτων πάντες μὲν ἀπέθανον, ἀλλ' οἱ μὲν, εὐθύς. οἱ δὲ, ὕστερον. φησὶν, ὅτι οἱ μὴ εὐθέως τελευτῶντες ὀρθοστατεῖν οὐκ ἠδύναντο. ἐπειδὴ ἡ μετάστασις τοῦ σπονδύλου ἢ μᾶλλον ἐστὶν, ἢ ἧττον, περὶ τῆς ἧττον διαλεγόμενος φησὶν, ὅτι οἱ ἔχοντες τὴν μετάστασιν εἰς ὀρθὸν, ἀντὶ τοῦ εἰς πρόσω ἀρρεπῶς, ὡς μήτ' ἐπὶ δεξιὰ, μήτ' ἐπ' ἀριστερὰ, οὗτοι οὐδεμίαν ὑπέμενον παράλυσιν. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ, ἀπόπληκτικοί. διὰ τί, ὅτι αἱ ἀποφύσεις τῶν νεύρων οὐκ ἐθλίβοντο, οὔκουν ἐνδεὴς ἦν ἐπίρροια τῆς δυνάμεως, ὅθεν οὐδὲ ἀναισθησία, ἢ ἀκινησία ἐγένετο.

ET PEDES oĩbus quidẽ frigidißimi erant. E

Et pedes omnibus quidem frigidiores. } Omnibus quidẽ, quoniã vt experientia, atq; ratione didicimus, cũ semp ij qui sunt imbecilles, frigidos habeant pedes: tum vero ij maxime: quibus à febre calor natiuus erat absumtus, & præ imbeclllitate ad extrema peruenire nequibat. propter hoc etiam erecti stare, hoc est ambulare, & consuetas operationes obire non valebant. Quoniam vero hi omnes perierunt. sed alij statim, alij posterius dicit, quod qui statim non interibant, ij neque erecti stare poterant, cumq; vertebræ luxatio vel maior, vel minor sit, de m ino re sermonem faciens ait, quod habentes luxationem in rectum. i. anterius in F neutram partem vergendo, ita vt neq; dextrorsum, neq; sinistrorsum inclinaret, hi nullam sunt passi resolutionem; hoc. n. significat vox {*Resoluti*} Cur? quia neruorũ processus non comprimebantur. non igitur facultatis influxus parcus erat, vnde neque insensibilitas neque immobilitas contingebant.

GALENI BREVIS DENOTATIO DOGMATVM HIPPOCRATIS G

EX SERMONE XCIX IOANNIS STOBAEI.

A de Carnibus à principio. De ijs quæ in medicat. fiũt cõ. 1. tex. 1.

B 6. de Morb. vulg. sect. 8ª. ante medium.

C 4. de Morbis ad initiũ.

D 1. De Diæta. Et li. de humorib. versus finem.

E de Nat. hu. com. 1. tex. 32. 33. 34. 35. fol. 31. h. & 32. a. b. c

F 1. De Diæta. versus finem.

G lib. de Aere, aquis, & locis.

† *Al. in singulis horum generibus inter se reperiri. vt non tantũ de sexu, sed de alijs omnibus supra positis intelligatur.*

ARtis elementa ea sibi palam placere dicit, quæ manifesta sunt.[a] ‖ Cõstat igitur tum homo, tũ animalia cuncta, ex solidis humidis, & spiritibus. Sed neq; stirpium natura triplici horũ genere caret. Sed & viuunt, & augentur, & gignunt, & nascuntur per horũ constitutionẽ.[b] ‖ Ac solidorũ quidem essentiã ossibus, neruis, & chartilaginibus assignat: deinde mẽbranis quoq;, arterijs, & venis, nam hæc in genere solidorum alicubi numerat. Horum verò compactionis & formationis probabiles sequutus rationes, caput originem putat. Disseruit autẽ de solidorum natura in libris de fracturis & articulis, ac alijs similibus: de spiritu in cõmentario de flatibus peculiariter inscripto: de humidis in libro de humoribus, & altero de humana natura scripsit, & alibi sparsim.[c] ‖ Sunt H autẽ illi humores sanguis, pituita, & vtraq; bilis, scilicet flaua & atra. Ex his sanguinem ait natura calidũ & humidũ esse, colore rubrũ, qualitate dulcẽ: Pituitã verò frigidã & humidã, & albam, magisq; salsam: At bilẽ flauã, calidã & siccã, pallidã, & amarã: Deniq; alterã, frigidã & siccam, nigrã, & flatuosam esse.[d] ‖ Ætates etiã ei quadrifariam distinguere placet, anniq; partes similiter.[e] ‖ Abundare autẽ vnumquenq; ex prædictis humoribus ætate & anni parte sibi conueniente: Videlicet ætate puerili abundare sanguinem, ac tempore veris: Vigente autem bilem flauã, & æstatis tempore: Postea declinante nigram, itemq; autumno: Demum in senectute pituitam, nec non hyeme: Naturas enim humorum, temporibus anni respondere. Itaq; ver calidũ & humidum est veluti sanguis: æstas calida & sicca: autumnus frigidus & siccus: postremo hyems frigida & humida, simili ratione qua humores. Eodem modo diem quoq; numero naturaq; partiũ diuidit, vt quæ supradictis parua quadam proportione consentiant.[f] ‖ In vniuersum autem viriles naturas à mulieribus differre auctor est: mares enim ad calidius & siccius temperamentum inclinare: fœminas contra ad frigidius ac humidius.[g] ‖ Et rursus aliud, sed minus discrimen † in

vtroq;

Avtroq; sexu seorsim reperiri, penes situs regionum, & aeris proprietates, ac victus rationes. Ad hæc singulos humores in hominis corpore peculiarem vsum exhibere: Sanguinem alere, calfacere, sanitatem* bonumq; colorem efficere: Bilem flauam continere corpus, non permittere latentes meatus dissolui, incitare & acuere sensum, concoctioni prodesse, excrementorum ductus faciles & apertos efficere: Atram vero bilem sedem ac veluti fundamentũ esse reliquis humoribus: postremo Pituitam neruis, membranis, chartilaginibus, articulis, & linguæ, ad motus facilitatem prodesse[a] ‖ Item genitale semen tum viri tum mulieris ex æquo ei conferre videtur ad zoogoniam, i. vitam fœtui præstandam, idq; ab omnibus corporis partibus abire.[b] ‖ Et mares in dextro vteri latere, fœminas in sinistro generari. Præpollere aũt dextras partes læuis, & superiores inferioribus.[c] ‖ Morborum autem causas censet alias ab ictibus violentis, alias ab aere ambiente nasci: plurimas vero à prædictis humoribus, cũ aut abundant, aut deficiunt, aut qualitate mutantur, aut ex loco in locum trãseunt.[d] ‖ Præterea vsum remediorum huiusmodi, quæ causis contraria sint, approbat.[e] ‖ Morborum alios acutos facit, alios diuturnos, & alios medios.[f] ‖ Fieri autem ait acutos vt plurimum à bile & sanguine, ætate vigente, æstiuo & verno tempore: diuturnos vero à phlegmate, & atra bile, & in senibus B & hyeme: medios autem causis mixtis prouenire. Item qui morbi salubres, qui contra lethales sint, prænosse docet.[g] ‖ Asserit quoq; prænotionem & prædictionem necessario ad artem pertinere, ac inter se differre: aliquando enim prænosse duntaxat oportere medicum, aliquando etiam prædicere, tutum esse. Prænotionem diuidit in symptomata præterita, & præsentia (quæ aliquid obscurum aut incertum habent) & futura.[h] ‖ Ad hæc decretorios dies cognosci iubet: Nam acutas ægritudines magna ex parte diebus imparibus, diuturnas contra paribus iudicari: & hos quidem, impares inquam dies, æstate, in iuuenibus, partibus dextris, & superioribus, criticos esse: in contrarijs, vero pares.[i] ‖ Quinetiam locos primario affectos inuestigare præcipit, istis enim cognitis non parum adiuuari medicum & ad signa discernendum prædicendumq;, & ad morborum curandum.

* ὑγιαίνειν. sed forte ὑγραίνειν i. humectari. & videtur magis veritati cõsonum.

A 4. de Morb. à principio.
B 5. Apho. 38. & 48.
C 1. de Morb. à principio. & 4. circa mediũ.
D 1. d Nat. hu. 20. & 21.
E 2. de Nat. hum. tex. 1.
F de Dieb. indicatorijs. Et 1. de Diæta iuxta principium.
G 1. Epidemi. sect. 2ª. tex. 48. & 49. Et 1. Prognost. tex. 2.
H de Septim. par. Et 2. Epidem. sect. 6. circa med. Et 2ª. aphor. 24.
I 1. Epidem. com. 3. tex. 13. de Affectionibus circa med.

C

GALENI FRAGMENTVM EX QVATVOR COMMENTARIIS QVOS IPSE INSCRIPSIT DE IIS QVAE MEDICE DICTA SVNT IN PLATONIS TIMAEO

D Augustino Gadaldino Mutinensi interprete.

Hoc fragmentum à nobis inuentum & latinitate donatum, esse Galeni, stylus, & doctrina, & libri, quos ipse à se scriptos citat, indicant. Quin & Galenus quoq; octauo de dogmatibus Hippocratis & Platonis libro, capite quinto & sexto: & libro de tremore, capite septimo: facturum se explanationes in ea, quæ medicè scripta sunt in Platonis Timæo, pollicetur: ac in libro de proprijs libris commentarios de hac re quatuor se fecisse affirmat.

* * *

PLATO I.

Id vero quod in nerui, cutis, & ossis complicatione quæ circa digitos fit, ex tribus his est commixtum, iam exiccatum, vna communis omnium dura cutis extitit: causis quidem adiuuantibus (græce ξυναιτίοις id est concausis) his

fabricatum: causa vero maxime principali, intelligentia inquam, eorum quę postea erunt, gratia effectum. Quòd enim aliquando ex viris mulieres, & alię ferę gignendę erant, opifices illi nostri sciebant. Et sane etiam quòd vnguiũ vsu multis pecudibus ad multa opus foret, cognoscebant. Quare in hominibus statim, dum eos gignerent, vnguium generationem subfigurarunt. Hac sane ratione hisq; occasionibus cutim, pilos, ac vngues in extremis membris genuerunt.

GALENVS

* * *

propositis particulis: cutis vero ita eorum radices complectitur, vt gingiuæ dentes. & sanè vngues subiectis venis aperte connascuntur. Quare non ex osse solo, neq; uoq; & cute, sed etiam ex carne, vena, membranis, & ligamentis, vngues conflatos fuisse quicunque vult, opinari potest. Sed de his tum in alijs quibusdam, tum in tertio de dissectione Hippocratis libro, copiosius dictum est.

PLATO II.

Quoniam aũt omnia mortalis animalis membra & partes connata erant, ipsumq; in igne & spiritu vitam habere ex necessitate contingebat, atq; ob hęc ab iis liquatum vacuatumq; deficeret, pręsidium huic Dei machinantur. Quippe humanę naturæ naturam quandam cognatam alijs ideis ac sensibus miscentes, ita vt aliud animal sit, plantant. Talia sanè nunc sunt domesticę arbores, & stirpes, & semina: quę nunc ab agricolatione consita, mitia erga nos sese habent: quondam vero sola erant agrestium genera, domesticis nimirum antiquiora. Quicquid igitur τοῦ ζῆν.i. viuendi est particeps, iure sanè ζῶον (quasi vitale dixeris) id est animal, rectissime appellari potest. Id autem quod nunc dicimus, tertię est particeps speciei animę, quam inter phrenas (id est mentes, seu septum transuersum) & vmbilicum locari sermo est: cui nulla prorsus aut opinio, aut ratio, aut mens inest, sed sensus suauis & tristis cum cupiditatibus coniunctus. Omnia siquidem continue patitur. Quia vero ipsa in se ipsa circa se ipsam versa fuit, externumq; repudiauit motum, proprio vero est vsa, idcirco eam huic naturam non tribuit generatio, vt perspiciendo suorum aliquid consideret. Quamobrem viuit quidem (gręce ζῇ) nec est ab animali (gręce ζώου) diuersa: at stabilis radicataq; defixa est, propterea quòd motu extra se ipsam facto priuata fuit.

GALENVS

Partes.i. μέρη omnia eæ appellantur, quæ totum complent, vel in quæ totum diuiditur: priuatim vero membra.i. μέλη, animalium partes vocantur. Cum igitur hoc in loco Plato membra partibus opposuerit, aliam nobis significati capiendi in vtroq; nomine suspitionem intulit: ita vt quæ propriam habent circunscriptionem, altero istorum nominum indicarit: quæ vero horum ipsorum sunt partes, altero: vtro tamen alterutrum, haud dum firmiter asseuerare possumus: hoc ergo in nominibus & significatis quæstionem habet, nihil ad rerum scientiã conferens. Sed iam nos potius videamus, quæ de rebus ipsis disputat Plato, vbi ait vitam nostram in igne & spiritu ex necessitate esse. Nam cũ quatuor sint elementa ex quibus singula q̃ generantur ortum habent, ignis, terra, aqua, & aer: ex his materialiora quidem, terram & aquam: efficaciora vero præcipueq; in animalibus, ignem & spiritum esse, ab omnibus ferè concessum est. Id autem quod ab iis gubernatur corpus, multas non solum vacuationes manifestas, sed & sensu ignotas perspirationes & effluxiones habere est necesse. Ob hęc igitur nutrimento indiget, à quo id quod ex eius substantia digeritur, repleatur: atq; huius nutrimenti causa Dei stirpes fabricarunt: quas etiam superius, ꝓbabili ratione ab ipso animalia fuisse appellatas ostendimus. Cum.n. prius supponatur, animã esse principium motus, stirpesq; principium motus in se ipsis habere concedatur, animatæ illæ merito nominabuntur. Animatum vero corpus ab omnibus vocatur animal. Quòd si etiam Aristoteles velit corpus ipsum non ob id solum, quoniam animatum sit, merito appellari animal, sed sibi opus esse vt sensibile

A sibile addatur: ne hoc certe etiam ipso stirpes destituuntur. Ostensum enim à nobis est in cōmentarijs de substantia facultatum naturalium stirpes facultatem eam possidere, qua tum familiares substantias à quibus nutriuntur, tum alienas à quibus lęduntur, agnoscunt: ideoq; familiares quidem attrahere, alienas vero auertere atque propulsare. Ob id ergo & ipse Plato stirpes peculiaris generis sensus participes esse dixit, nam & familiare & alienum agnoscunt. Hæc igitur in Platonis orationem satis abunde breuibus à me dicta sint. Superest autem, vt eorum mentionem faciamus, qui vnam asserunt esse animæ nostræ substantiam, quæ tres facultates, rationalem, irascibilem, & concupiscibilem habeat: cum & ipse etiam Plato tum sæpe aliàs (vt ostensum est) tum nihilo secius in præsenti quoque oratione speciem animæ ipsam concupiscibilem esse dixerit: quæ haud aliam quidem in stirpibus, aliam vero in nobis, sed eandem naturam habeat: atque in iecore sedem obtinere, nō in eodem profecto loco vbi irascibilis & rationalis habitant: quod tamen rationi consentaneum erat, si vnius substantiæ tres illæ essent facultates, quemadmodum illi asserunt, qui cor eiusmodi esse supponunt. Iure enim illi vnam statuentes substantiam animæ, tres ipsius esse maxime generales facultates dicunt. Plato vero non eandem esse rationalis partis animæ substantiam B quæ est ipsius irascibilis & concupiscibilis, sed inter sese diuersas asserit: ac sæpius quidem rationalem cum irascibili pugnare: non nunquam vero irascibilem rationali aduersus concupiscibilem in corpore habitantem opitulari. Ipse igitur totius nostræ animæ similitudinem atque imaginem ad fabulosa animalia reduxit: Qualem sanè esse chimæræ, scyllæ, cerberiq; imaginem poetæ fingunt. Nullum enim aliud ex iis quæ in mundo nunc sunt, inuenit, cui magis proprie magisq; accommodate animam nostram assimilaret. Haud absimilis quoq;, quæ ad aurigam equosq; fit comparatio, est: ab ea tamen quam in nono de Republica libro tradit, superatur, in qua animam nostram compositis animalibus, qualis esse chimæra fabulatur, assimilari ait. Superius autem eius verba, vbi hæc ipsa narrat, apposui. Maledicant igitur vt sui moris est, ridentes simul, ac scurrantes, detrahentesq; sermoni nostro, quasi nos nugemur, si tres quas demonstrauimus, dicamus esse animas. Atque in cerebro quidem neruorū, voluntariorumq; motuum, ac quinque præterea sensuum, principium esse: in iecore, sanguinis & venarum, nutriendiq; corpus, ac familiarem sibi substantiam agnoscendi: in corde, arteriarum, & innatæ caliditatis, pulsusq;, ac iræ. Plato vero hæc ipsa principia, species animarū appellat, non vnius substantiæ facultates duntaxat. Itaq; cum diuersæ sint earum substantię, C ac singularum in singulis prædictis visceribus sit habitatio, ei qui facultates tres nos habere vult, principia non animas appellare liceat. Nequaquam enim medicinæ vel philosophiæ officiemus, si animal à tribus principijs gubernari dixerimus, quorum alterum in cerebro, in corde alterum, tertium in iecore, sedem obtineat. Sed de his satis. Quod vero in huius orationis fine scripsit, consideremus, quónam pacto de stirpibus & de tertia animæ specie dictū sit. Quia vero ipsa in se ipsa circa se ipsam versa fuit, externumq; repudiauit motum, proprio vero est vsa, idcirco eam huic naturam generatio non tribuit, vt perspiciendo suorum aliquid consideret. Videtur enim mox cōtraria huic dicere, vbi ait stabilem radicatamq; defixam esse, propterea quòd motu extra se ipsam facto, priuata fuerit. Verum in priori oratione de proprio ipsius motu intelligendū est, quemadmodum etiam re vera est, in quo ex paucissimo semine incipiens, tum sursum in aerem eleuatur, tum deorsum radices protendit, atque ex terra nutrimentum trahit, ipsumq; ad extrema vsque germina asportat, omniumq; particularum incrementum longissime protrahit: sed eo motu immobilem esse, qui ab aliquibus μεταβατικὸς, i. transgressorius appellatur: qui, dum nos situm permutamus, & ex alio loco in alium cedimus, fit. Nam secūdum hunc motum ipsam stabilem radicatamq; esse dixit. D Atque hanc ego certe explanationem feci, atticorum nimirum exemplarium editionem secutus. Nam cum in alijs codicibus scriptum compererim, διὰ τὸ τῆς ἐξ αὐτοῦ κινίσεως, id est propterea quòd motu à se ipsa facto, deesse ω elementum existimaui: atq; hoc modo Platonē scripsisse, διὰ τὸ τῆς ἔξω ἑαυτοῦ κινήσεως, id est propterea quod motu extra se ipsam facto, vt transgressorium duntaxat motum stirpibus denegauerit.

PLATO III.

Cum hęc sanè omnia genera superiores illi nobis inferioribus ad nutrimentum plantauissent, corpus nostrum canalibus diduxerunt, secantes veluti in hortis riuos, vt tanquam ex fluento inuadente irrigaretur.

GALENVS

Stirpes ait à Deis factas fuisse nutriendi corporis nostri causa, earum nimirum fructibus ac particulis in nostrum ventriculum deuoratis ac deinde in minutas portiones confractis, vt postea per venas simili distribuerentur modo, quo per riuos hortorum fit: per ipsos etenim

riuos aqua fertur, atque ad propinquas in hortis partes distribuitur, tantumq; interualli hor- E
torum cultores inter riuos faciunt, vt per id totum aqua, quæ per distributionem interme-
dios locos ex riuis irrigatura est, meare valeat.

PLATO IIII.

Ac primùm quidem riuos occultos sub conflatione cutis & carnis, duas venas, dorsales diuiserunt, sicut geminum erat corpus, in dextris nimirum & sinistris.

GALENVS

Ab hortorum exemplo riuorum appellationem ad venas transtulit. Maximarum autem venarum meminit, à quibus omnes, quę in toto existunt corpore, oriuntur: atq; ipsas dorsales appellauit, quòd per totum dorsum ab internis nimirum ipsius regionibus extẽdantur. Vera igitur loquitur, cum vasa quæ in dorso sunt, venas appellat, quandoquidem ita etiam ab antiquis (vt superius dictum est) arteriæ vocabantur: haud vera autem dicit, cum duas idcirco esse venas ait, propterea quòd geminum sit corpus. Neque enim eiusdem speciei sunt dorsi vasa, cum alterum tenuem ac pulsu priuatam habeat tunicam: alterum pulsantem venæq; crassitudine quincuplam vel sexcuplam, quam peculiariter arteriam vocamus. Neque etiam ex ijs alterum in dextris, alterum in sinistris est partibus, sed ambo in media spina sunt: ab vtraque vero horum regione neruus vnus, alter in dextris, alter in sinistris est. F

PLATO V.

Has autem ad spinam demiserunt, genitalemq; medullam mediam comprehenderunt, vt & hęc quàm maxime pullulet, & bene fluens hinc ad alia quasi ad decliue effusio facta, irrigationem ęquabilem prębeat.

GALENVS

Genitalem medullam, dorsalem intelligit, cum & hæc vetus sit opinio, ita vt Hippocrates quoque eiusdem particeps fuisse videatur ‖: censuisseq; à dorsali medulla semen ad maris pudendum descendere. Pullulare vero medullam dixit, ob sanguineorum vasorum communicationem, quòd scilicet ab ipsis nutriatur. Atque ad alias corporis particulas hinc ait æquabilem fieri effusionem, tanquam sanè ex magnis riuis in exiguos distributio fiat. Illud G autem/quasi ad decliue/non admodum recte dictum est: quippe sublimiores partes quæ circa collum & caput sunt, per venas nutriuntur. In iis igitur spinæ partibus, quæ infra septum transuersum sunt, tum vena caua, tum maxima arteria, super vertebras incumbit, quousque ad eiusdem spinæ finem in crura scissio facta fuerit: in eis vero partibus quæ supra septum sunt, arteria quidem longissime super vertebras exporrigitur: ipsi vero vena parua adiacet, eas duntaxat infernas thoracis partes, quæ in octo notis costis habentur, nutriens. Reliqua autem tota spinæ pars superior, in qua tum quatuor primæ thoracis vertebræ, tum supra has etiam ad caput vsque vniuersæ colli vertebræ sitæ sunt, nec arteriam nec venam sibi incumbentem habet. Sed nil (vt dixi) mirum est ea, quę ex anatome conspiciuntur ignorasse Platonem, quemadmodum etiam Homerum, qui ita cecinit.

De genitura nõ lõge a principio.

Totam venam abscidit ense,
Perpetuo quæ ad ceruicem per dorsa recurrit.

PLATO VI.

Post hęc partiendo circa caput venas, easq; mutuo contrarias implicando, has quidem à dextris ad sinistra, illas vero à sinistris ad dextra corporis, H inclinando transmiserunt, vt capiti ad reliquum corpus vnà cum cute vinculum foret, quandoquidem caput secundum verticem à neruis in orbem non comprehendebatur: atque etiam vt sensuum affectio, ab vtrisque partibus in totum corpus distribueretur.

GALENVS

* * opinati sunt non nulli venas partim ex sinistris ad dextrã, partim ex dextris ad sinistra, pertransire. Qui vero diligentius dissecant, extrema ipsarum sibi mutuo vniri asserunt: quod & in alijs etiam corporis partibus fit. Vinculum autem capitis, earum esse vnitionem existimat, vera nimirum ipsius vincula ignorans, maxima quidem quæ in suturis sunt: exigua vero, tum membranam pericranion, id est quæ circa caluariam est, tum ipsam cutim: quæ adeo omni alia corporis cute crassior est, vt in interna ipsius parte quædam carni similis substantia tenuis exporrigi, circaq; caluariam constringi videatur. Neruum vero in

Aro in capite nullum esse ait, tum quia nec voluntarios appellatos, nec copulatiuos, in capite esse sciat: tum etiam quia venarum cum neruis mutuam fieri complicationem ignoret. Cum vero dicit, vt sensuum affectio in totum corpus distribueretur: hoc etiam in loco haud intelligit sensus per neruos fieri: quod sane etiam non nulli (vt diximus) ex antiquis medicis ignorarunt.

PLATO VII.

Hinc iam aquæductum eiusmodi quodam modo preparauerunt: quod facilius perspiciemus, si hoc prius inter nos concessum fuerit, omnia quę ex minutioribus constituta sunt, continere maiora, quæ vero ex maioribus, minora non posse: Ignem autem præ omnibus generibus, minutissimis constare partibus: vnde per aquam & terram, & aerem, & quę ex eis constituuntur, permeat, ipseq; à nullo contineri potest. Idem de nostro ventriculo cogitandum, qui esculenta & poculenta cum in ipsum ingesta fuerint, contiB net: spiritum vero & ignem, qui longe tenuiorum sunt partium quàm sit eius constitutio, continere haud potest.

GALENVS

Aquæductum sanguinis lationem per venas, nomine à prædicta similitudine ad riuum ranslato appellauit. Nunc vero aquæductum fieri ait, spiritu vnà cum caliditate per vẽtrem exeunte, ac deinde secum confractas nutrimenti particulas asportante. Caput porrò orationis breuiter simul ac clare mihi dictum est. Quæ vero deinceps dicuntur intellectu dictuq; difficilia sunt. Ob idq; postquam eorum explanationem in singulis dictionibus fecero, in vnum deinde compendium omnia colligam.

PLATO VIII.

His igitur Deus ad irrigationem à ventre ad venas traducendam abusus fuit.

GALENVS

D His inquit præmemoratis spiritu & igne. Ignem enim nominat caliditatem quæ est in corpore, appellationem ab elemento ipsum generante transferens: omne enim calidum per ignis exuperantiam tale euadit.

PLATO IX.

Qui rete ex aere & igne, cuiusmodi nassę sunt, contexuit.

GALENVS

Piscatorum nassas intelligit, quas nisi quis prius conspexerit, ea quæ dicentur, mente consequi non poterit, explicatu difficilia cum sint, ita vt ab ijs etiam qui nassas inspexere, vix intelligi possint. Siquis igitur maritimum domicilium habet, inspicere prius conetur piscatorum nassas: Si vero in locis solitarijs montuosisq; habitet, at saltem calathos omnino vidit. Vbi igitur hos in basi quidem haud esse perforatos, supernum vero osculum referatum habere excogitarit, animum sic deinde dicendis adhibeat.

PLATO X.

Quę duplices ad introitum nassulas habeant.

C GALENVS

Excogitata abs te piscatorum nassa, quod certe est rete simplex, in ipsa quoque alteram nassam excogitato, magnæ quidem adsimilem, paruam tamen contineri: quod porrò est rete ex funibus confectum (quemadmodum etiam totum rete fit) à basi magnæ nassæ exporrectum, cuius sanè retis basis quidem illi communis existat, osculum vero non ad æqualem cum continenti nassa altitudinem ascendat, sed multo desinat inferius. Profecto si simplicem nassulam animo excogitaris, iam facilius duplicem contemplari poteris: qualis enim est ea quam explicui, talem & aliam in magna nassa contentam supponas. Cumq; hanc mente conceperis, excogitato deinde ab vtraque nassula plexum quendam oblongum, ad osculum vsque magnæ nassæ extendi: ita vt piscibus in magnam nassam introitus bipartito sit scissus, cum hi per vnum, alij per alterum ingrediantur. Ita enim eueniet, vt quamuis à se ipsis mutuo disgregati sint pisces, in vna tamen magna nassa contineri dicantur: quemadmodum sanè & alio modo, non in vna, quòd paruæ sint nassæ, quas ἐγκύρτια, idest nassulas, appellauit.

PLATO XI. E

Quarum alteram rursus bicornem pertexuit.

GALENVS

Quarum inquit nassularum alteram bicornem pertexuit. Communi autem vsu à Græcis lignum bicorne, idest δίκρουν nominatur, quod duo habeat cornua: Plato vero nunc appellationem ad alterius nassulæ osculum transtulit, vt & secundum hoc ipsum eam duplicem animo contemplemur. Obscuritatem vero attulit, cum hoc haud necessario, in hac sermonis parte interposuerit: clarior enim foret interpretatio, si nos diceremus, quemadmodum duas nassulas oratione descripsit, ita & osculum in superiorem extremitatem magnę nassę terminari. Vult enim vt nos excogitemus cutim, quæ extrinsecus vniuerso corpori circumiecta est, externæ circunscriptioni magnæ nassæ comparari: quæ vero veluti nassulæ vacuæ in ipsa continentur, eis quæ intra cutim habentur regionibus, ei inquam quæ secundum ventrem, & ei quæ secundum thoracem est, assimilari. Duæ enim ex iis veluti tibiæ, ad oris capacitatem ascendunt. Mihi vero in præsenti, clarioris sermonis causa, excogitato nequaquam in corpore linguam contineri. Ita enim, quæ in internam oris capacitatem ascendunt tibiæ, erunt tum stomachus seu gula ex ventre: tum aspera vocata arteria perueniens ad pulmonem, in ea F locatum cauitate, quæ alteri nassulæ similitudine respondet. Per hoc igitur osculum respiratio fit ingrediente & egrediente spiritu: per alterum vero comesta & bibita in ventriculum feruntur. Plurima igitur vtrarumque materiarum portio hoc pacto per os in corpus intrat. Paucam vero portionem per vtrumque osculum tum spiritus nimirum in ventrem, tum potionis in asperam arteriam pulmonemq; simul ingredi vult. Cum ipse ergo (vt diximus) interposuerit alteram nassularum bicornem esse, obscurum sermonem, cuiq; etiam simul cõtradici possit, efficit. Respirationem enim asperæ arteriæ bicornem esse dixit. Hoc autem dixit, propterea quòd respiratio nobis per nares & os fit: manducatio vero & potio, per os solum. Quo in loco accusandi cupidos contradicturos dico. Neq; enim alterius duntaxat nassulæ esse dicent duo illa extrema, tum quod per nares, tum quod per os peruenit: quandoquidem os, alterius etiam nassulæ, quæ ad ventrem est, communis est terminus. Postquam ergo iam mente conceptum est, quæ nam in nostro corpore magnæ nassæ, & quæ nassulis assimilari velit, ad alia deinceps eius verba accedendum est.

PLATO XII. G

Et sane à nassulis veluti funes circulo per totum corpus ad retis extrema extendit.

GALENVS

Non amplius in piscatorum nassis reperitur quod huic proportione respondeat: neque enim in nassulis ad continentis circuli rete funis vllus peruenit, cùm tota illa intercapedo vacua sit: in nobis autem ex ventre & ex pulmone in totum corpus ad extremos vsque fines foras pertingunt venæ & arteriæ, quas funibus, qui à nassulis ad nassam extenduntur, assimilat.

PLATO XIII.

Interiora igitur ipsius tricę omnia ex igne, nassulas autem & receptaculum aeri similia constituit.

GALENVS

Tricam, idest πλόκανον hoc loco intelligit totum id quod nassæ adsimile est, quandoquidem & intra ipsam etiam nassulæ sunt. H Vult autem regionem ab his contentam aeri magis quàm igni similem esse: atque ideo sermoni de tota trica habito adiecit, nassulas & receptaculum aeri similia esse. Nassulæ igitur tales manifesto sunt: vacua enim regio solum aerem continens, in thorace apparet. Receptaculum vero cur aeri simile dictum fuerit, non item manifestum est. * Videtur enim receptaculum, idest κύτος tanquam vnum corpus, de quo sermo habeatur, significare: hoc autem cum superioribus pugnare videtur. Siquidem totum nassæ receptaculum tum à nassulis repletur, tum ab eo etiam vniuerso quodcunque ab his in externam nassæ circunscriptionem peruenit: quò quosdam veluti funes extensos à nobis excogitandos esse inquirat, quos arterias venasq; esse diximus. Relinquitur ergo sanè, vt prædictum nassæ receptaculum, extrinsecum ipsius rete esse excogitemus: hoc enim est quod totam nassæ substantiam cõstituit. Quemadmodum igitur, quod inter nassam, & nassulas erat, ab igne exuperari mente concipiebamus: ita etiam excogitari est necesse extrinsecum ipsius finem ab aere exuperari, quod sanè est tricæ receptaculum: hoc autem in nobis vtique sit cutis, frigida

A tis, frigida existens, vt ea, quæ continentur * huic ambienti aeri continua. Ac mihi sanè videtur velle Plato circunstantem aerem, qui tricæ contiguus est, portionem quandam nassæ esse: in hocq; præcipue eius sermo obscuritatem habuisse videtur. Si enim hoc supponatur, omnia sibi mutuo insequenti consentient oratione, ad quam accedere iam tempus est.

PLATO XIIII.

Cumq; hęc assumpsisset, animali formato, hunc in modum circumposuit.

GALENVS

Prædicta ab ipso trica re vera quidem ac per se ipsam non est: eius autem intelligentia per se ipsam sumpta, ita postea animali accommodanda est.

PLATO XV.

Alteram quidem nassularum in os traiecit: sed, cum & hęc ipsa duplex sit, hanc per arterias in pulmonem, illam apud arterias in ventrem demisit: Alteram verò partitus, vtráque ipsius partem per narium canales communem B emisit: vt quando non per os iret altera, †ex hac omnia etiam illius, fluxu replerentur. Reliquum vero receptaculum nassæ circa corpus, quodcunque concauum in nobis est, circumplantauit.

† Sic habēt antiqui codi. ex impreßis autē ita verti pōt. Ex hac omnia etiā illius fluēta replerentur.

GALENVS

Non hoc dicit, quòd alteram nassularum in os demisit: nam deinceps vtiq; dixisset, alteram vero in hanc corporis partem demisit: sed ad tricam referens dixit: vt tota eius oratio talis, vt dixi, sit. Tres cùm sint tricæ, vna quidem quæ magna nassa est: duæ vero reliquæ, quæ veluti nassulæ sunt: nassularum quidem tricam in os traiecit: sed, cùm & hæc duplex sit, per arterias quidem alteram ipsárum in pulmonem, apud arterias vero alteram in vētrem demisit. Cùm vero hæ ipsæ nassulæ duæ (vt dictum est) sint, alteram, quam sanè etiam prius bicornem esse dixit, partitus, vtranque ipsius partem bipartito per canales narium communem emisit. Cur igitur communem ipsam dixerit, ipse mox declarat inquiens: vt quando non per os eat altera, ex hac omnia etiam illius, fluxu repleantur. Nam respirationis nassula bicornis facta, duas C spiritus vias habuit, vnam per os, alteram per nares, quæ sanè, cùm fluxionis introitus, qui per os fit, aliquo modo quieuerit, illius vicem suppleat. Hæc cùm de nassulis dixisset Plato, mox dicenda subiungit. Vocat autem ipsas radios id est ἀκτῖνας ab exuperante substantia ignis.

PLATO XVI.

Et sanè vniuersum istud, aliàs in nassulas confluere molliter, nempe cum aer sit, fecit: aliàs verò à nassulis quidem sursum fluere, per rete vero ipsum, tanquam rarum sit corpus, tum intro mergi, tum rursus extra emergere: internos vero ignis radios extensos subsequi in vtranq; partem migrante aere: Hocq;, donec mortale consistit animal, fieri numquam cessat. Huic sanè generi ἀναπνοὴν & ἐκπνοὴν. i. respirationem & expirationem, nomen ab eo, qui cognomina posuit, fuisse positum dicimus. Omne autē hoc opus, omnisq; nostra hęc affectio, corpori, quod irrigatur & refrigeratur, nutrimentum, & D vita extitit. Quando enim intro forasq; respiratione eunte internus ignis connexus sequitur: assiduę vero diuisus, ventrem ingressus, esculenta poculentaq; sumpsit, ea certe liquefacit: ac in minutas particulas diuidens, per exitus, per quos ipse proficiscitur, traducens veluti ex fonte in riuos, idest venas, ipsa hauriens, fluere per corpus tanquam per canalem, venarum fluenta facit.

* διαιρούμενος est in antiquis. impressi codices habēt διαιωρούμενος. i. ad sublimia penetrās.

GALENVS

Cùm in memoriam nobis suggessisset totam quidem istius corporis nassam ad ipsam cutim, quæ extrinseco aeri continua est, terminari, vult, vt nos excogitemus ipsam in se ipsam veluti nassulas duas, aeris regiones, alteram in ventriculo, alteram in thorace habere: totum vero id, quod inter has medium est, quod sanè est corpus, extensos ignis radios obtinere: quos, rationi consentaneum est, vt nos excogitemus per arterias & venas extēdi: & has ipsas esse vias

lationis

lationis ad vtraq; tum ab interiori ad exterius, tum rursus ab exteriori ad interius. Duas enim esse motiones sibi mutuo contrarias toti ipsi tricæ ait, aliquando quidem à nassulis ad ambientem vsq; aerem, aliquando vero ab ipso aere ad nassulas latione facta. Quónam vero pacto motiones istæ fiant, & quid causæ sit, cur nunquam quamdiu corpus viuit, cessent, in sequentibus dicet. Verum in præsentia totum propositum sermonem in summam redigens, motionem, quæ ad vtraque fit, duplicem tum respirationem, tum distributionem nutrimenti, facere ait. Ego sanè totum id, quod ex inspiratione & expiratione componitur, ἀναπνοὴν, i. respirationem, antiquos ferè omnes medicos secutus, appellaui. Nam cùm tres sint res, vna quidē ipsa, quæ introrsum fit, latio, secūda quæ extrorsum, & tertia, quæ ex ambabus composita est, eam quidem spiritus lationem, quæ introrsum fit, εἰσπνοὴν, i. inspirationem, nominant: quæ vero extrorsum, ἐκπνοὴν, i. expirationem: quod autem ex ambobus componitur, ἀναπνοὴν, i. respirationem, appellant. Plato vero inspirationem ipsam, respirationem nuncupauit: quam in arteriam, asperam scilicet, & ventrem fieri ait. Sed, cum illa, quæ extrorsum fit spiritus latio, eam, quæ introrsum, in ea regione, quæ media inter nassulas & magnam nassam sita est, suscipiat, secari quidem asserit cibos & potus secundum eam, quæ introrsum fit, motionem lationemq; totius tricæ, simul vero in corpus asportari caliditate & spiritu confractos. Hoc sanè est, quæ à medicis ἀνάδοσις, i. distributio, appellatur, nutrimēto per venas & per arterias in omnes corporis particulas migrante. Quid autem causæ sit, vt spiritus & caliditas vltro citroq; ferantur, post hæc ipse declarat.

PLATO — XVII.

Sed rursus inspiciamus, quibus causis respirationis affectio in hunc modum, qualis nunc est, facta fuerit, hoc sane pacto. Cum vacuum nullum sit, in quod quippiam ex iis, quę feruntur, possit ingredi, spiritus autem è nobis extra feratur, omnibus iam posthac perspicuum est eum non in vacuum ferri, sed proximum sibi è sua sede pellere: idq; quod pellitur, proximum etiam sibi extrudere: Atq; secundum hanc necessitatem quicquid in eam sedem, vnde spiritus exijt, circumtruditur, illuc ingrediens ipsamq; replens, spiritum comitari: totumq; hoc instar rotę, quę circūagatur, fieri propterea, quod vacuum nullum est. Quare cum pectus pulmoq; extra spiritum emiserint, rursus ręplentur ab aere corpus ambiente, qui intro per raras carnes mergitur & circumtruditur: rursus vero aer reuertens, ac per corpus foras exiens, intro respirationem per oris ac narium transitum circumpellit.

GALENVS

Nec in hac oratione Plato primam respirationis causam attulit: quādoquidem, postquam hanc absoluit, aliam deinceps subsequentem inchoat, in hunc sanè modum. Causa vero principij horum hæc statuenda est. &c. Quid igitur est id, quod in præsenti oratione dixit? Ipsum profecto dogma circumpulsionis, quæ græce περίωσις nominatur, per quam vult respirationem perspirationemq; fieri. Ita autem nos appellamus, respirationem quidem, i. ἀναπνοὴν, vt diximus, quòd ex inspiratione & expiratione componitur, quando per os ambo fiunt: perspirationem vero, id est διαπνοὴν, quando per totum corpus. Hæc autem vtraque per circūpulsionem vult fieri, hoc pacto. Cùm per os expiramus, accidere ait, vt qui ex nassulis extra fertur aer, externum aerem per cutim solam circumpellat: hic autem ad corporis profundum feratur, locum aeris extra per expirationem migrantis replens. Cùm vero rursus aer in externam lationem, quæ per cutim fit, impetum facit, tunc accidere ait, vt à calore & spiritu circūpulsus rursus externus aer, per os intra corpus feratur. Quæ sanè res (vt diximus) inspiratio magis proprie, q̄ respiratio, à medicis appellatur. Hanc autem circumpulsionem fieri ait Plato ob vacui necessitatem, i. ne vllus locus vacuus euadat: ob idq;, cùm aliquid vacuatur, quod continuum est, sequitur, illius locum replens: quod Erasistratus τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, idest, consecutionem ad id, quod vacuatur, nominare solet.

PLATO — XVIII.

Causa vero principij horum hęc statuenda est. Omne animal omnino in sui ipsius sanguine venisq; caliditatem, veluti in se ipso fontem quendam ignis existentem, habet: quod sane reti nassę assimilatum, per medium extensum,

A ſum, totum ex igne contextum eſt: reliqua vero, quæcunque extrinſecùs ſunt, ex aere. Calidum ſane ſecundum naturam in ſuam regionem foras ad id, quod ſibi cognatum eſt, migrare eſt fatendum. Cum vero duo ſint exitus, alter per corpus extra, alter per os ac nares, quando in alteram partem impetum fecerit, id, quod in altera parte eſt, circumpellit: quod vero circumpulſum eſt, in ignem incidens calefit: quòd exit, refrigeratur. Cum vero mutatur calor, & quæ ad alterum exitum ſunt, calidiora fiunt, rurſus quod illud vergit, calidius multo redditum, ad ſuam ipſius naturam migrans, id, quod in altera parte eſt, circumpellit: id autem eadem patiens eademq; retribuens ſemper, circulo ita huc illucq; fluctuans, ab vtriſq; elaboratum, reſpirationis & expirationis generationem prębet.

B

GALENVS

Aperte nunc indicauit regionem, quæ in profundo eſt: in qua ait eſſe veluti naſſam, quam fontem quendam ignis nominauit, Hanc igitur caliditatem ſurſum ad id, quod ſibi cognatum eſt, recurrere vult. Si igitur per oris exitum căloris impetus migrare præuertit, calidum tunc internis cauitatibus aeri ſimilibus incidens, ſimul quidem ſecare ac frangere ea, quæ in ipſis cauitatibus ſunt, ſimul vero extrinſeçum quoque aerem ſecum trahere ait: ſicq; vſu venire, vt id, quod circumpulſum eſt, in calidum, quem ſanè ignem appellauit, incidens calefiat, quod vero exit, refrigeretur: tuncq; rurſus ſequi, vt, quod calefactum eſt, ad ſibi cognatum per externam ſuperficiem recurrat: hocq; rurſus conſequatur is, qui in internis cauitatibus eſt aer, quem mox ſequatur is, qui vſque ad os eſt, quem rurſus externus conſequatur ab exeunte circumpulſus, propterea, quòd nulla ſit vacua regio, quæ id, quod à corpore extra fertur, ſuſcipiat: & in hunc modum rurſus pulſus propinquus aer, ipſe quoq; rurſus continuum pellat, ac ille itidem eum, qui poſt ipſum eſt, quouſque tandem in hac circumpulſione rurſus in id, quod ex corpore vacuatur, aer ipſum replens aduenerit. Eiuſmodi igitur motio non exquiſitus fit circulus, qui ad eadem omnino circumfertur, ſed, vt ipſe dixit, ἔνθα καὶ ἔνθα, ideſt huc & illuc. In hocq; Platonis opinio ab Academicorum opinione, non quemadmodum Eraſiſtratus dicebat, differt. Volunt enim Academici, vt per exquiſitum circulum perpetuo aer ad eadem ac ſimili modo circumferatur: Plato vero non per circulum vult, ſed per duos, vt quiſpiam dicat, ſemicirculos, qui contrario inter ſe motu moueantur.

C

PLATO XIX.

Quin etiam cauſę affectionum, quę ob cucurbitulas medicas fiunt, atque etiam potiones, & eorum inſuper, quę iaciuntur, ſiue emittantur ſublimia ſiue deferantur humi, hoc vtique modo tractandę ſunt: ſoni pręterea, quicunque veloces & tardi, acuti & graues videntur, aliàs diſſoni propter motionis, quę in nobis ab ipſis fit, diſſimilitudinem, aliàs conſoni propter ſimilitudinem. Priorum enim velociorumq; motiones ceſſantes iamq; ad ſimile progreſſas, tardiores ipſi ſoni illis deinceps ſeſe offerentes illasq; mouentes, comprehendunt: comprehendentes vero, non aliam quidem motionem iniiciendo perturbant, ſed tardioris lationis initium ſecundum principium velocioris inducunt. Dum vero deſinentis motionis ſimilitudinem accommodant, vnam ex acuta & graui affectionem contemperant. Vnde inſipientibus voluptatem, ſapientibus gaudium, propter diuinę harmonię imitationem in mortalibus lationibus factam tribuunt. Eadem ratio eſt de omnibus aquarum fluentis, de fulminum caſu, de admirabili illo electri attractu, herculeorumq; lapidum. Horum enim omnium nulli ſanè attractio vnquá eſt. Sed, cum vacuum nullum ſit, & hęc ſeſe mutuo circumpellant, concretaq; & diſcreta in ſuam ſedem ſingula tranſeuntia migrent, diligenti harum

D

rerum

rerum inuestigatori ex mutuis affectionibus complicatis omnia admirabiliter fabricata esse videbuntur.

GALENVS

Haud scio, quid Platoni visum fuerit, vt circumpulsionis opinionem potius, quàm attractionis, eligeret, in hoc solo ferè ab Hippocrate discrepans. Nam, ꝙ respiratio, siue ea opus siue affectio appellanda sit, non per circumpulsionem fiat, Erasistratus Hestiæi opinionem redarguens, ostendit. Quòd vero attractio inter naturales facultates maxime præcipua sit, tum in tractatione de facultatibus naturalibus in primo statim libro ostensum est, tum etiam aperte ante, quàm longioribus verbis demonstretur, apparet. Siquis enim tibiam vel arũdinem vtrinque perforatam in aquam demittens, ore aerem attraxerit, aqua succedet, nulla alia causa actionem, quæ per attractionem fit, præcedente. Nostrum igitur est, quotiescunque voluerimus, labris arundini circumiectis, quod in ea continetur, ad nos met ipsos trahere. Quòd, si hoc nostrum opus non est, haudquaquam principium motionis ex nobis habebit. Sed & ipsum etiam cor, quamuis ex animali extractum fuerit, motionem diutius tum in contractione tum in dilatione seruare conspicitur. Quemadmodum igitur in contractione cor id, quod in se ipso continetur, aperte exprimit, ita quoque in dilatatione, quod repleturum est id, quod ex eo vacuatum fuit, attrahit. *

GALENI DE MOTV THORACIS ET PVLMONIS

ARGVMENTVM LIBRI

Pulmonem vacui consequentia à thorace moueri. Fragmentum fortasse eorum trium librorum, quorum meminit octauo de Anat. administr. capite secundo.

QVòd quidem thorax moueatur, manifestum nobis fit & tangentibus manibus, & oculis videntibus. Quæritur autem, an vtique motus aliquis sit pulmonis, vel non. Demonstratum igitur est nullum innatum habere motum, sed semper indigere thorace ad motum. Si enim nullam est inuenire dispositionem, in qua thorace immobili manente moueatur pulmo, sed etiam in aliquibus thoracis motibus pereuntibus, simul pereat pulmonis motus, non tamen in illis, qui pulmonis, iste, qui thoracis, non vtique inconuenienter æstimabit quis indigere pulmonem thorace, ipsumq; esse principem motus. Ex eo vero, ꝙ neque ligationem aliquam, neque aliam infallacem apprehensionem habet thorax, qua vtens trahat pulmonem, quando dilatatur, sed absoluti sunt vndecunq; inuicem (pendet enim pulmo apud inferiora thoracis, sicut vas in tecto idonee continente ipsum,) difficilis & difficile excogitabilis fit causa motus eius. Quare igitur nos, inquantum possumus, ejus causas dicamus. Dilatato quidem thorace condilatatur omnino pulmo, à consequentia, quæ ad id, quod euacuatur, attractus, sicut in fistulis, quæ in aquam mittuntur, est videre: si enim mulseris ore aerem, attrahes aquam, per longam valde multoties viam præter naturam sursum allatam: tantam enim habet vim consequentia, quæ ad id, quod euacuatur. Et super quid aliud est idonea ad replendum id, quod est in medio organorum: &, si immobilis maneat pulmo, quod in magnis vulnerationibus accidit, apparet tamen euidenter ab extra aer ad vacua thoracis attrahi propter leuitatem potens: quare eo anticipante comprehendere regionem dilatationis, rationabiliter pulmo quiescit. Qualiter autem moueretur, causa mouente ipsum pereunte: erat autem ipsa in non perueniendo in medio aliquid: sic enim est thorax pulmoni princeps motus.

GALENI VOCALIVM INSTRVMENTORVM DISSECTIO

B

Augustino Gadaldino medico Mutinensi interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Fragmentum hoc, cuius etiam alibi Galenus meminit, causam, materiam, instrumenta, locum, & modum vocis declarat.

Quæ cognouisse debet is, qui ratione curare debet. CAP. I.

QVicunque ratione curaturus est, causas is tum actionum nostrarum secundum naturam, tum affectionum præter naturam, vt illas seruare, has è corpore eiicere possit, cognouisse debet: modos item, secundum quos actio fit: & locos, in quibus: & instrumenta, per quæ. Actionis enim modus cognitus promptiores ad opitulandum nos reddit, nimirum qui naturæ opera imitemur. Locus localiter opitulari nos docet: ne illæsis particulis, tanquam affectis frustra molestiam inferamus, affectisq; tanquam sanis non opitulemur. Instrumenta denique propriam ac suam cuiusque ostendunt curationem: alio enim modo neruus affectus, alio chartilago: & alio carnosum genus curatur.

C

Ad vocem generandam, quæ artificis, quæ materiæ, quæ instrumenti, & quæ loci rationem obtineant. CAP. 2.

QVoniam igitur necessarium esse videtur, actiones ac earum causas, instrumenta præterea, & locos, ac modos cognouisse: oportet etiam cognoscere, à quibus vox, quæ nostri corporis est opus, fiat: vt ipsam, dum adest, seruemus, roboremusq;. Cum autem omnia in hac vita à tribus his fiant, artificibus, instrumentis, & materia: vt exempli causa faber ærarius, ipse quidem est artifex: instrumenta, malleus & incus: materia, ipsum æs: effectus seu apotelesma, est lebes verbi gratia vel concha: eandem proportionem in operibus, quæ in nobis fiunt, esse necessarium est. Ac rationem quidem causæ & artificis obtinent ipsæ, quæ in nobis sunt, facultates: quarum aliæ naturales, aliæ animales existunt: naturales citra nostram electionem vniuersæ agunt: ex animalibus verò actionibus plurimæ secundum nostram voluntatem perficiuntur: ita vt si quid opus est animale, id non omnino secundum nostram voluntatem sit: si verò aliquid secundum nostram voluntatem fiat, id omnino sanè facultatis animalis fuerit. Quoniam igitur omnis voluntaria actio ab animali facultate prouenit, arbitratu verò nostro vocem tum ædimus, tum sistimus: fuerit sanè, quæ in nobis vocem artificiose fabricat, ipsa animalis facultas. Cum verò voluntariæ actiones per musculos ac neruos perficiantur, voluntarium verò opus sit ipsa vox: patet instrumenta, per quæ vox fit, inuenta esse. Materiam autem ipsa quoque communis vocis definitio nos docet, quæ ait. Vox est aer percussus. Manifestum igitur est, aerem, qui in nobis genitus, spiritus vocatur, à facultate animali per neruos, & musculos percussum, vocem fieri, materiæq; rationem obtenturum. Quis'nam verò sit locus, in quo actio fieri creditur, deinceps

D

A.l,3.f.10.t.2. c.1.fol.262.h

considerandum

considerandum est. Ac Homerus quidem caput locum esse vocis pronunciauit, sic inquiens. E
Clamorem emisit, quantum caput huic capiebat. * * *
tres enim nouit musculos, qui phantasiam, opinionemq; nobis afferunt ipsam vocem in thorace fieri. Ac nos quidem, an ex prædictis locis quispiam, an etiam præter hos alius sit vocis officina, ab iis, quæ apparent, auspicati, consideremus, prædictam constitutionem præ oculis habentes. Cum igitur spiritus sit, qui in vocis generatione percutitur, quemadmodum sanè tum ratio ostendit, tum id, quod apparet, comprobat: (neque enim profectò multum aerem attraheremus, vbi magnam vocem edere vellemus) inuestigare conuenit, quod'nam ex spiritalibus instrumentis percutere, comprimereq; spiritum possit * * * *
bronchus, nares, os: ille quidem vt causa, hoc vt receptaculum, hæ vt meatus. Ac thorax quidem & pulmo vocem non faciunt: eorum enim motiones diastole & systole, id est dilatatio & contrictio, solæ sunt: quas motiones hæc ipsa duo membra, dum inter respirandum mouentur, nôn vocem efficiunt. Relinquitur ergo adhuc, vt quæ tanquam spiritus meatus sunt, vocem faciant. Ex his nares quidem ac maxima bronchi portio, cum musculis careant, vocem, quæ voluntarium opus est, perficere haud possunt. Superest ergo ipsum os, & superior bronchi terminus: quem & bronchi caput appellant, non nulli verò larynga idest guttur nominant: hæc enim musculos ac neruos habent: ac præsertim ipsa lingua, quæ ita à natura constituta est, vt aerem possit percutere. Quamobrem fama est Tereum, cum Philomelæ vocem adimere vellet, vocis instrumentum, linguam inquam, abscidisse. Sed quoniam, qui ea affectione, quæ aphonia, idest vocis amissio, dicitur, linguam, ac respirationem sanas habent: patet non linguam, sed bronchi caput vocis esse instrumentum: magnam quippe ex constructione comprobationem assumens: nam tum ex neruis, qui mouent: tum ex musculis, qui voluntati obediunt: tum denique ex chartilaginibus, quæ percutere spiritum, simulq; resonare possunt, constitutum est. F

Quæ primaria attrahendi spiritus in pulmonem, & quæ secundaria sit ratio. CAP. 3.

ERgo per thoracis dilatationem spiritus in pulmonem attrahitur, primaria quidem ratione ob caloris circa cor existentis refrigerationem, ac præterea ob corporis respirationem, & ipsius animalis spiritus nutritionem: secundaria verò, ob vocem. Nam illius spiritus, qui in pulmone confectus est, pars tenuior sinceriorq; à corde attracta, primas illas vtilitates præbet: superflua verò ac recrementitia, recurrendo excernitur. Neque enim quo pacto nutrimenti, eo quoque sanè ipsius etiam spiritus superfluitates eiiciuntur. Nam quæ male olent, deformesq; sunt, natura procul à sensibus retroq; ablegauit: quæ autem in confectione nullam acquirunt iniocunditatem, eas per eandem viam recurrere coegit. Ac fortassis etiam propriis suisq; materiarum propensionibus simul est vsa: ponderoso quidem deorsumq; vergenti alimento, excretionem illic parans: leui verò spiritui, sursum ferri permittens. Hocq; naturæ consilium mediocriter sanè est laudandum. At, quòd superfluum spiritum haud inutiliter ociose q; è corpore expellat, sed ad vocis quoque generationem eo, dum transit, sit vsa: nihil profectò, quo prouidentiæ laude superari posset, ab ipsa relictum est. G

Chartilaginum laryngis dissectio. CAP. 4.

POstquam igitur facultatem, instrumenta, materiam, & locum inuenimus: modus duntaxat nobis inuestigandus relinquitur. Sanè cum ipse citra apparentium inspectionem cognosci non possit: necessarium iccirco nobis est, vt dum ad eorum ostensionem accedimus, modum actionis consideremus: qua cum vnà quoq; particularum vsus innotescet. Vt autem, quæ ostenduntur, facilius memoriæ mandari possint: eorum naturam oratione prius dilucidemus. Igitur " larynx ex chartilaginibus, musculis, neruis, & ea membrana, quæ intus ipsum sublinit, constituitur. Cum autem chartilagines veluti fundamenta reliquorum sint corporum: de ipsis prius (clarior siquidem, quæ de reliquis postea habebitur, oratio euadet) dicamus, hinc sumpto doctrinę initio. Prima sanè ac maxima inter laryngis chartilagines ex internis partibus collocatur: cuius quidem conuexa pars, extrorsum versa est, concaua introrsum: atq; hęc ipsa chartilago dimidium totius capacitatis laryngis comprehendit. Hanc ipsam cuidam armorum protegentium generi † non conuexo, sed concauo, quod θυρεός, id est scutum appellatur, assimilare posses: à quo sanè anatomici θυρεοειδῆ, idest scutiformem, ipsam appellarunt. Alia autem basim χονδροειδῆ, idest anuli figuram imitantem, efficiens, postremæ ipsius asperæ arteriæ chartilagini G litterā imitanti incūbit: scutiformi verò in priori sui ipsius parte subiacet: hinc introrsum, stomachū versus secedens, in sublime attollitur, ac excauatur ita, vt quicq́d laryngis chartilago scutiformis sine tegumento reliquerat, id proposita nūc in sermone H

A.l.1.f.1.d.5. su.2.c.11.fol. 17.g

† Vide lib. 7. de Vsu partiū cap.11. Vbi diuersum dicere videtur cl. 1. pag.160.

A ne chartilago in sublime euecta repleat. Sed quoniam haud facile alicui eorum, quæ in hoc mundo nomen sortita sunt, hæc chartilago assimilari potuit, atque ita denominari: nominis defectu vocata est. Reliqua ab his chartilago, quæ tum positione, tum magnitudine tertia est, in suprema innominatæ chartilaginis parte est sita, gutturniis, infundibulis've, quas & arytænas appellant, haud absimilis: vnde hanc quoque chartilaginem arytænoeidem nominant * * * innominatæ: propria basi prope eos, qui veluti humeri sunt. Hæ quidem sunt propriæ laryngis chartilagines. Nam quæ à radice linguæ exoritur, quam etiam epiglottida, quasi superligulam dixeris, appellant, ipsius bronchi non est propria. {Est verò aliquid linguæ subiectum, quod & facile flecti potest: idq; etiam sanè ostendemus.}

Musculorum laryngis dissectio. *CAP. 5.*

EX laryngis verò musculis, quidam sibi ipsi sunt proprij, quidam aliis quoque particulis communes existunt. De communibus igitur prius dicamus: quandoquidem prius, B quàm alij, sub aspectum cadunt. Duo quidem ab humilibus costis illius ossis, quod à similitudine Y literæ hyoeides appellatur, incipientes per totam scutiformis chartilaginis longitudinem extenduntur: eiusdemq; extremitatibus in priori parte inseruntur. Alij item duo ab eiusdem scutiformis locis incipientes, ac per totam asperæ arteriæ longitudinem deorsum exporrecti, in pectoralis ossis principium inseruntur. Duo item à lateribus scutiformis incipientes, stomacho gulæ've circumnascuntur, in extremitate sibi mutuo coeuntes. Ex iis verò, qui proprij laryngis sunt, quatuor ab infernis scutiformis regionibus initium sumentes, bini à dextris, & bini à sinistris, magnitudine prorsus inter se æquales, exterior ab exterioribus, interior ab interioribus regionibus enati, alteri chartilagini in priori parte inseruntur. Alij autem ab innominata chartilagine exorientes, sursum medij extenduntur, ac tertiæ adnascuntur. Alij verò ab eadem chartilagine incipientes, alter à dextris, à sinistris alter, sursum ad eos, qui veluti humeri sunt, exporrecti, propter ipsas dearticulationes arytænoeidi adnascuntur. Reliqua propriorum laryngis musculorum coniugatio ab extremis quidem, tum infernis, tum internis, ipsius scutiformis partibus exoritur: ac per laryngis capacitatem oblique sursum progressa, tertiæ chartilagini inseritur. Tot sunt numero laryngis musculi. Duo verò alij C in arytænoeide comperiuntur, haud tamen in omnibus animalibus, præcipueq; in parua voce præditis, inter quæ etiam simia numeratur. Porrò, cum musculi quoque iam sint ostensi, de chartilaginibus prius dicamus: quandoquidem hoc etiam pacto ostensionem fecimus.

Cur Larynx ex chartilaginibus & eisdem tribus constitutus sit: & modus, quo vox fit, docetur. *CAP. 6.*

SAnè, quòd satius fuerit ex tot ac talibus chartilaginibus caput bronchi constitui, patet. Nam, si per hypothesin ipsas auferres, ac reliqua relinqueres, meatus certe concideret, ac transitus spiritus clauderetur: vt non solum voce, sed & respiratione quoque priuatum, idest mortuum, redderetur corpus. Musculi enim propria priuarentur actione: quippe qui nihil solidi, idest laryngis corpora, trahere contrahere'que suis ipsorum ansis possent. Si autem laryngis corpus ex ossibus factum fuisset, primum quidem sua duritie ac sæuitia gulam sibi proximã compressisset, ac deglutitioni impedimento fuisset: deinde pondere suo D linguam, ac pharyngethron, idest os hyodes, detraxisset, eorumq; actiones oblæsisset: maioribus præterea musculis, vtpote grauius corpus moturis, indiguisset: ob idq; multa angustia ac turpitudo in hac parte contigisset. Si verò ex ossibus tenuibus fuisset constructum, facile ea fuissent confracta: quippe quæ fragilia, rebusq; omnibus extrinsecis exposita fuissent. Alioqui etiam neq; vocis instrumentum fieri oportebat duram sæuamq; in aera percussionem faciens. Neq; enim quod adeo molle est corpus, vt cedat ac consentiat, vocem vnquam fecisset: neq; rursus, quod durum est, quodq; prompte aerem secat, vel euertit: verum, quod moderate cedit, blandeq; spiritum pulsat, id certe vocis causa efficitur. Hoc porrò corpus, veluti tibia quędam fit, lingua, lingula've, personans. dumq; aer à chartilaginibus percutitur, mediocriter id cedens (mediæ siquidem inter carnem & os naturæ est: quippe caro à spiritu euerti potest: os, sęuam percussionem facere ex sua natura solet) sonum ędit, vocisq; causa fit. Merito igitur, vt vocis instrumentum, ex chartilaginibus factus est bronchus: merito etiam talem, quo difficulter pateretur, sortitus est constitutionem. Quin potius sanè omnium ceruicis corporum propugnaculum existit: Nam chartilaginũ natura difficilius, quàm reliqua corpora, patitur:

neque enim frangitur, sicut os, quippe quæ flectatur, ac cedat: nec diuiditur, sicut caro: sed amborum profecto difficultatem patiendi, imitatur: ossis, quà ipsum haud facile diuidi: carnis, quà ipsa haud frangi soleat. Ideoq; natura vbique chartilaginea protendit corpora: eiusmodi sunt aures, palpebræ: quin & vngues talis naturæ sunt. Quæ certe corpora ne minimum quidem perdurarent, nisi præter duritiem, perseuerantiam quoque nacta fuissent. Recte ergo bronchus, vt vocis instrumentum, ex chartilaginibus, quo resonaret, constitutus est: recte etiam, quòd ob spiritum non concidat: recte, quòd gibba ipsius pars difficulter patiatur. Ex vna autem chartilagine non est conflatus, sicut auris, sed ex tribus sanè coeuntibus. Nam, cum hæc pars vtilis esse debuerat tum ad vocem, tum ad spiritus cohibitionem, tum denique ad exufflationem. * quæ sanè satius fuerat nostræ obtemperantia voluntati moueri, necesse est, quæ ita mouentur, ex pluribus ossibus vel chartilaginibus componi. Iure igitur merito etiam bronchus ex pluribus conflatus est chartilaginibus: quo, non vt meatus solum, sed vt instrumentum etiam voluntarium inseruiat. Ex tribus autem & non pluribus chartilaginibus factus fuit, ob eiusmodi causam. Cum enim duplices genere sint laryngis motiones, quibus tum dilatatur ac constringitur, tum clauditur ac aperitur, duabus iccirco dearticulationibus sibi opus fuit, quarum singulæ singulis motibus inseruiunt. Duas verò dearticulationes à tribus (quod minimum est) chartilaginibus coeuntibus fieri necessarium fuit: Ita vt dilatatio & constrictio ab ea dearticulatione, quæ est primæ chartilaginis ad secundam: clausio & apertio ab ea, quæ est secundæ ad tertiam, perficiatur. Multa sanè etiam de magnitudine quoque & figura & compositionis modo dicenda forent: quæ tamen, ne longius sermonem protrahamus, prætermittemus: cum nos ex prædictorum consecutione, de illis quoque excogitare valeamus.

Musculorum Laryngis actio inuestigatur. CAP. 7.

MVsculorum porrò actio communis atque vna omnium existit. Omnes enim per suas ipsorum fibras à longitudine in crassitiem contracti partem, in quam inserti sunt, trahunt. Nam extensio, non actio sed affectus, ipsis est, oppositis nimirum musculis ipsos in contrarium trahentibus. Tale igitur quippiam cum in bronchi capite vsuueniat, musculorum exortibus inspectis, eorum actionem consideremus. Quando ergo musculi illi, qui ab osse hyoeide exorti, in extremasq; scutiformis partes extensi inseruntur, agunt, in priora sursumque hanc primam chartilaginem attrahunt, ipsamq; à secunda reposcunt. Quando verò illi, qui à pectorali osse exoriuntur, agunt, ad infernas ipsam partes trahunt: interim verò superiores laryngis partes dilatantur. Hi ergo etiam arteriæ asperæ longitudinem erigunt ita, vt non curuetur plicetur've, præsertim in animalibus longum collum habentibus. Adstringunt autem in superioribus regionibus scutiformem chartilaginem musculi illi, qui in supremis ipsius partibus enati, gulæ in orbem adnascuntur: iidem præterea deglutitioni conducunt. Inferiores autem eiusdem chartilaginis partes à quatuor adstringuntur musculis, qui laryngis proprij sunt, qui inquam ab extremis primæ chartilaginis partibus exorientes, in secundam inseruntur. Hi ergo omnes musculi dilatationem constrictionemq; laryngis efficiunt: reliqui verò ipsum claudunt & aperiunt. Ac claudunt quidem, qui in capitis bronchi capacitate sunt collati: qui sanè ab extremis internisq; primæ chartilaginis partibus exoriuntur, atque in tertiam inseruntur. His porrò ipsis conducunt musculi illi parui, qui in arytænoeide sunt, non in omnibus profecto animantibus inuenti, arytænoeidem crumenis contractis, dum ipsam contrahunt, similem reddentes. Contrario verò motu tertiam chartilaginem illi musculi mouent, qui à spina innominatæ chartilaginis enati, sursum in eam ipsius partem, quæ maxime media est, porriguntur. Hi ergo in posteriora artænoeidem chartilaginem reflectunt: aperiunt autem, qui ab eiusdem chartilaginis humeris enascuntur. Qui verò intra laryngem collocantur, qui sanè obliqui sunt, validam actionem sunt adepti: sicuti in spiritus cohibitionibus manifestum nobis fit. Intenti enim hi musculi, laryngis capacitatem claudunt, nec spiritum exire foras permittunt, omnibus thoracis musculis resistentes. Vt autem clarior nobis fiat oratio, altius repetentes, pauca de respiratione dicamus.

Quo modo fiat Inspiratio & Expiratio. CAP. 8.

REspiratio fit, dum thoracis musculi intenduntur, & costas in sublime attollunt, ac totam internam capacitatem latiorem maiorem'que reddunt. Interim autem accidit, vt pulmo dilatatus thoracem dilatatum insequatur. Cum autem ea, quæ in pulmone est, capacitas maior reddita fit, ambiens aer per asperam arteriam & os & nares ad ipsam ab attra-

ctione vacuum conſequente, quemadmodum in fabrorum folles, attrahitur. Hoc ergo modo inſpiratio fit, plurimis thoracis muſculis intentis. Spiritus verò latio, quæ extrorſum fit, quam expirationem vocant, hoc pacto fit. Muſculi, qui contrario motu thoracem mouere creduntur, coſtas vnà cum ſepto tranſuerſo, qui & ipſe latus muſculus eſt, trahunt, thoracemque coarctant: qui compreſſus pulmonem conſtringit: atque ille compreſſus recurrentem ſpiritum per bronchum & os foras extrudit. * *

Quot modis ſpiritus cohibitio fiat. *CAP. 9.*

SPiritus igitur cohibitio tribus temporibus fiet, vel quando, dum inſpiramus, in agendo adhuc perſiſtunt muſculi thoracem dilatantes: vel quando rurſus, dum expiramus, in agendo perſiſtunt muſculi thoracem conſtringentes, ita, vt alia pars ſpiritus reflecti, alia adhuc manere videatur. Fieri etiam poteſt in expirationis & inſpirationis confinio κατ᾽ ἐπιγέμισιν id eſt per repletionem vocatam, quando muſculi, qui inſpirationem faciunt, ceſſant: incipiunt autem, qui expirationem præbent. Omnibus his temporibus modiſq; ſpiritus cohibitio fit: in quibus prædicti muſculi laryngis intrinſeci quietem agunt. Alius autem modus cohibendi ſpiritus hoc pacto fit. Muſculis thoracem dilatantibus quamplurimum agimus, multoq; ſpiritu pulmonem replemus: deinde internos laryngis muſculos intendimus, ſpirituſq; tranſitum claudimus: tuncq; ad inſpirationis ſucceſſionem, actionem ducimus, thoracemq; enixe conſtringimus, ac pulmonem haud inualide comprimimus. Interim tamen muſculi thoracem conſtringentes ab illis duobus, qui ſpiritus tranſitui reſiſtunt, vincuntur. Hanc ſpiritus cohibitionem, quia verſus ilia fit εἰς λαγωνάτωσιν gymnaſtici appellant. Priores igitur ſpiritus cohibitiones fiunt muſculis thoracis propriam ſui ipſorum actionem ſine pugna ac contentione perficientibus. Quæ verò nuper memorata eſt, mutua inter muſculos thoracem conſtringentes, & eos, qui laryngis capacitatem claudunt, concertatio eſt: dum illi extrudere ſpiritum, hi verò intus ipſum retinere volunt. Iam ergo manifeſtum nobis factum eſt id, quod à principio diximus, quòd ſcilicet validiſſimam muſculi hi actionem nacti ſint: quippe qui omnibus thoracem conſtringentibus muſculis reſiſtant. Sanè muſculi hi illis, qui ad vrinarum deiectionumq; exitus collocati ſunt, proportione reſpondent. Sicuti enim illi, dum agunt, nutrimenti excrementa, ita hi ſpiritum recludunt. Quando igitur reſpirantes quamplurimum tum hos laryngis muſculos, tum eos, qui thoracem conſtringunt, intendimus, tenſio illa, quæ εἰς λαγῶνας, id eſt verſus ilia, fit, efficitur. Quando verò reſpirantes maxime obnixe, laryngis muſculos relinquimus, vehementius autem muſculis thoracem conſtringentibus agimus. * * * *

GALENI DE SVBSTANTIA FACVLTATVM NATVRALIVM FRAGMENTVM

Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete.

In antiquo codice inuenitur hic liber ita inſcriptus περὶ τῶν ἑαυτῷ δοκούντων.

ARGVMENTVM LIBRI

Satis eſſe ad probabilitatem vſque prouehi in problematis, quæ neque ad ſanitatem, neque ad morales virtutes neceſſariam cognitionem habent.

Ac quiſquam fortaſſe eorum haud leuem diſſenſionem putabit, qui animalia calida, plantas frigidas eſſe affirmant: minus ſanè intelligens, vbi ſubtilius ediſſerat quis, eum vniuerſum id, quod quæſito conſequens eſt, ad ſcientiam vſque extremam { decernere: } vbi autem in re quapiam alia intendens, obiter de his pronunciet, contentum eſſe, ſi, quod obuio ſenſu percipitur, calidum, vel frigidum dicat. Plato igitur ipſe animalia ſemper animata appellat: lapides verò, & herbas, & ligna, atque (vt in vniuerſum loquar) ſtipes omnes de inanimatorum corporum numero eſſe ait. At, cum in Timæo naturalem contemplationem pauciſſimis { aperiens } auditoribus, qui ſcientiarios ſermones percipere, intellectuq; aſſequi valent,

posthabita vulgi sententia, in mundum totum extentam ipsius asserit animam, sibi ipsi virum non constare, ac pugnantia dicere nequaquam putandum est: vti neque Aristotelem, aut Theophrastum, qui multitudini alia, familiaribus verò ac sodalibus auscultationes conscripsere. Nam, vbi quodpiam sensum omnem refugiens dogma, ac verborum copiam in demonstrationem exigens intempestiue recitatur, audientes offendit. Non prius igitur de eiusmodi rebus pronunciare conuenit, quàm paulatim per longam demonstrationem ad rationis totius conclusionem fuerit peruentum: neque mundi animam per lapides, & testas, & arenam, & flagrantia, putrescentiaq; animalium permeare cadauera. Nam, si simpliciter adeo, vt vulgus patenter capit, quidquam id genus Plato dixisset, vtique omnes eum patrocinantes condemnarent. Ego igitur, quibus ille adductus in hanc opinionem deuenerit, aliis commentariis aperui, nihil sanè ipsi consentiens, aut repugnans. Neque enim ille ipse ita pronunciat, quæ ad naturalem pertinent meditationem, sed vsque ad probabile ac verisimile eam progredi inquit. Sanè plantas principium in se motus habere & propriorum sensum atque alienorum, verum esse arbitror. cæterum importune de rebus eiusmodi verba facere magis illo ipso caueo. Verum, si me quis roget, quid superius animalia stirpibus habeant, respondeo & sensum, & appetitionis motum, & vires modo expositas, nempe attractricem, & expultricem, & detentricem, & alteratricem: quas non animarias, sed naturales voco: nimirum, cum ex hoc neque medicæ arti, neque morali philosophiæ quidquam accedere incommodi videam. At, vbi de naturali moralis philosophiæ parte, qualem ducit Plato, dicere mihi fuerit necesse, non nulla quidem planè approbo, ac viro suffragor: in quibusdam verò ad probabile vsque accedo: quemadmodum in aliquibus prorsus addubito, cum in dissonantibus ad alterum eorum, vt quod probabilius sit, nequaquam inclinet animus. Quemadmodum nos animæ compotes esse omnes homines norunt, quippe qui tum ea palàm vident, quæ per corpus geruntur, cum ambulamus, currimus, luctamur, ac variis modis sentimus: tum verò ex quodam nobis omnibus natura probato axiomate, quo nihil sine causa fieri æstimamus, causam horum subesse aliquam operum concipiunt animo. sed, cum, quænam ea sit, haud intelligatur, imposito inde nomine, quòd facere ea possit, quæ facit, potestatem esse rerum, quæ fiunt, singularum effectricem. Sic igitur omnes & scammoniam alui purgandæ, vt mespilum supprimendæ facultatem obtinere aiunt. At, qui naturalem (vt vocant) contemplationem elaborauere, cum alij sibi aliter ipsi persuaserint, partim incorporeas quasdam habitare in sensilibus substantiis facultates dixerunt, partim substantias ipsas pro sua quamque natura agere: siue ex quatuor elementorum constet temperatura, siue ex certa primorum corporum compositione, quæ aliqui atoma, hoc est indiuidua, alij autem anarma, id est incompactilia, non nulli impertia, quidam similaria inquiunt esse. Etenim nostram quoque ipsam animam, sunt, qui incorpoream quandam substantiam, sunt, qui spiritum, sunt alij, qui ne subsistentiam quidem eius peculiarem vllam esse arbitrentur, sed corporis substantiæ proprietatem dici eorum, quæ facere nata est, facultates habere: cum non illarum sint vllæ propria natura præditæ, sed substantia per se agens, opera sua & à se facultates ad ea, quę fiunt, dicatur eorum, quæ natura efficere apta est, obtinere. Itaque ego medio quodam inter hos ordine meipsum statui. Nam, cum de cæteris dogmatis absolute pronunciem, partim quòd veritatem in ipsis norim, partim quòd eius nihil nouerim, in iis, quæ modo recensui, vsque ad probabilitatem prouehor, satius quidem esse existimans de iis, perinde atq; in aliis, vti senserim, profari: haudquaquam verò mihi ipse, id quod alij faciunt, persuadens ea certa notitia tenere, quorum certam demonstrationem minime sum consecutus. Libet igitur & de id genus vniuersis differere, quæ cognitionem quidem ad corporis sanitatem, aut morales animi virtutes necessariam non habent: cæterum decus afferrent, si ita certo cognita forent, quàm ea, quæ nacta sunt absolutionem in medicina ac morali philosophia: quam ego sanè vtilem esse affirmo, & omnibus operam nauare volentibus comparabilem. Ac scripti mihi de hoc sunt duo libri. Nunc, quod sum pollicitus, præstabo, vtique hinc initio desumpto. Corpora quidem, quæ apud nos sunt, ex quatuor elementorum temperatura conflari vniuersa certo me scire aio: quæ prętere & per se contemperentur tota, non, vt putabat Empedocles, exiguis comminuta partibus misceantur. Num autem se totas peruadentibus corporeis inuicem substantiis, an solis qualitatibus, neque cognitu necessarium arbitror, neque pronuncio. Cæterum qualitatibus fieri temperaturas probabilius censeo. Animam verò, an immortalis corporeis mista substantiis animalia regat, quemadmodum, an vlla quoque per se animæ essentia sit, constanter nosse haudquaquam profiteor. Illud tamen mihi liquido constat, licet in corpora deforis immigret, ancillari tamen eorum naturis, quæ ex certa, vt dixi, elementorum temperatione proueniunt. Atque hac in re nihil sanè medicam artem inde offensum iri puto, quòd in animæ immigratione, & demigratione exploranda (Græci ἐμψύχωσιν & μετεμψύχωσιν vocant)

In antiquo codice hic icipit caput περὶ ουσικῶν δυνάμεων ουσιας.

A cant) hallucinemur. Nanque & animam recepturum corpus idoneum esse oportet: & eo in temperatura admodum alterato animam protinus digredi, tum vehementer algescente in euacuationibus sanguinis, ac refrigerantium medicaminum potionibus, cumq; ambiens aer frigidus impendio fuerit: tum immodice quoque per febres calescente, & flammæ inspiratus attractusq; aut supercalefacientium medicaminum haustus. Non ita verò solum alterata corporis temperatura videmus separari ab ipso animam, sed vbi etiam priuatum prorsus respiratione fuerit: nimirum cum quædam tunc quoq; alteratio fiat in corpore. Itaque, si naturalis in corpore æquabilitas seruetur temperamenti, seiungi ab eo impossibile animam esse mihi intelligere videor. Proinde eius essentiam scire, quæ nam sit, neq; ad morborum curationes, neq; ad sanitatis tutelam necesse est, vti neque ad moralem philosophiam, actiuamq; ac ciuilem: eam enim quiuis, vt lubet, à contemplatrice distinguens nominet. Sed latius mihi de his in aliis commentariis scriptum est. Cum verò, quot, qualesue naturales facultates sint, ostenderimus, quæstio quædam per consequentiam oboritur, quo modo proprium eas attrahere dicamus, alienum autem secernere. Siquidem impossibile esse videtur vt antequam noscant, quale proprium ac familiare sit, quale externum, aut attractionem faciant germanorum, aut B alienorum secretionem: at agnoscere sensoriæ facultatis munus esse constat. Ob id igitur quædam in hoc sermone obauditio est: tametsi Plato aperte dixerit, genus sensionis in plantis diuersum est: nimirum cum audientes, quandam eis agnoscendorum propriorum atque alienorum vim inesse existiment: horum enim tantum ipsis dignotio est, quæ tum per voluptatem, tum per molestiam, aut aliquos similes his, proportioneve conuenientes affectus progignitur, cum sensilium nequaquam discretionum aliarum particeps sit vegetalis anima. Neq; enim visibilium, neque audibilium, neque olfactilium, neque gustabilium, neque tactilium qualitatum dignoscendarum iudicium obtinet, sed eorum tantum, quæ alere, vel non alere possunt. Nam, quæ alendo sunt, ad se ipsa trahit, detinet, concoquit, atque ad nutriendæ substantiæ geniale ac commodum transfert: quæ inepta alimoniæ sunt, nequaquam admittit. Itaque recte dicere mihi Plato videtur stirpes sensu esse præditas, cognatorum videlicet, atque alienorum: eatenusq; animalia dici non incongrue potuisse, cum id quoq; accedat, vt nec interno priuatæ sint motu. Sed, cum nec eiusmodi cognitio ad medicinalem philosophiam necessaria sit, contentus sum solius gratia sequelæ ad verisimile vsque progrediens Platonem commendare, & plantas animalium vocabulo nuncupantem, & vnius participes, do- C mesticorum atque alienorum discretiui, sensus afferentem: qui (si exacte consideres(iucundorum, & non iucundorum generis esse videbitur. Non enim alia vlla de causa germanum eas attrahere, vel sibi ipsis assimilare, quàm ob fruitionem, & ingenitam eis voluptatem, dicere possumus. Verum scire hoc duntaxat, vt dixi, ad medicinam satis est, nempe attrahere proprium, quo etiam aluntur, alienum autem excernere. Ceterum magis adhuc ad moralem philosophiam inutilis eiusmodi rerum exquisita cognitio est. Quapropter neque eius meminit Plato.

*

FRAGMENTVM QVODDAM EXIGVVM AC MENDOSVM

GALENO ASCRIPTVM GRÆCE ADHVC NON impressum, ex eis fortasse libris superstans, quos ipse ad Empiricos spectantes conscripserat: cuius titulus est,

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

septimum adhuc inspicere desideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconsistentem esse experientiam affirmabis, & id, quod sæpissime fit, interminatum ac suspectum pronunciabis? Quibus insistet dicens. Haud inuenire potes, vt nos magis, quàm teipsum deiicias: quin mihi videris, vt teipsum magis. Nam, cum duo sint, alter, qui per solam obseruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego sanè volo, ac vos, inuiti licet, confitemini tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec possibile nec vtile esse assero, tuum profecto reliquum esset munus, id inuenire. Et, quia dubium esse id affirmas, sophismate te ipsum deiicies: nos verò nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodque artificiosum fiat, certamen nobis est, sed, quòd fiat solummodo: quod sanè euidenter concessum habemus. Tu verò, qui causas curiose inquiris, debes & illud /quomodo/ docere. Sed contra, quàm deceat, procedere videris, nec secus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur: &, quia etiam, quo'nam pacto generentur, quæ generantur, & corrumpantur, quæ corrumpuntur, & moueantur, quę mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem nec motum relinquunt. At, quòd maxima vniuersæ rationis vituperatio sit, aduersus euidentia pugnare, quis est, qui nesciat? Nam, qui incipere non potest sine euidentia, quo modo is fidelis sit, cum aduersus id, à quo principia sumpsit, sit audax? Hoc etiam cùm vidisset Democritus, quando apparentia vituperabat, vbi dixisset, Lege color, lege dulce, lege amarum: vera autem (hoc est ἐτεῇ) atomus & vacuum: finxit sensus aduersus cogitationem in hunc modum loqui. Misera mens, quæ cum à nobis fidem assumpseris, nos deiicis. At, cum nos deiicis, tu ipsa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condemnare, nimirum, quæ adeo praua sit, vt etiam, quæ inter ipsas est probabilissima, cum apparentibus, à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quæ rationem quidem habent, vt fiant, sed vt ratio vult, non fiunt. Mihi verò hoc ipsum maxima rationis redargutio esse videtur. Quis enim sanæ mentis de rebus obscuris illi credat, quæ adeo praua est, vt euidentibus contraria statuat? Multis certe adhuc indigent empirici, vt id, quod volunt, assequantur, etiam si hoc ipsis concesserimus. Nisi enim, quæ adhuc supersunt absurda, memoratis paria ostendero, nullum etiam profecto istorum mihi commodum vtilitatem'ue esse volo. Tu igitur, certo scio, demiratus es non mehercle nostram, sed empiricorum fatuitatem, si, cum in tot rebus tot concessa assumpserint, nihil tamen plus habent: sed alter error haud minor prioribus ipsos excipit, exquisita nimirum ignorantia, ac excellens quædam impudentia, ac stupiditas ipsam ferè pecudum stoliditatem superans. Qui, cum neq; à quo incipiant, habeant, nec, si hoc ipsis detur, sæpissime simili modo aliquid videre possint, nec tot etiam myriadas, ipsas nimirum ægrotantium diuersitates videre, vel recordari, vel scribere possint, (Nam, quę bibliotheca tantā histo-

riam

Ariam caperet? quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipsi tamen nec ita sentiunt, ꝙ se ipsos deludendo hæc concedunt, sed tanquam hæc firma ac certa essent, adhuc de sequẽtibus contendunt. Ego igitur non ob illos, quippe superuacaneum est cum lapidibus differere, sed vt sermonem finiam, euidenter monstrabo, ꝙ, quamuis etiam sæpissime simili modo aliquid conspici concedatur, nullum tamen ex hoc theorema artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Platonis ratione vti, ꝙ siquod studium (id est ἐπιτήδευσις) naturam materiæ, circa quam versatur, cognoscit, id sanè ars est: si non cognoscit, τριβὴ, id est exercitatio quædam est, & experientia: ars autem nequaquam. Ego.n. (inquit ipse) artem haud voco, rem, quæ sine ratione est. Hac nanque Platonis ratione non vtor, non, quia vera non sit, insanirem enim si hæc dicerem, sed, quia empiricorum inuerecundia ẽt hoc admittit: nec sibi ipsis curæ dicunt, si huius rei gratia suum ipsorum studium, non artem, sed aliud quid appellem. Quænam igitur erunt meæ rationes? Primùm ergo ab illis ipsis quoque sumptiones sunt concessæ. Si enim obseruatio eorum, quæ sæpissime simili modo visa fuere, ab ipsis arbitror, empiria, hoc est experientia, appellatur, componitur autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sanè, quod sæpissime fit, ex multis B inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est inartificiosum, id verò, quod sæpissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod sæpissime fit, est inartificiosum: atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sæpissime fit. At forte nec, quod dicimus, se scire dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticen fugere cõcedunt. Si placet, hanc à nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam verò quãpiam eiusce modi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici id, quod sæpissime fit, quotiesnam sit, nobis dicere potestis? volumus enim & nos per obseruationem, sicuti & vos ipsi, scire. Vt igitur ne aberremus, mensura eius, quod decens est, non seruata, putantes vel ante sufficientẽ ipsius inspectionem ad finem venire, vel vltra, quàm conueniat, extendi ob mẽsuræ ignorationem, vobis egemus: nobis mensuram ostendite, vt & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit, ridens, non est in ipsis vna omnium mensura, sed in vnoquoque alia. Tu verò non secus interrogasti, ac siquis vellet, vt sutor, quodnam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim pedum vna est mensura: inæquales nanq; sunt. Nec hîc etiam sanè vna rerum est mensura: differentes enim sunt. Ego porrò responsionem lubens accipio, atque approbo, multoq; magis ei acquiesco, quàm si vnam esse omnium mensuram promi- C sisset dicere: tunc enim quoque suspicarer, si, cum res multum inter se differant, vnam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, si in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum veritatem valde assecuturum sperauerim. Quocirca à simplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cerebri inuolucrum sit vulneratum, quotiesnam exquisite scire potero, vtrum ipse semper, aut plerunque, aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum nec ore respondens nobis, nec scriptis mandans, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoque terminatum? Quòd igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quemadmodũ à principio cum ipsis disputauimus, æquoq; animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singulatim nos considerare, vtrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sæpissime fit, ipsa verò in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, vt aliqua sit mensura in eo, quod sæpissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum. Ego igitur sæpe hoc consideraui, nec certe ex tempore. *

LECTORIBVS TYPOGRAPHVS.

VT vos, qui hæc ex Arabum scriptis collecta Galeni librorum non extantium fragmenta lecturi estis, æquo animo, & optima spe id agatis, duo præcipue docendi estis: vnum est, eadem linguæ latinæ, quæ scripta in libris proprijs inueniuntur, impuritate hîc a nobis posita esse, ne fides ex sermonis mutatione vspiam minuatur: etenim Galeni sermo purus quidem est nec elegantiæ inops, at qui ad Arabas delatus, ab his deinceps in Latinam linguam iamdudum translatus habetur, quadam, vt erat præteritorum seculorum infelicitas, barbarie totus infectus conspicitur. Alterum est librorum titulos qui in hisce fragmentis leguntur, notos partim, partim ignotos & forsan falsos esse. Notum est expositiones Epid. ciborum, ventorum, aquarum, humorum, Timæi sæpenumero in hisce citatas, nil aliud signare quàm commentaria a Galeno conscripta in lib. ij. Epid. Hippocratis, in lib. de aere aquis & locis, in lib. de alimento, de humoribus, in Timæum Platonis, quæ aut non habentur, aut, si quæ habentur, incertum est, an Galeni germana sint. Ignotum autem est, quis sit in his citatus liber consiliorum, similiter decimus aphorismorum, & septimus Timæi, cum constet in aphorismos solummodo septem, in Timæum quatuor tantum commentariorum libros Galenum scripsisse, haud aliter quoque ignoratur liber antidotarij tertius, de adiuto creatoris, de somno & vigilia, de signis mortis, & eiusmodi complures alij, quorum similes etsi non constet a Galeno esse editos, verumtamen haudquaq. vero dissimile est, vel esse aliquarum librorum Galeni partium titulos, qualis tractatus de clysteribus, de colica, de medici examine, vel potius permutatam eo pacto fuisse multorum inscriptionem, quo videmus in ijs, qui extant, libris sæpe ab interpretibus antiquis mutatum fuisse, vel in ipsis codicibus numerum, & verba aliqua deprauata legi: quorum nihil vos ab horum lectione deflectere debet, cum sententiæ alioquin & vtiles, & Galeno dignæ censeantur.

FRAGMENTA GALENI EX APHORISMIS RABY MOYSIS COLLECTA.

B

Ex particula sexta de adiutorio Creatoris.

Membra aliqua creduntur in corpore vnum esse, quæ in veritate sunt duo, sicut cerebrum, lingua, maxilla, pulmo, pectus, & matrix, & alia his similia, quãdo in latere dextro cuiuslibet illorũ numerus partium æqualis est numero earum, quæ sunt in latere sinistro, quæ partes sunt æquales in quantitate, grossitudine, subtilitate, & colore, & tota natura earum nunquam permutatur, sicut generis venarum pulsatilium, & non pulsatilium, & nerui quicquid ex eis coniungitur vni lateri est simile ei, quod coniungitur latere reliquo.

Ex expositione secundi Epid.

C

Quæcunq; ex animalibus & plantis crescunt velociter, ita velociter finiunt vitam suam.

Ex expositione in secundum Epid.

Sapor sudorum sanorum est salsus, & similiter est in ægris, sed tamen parum permutatur eius salsugo, & declinat in saporem humoris dominantis, qui ægritudinem generauit.

Ex expositione in secundum Epid.

Imprime manum tuam super hypocondria tensa in principio ægritudinum suarum, & cognosces per illud si in eis est apostema calidum, apostema durum, inflatio, sanies, aut multum stercus, & ægritudine ipsa cognita incipe dissoluere ipsam.

Ex expositione in secundum Epid.

Tussis diuturna cessat aliquando per apostema, quod generatur in testiculis colligantia, quæ est inter instrumenta pectoris, & instrumenta generationis.

D

Ex expositione in secundum Epid.

Qui habet hepar debile, color eius est albus, candidus ex pauco sanguine, quem generat: & qui splenem habet debilem, color eius est lentiginosus ex humore melancholico, qui sanguini est commistus.

Ex prima expositione in secundum Epid.

Species vermium ventris sunt tres similes vermibus, acuti generantur circa anum, & similes seminibus cucurbitæ in intestinis grossis, & similes serpentibus in intestinis subtilibus, & cum ipsi eleuantur ad stomachum, generant dolorem in eo, & generantur in ventre vermes ex humore malo & mordítiuo.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Ex materia humoris ascendentis ad partem superiorem corporis in capite vlcera generantur, & tunc oportet te purgare ex loco proximo cum vomitu, & non cum phlebotomia.

Ex

Ex secunda Epid. expositione.

E

In squinantia & omni ægritudine, quæ generatur infantibus, sentit patiens coarctationem cum vult aliquid deglutire, ex quibus pernicior est, in qua non apparet in fauce apostema, nec aliqua rubedo, & hoc apostema est in meri gutture, aut ipsorũ lacertis tantum, & ex humoribus frigidis, viscosis, & crudis accidit squinantia.

Ex secunda Epid. expositione.

Cum apostema squinantilum magnum est, non sit homo contentus tãtum medicinis, quæ interius fiunt, sed fiant etiam emplastra exterius, effusiones aquæ calidæ, & balnea. Et hæc non operanda sunt, nisi in declinatione morbi, & cibi dominorum huius ægritudinis sint farinæ medicinales, vt cum transeunt per loca dolentia sint eis loco emplastri.

Ex secunda Epid. expositione.

Oportet in ægritudinibus stomachi specialiter, quod quantitas ciborum sit temperata quantitate determinata, vt non grauet eũ, & oportet in ægritudinibus hepatis fieri, illud idẽ. F

Ex secunda Epid. expositione.

Angustiæ, quæ generantur ex humoribus, qui sunt minoris malitiæ, quàm qui generant syncopim, & oscitationi, quæ generatur ex lentitudine lacerti maxillam mouentis ad resolutionem fumositatum confert vinum cum aqua temperatum, quia adaptat humores malos, calefacit stomachum, adiuuat digestionem, & resoluit frigidas fumositates, & potus vini confert horripilationi prouenienti ex humiditatibus pungitiuis, & non ei, quæ ex febre, vel apostemate calido generatur.

Ex secunda expositione in secundum Epid.

Ex humore acuto & adurenti, qui febrem generat, impossibile est apostema in auribus generare, & ex humore ipso valdè frigido, grosso, apostemata in inferioribus corporis generantur, & ex humore ipso inter statum vtrumq; medio sub auribus apostemata generãtur.

Ex secunda expositione in secundum Epid.

G

In hora difficilis partus ex sanguine retento, & ex multo & forti conamine mulieris parturientis membra partus mulieris ipsius multotiens apostemantur.

Ex expositione in secundum Epid.

Coadunatio sanguinis in mammillis significat maniam futuram.

Ex expositione in secundum Epid.

Sanguis ærugineus est sanguis subtilis aquosus, cuius virtus est venenosa, mala, acuta, & sanguis aqueus est sanguis calidus, stabilis, & quietus.

Ex tertia expositione in secundum Epid.

Vrina pinguis cum colore inæquali de genere choleræ significat calorem febrilem liquefacere pinguedinem. Et vrina pinguis cum colore & substantia similis colori olei significat calorem febrilem liquefacere carnem, & hæc significat destructionem, quia caliditas liquefaciens carnem fortior est caliditate, quæ pinguedinem liquefacit. H

Ex expositione tertia in secundum Epid.

Ægrotans cum desiderat attractionem aeris frigidi propter accensionem fortem, quam sentit in interioribus membris, & requirit multa operimenta propter frigus, quod in exterioribus sentit, significat hoc ægritudinem esse mortalem, maximè cum in principio accessionum non accidit illud.

Ex tertia expositione in secundum Epid.

Melancholia cùm in corpore dominatur, eius purgatio melior est continuis vicibus, & continuis diebus per inferius tempore sanitatis, & tempore infirmitatis.

Ex particula sexta quartæ expositionis in secundum Epid.

Sanguis est quædam massa humorum omnium per dispositionem naturalem in hepate

A generatam, & denominatur à sanguine propter suam abundantiam sanguinis, & eius dominiũ super aliquos humores, & est id, quod euacuatur per phlebotomiam; & scarificationem. Et cum dicimus quòd in corpore sũt humores, quatuor, scilicet sanguis, phlegma, cholera citrina, & cholera nigra, non intelligimus tunc per sanguinem ipsum massam humorum quatuor, sed intelligimus illum, qui comprehenditur per imaginationem, & humoribus alijs non est permistus.

Ex quarta Expositione in secundum Epid.

Phlebotomia & si non conferat quandoq; domino tremoris, domino hydropisis, & his similibus, & conferat eis quandoq;, vtilis tamen est illi, cui specialiter incipit ægritudo ex cõclusione sanguinis menstrui aliqua ratione, ob cuius multitudinem dubitatur, ne calor naturalis extinguatur.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Dies critici per quaternarium numerum computãtur vsque ad vigesimum, & sunt quar- B tus, septimus, vndecimus, decimusquartus, decimusquintus, & vigesimus, & post vigesimũ per septenarium vsq; ad 40, & post 40 computantur per vigenarium vsq; ad centum viginti, & post centum viginti computantur bis per circuitus mensium secundum quòd computauisti per circuitus dierum, & post menses per circuitus annorum.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Totum sanguinem malum, qui coadunatus est in diebus conceptionis in muliere purgare partus tempore te oportet, & potior curatio eius est purgatio sanguinis eiusdem per administrationẽ cibi lenis, vt sanguis citò prouocetur, & illud in quo coadunatur cibatio, & lenitas est far hordei, in quo etiam est incisio & subtilitas modica, & ista adiuuant ad prouocationem sanguinis grossi.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

A concipiente cum lac exit, fœtus est debilis, & propter sui debilitatem non potest trahere ad se sanguinem, qui ascẽdens ad mammillas fit ex eo lac, & cum mammillis est superflui- C tas absconsa, fœtus est fortis.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Lac cibat defectorum corpora, & subleuat ea etiam, corrigit humores malos, & adaptat ipsos humores, & lenit ventrem, & caseus residet in meatibus hepatis, & oppilat illos, & ob hanc causam domino hydropisis valdè nocet.

Ex expositione in sextum Epid.

Non oportet citò perforari ventrem hydropicum, sed hoc debet fieri cum est augmentata humiditas in tantum, quòd virtutem aggrauat, & defectat: & oportet citò cauterizari pectus patiens vlcus pulmonis, antequàm vlcus putrefiat.

Ex sexto Epid. in octaua expositione.

Causæ ægræ primitiuæ cum reperiunt corpora à superfluitatibus munda, quod corporibus accidit ex ipsarum malitia est modicum, & eius discessus à corpore est velox, & cum re- D periunt corpus habere multos vel malos humores, earum actio est in eos sicut actio flammæ ignis in ligna pinorum pinguium, vel sicut actio licinij accensi in sulphur.

Ex primo expositionis libri ciborum.

In stomacho fortassis colligit chimus phlegmaticus, vel cholericus, & phlegma est modis pluribus, est enim aliud acidum, aliud salsum, aliud dulce, & aliud insipidum, & est etiã aliud molle subtile, & aliud grossum viscosum, & aliud aptum ad dissolutionem, & diuisionem. Et eodẽ modo est de cholera rubea & citrina, quæ crescit & decrescit in rubedine & citrinitate, & similiter est de speciebus choleræ quæ in corporibus ægrotantium generantur.

Ex primo expositionis ciborum.

Chimus humor grossus, quemadmodum est ille, qui apparet in vrina febricitãtis ex multa indigestione, & qui descendit in vrina alicuius sani nimis laborantis, & comedentis cibaria dura difficilis digestionis, assimilatur saniei, & inter eos differentia, quia ille humor grossus

non

non fætet,nec eſt viſcoſus, ſed ei eſt in ſubſtantia & colore ſimilis. E

Ex prima ciborum expoſitione.

Cuiuslibet fortis membri virtus tranſmittitur ad membrum ſibi proximum de membris debilibus,& ſic fit in membro debili virtus quædam compoſita ex propria ſua virtute,& virtute tranſmiſſa.

Ex expoſitione in cibis.

Lac matris conuenit filio,quia ſubſtantia eius eſt ſubſtãtia ſanguinis,ex quo creatus eſt, & cum corruptum eſt lac matris,eligatur lac aliud quod conueniat ſibi.

Ex expoſitione in ſecundo ciborum.

Curatio cum cibis,'quibus inſunt virtutes medicinales, eſt melior curatione cum medicinis quibus inſunt virtutes cibales,& euita medicinas facere puras. Si verò aliquæ ex cauſis te contingat facere illam,noli commiſcere ſibi ad eius adaptationem niſi quod ei conueniat, in quo ſit virtus cibalis. F

Ex tertia expoſitione ciborum.

Aegritudines accidentes ex melancholia ſunt cancer, elephantia, ſcabies, excoriatio cutis? febris quartana,melancholia, & groſſities ſplenis.

Ex expoſitione tertia ciborum.

Corpora rara ſunt debiliora, & magis durantia ſana, & cum ægrotantur facile conualeſcunt,corpora verò denſa contrarium.

Ex tertia expoſitione ciborum.

Saltus accidit ex humoribus acutis morditiuis mordicantibus membrorum, & eſt motus ſimilis motui qui accidit ex motu digitorum in ſubaſſellis,& ſimilibus ſibi.

Ex quarta expoſitione in cibis.

Separatio oſſis naſi ſanatur & conſolidatur diebus decem, maxillæ, furcolæ pectoris, & G oſſis frontis diebus viginti,& humeri diebus triginta, pedis verò & brachij diebus quadraginta, coxæ verò diebus quinquaginta.

Ex quarto ciborum.

Tempus formationis fœtus eſt dierum 35. 40. vel 45, & motionis eius tẽpus eſt duplum tempore formationis,& tempus exitus eius eſt triplum temporis motionis.

Ex quarta expoſitione ciborum.

Aſſum corroborat corpora magis illo, quod eſt coquinatum, & poſt illum elixatũ, & elixatum corroborat magis, quàm aliæ ſpecies omnes coquinationis.

Ex expoſitione prima uentorum.

Superfluitates corporis in hyeme ſunt paucæ, quia frigus congelat eas, & in æſtatæ multæ,quia calor liquefacit eas,& pauci inueniuntur comedentes non plurimum, & plurimum non bibentes.

Ex primo ventorum. H

Signum geminorum cum aſcendit inchoat æſtas, & cum deſcendit inchoat hyems, ſignũ verò piſcis cum aſcendit inchoatur,& cum deſcendit, inchoat autumnus.

Ex expoſitione in primo ventorum & aquarum.

Aegritudines dictæ ciuiles ſunt,quæ habitatoribus alicuius terræ multotiens accidunt aliquo tempore,vel inſtanti ex terra,aere,aqua,vel cibi, quibus habitatores ipſi vtuntur.

Ex eadem particula.

Aegritudines peſtilentiales ſunt quæ generaliter accidunt annorum aliquo hominibus alicuius terræ ex mutatione aeris ipſius, aquarum, vel ciborum, aut ex mutatione omnium horum trium.

A

Ex expoſitione eius in ſecundo ventorum.

Ex ſolo phlegmate inter alios humores non generatur cholera nigra, etiã ſi ſibi caloris fortis & adurentis dominium miſceatur.

Ex ſecundo de ventis.

Euacuationis corporis cum groſſitie ſplenis cauſæ ſunt duæ, prima eſt hepar quod non complet digeſtionem cibi neceſſarij ad cibandum membra, in quo eſt cum membris ſimul modicum, & ſecunda, ſplen, quæ maiorem partem turbulenti ſanguinis ad cibãdum membra neceſſarij ad ſe trahit, & corpus attenuatur neceſſariò, cum membra ipſius prohibita ſunt à cibo.

Ex expoſitione in ſecunda aquarum.

Omnibus aquis peior eſt, quæ eſt ex niue vel glacie reſoluta, quia ſubtile in aqua pluuiæ eſt reſolutum, & coagulatum eſt groſſum malum eius, & ad bonitatem aquæ pl uiæ nunquam redit.

B

Ex expoſitione in ſecunda ventorum.

Omnis aqua ſpiſſa & groſſa eſt valdè frigida, & ipſius digeſtio & deſcenſus rari ſunt & tardi, & omnis aqua turbida fortificat appetitum cibi, & eſt cauſa corruptionis humorum, & puncturæ ſtomachi, in æſtate & in hyeme eſt nociua humoribus ſui frigiditate, & os ſtomachi pungit.

Ex ſecunda ventorum.

Terræ orientales ſunt quę ſunt petitæ in ſummitatibus montium, ſupra quos ſol lucet die, item ciuitates orientales ſunt quas perflat ventus orientalis, & ipſarum pars occidentalis eſt cooperta, & orientalis diſcooperta, & terræ occidentales ſunt contrariæ iſtis.

Ex expoſitione ſecunda ventorum & aquarum.

C

Non oportet te apponere ignem alicui mẽbrorũ corporis niſi manibus, pedibus, & lũbis.

Ex tertia expoſitione ventorum.

Spermatis & ſanguinis complexio quia in æſtate & hyeme non eſt vna ſed diuerſa, fœtus in his temporibus diuerſantur, caliditas enim ęſtatis ſperma calefacit & deſiccat, & frigiditas hyemis ipſum infrigidat & humectat.

Ex expoſitione de doloribus mulierum.

Phlegmatis generatio eſt calore corporis, quia cum ſtomachus propter fortitudinem caloris non poteſt digerere cibos quos continet, phlegma in ſtomacho augmentatur.

Ex expoſitione in doloribus mulierum.

Qui eſt ex vomentibus facile ad mũdificationem corporis ſui à ſuperfluitatibus cibi exerceat vomitum ante cibum, & qui eſt ex vomentibus difficulter ad mundificationem corporis ſui à phlegmate poſt cibum debet vomitum exercere.

D

Ex expoſitione in doloribus mulierum.

Malitia quæ eſt à conſtrictione ſanguinis non manifeſtatur in primo menſe, ſed in ſecundo manifeſtatur manifeſtatione abſconſa, & in tertio menſe poſtea creſcit peſtis, quia ſanguinem qui primo menſe deſcendit, capit matrix, & cum illo repletur quod deſcendit, nec eſt ſibi locus vbi poſſit morari, aſcendit ſurſum, & illud cauſa eſt peſtis magnæ.

Ex expoſitione in doloribus mulierum.

Sanguis retinetur debilitate virtutis trahentis venarum matricis oppilatione, vel conſtrictione ſui.

Ex expoſitione in doloribus mulierum.

Superfluitates coadunatas in corporibus mulierum ex otio & vacatione exercitij quibus ſunt, natura expellit ad venas cum matrice coniunctas, ibiq; aggregãtur, & matrix virtute ſua etiam attrahit eas.

B

Ex doloribus mulierum.

Quæcunque mulier habet menstrua, sed rara & debile exercitium operatur, non appetit coitum, quia mundificatur à superfluitatibus corpus eius, & superfluitates sunt, quæ matricem mouent, & eam fluctuant ad coitum appetendum.

Ex doloribus mulierum

Lacerto & ossibus spinæ dolores accedunt, cum ex fluxu sanguinis multo siccãtur, & tenduntur, & matrici spasmus accidit cum ex multo exitu sanguinis desiccatur, & suffocatio matricis accidit cum sursum ascendit & tenditur, & ad tensionem ipsius tenduntur dyaphragma & venter.

Ex doloribus mulierum.

Suffocatio matricis accidit cum matrix, & venæ quæ sunt erga ipsam ex sanguine retento replentur, & ligamina matricis tenduntur ex illo, & matrix salit sursum, & impellit diaphragma, adeo quòd constringitur spiritus, & impellit etiam stomachum, & fortiter lædit ipsum, causa huius ęgritudinis est retentio spermatis fœminini, & corruptio eius ibi, & in demonstratione ipsius se multum dilatauit.

F

Ex doloribus mulierum.

Per incremẽtum velocem corporum mulierum significatur qui in eorum corporibus est calor dominans cum humiditate iunctus, & istud cognoscitur per exeuntia à corporibus earũ mense quolibet ex sanguine, quoniam sanguinis multitudinem sequitur calor multus.

Ex doloribus mulierum.

Nutricis lac cum retinetur vel est modicum, significat ægritudinem, & cum lac est multũ significat quòd mammillarum natura est temperata & fortis in operationibus suis.

Ex prima expositione humorum.

G

Inclinatur aliquis medicorum, & putat sanguinem superabundare in corpore, & non superabundat, & hoc accidit ex caliditate aeris, aut ira, aut febre, quemadmodum accidit in mari dilatato, & ipsum putat esse diminutum, & non diminutus est, & hoc accidit ex frigiditate ipsum ad interiora corporis impellente, sicut mari accidit fluctuanti.

Ex expositione humorum.

Color albus, viridis, significat hepar aposthematum esse, & color viridis niger significat splenem aposthematum esse, & color albus phisticus significat aposthemãtum pulmonem, & colores hi sunt cum ipsa aposthemata minimè sunt accensa.

Ex primo humorum.

Humorum crudorum modi duo sunt, vnus subtilis & aquosus, & alius grossus & viscosus in membris collocatus: subtilem autẽ & aquosum oportet te euacuare citò antequàm calefiat à calore febris, & pungens reddatur, & rosiuum, & grossum, & viscosum anteq̃ fluat, digerere te oportet.

Ex primo humorum.

H

Humores ad interius cum declinant oportet te attrahere ad exterius, & è conuerso cũ declinant ad posterius oportet te attrahere interius, & è conuerso cum declinant ad vnum laterum, ad aliud attrahere te oportet.

Ex primo humorum.

Cum ægritudo declinat ad pectus & stomachum, constrictio manuum & pedum humorem nociuum attrahit ad diuersum. Et similiter superfluitas cum declinat ad caput vel ventrem, ad diuersum attrahunt medicinæ morditiuæ manibus & pedibus applicatæ.

Ex primo humorum.

Somnus est res nociua ei, qui habet humores frigidos multos, & ideo nocet in principio accessionis febris & ventri aposthemato, quia calor interiora corporis subintrat, & subintrat cum eo sanguis, & ei cuius humores sunt crudi paulum cum virtute debili, somnus confert.

Ex

A

Ex prima humorum.

Ira & tristitia sunt ægritudines animæ, sed in ira calor naturalis intenditur & dilatatur, & cholera generatur, & in tristitia cõstringitur calor naturalis, & humores frigidi & phlegmatici generantur, quare indigeo ad humores frigidos & phlegmaticos calorem naturalem pusillum non solum motibus corporis, sed motu animæ excitare, adijciendo motibus corporis, iram, vt calor naturalis dilatetur, & humores ad exterius currant.

Ex prima humorum.

Materiam fluentem ad oris summitatem ad palatũ vel ad vtranq; vuulam, ad nares attrahere procura per medicinas morditiuas appositas naribus, & similiter procura attrahere ad os materiam fluentem ad oculos per gargarismum cum medicinis morditiuis.

Ex prima humorum.

Mucilaginem narium aquosam & indigestam prohibemus cum rebus quæ odoratu trahuntur, & cum rebus quæ distillantur in aures.

B

Ex primo humorum.

Corizæ dominis omnibus in sui principio sternutatio nocet, quia tũc humores sunt crudi & indigesti, & similiter coitus, ex forti namq; motu augmentatur repletio capitis, & tũc membra capitis & pectoris indigent quiete & ocio, & caliditate temperata ad digestiui motum augmentatur repletio capitis, & tunc membra capitis & pectoris indigent arte & ocio, & caliditate temperata ad digestionem humorum crudorum, & cum sistit fluxus, resoluuntur per sternutationem ipsi humores iam digesti, & euacuantur.

Ex primo humorum.

Coruscationes, quas vidit aliquis oculis, sunt ex humoribus quorum substantia & color sunt contraria humiditati albugineæ intra christallinum & corneam collectis.

Ex primo humorum.

C

Dolores capitis alleuiantur per strictionem capitis, cum humores qui faciunt dolores, indigent caliditate temperata.

Ex primo humorum.

Sternutationes sunt vtiles humoribus aquosis, & inutiles humoribus cholericis mouentes & augentes eos.

Ex prima humorum.

Verbum est specialis motus instrumentorum spiritus, & ideo non oportet illum à cuius meri sanguinis exitu fit vel pulmone, vel pectore, vel canna pulmonis clamare, inspirare, vel expirare fortiter: motus verò manuum non est inutilis, vtilior est tamen ei motus pedum motu temperato vt per motum ipsum spiritus constrictio nullatenus adducatur.

Ex prima humorum expositione.

D

Hydropisis carnosa cum adhæret, oportet te primo adhibere, quę expellunt phlegma per secessum, & postea quæ expellunt illud per vomitum, deinde per gargarismum, quia gargarismus purgat caput à phlegmate, & cum phlegma est diffusum per totũ corpus purgamus ipsum vniuersali purgatione, & dantur in huiusmodi ægritudine medicinæ incisiuæ & calefactiuæ ad purgationem corporis per resolutiones cum vrinæ emissione.

Ex prima humorum expositione.

Oportet nos purgare corpora patientium icteritiam omni modo, quo possumus, adeoq; purgamus ea per superius & inferius, & per palatum, vrinam & nares.

Ex primo humorum.

Apponatur sicya in occipitio vt attrahatur materia existens ad partem posteriorem, quæ ad oculos descendit, & phlebotometur vena frontis vt attrahatur materia existẽs in posteriore parte cerebri ad partem anteriorem.

Ex prima humorum.

Facimus clystere cum aqua salis ei in cuius intestinis sunt vulnera putrefacta, vt abluat

quicquid eſt putrefactum, & extrahit cortices non paucos, & cum mūdificatus eſt locus cly- E
ſterizamus cum medicinis adaptantibus purgationem.

Ex prima humorum.

Chimus eſt humiditas, quæ reperitur in corpore animalis, & chilus eſt humiditas quæ reperitur in fructibus, cum comeduntur vel conſtringuntur.

Ex expoſitione humorum.

Differentia inter ſudorem, & odorem eſt hæc, quia ſudor eſt humiditas ſubtilis ex humoribus generata, & odor eſt fumoſitas ab humoris ſubſtantia reſoluta.

Ex prima humorum.

Pruritus, tuſſis, ſingultus, ſternutatio, & ſimilia ceſſant cum homo ea tollerat, & abſtinet ſe ab his, & maximè ſi parua & debilia ſunt illa.

Ex prima humorum. F

Non oportet illum à cuius meri ſanguis exit, vel pulmone, vel pectore, vel canna pulmonis clamare, vel inſpirare, & expirare fortiter.

Ex ſecunda expoſitione humorum.

Cholera nigra eſt valdè mortifera cū apparet aut in ſputo, vomitu, egeſtione, aut vrina, & poſt eam cholera citrina cum apparet pura, & cæteri humores ſunt minoris nocumenti cum apparent in aliquo iſtorum.

Ex ſecunda humorum.

Oportet te euacuare humores temporibus acceſſionum per ſuperius fluxu ſangninis narium, ſed vomitu, vel ſimilibus: temporibus verò quietis per inferius vrinam, vel aſſellationem vel ſimilibus illis.

Ex ſecunda humorum.

Cogitare alacria, & ea inſpicere dilatat animam, & iocundat & dilatat naturalem calorem. G
Et ſimiliter cogitare triſtia & ea inſpicere animam & calorem naturalem coarctat.

Ex ſecunda humorum.

Prima pars diei ſimilis eſt veri, proxima æſtati, tempus veſpertinum autumno, & vltima hyemi, & ideo ægritudines autumnales acutæ & mortales, & hora veſpertina fortificantur magis & exacuuntur acceſſionibus ſuis.

Ex ſecunda expoſitione humorum.

Adiuuatur ictericus coloribus citrinis, quia citrinitatē diſſoluunt, & is qui ſanguinis ſputum ſcreat, non adiuuatur demonſtratione colorum rubeorum, quia ſanguinem mittunt, & omnis humor purgatur demonſtratione colorum ſimilium colori ipſius, & ad interiora corporis impellitur demonſtratione contrariorum colori eius.

Ex ſecundo humorum. H

Prohibe minutionē cū apoſtema eſt ex humore cholerico melancholico vel phlegmatico, etiam aliter prohibe illam cum apoſtema lateris eſt ex ſanguine, & eſt tempus nimis calidū, & humor in corpore dominās eſt cholera, quia humor ſanguineus in cholerā mutatur, quod comprehenditur quando patiens poſt ſputum ſanguinis, cholericum ſputum ſpuit.

Ex ſecundo humorum.

Oportet te timere cum propoſueris dare medicinam ſolubilem fortitudinem temporum acceſſus, aut dierum criſium, quia virtus medicinæ corrumpitur cum humores tendunt ad ſuperiora corporis, & ad contrariam partem eius, per quam debet euacuare.

Ex tertia particula libri de humoribus.

Generatur in corpore paulatim humor malus ſimilis veneno morſus vel mortis, cuius modica eſt actio in corporis membra, & cum peruenit ad perfectionem malitiæ apparet ſubita

A bita actio eius, & citò interficit, & quia actio in causis mortiferis est earum qualitas non quantitas comprehendimus fore simile in ęgritudinibus furentibus citò interficientibus pe tere interiora si suppressisset lethale paulum, vel à vipera morsus esset.

Ex tertia expositione humorum.

Humores generant qualitates, & qualitates generant humores, nam in quocunque dominatur colera iracundia generatur, & in quocunque iracundia dominans est, humores colerici generantur.

Ex tertia humorum.

Melior ventis est, qui defertur ex mari magno, & huic in bonitate proximus est qui ex montibus defertur, & peior qui ex latrinis paludibus, vel locis madidis, & est delatus & medius inter hos est qui ab alijs locis defertur.

Ex tertia humorum.

B In cura vigiliarum stringe manus & pedes ægri tempore quo dormire consueuit, & eum stimula & fatiga vt non dormiat nec oculos claudat, sed eos semper apertos teneat, & demum ligatura strictionis soluta lucerna ablata, omni motu, loquutione, & strepitu prohibitis dimitte ægrum dormiturum somno profundo.

Ex secunda ventorum.

Terræ orientales sunt quæ sunt positæ in summitatibus montium, supra quos sol lucet die, item ciuitates orientales sunt, quas perflat ventus orientalis, & ipsarum pars occidentalis est cooperta, & orientalis discooperta, & terræ occidentales sunt contrariæ istis.

Ex exposit. in tertio de humoribus.

Corrodens dicitur vlcus, quod corrodit interius, & mesera dicitur vlcus quod corrodit exterius, & mesera dicitur etiam lana humida & non lana lutosa.

Ex expositione supra Timæum.

C Dixit Galenus quòd membrorum nostri corporis quodlibet cibatur sanguine, quem cibum conuertit in similitudinem corporis sui, etiam si nullo tempore inueniatur in eo sanguis, vt est os, cartilago, neruus, ligamentum, chorda, & pellicula, & membra ipsa conuertant sanguinem in sui naturam qualiter potest esse, vt corpus, nerui, quod est album, & ex speciebus pelliculæ generet sanguinem, & non cibetur donec cibum in naturam suam mutat.

Ex expositione secunda in Timæum.

Humiditatis arborum duæ sunt species, vna quæ est per constrictionem, & alia est per fluxum fluentem. Prima est duobus modis, aut sicut accidit de vuis, granatis, citonijs, & his similibus cum causa stringuntur, aut sicut accidit ex frondibus cum feruntur & comprimuntur, & has humiditatis species antiqui nominant chylos. & secunda est tribus modis, aut est subtilis sicut substantia aquæ, & dicitur lacryma, aut substantia lacrymæ sicut illa quæ fluit à ramis ficus, cum funduntur, & nominatur lac, aut est grossior lacte & nominatur gummi.

D

Ex secundo supra Timæum.

Antiqui nominant mutationem substantiæ materiam, speciem non sibi similem corruptionem, sicut est mutatio vini quod mutatur. & redit acetum, & sicut est corruptio quæ accidit pluribus trabibus cum corrumpuntur & redeunt sicut puluis & cinis, & medici & maior pars vulgi dicunt corruptionem rem permutatam & corruptam in sui substantia cum fœtore, & non accidit nisi substantijs quæ inclinatæ sunt potius ad irrorandum & humectandum.

Ex quarta expositione in librum Timæi.

Aliqui antiquorum inspicientes apoplexiam esse ægritudinem deiram dæmonum nominauerunt, & aliqui eam lunam, lunam autem dixerunt quia in circulatione lunæ accidere consueuit, & Plato imposuit sibi morbo nomen dæmonij, quia capiti accidit, & manifestè vocet loco Dei sed cerebro.

Ex quarta ſupra Timæum.

E

Vidi plures homines, corpus quorum forte erat naturaliter, & anima debilis modici motus & perditi, quibus ægritudines de genere ſtuporis accidere, Apoplexia, paralyſis, & epilepſia. Et mulieribus illis ſimilibus accidit matricis ſuffocatio, & poſtmodum accidit eis paralyſis citò. Et habentium animam fortem, & corpus debile naturaliter paucos vidi, è quibus Ariſtones fuit de genere muſiæ in eloquentia bonus, corpus cuius eliquatum eſt totum pro eloquentijs, in quibus ſæpe fuit.

Ex ſeptima expoſitione in Timæum.

Inuenio in arte medicinæ quædam accidentia, quæ cum apparent in ſanis ſignificant ægritudines, & cum apparent in ægrotantibus, ſignificant ſanitatem, & ſunt ſomnus nimius & profundus plus ſolito, qui cum accidit in ſanis ſignificat ægritudinem, & cum accidit in ægrotantibus ſanitatem, & nimius appetitus cibi cum accidit, ſanis eſt locus dubitationis, quia ſignificat ægritudinem, ægrotis verò eſt ſignum laudabile, & ſimiliter ſternutatio multa cum accidit ei de cuius ſanitate non dubitatur, ſignificat quòd capiti peſtis aliqua eſt futura, & cum accidit ei qui eſt in malo ſtatu ægritudinis, ſignificat quòd ſtatus eius immutatur in melius. inuenio etiam in arte medicinæ multa habentia huiuſmodi naturã.

F

Ex particula ſexta de ſomno & uigilia.

Fortaſſis corpori exiſtenti in quiete & ocio accidit febris ex hoc, & fortè ipſi corpori accidit ſimiliter deſiccatio ex debilitate membrorum non nutrientium ſe bono nutrimento, & cum membra non nutriuntur, deſiccatur corpus.

Ex ſexta particula de ſomno & vigilia.

In exaltatione vocis neceſſe eſt aperiri os nimis, vt ingrediatur multus aer, & aperiri guttur, vt exeat vox ſonora, & ideo hi qui habent parua guttura, habent paruas voces & debiles, quæ cum non habeant protenſionem, citò deficiunt. qui verò habent guttura longa habent voces magnas & fortes, ſed pueri, mulieres, & eunuchi habent voces debiles & ſubtiles propter ſui gutturis ſtrictionem.

G

Ex particula ſexta de ſomno & vigilia.

Somnus quia ſemper humectat, vtilis eſt ægritudini, inclinationibus ſuis manifeſtè, & vtilis ſiccitati ventris, receptus enim aer per attractionem ſui caliditate ventrem ſiccat, & ſomnus humectat eum.

Ex particula ſexta de ſomno & vigilia.

Vox fortis facit dolorem meatus, & conſumit humiditatem generatam in ſtomacho, & in ore incitat raſcationem, & extrahit phlegma malum & viſcoſum, & calefacit corpus. Qui verò indigent calefactione corporis, nullam aliam habent medicinam, neque cibum meliorem, quàm exercitationem vocis, quare calefacit eorum corpora, incitat calorem naturalem, & calefacit corpora frigida, & deſiccat eorum membra humida, ſed habentia corpora ſicca & gracilia non oportet exercitare vocem, & ſimiliter illos, qui habent in ſtomacho humiditatem malam vel faſtidium oportet cauere à forti voce, quare facit decurrere malum humorem exiſtentem in ſtomacho in totum corpus.

H

Ex particula ſexta de ſomno & vigilia.

Non oportet te abſtinere à motu corporis ſicut abſtinent aliqui ſapientum, qui ſunt ſemper inclinati ſupra lectiones die noctuque, ſed oportet te mouere corpus & membra omnia motu æquali, vt actionem ſuam membrum quodlibet operetur, quia membris omnibus intrinſecis & extrinſecis iſtud confert.

Ex particula de ſomno & vigilia.

Exercitia fortia deſiccant, & indurant corpora, & retardant illa ad ſenſum & ad intellectum, & ideo Athletæ & onera portantes & lapides eleuantes ſunt aliquantulum mente capti.

A *Ex particula sexta de signis mortis.*

Vetustarum infirmitatum quemadmodum sunt asma, calculus hæmorrhoides, narium mala vlcera, & similia accidentium pueris & infantibus multotiens aliquæ sanantur in quadraginta diebus, vel in septem mensibus, vel in septem annis, & aliquæ sanantur pueris in productione pilorum in genitalibus, & puellis in tempore eruptionis menstruorum.

Ex particula sexta de signis mortis.

Pustulæ cum apparent in lingua similes granis pentadactyli nigri. significant ægrum non viuere die secundo, & cum apparet in digitis manuum in quacunq; febre apostema nigrũ simile grano orobi cum nimio dolore significat ægrum mori in quarto die.

Ex sexta particula de signis mortis.

Singultus significat malum in eo qui habet hepatis apostemata, & spasmus in patiente vigilias similiter, & tussis in hydropico superueniens significat mortem, & sternutatio fortè superueniens sponte ei, qui singultum patitur significat dissolutionem singultus. B

Ex particula sexta de signis mortis.

Spasmus accidens ex percussione, vel ex medicinæ solubilis potione significat malum, & risus accidens tetanum patienti mortem significat ipsa hora.

Ex eodem loco.

Si quis patitur vlcus intestinorum, & accidit ei sitis fortis, & apparent post aures eius pustulæ nigræ similes granis orobi moritur, & crura ad quæ chimus defluit, difficile curantur.

Ex particula sexta de clysteribus.

Cum repletur intestinum quod dicitur colon, accidunt inde accidentia mala stomacho, scilicet dolor & punctio, quare hoc intestinum cum repletur, extenditur, & accidit tunc dolor siphac, quod circundat stomachum & intestinum, & stomachus & infrigidatur, & similiter extenditur lacertus, qui extensus est supra stomachum & intestinum, & stomachus infirmatur, & similiter extenditur lacertus, qui extensus est supra stomachum & intestinum ad extensionem intestini, & patitur stomachus ex hoc. C

Ex particula sexta de clysteribus.

Constrictio egestionis egestionem adiuuat, quia auget & fortificat ipsam contra naturam, & forte huiusmodi est causa destructionis, generant enim febrem secundum speciem sui diuersas & apostemata manifesta & non manifesta secundum sui diuersas species, & facit furere dolorem quemlibet ex grossis humoribus ortum, & debilitat virtutes naturales, & corrumpit operationes animales indutendo grauem somnum, & mentis permixtionem.

Ex particula sexta de clysteribus.

Græci cum in cura ægritudinis sunt stupefacti permittunt naturam cum ægritudine præliare, dicentes quòd natura docta à se nouit complexiones membrorum, & vnicuique membro ministrat, quod sibi simile est ex cibo, & cibus est cura quæ sufficit tempore sanitatis & re ægritudinis. D

Ex particula sexta de clysteribus.

Emplastra & cataplasmata, quæ antiqui inuenerunt ad curationem colicæ factæ ex phlegmate vitreo ab intestino colon contento, oportet te in patiente frequentare, quia cũ frequenter operaris, ipsam curas ægritudinem, & à malis accidentibus liberas patientem, & cum ea semel, vel bis tantummodo operaris, noces pacienti nocumento magno, quia per illud sui tensio augmentatur.

Ex particula sexta de clysteribus.

Nos clysterizamus cum oleo & aqua tantum in febribus adurentibus accensis, vt disrumpamus sui calorem adurentem & accensum.

Ex particula de clysteribus.

Cibi mali sunt sicut caules, & similes eis ex frigidis herbis & siccis.

Ex particula quinta de motibus ineuitabilibus.

Fortasse alicui, qui iacet more supino tota nocte accidit ex superfluitatibus apoplexia.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus.

Risus fit ad tactum partium, quæ sunt in subassellis, & quæ sunt in volis manuum & pedum, & similiter fit ad visus rerum derisoriarum, & earum auditum, & ei non est aliquacunque causa nota.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus.

In stupore accipio instrumentum oris stomachi, quod nominatur buchale, & pono in eo aliquos cibos molles & liquidos, & posito ore ipsius summitati linguæ patientis ad inferiora depressæ effundo in meri cibos, quos dictum continet instrumentum.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus.

Oculi eius qui nullo tempore vidit ophtalmiam, cum primo inspicit eam, humiditate replentur, & cum prolungatur in inspectione ipsius accidit eis ophtalmia. & similiter qui vidit aliquem mingere, egerere, os aperire, vel alas eleuare, & huiusmodi res, prouocat ipsum simile operari.

Ex particula sexta de examinatione medici.

Multos ægrotantium virtutis & corporum fortium notorum modorũ curaui longa prohibitione ciborum & exhibitione medicinæ simul ab huiusmodi accidente, & aliquos modorum notorum virtutis debilis quibus syncopis accidit, curaui prohibitione ciborũ, & fricatione multa manuum & pedum, & fricatione etiam iuncturarum omnium spinæ, & restituta est virtus ægrotantium, & perfecte sunt liberati. & aliquibus ipsorum feci contrarium vetans eis ciborum abstinentiam, & porrigens eis cibos.

Ex particula sexta de examinatione medici.

Non te faciat timere operationem chirurgi ægritudo magna, quia non debes putare magnam ægritudinem fortem, neque paruam debilem, sed debes attendere & videre dubietatem ipsius fortitudinem, sed & debilitatem suam, quia scissura, in quam descẽdit siphac, quæ est iuxta stomachum, est ægritudo fortis, & non manifestatur sensui magna & scissura ad quam descendunt intestina, ægritudo est debilis, & sensui manifestatur magna, & de alijs ægritudinibus intelliges idem.

Ex particula sexta examinationis medici.

Quidam medici famosi, quos noui, cum dederunt medicinas solubiles, & medicinæ ipsæ earum virtute non soluebant, stupefacti sunt, & nesciebant quid facere deberent, & cum vocatus fuit, aliquem illorum qui medicinas sumpserant mandaui balneare se intrà balneum, aliquem phlebotomaui, alicui vomitũ prouocaui & alicubi medicinas stypticas dedi, & cum hoc feci quòd ventres ipsorum statim soluti sunt.

Ex particula sexta de examinatione medici boni.

Non possum numerare quot ictericos liberaui per fluxum ventris tantum, & similiter quot leprosos & patientes longas & antiquas ægritudines liberaui tantummodo fluxu ipso.

Ex particula sexta de examinatione medici.

Galenus inquisiuit ægrum, cui crisis non accidit, quam ei promit, & inueniens domum ægroti frigidam, & calefaciens ipsius aerem igne, crisis patienti accidit per sudorem.

Ex particula sexta de examinatione medici.

A muliere quadam habente in vtero aliquam quantitatem menstrui primò exijt sanguis,

deinde

A deinde ſanies ſubtilis & putrida, & cum proceſſit in tempore conceptus paſſa eſt aborſum, & poſtea die quolibet exibat ab ea aliquid ſecundinæ, quæ erat intus putrefacta, & in fine cum exijt quod remanſerat ex ſecundina, crediderunt obſtetrices, & omnes qui aderant ibi ex medicis prǽter me, quòd mulier mundificata eſſet mundificatione completa, cuius exquiſiui pulſum, & inſpexi per pulſum ipſum in matrice aliquid remanſiſſe, cuius exitus neceſſarius erat ad mundificationem corporis mulieris, quod manifeſtaui mulieri prædictæ & marito ſuo, & cum ipſa ad diem decimum ſextum à die aborſus peruenit paſſa eſt aborſum fœtus alterius putrefacti.

Ex particula ſexta de attenuatione Corporum pinguium.

Multitudo carnis & pinguedinis eſt valdè nociua, facit corpus turpe, impedit operationes, & retardat motus, & ideo oportet multitudinem carnis & pinguedinis habentes ire frequenter per mare, & ambulare ſub ſole, & ſpecialiter eſſe ſub ſole in mari, quia aer marinus diſſoluit humiditates, & oportet ipſos cibari cibis modici nutrimenti, ſicut herbis habentibus excedentem caliditatem, vt ſunt cæpe, alia, piſces ſaliti, & cibari cibis confortantibus, & non B humectantibus, quemadmodum ſunt carnes macilentæ, ac oportet ipſos à balneatione aquę calidæ, excepta balneatione aquæ in balneo, præcaueri, & oportet ipſos ſitim ſufferre aliquãtulum, & omni modo quo poſſint debent ſua corpora indurare.

Ex particula ſexta de colica.

Quidam antiquorum præceperunt, vt ſi quis pateretur colicam, acciperet lapillum ſalis, & eum ſupponeret ſibi, quia ſal citò extrahit egeſtionem, illud idem nitrum, cum ſupponitur, operatur.

Ex particula ſexta de colica.

Clyſtere factum ex duabus partibus picis liquidæ & ex tribus partibus olei confert mirabiliter colicæ paſſioni, ſtomacho exiſtente forti, cauendum eſt tamen ab huiuſmodi clyſteri, & ab omni clyſteri in quo medicamina fortia ponuntur, ſtomacho debili exiſtente: habẽtem verò ſtomachum debilem clyſteriza cum medicinis lenitiuis, ipſæ enim cùm non adunent ſtomacho debilitatem aliquam, nec mutant de ægritudine in ęgritudinem patientem, & cum C fit clyſtere ex fortibus medicinis magnitudine ſui fortè peruenit ad ſtomachum, & aſcendit in linguam.

Ex particula ſexta de odoratu.

Quibuſdam ſternutatio ſic indicatur, impera vt æger os ſuum aqua impleat, & caput ad poſterius, quantum poteſt, inclinet, & de medicina cuius eſt deſcriptio talis ſuſcipiat, ſume nigellum, & ſere ipſum ad modum farinæ, & cum oleo veteri miſce, & ea ſimul percute, & in naſum inſtilla modicum ipſius, & vt aliquid medicinæ ipſius ad interiora attrahatur, præcipe vt aerem attrahat quantum poteſt.

Ex primo Antidotarij.

Aqua poſtquàm deſcendit in pupillam oculi, oportet ipſam retineri tempore longo cum inſtrumento ferreo actui ſimili in loco, in quo morari debet, vt collocetur cum ipſo.

Ex tertio Antidotarij.

D Cùm placet tibi incidere, & æger eſt timidus, fingas te velle tangere, aut fricare loca vicina ægritudinis, & tunc incide locum ægroto exiſtente conſcio huius rei.

Ex tertio Antidotarij.

Cùm vis ſolidare manum, aut pedem, fac inſtrumentum ſimile illi membro, intra quod membrũ ipſum permaneat, & ſit inſtrumentũ prædictũ prout ſanitatis tẽpore perſona incedere cõſueuit, quia ex hominibus aliqui forma lata ſe quotidie calciãt, & aliqui forma ſtricta.

Ex tertio Antidotarij.

In ruptura & plaga oportet ægrum ligaturam ſentire in loco ægritudinis magis, & in extremitatibus ſuis minus, ſed ligatura per quam volumus membrum tenue impinguari, debet eſſe ſuprà membrum tenue molle, & ſuprà membra ſana dura, vt ſanguis poſſit ad membrum tenue penetrare.

Ex tertio Antidotarij.

Fractura pedis indiget forma tali, vt ex motu ipsius membrum non allidatur, & oportet te attendere quæ ex forma accidunt, & si nocumenta plurima sunt iuuamentis, non operari eam.

Ex tertio antidotarij.

Oportet nos in principio infasciare sub forma, & incipere à loco ægritudinis inferius, & tendere superius quia per hęc retinemus cursum humorum in membrum præparatorum ad apostema, & postea facimus formam, & ligamus suprà eam ad hoc vt non moueatur, incipientes à superiori loco ægritudinis, & protendentes inferius vt sanguis putridus à membro exeat ægroto, & perueniat ad extremitatem sui, & post istam ligaturam secundam apponimus medicinas stringētes, ad sustinendum, quæ sunt retrò post eas, & regendum. & regentia & retinentia membrum sunt quatuor fascia ligans membrum, forma, ligamina, & medicamina stringentia.

Ex tertio antidotarij.

Fac formam in loco membri subtilis, adeò vt adæquetur membro grosso, & liga ipsam formam ligaminibus retinentibus ipsam ęqualem & erectam vt non permutetur, nec redeat ipsa ligatio mollis. & pecia cum qua membrū inuoluis, sit lata trium, vel quatuor digitorū.

FRAGMENTA GALENI EX RASIS LIB. CONTIN. COLLECTA.

In capitulo commenti secundæ particulæ Epidemiarum.

MVlta vini potio nocet neruis & cerebro, & coitus similiter nocet vtrisque forti nocumento.

Ex primo cap. libri secundi Epid.

Hydropicis requirendus est color, vt significationem habeas super radicem passionis an de hepate fuerit, an de splene: sed si fuerit de hepate, color erit citrinus & albus, si de splene, color erit citrinus & niger.

Ex commentario secundi Epid.

Quando conualescenti accidit subitò leuitas corporis, & febris cessatio sine euacuatione tempore morbi, absque aliqua corporis dissolutione, scias quòd morbus redibit. Vidi quosdam homines, qui credebant esse liberati ex morbis vsi balneis, & alijs eorum exercitijs, quos cognoui per mala alia signa quæ patiebantur ex hac ægritudine, morituros, & parum steterunt, quòd recidiuerunt & mortui sunt. & illi, in quibus morbi eorum non apparent signa mortalia, recidiuabunt solum, & non morientur.

A

Ex ſecundo cap. ſecundi libri Epid.

Conuenerunt medici quaſi faciendo conſtitutionem indiſſolubilem quod nō nominatur febricitans poſt diem quartum, tu fac minutionem, licet dies ſit decimus imminente virtute patientis robuſta, ac opportunitate eius vrgente, tamen ſi ſit ante quartum diem, erit vtilior.

Ex primo ſecundi Epid.

Rigor fortis vehementer accidit à phlegmate vehementer forti in frigiditate, quod vocatur vitreum, & ab humore melancholico, in rigore accidente à phlegmate vitreo eſt difficilis calefactio corporis. interpellatio febris accidens à phlegmate erit quolibet die.

Ex tractatu quarto ſecundi libri Epid.

Plures conqueſti ſunt pati defectum appetitus: quibus præcepi vt ſpatio longo ſe abſtinerent à cibarijs, qui per ipſam abſtinentiam ciborum reuerſi ſunt ad appetitum.

B

Ex ſexto cap. libri ſecundi Epid.

Cepe & alia ſumpta in cibo tempore congruo, aliquando multum conferunt hydropicis, ſed caſeus magnum nocumentum infert eis, cum magis perfectè inferat opilationes quàm aliud, ſed opilationes epatis curantur per res aperientes eas. quando mors ſequitur hydropicum venter eius magnificatur ac cutis mirach eius valdè extenditur, & non minus os deſiccatur, & in ſuperficie cutis egrediuntur vlcera ex malitia humiditatum quæ ſunt in vētre eius. Euitandum eſt balneum in hydropiſi propriè in carnoſa cum aqua dulci factum, ſed ſtude ad fricandum ipſum cum rebus ſiccis, valet cum totalibus & ſimilibus faciendo ipſum ambulare in terra mobili.

Ex expoſitione libri quarti Epid. in primo cap.

Coitus diſſoluit phlegmaticam materiam & repletionē, & deponit eam, tamen lædit virtutem ſtomachi, & abſtinentia coitus eſt melior res in conſeruatione virtutis ſtomachi.

C

Manifeſtum eſt ex Hippocrate ſimiliter quod ipſe videbat quòd augmentum medullæ in corpore auget in ſpermate.

Ex primo cap. libri ſeptimi Epid.

In febre quotidiana de conditione rigoris id quod diximus in capitulo ſuo, iuxta quod debuit: rigor frigidus & vehementis frigoris fit in quartana & quotidiana: tamen rigor tertianæ mordens eſt abſque frigore, & non ſtrident dentes, vt in quartana: ſed in phlegmatica quotiens videris rigorem eſſe vehementem & laborioſum, & inflammatur poſt eum febris vehementis caliditatis, & rigor fuerit prolixioris ſpatij, & tardæ aſcenſionis, febris erit quartana: & ſi rigor fuerit in ipſa diſpoſitione: tamen cum aſcenſione valdè remota, & quando aſcendit non valdè calefiet corpus: non excitabitur ſitis, neque interiectio lamentabilis, neque caliditas vehemens febris erit quotidiana: quædam etiam febres mordent ſemper corpus: quædam non mordent in primo, deinde mordent, deinde deficit mortus: in quibuſdam etiam febribus eſt bonus tactus ſemper: in quibuſdam eſt caliditas ſicca: in quibuſdam eſt caliditas bona & vaporoſa: in quibuſdam ſentientur res ſimiles ampullis ventoſis, & ceſſabunt quandoque & quandoque non: febres in quibus condominabitur corpori viriditas, ſignificant ſuper diminutionem ſanguinis & caliditatis innatæ, ideo ſunt mortales.

D

De libro nutrimenti.

Vidi quandam mulierem paralyticam cuius venter conſtipatus erat per menſem vnum, & paralyſis erat in parte media, cum venter ſanorum non conſtipatur vltra quinque dies, ſed emittitur de eis ſubſtantia ſicca, & impoſſibile eſt quòd venter conſtipetur per ſpatium longum quòd non infletur & magnificetur.

Ex libro de aere & regionibus.

Quartana quando prolongatur, ducit ad hydropiſim, erit autem hoc cum quartana accidit propter magnitudinē ſplenis, aut ipſa magnificabit ſplenem, & cùm hoc prolongata eſt, verū febris quartana ſecūdū ſe eſt ſalubrior ex febribus, & leuior corpori, dat enim quietē maiorē, & aliquando quidē per eā accidit liberatio ab epilepſia, mala cogitatione, & ſimilibus.

B

Ex secundo Timaei.

Virtus furfuris est similis mundificationi farinæ fabarum, & farinæ oroborum, tamen farina oroborum est fortior farina fabarum & farina hordei.

Ex libro de venenis.

Qui biberit de sanguine tauri, accidit strictura anhelitus & squinantia, & tumor linguæ, cura comedere ficus madefactas in aceto, aqua & nitro, aut comedat radices assæ madefactas in aceto, aut de semine canapis & pipere ana, & informentur cum melle, aut de succo frondium rubi cum aceto: quia hoc laxat ventrem, & ponatur emplastrum supra pectus, stomacum, & gulam, & emplastrum ex farina hordei similiter.

Ex libro de venenis.

Si quis comedat ranas, & bufos, siue boetos, corpus eius tumescit, & accidit ei color terreus, & inuoluntaria emissio spermatis, & fœtoris. Cura eius est prouocare vomitum frequenter cum aqua calida, & oleo, & multiplica in ipso ambulationem, sudorem, & balneum. F

Ex aliquibus librorum suorum.

Debet semper medicus inquirere de mutatione aeris, & motu ventorum.

Ex medicamentis laxatiuis.

Dixit Galenus quòd sanauerat cancrum & vlcera mala per laxationem solam.

De clysteribus.

Pars auium clysterizāt se cum aqua maris, vnde laxatur eius venter: quòd si volueris educere superfluitatem grossam de corpore, noli facere clysteria lenia simplicia facta de aqua & oleo, melle & nitro cum non condensentur eis, & dant nocumentum cum quātitate ipsorū.

De passione pregnantis.

G

Aestimauerunt quidam quòd obstetrices inspiciunt mulierem. Quia si viderint caput mammillæ eius esse extensum & mutatum, ex eo, quo fuerat, prægnans erit: & si venter mulieris fuerit rotundus, grossus, repletus, & durus, & mulier fuerit sinceri coloris erit masculus. etiam si mulier erecta, & defessa eleuauerit pedem suum dextrum ad præcedendum cum eo in eundo, pregnatio erit cum masculo: & è conuerso. Expertus sum pluries hoc, & firmum inueni experimentum. & non credo quòd fuerit accidentaliter.

Ex tractatu primo libri de cathatireon.

Medicus pluries cogitur ad incidendum aliquem testiculum, quando putrefit, ad eijciendum eum.

De curandis morbis attributus Galeno.

Dandum est laboranti yleos de decoctione anethi facta cum oleo & aqua donec liquefiat anethum bene colata etiam ponendum est de pane in aqua calida ebullita, & dandum est de eo in cibo cum valdè conferat, & sumendus est ipse panis dum fuerit calidus.

H

De constitutione physicæ per experimentum.

Febris acuta cum malo anhelitu, tussi & sputo colorato communis est peripneumoniæ & pleurisi, sed si fuerit cum ea dolor pungens in latere, & pulsus spissus & durus, pleuresis erit, sed si dolor erit cum ponderositate solummodo, & pulsus non fuerit durus, sed sensus fuerit quasi strangulatus, erit peripneumonia solummodo.

De expositione Aristotelis.

Patiens sputum sanguinis, si purgetur purgatione vehementi, morietur.

Ex libro de probatione medicorum.

Neminem inueni magistrorum meorum curantem dolorem oculorum cum vino puro multum potato, sicut ego.

A

Ex libro vltimo oculorum & in maiori Antidot.

Quando accidit oculis mollis inflatio, facias calefieri eos sæpius cum spongia madefacta in aceto & aqua calida, deinde cum aqua calida sola si dolet, & liga desuper pannum subtile.

Ex decimo aphorismorum.

Extensio est cum membrum stat erectum & non declinat ad aliquam partem.

Ex libro de opinionibus.

Cum membrum corporis est calidius aliis, illud facilius recipit sensum & motum, & illud quod est frigidius tardius recipit.

Ex libro decimo consil.

Omnes Medici cum curant spasmum amborum laterum, vel tremorem totius corporis, aut iactigationem, aut laxitudinem totius corporis à facie infra: ponunt eorum intentionem B & curam circa posteriorem partem capitis.

TYPOGRAPHVS LECTORI

C

Quæ ex Athenæo, & aliis fragmenta colligi curauimus, tametsi ipsa Galeni verba ex libris capta non sint, attamen quia eius sententias, atque dogmata scitu digna continent, aliis quoque si iungerentur, rem omnibus gratam atque vtilem nos esse facturos putauimus.

EX ATHENAEO
PRIMO DIPNOSOPH.

D

De vinis Italicis apud hunc sophistam ita loquitur Galenus. Vinum Falernum ab anno decimo, & decimo quinto vsque ad vigesimum potui aptum est, quod verò huiuscemodi tempus transierit, capiti laborem facit, ac neruos tentat. Sunt ipsius duo genera, alterum austerum, alterum dulce: hoc autem tale euadit, quando vindemiæ tempore austri perflant, sicuti si notis non spirantibus vindemia fiat, & austerum, & colore fuluum redditur. Albani quoque vini duo habentur genera, vnum dulce, Alterum acerbum, vtraque post decimum quintum annum vigent. Surrentinum post viginti annos potui aptum esse incipit, cum enim pingue sit atque debile, vix coquitur, inueteratum'que ferè solum pro quotidiano vsu accommodatum est. Rheginum verò surrentino pinguius cum sit, post decimum quintum annum in vsu haberi potest. Sicut & Priuernate tenuius Rhegino, minime'que caput tentans. Huic Phormianum simile est, at velocius ipso viget, necnon pinguius est. Tripholinum tardius ad vigorem protingit, atque surrentino crassius est. Cæterum setinum cum primis similitudinem habet, vt potè Falerno leuius, nec mordax. Tyburtinum tenue est, facilè

cilè euaporat, atque à decimo anno ad vigorem peruenit, at inueteratum melius euadit. Labicanum ſuaue eſt, guſtu pingue, medio quodam pacto inter Albanum & Falernum: potatur poſt decimum annum. Gauranum paucum, id'que optimum, nec non validum & craſſum, atque Præneſtino & Tiburtino maiorem pinguedinem habet. Marſicum auſterum valdè, ſtomacho'que accommodatum eſt. Naſcitur autem & circa Cymam campaniæ vocatum Vlbanum leue, & à quinto anno potui aptum. Aſconitanum leue, nec malum. Picentinum quod ad acerbitatem Albano ſimile eſt, at potens & ſtomacho vtile. Veterum potu iocundum & ſtomacho accommodatum eſt, habet verò hanc propriam conditionem, vt non videatur purum. Etenim alterius quodammodo mixtionem refert. Calenum leue eſt, atque Falerno magis ſtomachum iuuat. Cæcubum generoſum, mordax, validum, inueteraſcit poſt annos multos. Fundanum validum, multi nutrimenti, caput & ſtomachum tentat, vnde in conuiuiis non multum de eo bibitur. Omnibus hiſce leuius eſt Sabinum, à ſeptimo vſque ad decimum quintum annum potui aptum. Signinum verò vſque ad ſex annos bonum, ſed multo melius inueteratum. Numentanum citò in vigore conſiſtit, & à quinto anno potatur, neque autem ſuaue admodum, neque tenue eſt. Spoletinum & potu gratum, & colore aureo eſt. Capuanum in multis cum Surrentino ſimilitudinem gerit. Barbinum valdè auſterum, ſemper'que ſe ipſo melius euadit. Gaucinum quoque generoſum, & Falerno ſimile eſt. Venefranum leue, & ſtomacho confert. Quod autem Trebellicum Neapoli oritur viribus temperatum, ſtomacho vtile, atque ori gratum eſt. Erbulum à principio nigrum cum ſit, haud multos poſt annos colorem album acquirit, at valdè leue, atque delectabile eſt. Maſſilienſe bonum, ac paucum, craſſum, corpulentum. Tarentinum, & quæcunque ſub huiuſmodi climate fiunt, omnia tenera, ſuauia, ſtomacho grata, non mordentia, neque valida. Mamertinum extrà Italiam quidem naſcitur, ſed cum in Sicilia gignatur, inter Italica nominatur, ſuaue exiſtit, leue atque validum.

EX LIBRO III.

GAlenus, cum iam panes manibus capturi eſſemus, Minime, ait, cenabimus priusquam ex nobis audiueritis, quæ Aſclepiadis ſucceſſores de panibus bellariis, & farinis perhibuerint. Diphilus Siphnius in libro de iis quæ ægrotantibus & ſanis exhibentur, panes, inquit, frumentacei multo magis quàm hordeacei nutriunt, melius digeruntur, ac ex toto meliores ſunt, tum qui ex ſimilagine, poſt quos aleuritæ id eſt ex farina triticea facti ſequuntur, deinde qui ex farina non ſecreta à furfuribus συγκομιστοὶ vocati fiunt. Hi enim plus nutrimēti preſtare videntur. Phyliſtion verò Locrus panes ex ſimilagine confectos iis qui ex chondro fiunt ad robur magis conferre tradit, poſt quos ex chondro confarctos ſtatuit, tertium locum ex triticea farina confectis tribuit. Cæterum panes, qui ex polline fiunt, peiorem ſuccum, atque minus nutrimenti habent, ſapore iucundiore ſunt, ac flatum gignunt, & facile diſtribuuntur, atque ſi refrigerentur, ſaturitatem citò parriunt, & difficile digeruntur. Qui exactè inueterauerunt, & refrigerati ſunt, minus nutriunt, aluum ſiſtunt, ac prauum ſuccum gignunt. Panis ſubcineritius grauis eſt, & ob coctura inæqualitatem difficulter digeritur. Furno autem & camino coctus panis non facile diſtribuitur. Qui verò peraſicula, aut in ſartagine coquitur propter olei miſtionem facilius excernitur, ſed propter nidorem ſtomacho aduerſatur. Clibanitis facultatibus alios excellit, etenim boni ſucci eſt, ſtomacho confert, facile coquitur, promptiſſime'que diſtribuitur. neque enim aluum ſiſtit, neque intendit. Andreas medicus quoſdam ait in Syria panes ex moris fieri, quos qui edunt capillorum defluuio tentantur. Mnaſitheus ait panem maza facilius coqui, & factos ex tipha magis nutrire, nempe qui ſine multo abore coquantur: Panem ex Zea, ſi copioſe edatur, grauem, coctuq; difficilem eſſe, propterea quod eo pane veſcentes minime ſanos degere dicunt. Oportet autem nos ſcire, omnes cibos, qui igne non benè cocti, contritiq; fuerint, flatus, grauitates, tormina, atq; capitis dolorem inducere.

EX LIBRO NEMESII
DE ANIMA CAP. II.

B

GAlenus verò nihil quidem pronuntiat, sed testatur in libro de demonstratione, se nihil de anima affirmasse, attamen quæ dicit, declarant, eum magis probare animam esse temperamentum, vt potè cum morum differentia temperamentum sequatur. Quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur. Verum si ita est, certè etiam mortalem eam opinatur, non tamen omnem, sed eam tantum, quæ rationis est expers. nam de rationis participe addubitat his quidem verbis *

verùm corporis temperamentum non posse esse animam, hinc patet, omne corpus & animatum & inanimum ex quatuor elementis temperatum est. horum enim temperatio corpora efficit. Si igitur corporis temperamentum est anima, nihil erit inanimum, & concluditur ratio sic. Si temperamentum corporis anima est, omne porrò corpus temperamentum habet, omne corpus animam habet.

C

Si omne corpus animam habet, nullum est corpus inanimum, neque lapis igitur, neque lignum, neque ferrum, neque aliud quippiam inanimum est. Si verò non vniuersè omnem temperationem corporis dixerit esse animam, sed certam quandam, quærendum, qualis temperatio sit, quæ animal efficiat, & animæ loco numeretur. Qualecunque enim temperamentum dixerit, tale & in inanimis reperiemus. Cum enim nouem temperamenta sint, vt ipse in libris de temperamentis ostendit, octo quidem incommoda, vnum commodum, eo quod commodum est dicit hominem esse temperatum, non omnem tamen, sed eum qui medio temperamento est. Reliquis incommodis temperamentis cætera animalia pro cuiusque specie alia magis, alia minus esse concreta. Inueniuntur autem etiam in inanimis nouem hæc temperamenta, vt ipse rursus in simplicibus ostendit. Præterea si anima temperamentum est, temperamenta autem ætatibus, temporibus, victu'que mutantur, efficitur mutari animam. Si mutatur anima non eandem habemus animam, sed pro temperamento aliquando leonis, aliquando ouis, aliquando alterius cuiusdam animalis, quod absurdum est. Deinde temperatio non aduersatur cupiditatibus corporis, sed adiuuat eas, ipsa enim est quæ mouet, & incitat, anima autem aduersatur, non est ergo anima temperatio. Præterea si anima temperamentum est, temperamentum autem qualitas, qualitas rursus & aduenit, & re-

D

cedit, sic vt subiectum nihilo magis intereat: item anima quoque separabitur, sic vt subiectum non intereat. Hoc autem verum non est. Non ergo temperamentum, aut qualitas anima. Non enim sane alterum contrariorum naturaliter adesse animali dicent, vt calorem igni. Hic enim mutari non potest, at temperatio mutatur, immo hi ipsi sunt, qui medendi scientia temperationes mutant. Omnes insuper corporis qualitates sensu percipiuntur, anima verò non sub sensum, sed sub intelligentiam cadit, non ergo corporis qualitas anima est. Præterea sanguinis & spiritus, adiuncta carne, neruis, cæteris, bona temperatio, robur est, caloris, frigoris, siccitatis, & humoris sanitas: membrorum autem apta compositio, cum caloris suauitate, corporis pulchritudinem gignit. Quare si harmonia suauitatis & roboris, & pulchritudinis anima est, necesse est hominem, quoad viuit, neque ægrotum esse, neque infirmum, neque deformem: contingit autem sæpe non vnam tantum, sed omnes pariter has tres bonas temperationes perire, & hominem tamen viuere. Accidit enim, vt idem simul & turpis sit, & infirmus, & ægrotus: non ergo corporis bona temperatio anima est.

Sed,

Sed, inquies, quomodo ergo naturales virtutes, vitia'que naturalia hominem insequuntur? E Id verò ex corporis temperamento fit. Vt enim naturaliter ex temperamento salubri sunt, & insalubri corpore, ita alij naturaliter amara bile abundantes, ad iracundiam, alij ad timorem, alij ad venerem propensi sunt. Verum aliqui coercent, & superant. Dubium autem non est, quin temperamentum coerceant: atq; aliud est quod coercet, aliud quod coercetur, aliud ergo temperamentum, aliud anima. Cum enim corpus animæ sit instrumentum, si idoneè effectum fuerit, adiuuat animam, ipsumq; se commodè habet: sin non idoneè impedit animam, ac tum satis negotij habet anima, dum cum ineptia sui instrumenti luctatur: ac nisi admodum sit sobria, etiam cum eo peruertitur: quomodo musicum lyræ peruersio in errorem inducit, nisi eam primum rectè composuerit. Quamobrem animæ adhibenda cura est, vt corpus accommodatum sibi instrumentum reddat, quod per rationem & mores assequetur, vt in harmonia, ita hîc alia laxans, alia intendens, quo ipsum sibi aptum efficiat, eoq; vt commodo instrumento vtatur, nisi & ipsa cum eo peruersa fuerit, quando etiam hoc aliquando vsu venit.

F

EX CAPITE XX.

HOc enim est quod in ægritudine morsum sentit, vt Galenus in tertio de demonst. ait ad hunc ferè modum, His qui in ægritudine aliqua versantur, multum flauæ bilis defluit in ventrem, quod morsum ipsis præbet, neque prius ægri esse, aut morderi desinunt, quàm bilem euomuerint. Nam morsus iis accidit, infrà chartilaginem, quæ est in medio pectore, quod quia speciem ensis præbet ξιφοειδὴς nominatur. Cor autem multo superius locatum est. Nam septo transuerso venter inferior est, cor superius. Veteres tamen etiam os ventris, cor vsurpant, vt Hippocrates & Thucidides, vbi pestilentiam quæ Athenis erat, describit, sic dicens, Et cum in corde dolor firmaretur, inuertebat ipsum, & purgationes bilis quotquot à medicis nominatæ sunt, inuadebant. Nam quod inuertitur, os ventris est, dum vomere cogitur, non ea pars viscerum, quæ cor est. G

EX THEMISTIO
IN PARAPHRASI QVARTI
DE NATVRALI AVSCVLT.

Chart. 43. in Aldino

H

QVòd igitur tempus sine motu non sit, perspicuum est. Sine motu autem non eo modo accipiendum est, quo Galenus censet, quòd motu agitari tempus intelligimus, sic enim putat Aristotelem dicere. Sed quòd motus intellectioni, temporis intelligentia consequitur. quid ergo frustra certat studens contradicere? Nam & quæ immobilia sunt, inquit, moti intelligimus vt mundi polos, & terræ centrum, & tamen hæc sine motu sunt. atqui & Aristotelem perspicuè dicentem audire opus erat. Nam vnà cum motu & tempus sentimus. Plurimum autem interest, aut ideo motus aliquid tempus existimare, quòd ad motus intelligentiam consequatur, aut ideo quòd nos moti illud intelligimus. Verum hic in pluribus huiusmodi est.

Ex eodem in eadem Paraphrasi. Chart. 46. in Aldino.

GAleno autem assentiendum non est, qui tempus per se ipsum putat determinari. Cum enim plures peioris, ac posterioris significationes enumerauerit: cæteras negat definitioni accommodari, præter illam solum, qua tempus significatur, vt tempus sit motionis numerus secundum tempus.

Ex Interprete Græco in libr. de Insomniis. 144.

CAusa autem propterquam hæc accidunt, hoc est quod appareant, & non decipiamur, aut quod & appareant, & decipiamur. In vtrisque enim sermo conuenit, quòd non ab eadem facultate, & mens, & phantasia iudicat. Sed quando aspectus quidem, aut phantasia mouetur, & languet, mens autem sana est, & sanè de his multa, atque ea pulchra à Galeno dicta sunt. in his enim Aristotilem sequitur.

EX SIMPLICIO IN QVARTVM DE NATVRALI AVSCVLT. ARISTOTELIS. *Comm. 41.*

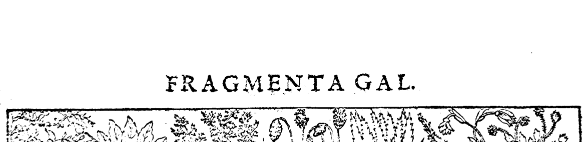
SEd statuamus inquit Galenus, Nullum aliud confluere corpus, qu ando ex vase educta sit aqua. Manet igitur quod interpositum est superficiei vasis separatum interuallum. atqui absurda hæc positio est, quod enim in controuersia est, illud statuit. Cum enim illud inquiramus, an possit seiunctum aliquod esse interuallum, ille cum non ostendent esse, sed sibi ipsi confingat, ac comminiscatur, statuit seiunctum esse interuallum.

Ex eodem in quartum eiusdem operis Comm. 103.

EX his, quæ hoc loco dicta sunt, vir admirabilis Galenus in octauo suorum librorum de demonstratione existimat, Aristotelem dicere, idcirco tempus sine motu non esse, quod nos illum motu agitati intelligimus. atque infert rationi absurdum, quòd alioquin, & quæ omni motione carent cum motu esse necesse sit, quando & ea non sine motu nostro ipsorum intelligimus. Non enim nos immobili intelligentia apprehendere. Sic autem diceret aliquis, quod & quæ omni spatio, atque dimensione carent, spacium & dimensionem habent, quando cum dimensione & nos intelligimus.

Ex eodem in eundem librum comm.

ET quoniam contrà aliqua eorum, quæ hoc in loco dicta sunt, institit Galenus vir multæ eruditionis, dicent tempus per se ipsum patefieri. age & hanc eius afferamus obiectionem. Cum enim multas prioris, ac posterioris significationes enumerarit, cæteras definitioni negat accommodari, præter illam, qua secundum tempus significatur: vt tempus sit motionis numerus secundum tempus.

EX AVERROE
LIBER PRIORVM
ARISTOTELIS PRIMO. CAP. 8.

ET ex hoc planum quod figura quarta de qua meminit Galenus non est syllogismus super quem cadat naturaliter cogitatio, & hoc quoniam si quæramus an C, sit in A & dicamus C. est in A quoniam B. est in A, & C. in B. sumus inter duo, aut vt admittamus quod sequitur ex ista compositione, & reiiciamus, hoc quæsitum penitus, quod est C. esse in A, sed hoc est diuersum ab eo quod quærebamus, aut vt simul cum eo quod ex hac compositione deducitur remaneat etiam quęsitum secundum cogitationem nostram, quemadmodum de eo quæstionem feceramus, idest vt subiectum in eo sit subiectum & prædicatum, prædicatum, & & hoc quoniam in omni subiecto vno subiectum est subiectum secundum naturam prædicatum prædicatum secundum naturam, & cum remanet apud nos subiectum, quæsiti subiectum, & prædicatum prædicatum, & hoc est secundum cogitationem nostram in hac dispositione qua semper quæsitum maneat quæsitum, adducitur deinceps terminus medius qui prædicetur de prædicato quæsiti, & subiiciatur subiecto quæsiti secundum quod existimauit Gal. hanc figuram quartam esse secundum quod refertur ad quæsitum, si verò non erit hic figura quarta sed potius prima figura vel de quæsito, vel de conuersis ipsius, Verum ponamus vt hic sit figura quarta nimirum formabitur in hunc modum, idest in relatione ad quæsitum determinatum vt subiectum in eo subiectum sit secundum naturam & prędicatum prædicatum secundum naturam, quoniam non formabitur figura quarta nisi secundum modos istos, si igitur quæramus inuentionem alicuius in aliquo & accipiamus terminum medium, prædicemusq; eum semel de prædicato quæsiti & semel de ipso prædicemus subiectum quæsiti sequitur ex hoc vt aliquid vnum per se sit tanquam de seipso prædicatum, quoniam ex parte quam prædicat de prædicato quæsiti & subiicitur subiecto eiusdem prædicatur quodammodo de seipso quod est absurdissimum, & ista est causa ob quam non componit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsito determinato ita vt sit hic syllogismus concludens quæsitum determinatum per duas conuersiones secundum quod existimauit Gal. de figura quarta.

Ex eodem Auerroe liber Priorum Aristot. 1. Cap. 23.

QVod si exponatur secundum participatione concludet aliud a quæsito puta conuersum suum, & hoc secundum modum qui numeratur complicatio figuræ quartæ quam posuit Galenus.

Ex eodem lib. Physicorum Aristot. 4. Comment. 97.

NOn sicut existimauit Gal. Galenus enim credidit quod Aristoteles intendebat quod nos non comprehendimus tempus nisi cum mouemur, idest quando per imaginationem comprehendimus motum, & quod hoc est signum quod tempus non est extra motum & cum Galenus, existimauerit hoc contradixit Aristot. & dixit quod multoties comprehendimus res quiescecates & mouemur cum omnis imaginatio sit motus vt quando comprehendimus polos mundi & centrum.

Ex eodem, lib. Physicorum Arist. 7. Tex. 1.

ET quidam dicunt quod ista demonstratio quam induxit in hoc tractatu non est vera, adeò quòd Gal. fecit in hoc tractatum in quo nititur declarare corruptionem istius demonstrationis.

Ex eodem lib. Physicorum Aristot. 7. Tex. 4.

ET quia Galenus opinatus est quod in talibus motoribus sequitur vt quiescant insimul

& cor

A & cor vt dixit cum extrahitur ab animali fortasse mouetur per duos passus dixit quod cor non est primum principium mouens animal in loco, & quia animal non mouetur postquam caput abscinditur dixit quod principium motus est caput, ego autem vidi arietē postq; caput fuit abscissum ambulare huc & illuc multoties.

Ex eodem Disput. 3.

ET etiam quia nemo dubitat quod in corporibus animalium sunt potentiæ naturales facientes cibum esse partem nutriti demum regit potentia corpus viuum regimine tali quæ si imaginata fuerit auferri moritur animal vt dixit Galenus, & ex hoc regimine appellamus id viuens & ex priuatione huius potentiæ appellatur mortuum. Deinde dixit quod appellare inanimatum agens est locutio abusiua vt appellatur requirens volens.

Ex eodem Disput. 3.

IN eo autem quod est sub corporibus cœlestibus ex rebus generabilibus adinuicem animatis necesse est vt ponant præter animal aliud principium & est tribuens animam & influens formam & scientiam quæ videtur in entibus & est id quod appellat Galenus virtutem informatiuam & aliqui horum posuerunt hanc virtutem principium abstractum & B aliqui posuerunt eam intellectum, & aliqui animam, & aliqui corpus cœleste, & aliqui primum & appellauit Galenus hanc virtutem creatorem & fuit ei dubium vtrum sit Deus aut aliud, & hoc totum est in animalibus & plantis habentibus semina sed in alijs ex plantis & animalibus non proiicientibus semina manifestum est eis indigere hoc principio multo magis & hoc est id ad quod peruenit speculatio eorum de entibus quæ sunt sub cœlo.

Ex eodem lib. de Anima Aristot. 3. Tex. 6.

ET quidam dubitabit in hoc quod fuit dictum scilicet quod intellectus non habet instrumentum ex hoc quod dicitur quod virtus imaginatiua est in anteriori cerebri & cogitatiua in medio & rememoratiua in posteriori & hoc non tantum dictum est a medicis sed dictum est in sensu & sensato, Galenus autem & alij medici ratiocinantur super hoc quod istæ virtutes sunt in istis locis per locum concomitantiæ & est locus faciens existimare non verus sed declaratum est in libro de sensu & sensato quod talis est ordo istarum virtutum in cerebro per demonstrationem dantem esse & causam, sed istud non contradicit illi quod dictum est hic virtus enim cogitatiua apud Arist. est virtus distinctiua indiuidualis, scilicet quod non distinguit nisi indiuidualiter non vniuersaliter, declaratum est enim illic quod virtus co- C gitatiua non est nisi virtus quæ distinguit intentionem rei sensibilis a suo idolo imaginato & ista virtus est illa, cuius proportio ad has duas intentiones scilicet ad idolum rei, & ad intentionem sui idoli est sicut proportio sensus communis ad intentiones quinque sensuum. virtus enim cogitatiua est de genere virtutum existentium in corpore, & hoc aperte dixit Aristote. in illo libro cum posuit virtutes indiuiduales distinctas in quattuor ordinibus in primo posuit sensum communem, deinde virtutem imaginatiuam deinde cogitatiuam & postea rememoratiuam, & posuit rememoratiuam magis spiritualem deinde cogitatiuam deinde imaginatiuam & postea sensibilium, licet igitur homo propriæ habet virtutem cogitatiuam tamen hoc non facit hanc virtutem esse rationabilem distinctiuam, illa enim distinguit intentiones vniuersales non indiuiduales, & hoc fuit aperte dictum ab Aristote. in illo libro virtus igitur distinctiua rationalis si esset virtus in corpore, contingeret vt esset vna istarum virtutum quatuor, quapropter haberet instrumentum corporale aut esset alia virtus indiuidualis distincta ab istis quatuor, sed iam declaratum est illic hoc esse impossibile, Et quia Galenus existimauit quod virtus cogitatiua est rationalis materialis fecit ipsum errare in hoc locus consequentis. quia enim virtus rationalis appropriatur homini & cogitatiua ap- D propriatur ei existimatur propter conuersionem affirmatiue vniuersalis quod cogitatiua est rationalis, & vnus eorum qui errauerunt in hoc est Alberfarag. Babyloniensis in suo Commento in lib. de Sensu & Sensato.

Ex eodem lib. Arist. 1. De Cœlo. Tex. 22.

IN eis d. Albumasar quod fides est propinquissima veritati certæ & cum Galenus existimauit quod nullus potest scire mundum esse æternum nisi per has propositiones quarum origo est a sensu, & testimonio vetustatis, dicit in suo libro quem composuit in eis quæ credit quod nullum certum habebat de mundo vtrum esset nouus aut antiquus & manifestum est quod ipse non vtitur in antiquitate mundi nisi talibus propositionibus ex verbis suis & in libro suo quem appellauit demonstrationem.

Ex eodem lib. De Sensu & Sensato.

GAlenus autem intantum applicabatur errori quod existimauit aerem esse sentientem.

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMVS, QVAE IN TOTO OPERE HOC CONTINENTVR.

Carnes

INDEX.

INDEX.

Motum

INDEX.

Rigor